

S T U D I A

UNIVERSITATIS BABEȘ-BOLYAI

S O C I O L O G I A

1-2

Editorial Office: Gh. Bilașcu no. 24, 3400 Cluj-Napoca ♦ Phone: 064-40.53.52

SUMAR – SOMMAIRE – CONTENTS - INHALT

TRAIAN ROTARIU, Structura etnică a Transilvaniei la finele secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea, în conformitate cu datele recensămintelor din Epocă ♦ <i>Ethnic Structure of Transylvania at the End of 19th Century and Beginning of 20th Century, According to the Census Data of the Time</i>	3
DAN CHIRIBUCĂ, MIRCEA COMȘA, VASILE DÎNCU, TRAIAN ROTARIU, The Impact of Economic Restructuring in Mono-Industrial Areas: Strategies and Alternatives for the Labor Reconversion of the Formely Redundant in the Jiu Valley, Romania ♦ <i>Impactul restructurării economice într-o zonă mono-industrială: strategii și alternative pentru reconversie și reformare profesională în Valea Jiului, România</i>	23
RUDOLF POLEDNA, MEZEI ELEMÉR, Neubesiedlung ehemals sächsischer Ortschaften ♦ <i>Repopulating of Former Transilvanian Saxon villages</i>	42
MARIA ROTH, Cercetarea-intervenție și prevenirea violenței ♦ <i>Intervention-Research and the Prevention of Violence</i>	106
ANDREI NEGRU, Ion Clopoșel: sociograf ♦ <i>Ion Clopoșel: Sociographist</i>	115
EMIL POP, Personalitatea – O abordare pluridisciplinară ♦ <i>A Pluridisciplinary Abordation of Personality</i>	125
CORNELIA MUREȘAN, Noul regim demografic în România – o perspectivă regională ♦ <i>New Demographic Regimes in Romania – a Regional Perspective</i>	140
AGABRIAN MIRCEA, Managementul și analiza datelor calitative semistructurate ♦ <i>The Management and Analysis of Semistructured Qualitative Data</i>	151
IRINA CULIC, O schimbare în sistemul universitar – admiterea ♦ <i>Change in the Strategies of Entrance into University</i>	162
SILVIU G. TOTELECAN, Sociologia comunităților sociale la George Em. Marica. Satul ♦ <i>The Sociology of Social Communities in George Em. Marica' s Approach. The Village</i>	175

RECENZII

FLORENȚA STĂVĂRACHE, Dezvoltare și tranziție într-o comunitate urbană ♦ <i>Development and Transition in an Urbane Community</i>	182
MIHAELA VANCEA, The Swedish Immigration Experience Policy Implementation and Paradoxes of Immigrants' Integration ♦ <i>Politica de imigrare in Suedia.</i> <i>Implementari si paradoxuri ale integrării imigranților</i>	194

OPINII, RECENZII, NOTE - REMARKS, BOOK REVIEWS, NOTES

VASILE TODINCA, <i>Câmpurile etnologiei și antropologiei (obsesia științificității)</i>	213
VERES ENIKŐ, <i>Cum să fim rurali la sfârșitul secolului al XX-lea</i>	220
TRAIAN VEDINAȘ, <i>Antropologii fără vocație</i>	223
CRISTINA RAȚ, <i>Irina Culic, Horvath Istvan, Cristian Stan, Reflecții asupra diferenței</i>	225
FLORENȚA STĂVĂRACHE, <i>Andrei Negru, Din istoria cercetării sociale românești.</i> <i>Institutul Social Banat-Crișana</i>	227
SILVIU TOTELECAN, <i>Ion Cuceu, Fenomenul povestitului. Încercare de sociologie și</i> <i>antropologie asupra narațiunii populare</i>	229

STRUCTURA ETNICĂ A TRANSILVANIEI LA FINELE SECOLULUI AL XIX-LEA ȘI ÎNCEPUTUL SECOLULUI AL XX-LEA, ÎN CONFORMITATE CU DATELE RECENSĂMINTELOR DIN EPOCĂ

TRAIAN ROTARIU

ABSTRACT. *Ethnic Structure of Transylvania at the End of 19th Century and Beginning of 20th Century, According to the Census Data of the Time.* The present study analyzes the data regarding the ethnic structure of Transylvania, as recorded in the 1880, 1900 and 1910 censuses. The data can be subjected to more refined techniques of analysis in the new form of presentation designed by the members of the Department of Sociology, and published in a number of volumes in the collection *Studia Censualia Transsilvanica*. We assessed, in a manner as accurate and objective as possible, the intensity of the process of change of the ethnic structures at the level of the territory of Transylvania, and at the level of the present day counties. The Magyarization of the Romanian population and of the other ethnic groups represents the dominant trend. We also show the evolution of ethnic structures of the localities, by a number of characteristics.

Intenția acestui articol este aceea de a oferi o imagine sintetică privitoare la structura etnică a populației transilvane, așa cum aceasta ni se reliefează din recensămintele efectuate pe acest teritoriu începând din a doua jumătate a veacului al XIX-lea și până la Marea Unire. În principal, ne vom baza pe datele recensămintelor de la 1880, 1900 și 1910, făcând unele referiri și la recensământul de la 1850. Să subliniem că analiza pe care o prezentăm – ca și altele care sperăm că vor mai urma – a devenit posibilă grație muncii micului colectiv de cercetare de la Catedra de Sociologie a Universității din Cluj, care a repus în circulație sub o formulă nouă datele recensămintelor din epocă, prin publicarea lor în seria *Studia Censualia Transsilvanica*, beneficiind în același timp și de stocarea acestor informații sub formă de baze de date în calculator.

Trimiterea la publicațiile respective – menționate în secțiunea bibliografică – are rostul de a sugera o altă idee, și anume aceea că în materialul de față nu vom face altceva decât să rămânem strict în cadrul informației cuprinse în respectivele publicații, căci, neavând o pregătire istorică, nu putem pune în discuție cifrele censitare, decât eventual atunci când în interiorul surselor noastre apar inadvertențe sau când, din corelarea datelor rezultă sugestii pentru interpretări diferite de cele care se profilează la prima vedere.

Suntem conștienți de faptul că atacăm o problemă extrem de sensibilă, date fiind controversele pe marginea proceselor istorice din epocă, în special după proclamarea dualismului în Imperiu, discuții vizând cu deosebire politica Regatului Maghiar de a controla puternic întregul teritoriu ce i-a revenit, inclusiv și mai ales prin intermediul limbii. Nu dorim să intrăm în aceste dispute, dar ne dăm seama că datele noastre pot fi folosite în acest scop, de o parte sau de alta. Dificultatea problemei sporește și prin aceea că recensămintele la care vom face referire, înregistrează, cu o singură excepție, doar *limba maternă* și nu *etnia* persoanelor. Or, se știe că este vorba de lucruri diferite și că trecerile de la limbă spre etnie trebuie făcute cu multă prudență, evitând numeroasele capcane care apar. Totuși, din motive de stil și de concizie de exprimare vom folosi uneori, în textul de față, termenul etnie și când ne referim, în fapt, la limba maternă, dar cititorul va înțelege când se întâmplă așa ceva și va prelua sensul corect.

Pe cuprinsul întregului material vom respecta principiul metodologic care ne-a călăuzit în prelucrarea însăși a datelor de recensământ. E vorba de *a suprapune cifrele pe teritorii astăzi foarte clar delimitate*, fie că e vorba de unități administrative actuale mai mici – comune sau orașe – fie de altele mai mari: județe. De altfel, chiar pentru ansamblul teritoriului, numit simplu **Transilvania**, avem în vedere structura administrativă actuală, în sensul că *ne vom referi la integralitatea unităților de habitat din cele 16 județe intracarpatiche: Alba, Arad, Bihor, Bistrița-Năsăud, Brașov, Caraș-Severin, Cluj, Covasna, Harghita, Hunedoara, Maramureș, Mureș, Satu Mare, Sălaj, Sibiu și Timiș*. Asta înseamnă că nu ne interesează unitățile administrative în care se găseau localitățile la momentul fiecărui recensământ și, implicit, mai presupune și faptul că *nu vom lua în calcul datele despre acele așezări care astăzi se găsesc în afara granițelor României* (mai puțin câteva localități divizate prin trasarea actualei frontiere, care atunci formau o singură așezare și pentru care am preluat populația integral) *și nici chiar pe cele ce se referă la câteva localități aparținând acum județelor extracarpatiche: Suceava, Neamț, Bacău, Mehedinți*.

1. Date generale

Teritoriul “standard” al Transilvaniei, precizat mai sus, este acoperit în totalitate de informații la 1880, 1900 și 1910. Pentru perioada dinaintea dualismului nu avem, din păcate, date pentru tot arealul, ci numai pentru vechiul Principat al Transilvaniei. De pildă, la recensământul din 1850, la care vom face referință mai jos, am găsit date pentru un total de 2741 localități, din care 6 aflate azi în județele din Moldova. Sunt cuprinse integral (sau aproape) în acest teritoriu 10 dintre județele actuale: Alba, Bistrița-Năsăud, Brașov, Cluj (mai puțin 2 localități), Covasna, Harghita, Hunedoara (fără 2 localități), Mureș, Sălaj și Sibiu. Se regăsesc și porțiuni, mai mici sau mai mari, din alte 5 județe Arad, Bihor, Caraș-Severin, Maramureș și Satu Mare.

Revenind la cele trei recensăminte de bază pe care le vom exploata, să spunem, sintetic, că numărul unităților de habitat recenzate pe actualul teritoriu transilvan a fost de 4.157, la 1880, de 4.126, la 1900 și de 4.115, la 1910, iar populația a evoluat de la 4,020 milioane la 5,243 milioane, pe acest interval. Dar, pentru o mai clară imagine a distribuției acestor cifre pe județe, oferim sinteza datelor din Tabelul 1, fără alte comentarii asupra dinamicii demografice și a rețelei de localități, despre care am publicat unele chestiuni într-un alt material (Rotariu, Mezei, Semeniuc, 2000).

Tabelul 1.

Populația și numărul de localități, pe județele actuale, la recensămintele din 1880, 1900 și 1910

Județul actual	Recensământul 1880		Recensământul 1900		Recensământul 1910	
	Nr. de locuitori	Nr. de localități	Nr. de locuitori	Nr. de localități	Nr. de locuitori	Nr. de localități
Alba	267.731	258	315.321	255	330.463	252
Arad	391.614	291	480.162	288	509.253	288
Bihor	314.607	417	418.816	416	476.204	412
Bistrița-Năsăud	158.493	196	199.173	196	212.614	196
Brașov	206.112	150	229.316	148	237.537	147
Caraș-Severin	290.162	229	329.749	227	341.053	228
Cluj	278.196	345	356.892	344	397.420	343
Covasna	127.264	118	139.316	111	151.338	110
Harghita	192.725	173	218.894	170	241.184	172
Hunedoara	235.358	424	288.125	417	323.526	415

STRUCTURA ETNICĂ A TRANSILVANIEI LA FINELE SECOLULUI AL XIX-LEA ...

Județul actual	Recensământul 1880		Recensământul 1900		Recensământul 1910	
	Nr. de locuitori	Nr. de localități	Nr. de locuitori	Nr. de localități	Nr. de locuitori	Nr. de localități
Maramureș	223.057	227	279.520	226	310.711	226
Mureș	293.349	381	357.221	377	387.787	377
Satu Mare	194.326	183	245.855	183	268.297	184
Sălaj	167.629	268	201.712	265	223.096	265
Sibiu	225.553	177	256.374	177	270.927	177
Timiș	453.835	320	541.703	326	561.615	323
TOTAL	4.020.011	4.157	4.858.149	4.126	5.243.025	4.115

2. Structura etnică de ansamblu și la nivelul județelor actuale

Datele de bază privind distribuția populației, pe județe și pe ansamblul zonei, *după limba maternă*, sunt prezentate în tabelele 2 și 3. Am surprins aici doar cele trei limbi principale (româna, maghiara și germana), urmând să facem precizările de rigoare imediat în ceea ce privește apariția unor comunități având cifre sau procente semnificative de populație vorbind o altă limbă. În plus, din datele despre religie am selectat *evreii*, menționându-i la fiecare județ, dat fiind că aceștia nu apar într-o categorie de limbă distinctă. După cum se știe, în Transilvania marea majoritate a evreilor erau (și sunt încă cei rămași aici) vorbitori de limba maghiară, cărora li se adaugă o minoritate lingvistică germană, îndeosebi în Banat. Probabil că cei recent imigrați din părțile estice vorbeau încă limba idiș, dar mențiunile din recensământul de la 1910 asupra grupurilor mai mari cuprinse la "alte limbi" nu fac niciodată trimitere la un asemenea grup lingvistic, fapt pentru care vom accepta că, în linii mari, evreii din Transilvania erau în mod covârșitor recenzați în rândul populației maghiarofone.

Evident că, alături de evrei, mai avem o etnie de largă răspândire în zonă, *țigani*, persoanele acestea fiind incluse lingvistic în principal la români și maghiari, influențând astfel semnificativ diferența dintre efectivele lingvistice și cele etnice. Din păcate, spre deosebire de evrei, țigani nu pot fi distinși după religie și, în afara unor mențiuni sporadice despre ei – cele pomenite că apar la 1910 atunci când, la nivel unei localități, se întâlnesc cifre mai mari de persoane ce vorbesc o limbă proprie – recensămintele acestea nu ne oferă posibilitatea de a-i contabiliza de o manieră satisfăcătoare, deci nici de a-i include în tabele.

În cifre absolute, evoluția principalelor grupuri lingvistice la cele trei recensăminte este dată în Tabelul 2. Aici trebuie făcută mențiunea că *la 1880 efectivele după limba maternă sunt estimate*, căci, datorită unei particularități a acestui recensământ, copiii încă nevorbitori (sub un an, în genere) au fost trecuți într-o rubrică specială ("limba necunoscută") și nu clasificați după limba mamei, ca de obicei. La nivelul întregului areal acest efectiv atinge cifra de 134.298 persoane. Singura modalitate rațională de a obține cifre comparabile cu cele de la alte recensăminte este de a-i repartiza pe acești "nevorbitori" în categoriile lingvistice existente în tabelele cu datele de recensământ. Or, cea mai simplă metodă prin care se poate realiza acest lucru este să se împartă efectivul respectiv proporțional cu frecvențele existente în rubricile limbilor menționate. Rezultatul depinde însă, într-o anumită măsură, de nivelul de agregare a datelor ales, în sensul că dacă se efectuează calculul cu efectivele localităților, ale județelor sau al întregului teritoriu se obțin valori agregate între care există mici diferențe. De aceea, *am efectuat estimarea distribuțiilor după limbă la nivelul cel mai de jos – cel al localităților existente la 1880 – iar, pentru*

celelalte niveluri, am procedat la însumarea datelor pe localități. Această evaluare introduce cu siguranță cele mai mici erori, căci, cu cât arealul folosit pentru estimare este mai redus, cu atât diferențele de fertilitate dintre grupurile de populație (care dau naștere la neproportionalitatea între numărul de copii sub un an și efectivul total) sunt mai mici.

Tabelul 2.

Evoluția numerică a locuitorilor din Transilvania, după limba maternă, la 1880, 1900 și 1910*

JUDEȚUL, anul	Româna	Maghiară	Germană	Alta	TOTAL	Din care: evrei
Alba 1880	217.794	29.845	14.930	5.162	267.731	3.096
Alba 1900	253.256	41.826	17.095	3.144	315.321	4.416
Alba 1910	262.641	45.465	16.613	5.744	330.463	4.228
Arad 1880	241.568	73.887	54.683	21.476	391.614	9.063
Arad 1900	277.420	116.981	62.983	22.778	480.162	11.185
Arad 1910	294.808	130.882	59.257	24.306	509.253	11.199
Bihor 1880	172.658	130.323	3.785	7.841	314.607	16.457
Bihor 1900	217.025	188.601	3.341	9.849	418.816	23.626
Bihor 1910	241.885	218.621	3.389	12.309	476.204	27.022
Bistrița-Năsăud 1880	109.237	16.010	27.671	5.575	158.493	5.415
Bistrița-Năsăud 1900	139.488	25.556	30.903	3.226	199.173	10.070
Bistrița-Năsăud 1910	147.529	29.169	30.078	5.838	212.614	11.069
Brașov 1880	117.393	38.210	45.717	4.792	206.112	1.495
Brașov 1900	129.068	48.705	47.948	3.595	229.316	2.343
Brașov 1910	129.489	54.586	47.914	5.548	237.537	2.590
Caraș-Severin 1880	225.534	3.644	31.100	29.884	290.162	1.300
Caraș-Severin 1900	247.203	8.318	41.787	32.441	329.749	1.862
Caraș-Severin 1910	250.968	13.502	42.950	33.633	341.053	2.022
Cluj 1880	168.418	95.988	3.194	10.596	278.196	7.306
Cluj 1900	210.007	137.953	4.503	4.429	356.892	14.289
Cluj 1910	230.662	156.340	4.189	6.229	397.420	17.536
Covasna 1880	12.048	114.369	481	366	127.264	474
Covasna 1900	15.037	123.227	351	701	139.316	916
Covasna 1910	19.434	130.300	622	982	151.338	1.231
Harghita 1880	12.295	177.264	924	2.242	192.725	767
Harghita 1900	13.634	203.555	1.259	446	218.894	2.145
Harghita 1910	15.061	223.215	1.969	939	241.184	3.650
Hunedoara 1880	211.836	12.451	6.953	4.118	235.358	1.969
Hunedoara 1900	242.819	31.365	8.840	5.101	288.125	3.985
Hunedoara 1910	256.810	51.541	7.770	7.405	323.526	5.594
Maramureș 1880	149.968	39.369	17.188	16.532	223.057	22.731
Maramureș 1900	176.137	55.841	27.705	19.837	279.520	36.569
Maramureș 1910	189.933	67.583	30.716	22.479	310.711	42.721
Mureș 1880	119.005	127.009	32.510	14.825	293.349	4.985
Mureș 1900	145.182	170.550	35.238	6.251	357.221	8.250
Mureș 1910	150.871	189.547	35.352	12.017	387.787	10.467
Satu Mare 1880	78.737	98.647	13.955	2.987	194.326	14.564
Satu Mare 1900	93.591	138.086	12.165	2.013	245.855	18.818
Satu Mare 1910	92.314	167.305	6.709	1.969	268.297	21.133

STRUCTURA ETNICĂ A TRANSILVANIEI LA FINELE SECOLULUI AL XIX-LEA ...

JUDEȚUL, anul	Româna	Maghiară	Germană	Alta	TOTAL	Din care: evrei
Sălaj 1880	116.662	46.293	601	4.073	167.629	5.992
Sălaj 1900	138.367	59.018	1.290	3.037	201.712	7.985
Sălaj 1910	150.202	66.691	1.024	5.179	223.096	9.100
Sibiu 1880	130.964	9.442	77.315	7.832	225.553	1.260
Sibiu 1900	150.674	17.775	83.850	4.075	256.374	1.952
Sibiu 1910	155.939	20.356	86.768	7.864	270.927	2.445
Timiș 1880	200.814	33.870	171.320	47.831	453.835	9.283
Timiș 1900	221.304	70.338	201.650	48.411	541.703	11.296
Timiș 1910	223.908	96.784	188.328	52.595	561.615	11.609
TOTAL 1880	2.284.931	1.046.621	502.327	186.132	4.020.011	106.157
TOTAL 1900	2.670.212	1.437.695	580.908	169.334	4.858.149	159.707
TOTAL 1910	2.812.454	1.661.887	563.648	183.616	5.243.025	205.036

Notă. Pentru 1880, efectivele populației după limba maternă sunt estimări obținute prin redistribuirea proporțională, pe localități, a efectivului din rubrica “limba maternă necunoscută”.

Tabelul 3.

Structura etnică (după limba maternă și, la evrei, religie), la 1880, 1900, 1910, pe județele actuale, în procente

JUDEȚUL, anul	% români	% maghiari	% germani	% alții	TOTAL	Din care: % evrei
Alba 1880	81,4	11,2	5,6	1,9	100	1,2
Alba 1900	80,3	13,3	5,4	1,0	100	1,4
Alba 1910	79,5	13,8	5,0	1,7	100	1,3
Arad 1880	61,8	18,8	13,9	5,5	100	2,3
Arad 1900	57,8	24,4	13,1	4,7	100	2,3
Arad 1910	57,9	25,7	11,6	4,8	100	2,2
Bihor 1880	54,9	41,4	1,2	2,5	100	5,2
Bihor 1900	51,8	45,0	0,8	2,4	100	5,6
Bihor 1910	50,8	45,9	0,7	2,6	100	5,7
Bistrița-Năsăud 1880	68,8	10,1	17,5	3,5	100	3,4
Bistrița-Năsăud 1900	70,0	12,8	15,5	1,6	100	5,1
Bistrița-Năsăud 1910	69,4	13,7	14,1	2,7	100	5,2
Brașov 1880	57,1	18,4	22,1	2,3	100	0,7
Brașov 1900	56,3	21,2	20,9	1,6	100	1,0
Brașov 1910	54,5	23,0	20,2	2,3	100	1,1
Caraș-Severin 1880	77,9	1,3	10,6	10,2	100	0,4
Caraș-Severin 1900	75,0	2,5	12,7	9,8	100	0,6
Caraș-Severin 1910	73,6	4,0	12,6	9,9	100	0,6
Cluj 1880	60,6	34,5	1,1	3,8	100	2,6
Cluj 1900	58,8	38,7	1,3	1,2	100	4,0
Cluj 1910	58,0	39,3	1,1	1,6	100	4,4
Covasna 1880	9,4	89,9	0,4	0,3	100	0,4
Covasna 1900	10,8	88,5	0,3	0,5	100	0,7
Covasna 1910	12,8	86,1	0,4	0,6	100	0,8
Harghita 1880	6,4	92,0	0,5	1,1	100	0,4
Harghita 1900	6,2	93,0	0,6	0,2	100	1,0
Harghita 1910	6,2	92,5	0,8	0,4	100	1,5

TRAIAN ROTARIU

JUDEȚUL, anul	% români	% maghiari	% germani	% alții	TOTAL	Din care: % evrei
Hunedoara 1880	90,0	5,3	2,9	1,8	100	0,8
Hunedoara 1900	84,3	10,9	3,1	1,8	100	1,4
Hunedoara 1910	79,4	15,9	2,4	2,3	100	1,7
Maramureș 1880	67,4	17,5	7,7	7,4	100	10,2
Maramureș 1900	63,0	20,0	9,9	7,1	100	13,1
Maramureș 1910	61,1	21,8	9,9	7,2	100	13,7
Mureș 1880	40,6	43,2	11,1	5,1	100	1,7
Mureș 1900	40,6	47,7	9,9	1,7	100	2,3
Mureș 1910	38,9	48,9	9,1	3,1	100	2,7
Satu Mare 1880	40,6	50,7	7,1	1,5	100	7,5
Satu Mare 1900	38,1	56,2	4,9	0,8	100	7,7
Satu Mare 1910	34,4	62,4	2,5	0,7	100	7,9
Sălaj 1880	69,7	27,6	0,4	2,4	100	3,6
Sălaj 1900	68,6	29,3	0,6	1,5	100	4,0
Sălaj 1910	67,3	29,9	0,5	2,3	100	4,1
Sibiu 1880	58,0	4,2	34,4	3,5	100	0,6
Sibiu 1900	58,8	6,9	32,7	1,6	100	0,8
Sibiu 1910	57,6	7,5	32,0	2,9	100	0,9
Timiș 1880	44,4	7,5	37,6	10,5	100	2,0
Timiș 1900	40,9	13,0	37,2	8,9	100	2,1
Timiș 1910	39,9	17,2	33,5	9,4	100	2,1
TOTAL 1880	56,9	26,0	12,5	4,6	100	2,6
TOTAL 1900	55,0	29,6	12,0	3,4	100	3,3
TOTAL 1910	53,6	31,7	10,8	3,9	100	3,5

Cu aceste precizări, să observăm că *tendința generală* – și care se regăsește la nivelul tuturor ariilor județene – este cea a creșterii ponderii populației maghiarofone, a cărei proporție urcă de la 26% la 31,7%, în decurs de 30 de ani, în vreme ce populațiile incluse în rubricile limba română, germană și alte limbi scad ca pondere. Mai exact, creșterea de 5,7 puncte procentuale a maghiarilor se face prin reducerea cu 3,3 puncte procentuale a celor ce vorbeau inițial limba română, cu 1,7 a celor de limbă germană și cu 0,7 a vorbitorilor de alte limbi. Deși “grosul” pierderilor se întâlnește la vorbitorii limbii majoritare, puntem spune că celelalte minorități lingvistice au fost, proporțional, mai puternic afectate de procesul de maghiarizare, chiar dacă la rubrica “alte limbi”, la 1910 se înregistrează un oarecare reviriment față de 1900.

Pe arii județene, comparațiile privitoare la schimbarea *proporțiilor* nu sunt ușor de făcut date fiind componentele etnice foarte diverse ale acestor zone. Astfel, acolo unde ponderea maghiarilor este inițial mică, o creștere modestă de procente a acestora poate însemna mult în cifre relative. De pildă, în Caraș-Serverin urcarea ponderii de la 1,3% la 4% înseamnă o creștere cu numai 2,7 puncte procentuale, dar, în același timp, reprezintă o creștere de peste 3 ori a procentului de persoane de limbă maternă maghiară!

Fără a intra în prea multe detalii, să observăm că, în ciuda dificultăților în comparare a creșterilor unor procente de niveluri foarte diferite, se poate totuși detecta o diferențiere, la acest nivel județean, în funcție de ritmul în care ponderea maghiarofonilor a sporit. E clar că unele județe de pe bordura vestică (Satu Mare, Arad și Timiș) împreună cu

Hunedoara și Caraș-Severin se plasează în fruntea acestui proces, fiind vorba aici, dincolo de fenomenul general de schimbare a limbii, de importante colonizări de populații sau de aflux masiv în zonele cu dezvoltare industrială. Astfel, între 1880 și 1900, pe raza actualelor județe Timiș și Arad au fost înființate prin colonizare 9 localități, având, la recensământul din 1900, un efectiv de 13.593 locuitori, din care majoritatea de limbă maghiară. În județele Hunedoara și Caraș-Severin, îndeosebi dar nu numai, apar în epocă puternice grupuri etnice nonromânești, odată cu dezvoltarea industriei extractive și a celei siderurgice.

Cifrele absolute confirmă, întăresc și completează datele procentuale. Se constată, de pildă, că pe raza actualelor județe Caraș-Severin și Hunedoara populația maghiară, foarte modestă la început sporește vertiginos, înregistrând în cele trei decenii o creștere de circa 4 ori. În Timiș, aceeași grupă lingvistică își mărește efectivul de aproape 3 ori, iar în Sibiu de peste 2 ori. În zona Bihorului, unde numărul etnicilor maghiari era însemnat și în momentul inițial procentul de creștere nu pare impresionant, dar cifra absolută se mărește cu aproape 90.000 de maghiari.

Comparativ cu aceste creșteri, cele ale populației românești sunt foarte modeste, fiind în general sub ceea ce este de presupus că oferea sporul natural în epocă (o creștere normală de circa 25-30% în trei decenii). Evoluția populației de limbă germană este destul de sinuoasă; după o creștere în perioada 1880-1900, în ultimul deceniu se observă o reducere a ei. Acest fenomen se regăsește și în unele județe cu o puternică minoritate germană (Timiș, Brașov, Bistrița), în vreme ce în altele creșterea continuă și după 1900, chiar dacă foarte modest (Sibiu, Mureș, Maramureș, Caraș-Severin). În unele zone scăderea efectivelor de vorbitori de germană este foarte puternică, fiind clar vorba de un proces de maghiarizare, cum este cazul zonei Satu Mare. Etnicii evrei sporesc foarte repede în Transilvania acelor vremi, numărul lor aproape dublându-se: urcă de la 106 mii la 205 mii, contribuind și ei la întărirea ponderii maghiarofonilor. Dar o mai clară idee asupra vitezei de creștere a efectivelor celor trei grupuri lingvistice principale și a etniei evreiești ne putem face din Tabelul 4.

Tabelul 4.

Procentele cu care au crescut efectivele populației de limbă română, maghiară și germană, precum și ale evreilor, între 1880 și 1910, la nivelul județelor actuale din Transilvania

JUDEȚUL	Limba română	Limba maghiară	Limba germană	TOTAL	Evrei
1.Alba	20,6	52,3	11,3	23,4	36,6
2.Arad	22,0	77,1	8,4	30,0	23,6
3.Bihor	40,1	67,8	-10,5	51,4	64,2
4.Bistrița-Năsăud	35,1	82,2	8,7	34,1	104,4
5.Brașov	10,3	42,9	4,8	15,2	73,2
6.Caraș-Severin	11,3	270,5	38,1	17,5	55,5
7.Cluj	37,0	62,9	31,2	42,9	140,0
8.Covasna	61,3	13,9	29,3	18,9	159,7
9.Harghita	22,5	25,9	113,1	25,1	375,9
10.Hunedoara	21,2	314,0	11,8	37,5	84,1
11.Maramureș	26,6	71,7	78,7	39,3	87,9
12.Mureș	26,8	49,2	8,7	32,2	10,0
13.Satu Mare	17,2	69,6	-51,9	38,1	45,1

TRAIAN ROTARIU

JUDEȚUL	Limba română	Limba maghiară	Limba germană	TOTAL	Evrei
14.Sălaj	28,7	44,1	70,4	33,1	51,9
15.Sibiu	19,1	115,6	12,2	20,1	94,0
16.Timiș	11,5	185,8	9,9	23,7	25,1
TOTAL	23,1	58,8	12,2	30,4	93,1

Concluzia generală a Tabelului 4 este evidentă. *La o creștere generală cu circa 30% a populației Transilvaniei, între 1880 și 1910, corespunde o creștere cu 23% a populației românești, cu 12% a celei germane și cu 59% a celei maghiare, evident după limbă.* Dincolo de diferențele grăitoare ale ritmurilor de creștere la nivel de județe între grupurile lingvistice, dintre care cele mai pregnante le-am pomenit deja, să observăm în treacăt o surprinzător de mare diferență între vitezele de evoluție demografică de ansamblu a zonelor județene (un spor de populație între 15,2% în arealul județului Brașov și 51,4% în Bihor). Asupra acestor aspecte nu ne vom apleca în materialul de față, însă este clar că numai o îmbinare a unor condiții diferite privind în același timp sporul natural (natalitatea, în speță) și migrația (probabil cea externă fiind mai importantă) a putut conduce la deosebiri atât de sensibile între arii teritoriale relativ mari cum sunt cele ale județelor actuale.

Pentru a vedea dacă tendința observată pe intervalul 1880-1910, privitor la schimbarea compoziției etnice, se regăsește și anterior, vom încerca să folosim datele recensământului de la 1850. Inserăm mai întâi un tabel, cel cu numărul 5, care reproduce câteva informații ale aceluia recensământ, mai exact cele care conturează structura etnică a județelor din Transilvania istorică la acea dată. Să spunem că este vorba de o înregistrare făcută de autoritățile austriece la puțin timp după înăbușirea revoluției de la 1848, deci în condiții destul de speciale. Cu toate acestea, cifrele produse sunt de mare importanță, ținând seama de faptul că *în continuare recensămintele maghiare nu vor mai înregistra etnia populației, ci doar limba maternă.* Din păcate nu s-au găsit datele și pentru așezările din Banat, Crișana și Maramureș, pentru a avea o imagine completă asupra structurii etnice a întregii Transilvanii la mijlocul secolului al XIX-lea.

Tabelul 5.

Populația pe naționalități la 1850, pe județele actuale care erau cuprinse în întregime în Marele Principat și pe totalul arealului recenat atunci

JUDEȚUL	% români	% maghiari	% germani	% alții			TOTAL
				Total	Din care:		
					țigani	evrei	
1.Alba	81,1	8,5	5,7	4,7	3,6	0,7	100
2.Bistrița	66,4	8,9	18,0	6,7	4,2	2,1	100
3.Brașov	57,8	13,4	23,2	5,6	5,1	0,2	100
4.Cluj **	64,0	28,9	0,9	6,1	3,5	1,1	100
5.Covasna	14,1	82,8	0,1	3,0	2,7	0,1	100
6.Harghita	8,5	88,2	0,4	2,9	1,6	*	100
7.Hunedoara***	90,4	3,9	2,4	3,3	3,1	0,1	100
8.Mureș	44,0	37,2	11,8	6,9	6,1	0,7	100
9.Sălaj	72,6	23,6	0,1	3,8	1,4	1,7	100

STRUCTURA ETNICĂ A TRANSILVANIEI LA FINELE SECOLULUI AL XIX-LEA ...

JUDEȚUL	% români	% maghiari	% germani	% alții			TO-TAL
				Total	Din care:		
					țigani	evrei	
10.Sibiu	58,1	2,9	31,3	7,7	6,7	0,2	100
TOTAL areal recenzat	59,4	26,0	9,3	5,2	3,8	0,8	100

*) sub 0,05%

**) Mai puțin satele Bucea și Negreni (com. Ciucea), aflate în afara teritoriului recenzat

***) Mai puțin satele Pojoga și Sălciva (com. Zam), aflate în afara teritoriului recenzat

Din lectura sumară a acestor cifre reținem două idei:

(i) La nivelul întregului teritoriu populația etnic românească era net majoritară la mijlocul secolului al XIX-lea, reprezentând aproximativ 60% din efectivul total, fiind mai mult decât dublul celei maghiare. Din cele 10 județe actuale recenzate integral, în 7 populația românească deține majoritatea absolută, în unul (Mureș) pe cea relativă și în două (Covasna și Harghita) se află în minoritate.

(ii) În arealul central al Transilvaniei ponderea altor etnii, în afara celor cinci menționate în tabel, este extrem de redusă (0,6%), ceea ce permite, printr-o redistribuire a țăganilor și evreilor, să evaluăm destul de precis ponderea grupurilor lingvistice și deci să facem comparații cu recensămintele ulterioare.

Concluzia obținută în urma unui asemenea calcul și prin comparație cu datele de la 1880 este că *de-a lungul celor trei decenii, 1850-1880, se regăsește o tendință de scădere a ponderii populației de limbă română și o creștere a celei de limbă maghiară, care continuă în ritmuri diferite, pe areale diferite, în următoarele decenii.*

Această constatare se bazează, cum spuneam, pe un calcul simplu de reconstituire a proporțiilor lingvistice, realizat cu cifrele însumate la nivelul actualelor județe, introducând în calcul evreii și țăganii. Datele se află în tabelul 6, unde, pentru comaprație, am preluat și datele de la 1880, prezentate inițial în tabelul 3. Firește că cifrele trebuie luate în considerare cu multă prudență nu numai datorită algoritmului folosit la convertirea etniei în categorie de limbă, ci și faptului că metodologia celor două recensăminte a fost diferită. Totuși, tendința menționată nu credem că poate fi pusă sub semnul întrebării, datele confirmând ideea că, cel puțin după Revoluția de la 1848 și cu deosebire după proclamarea dualismului în Imperiu, pe teritoriul Transilvaniei s-a manifestat un clar proces de maghiarizare, atât a populației majoritare românești cât și a celei de alte etnii.

Tabelul 6.

Ponderea populației de limbă română și maghiară la recensămintele de la 1850 (cifre estimate) și 1880, pe județele actuale din Transilvania istorică (%)

JUDEȚE	1850		1880	
	Română	Maghiară	Română	Maghiară
Alba	84	9	81,4	11,2
Bistrița-Năsăud	70	11	68,8	10,1
Brașov	62	15	57,1	18,4
Cluj	66	31	60,6	34,5

JUDEȚE	1850		1880	
	Română	Maghiară	Română	Maghiară
Covasna	14	85	9,4	89,9
Harghita	9	90	6,4	92,0
Hunedoara	93	4	90,0	5,3
Mureș	47	41	40,6	43,2
Sălaș	74	26	69,7	27,6
Sibiu	64	3	58,2	4,2

3. Structura etnică a așezărilor din Transilvania

Revenind la datele ultimelor trei recensăminte studiate, vom coborî analiza la nivelul localităților, prezentând unele caracteristici și anumite modificări ale structurii lingvistice a așezărilor. Pentru început, vom reproduce, succesiv, structura ansamblului de localități în funcție de procentul populației aparținând uneia din principalele trei grupe lingvistice: română, maghiară și germană. Profitând de această construcție tabelară, am inserat de fiecare dată și efectivul populației de limbă respectivă, în cifre absolute și procente, spre a se observa câți dintre cei în cauză trăiesc în condiții de minoritate, definite prin 5 trepte de pondere, sau de majoritate, în 3 categorii de dominanță numerică. (Pentru o percepție clară a structurilor am construit 9 categorii de localități, evidențiate în prima linie a tabelelor 7a, b și c, cu intervale procentuale diferite ca lungime, diviziunea fiind mai fină la capătul din stânga. Indivizii ce aparțin unui grup lingvistic din cel trei se vor distribui efectiv doar în 8 categorii, căci, în mod evident, prima este totdeauna vidă.)

Tabelul 7a.

Distribuția efectivului de localități și al populației românești din Transilvania în 9 categorii de așezări, grupări construite în funcție de procentele populației de limbă română în totalul populației localității, la 1880, 1900 și, respectiv, 1910

Grupe procentuale	0	0,01-5%	5,01-10%	10,01-20%	20,01-30%	30,01-50%	50,01-70%	70,01-90%	Peste 90%	Total
1880										
nr.localități	205	408	97	140	124	276	243	535	2.129	4.157
% localități	4,9	9,8	2,3	3,4	3,0	6,6	5,8	12,9	51,2	100
nr. Români		0.449	1.307	0.428	1.449	59.366	75.319	79.759	466.943	285.011
% român	0	0,4	0,5	1,8	1,8	7,0	7,7	16,6	64,2	100
1900										
nr.localități	241	393	85	121	126	279	276	560	2.045	4.126
% localități	5,8	9,5	2,1	2,9	3,1	6,8	6,7	13,6	49,6	100
nr. Români		0.701	1.421	3.660	4.276	97.911	49.899	03.724	578.620	670.212
% român	0	0,4	0,8	1,6	2,4	7,4	9,4	18,9	59,1	100
1910										
nr.localități	221	425	100	122	134	282	284	598	1.949	4.115
% localități	5,4	10,3	2,4	3,0	3,3	6,9	6,9	14,5	47,4	100
nr. Români		1.817	7.039	5.1981	94.056	112.744	268.739	559.975	1.596.102	2.812.454
% român	0	0,4	0,6	1,8	3,3	7,6	9,6	19,9	56,8	100

Tabelul 7b.

Distribuția efectivului de localități și al populației maghiare din Transilvania în 9 categorii de așezări, grupări construite în funcție de procente populației de limbă maghiară în totalul populației localității, la 1880, 1900 și, respectiv, 1910

Grupe procentuale	0	0,01-5%	5,01-10%	10,01-20%	20,01-30%	30,01-50%	50,01-70%	70,01-90%	Peste 90%	Total
1880										
nr.localități	696	1.757	381	237	115	159	160	159	493	4.157
% localități	16,7	42,3	9,2	5,7	2,8	3,8	3,8	3,8	11,9	100
nr. Maghiari	0	24.545	25.851	36.187	35.915	84.973	135.336	218.822	484.862	1.046.491
% maghiari	0	2,4	2,5	3,5	3,4	8,1	12,9	20,9	46,3	100
1900										
nr.localități	458	1.794	410	301	152	183	142	158	528	4.126
% localități	11,1	43,5	9,9	7,3	3,7	4,4	3,4	3,8	12,8	100
nr. Maghiari	0	32.508	30.964	67.676	57.843	136.327	164.418	303.516	644.443	1.437.695
% maghiari	0	2,3	2,2	4,7	4,0	9,5	11,4	21,1	44,8	100
1910										
nr.localități	418	1.780	407	307	159	181	164	137	562	4.115
% localități	10,2	43,3	9,9	7,5	3,9	4,4	4,0	3,3	13,7	100
nr. Maghiari	0	34.646	32.284	66.145	75.194	169.326	160.715	319.394	804.183	1.661.887
% maghiari	0	2,1	1,9	4,0	4,5	10,2	9,7	19,2	48,4	100

Tabelul 7c.

Distribuția efectivului de localități și al populației germane din Transilvania în 9 categorii de așezări, grupări construite în funcție de procente populației de limbă germană în totalul populației localității, la 1880, 1900 și, respectiv, 1910

Grupe procentuale	0	0,01-5%	5,01-10%	10,01-20%	20,01-30%	30,01-50%	50,01-70%	70,01-90%	Peste 90%	Total
1880										
nr.localități	1.693	1.831	131	93	41	99	121	76	72	4157
% localități	40,7	44,0	3,2	2,2	1,0	2,4	2,9	1,8	1,7	100
nr. Germani	0	25.218	10.217	28.641	18.913	74.116	132.239	84.490	124.323	502.157
% germani	0	5,0	2,0	5,7	3,8	14,8	26,3	17,6	24,8	100
1900										
nr.localități	1.614	1.855	140	107	45	113	116	70	66	4126
% localități	39,1	45,0	3,4	2,6	1,1	2,7	2,8	1,7	1,6	100
nr. Germani	0	29.290	16.480	40.166	32.550	99.494	158.466	90.708	113.754	580.908
% germani	0	5,1	2,8	6,9	5,6	17,1	27,3	15,6	19,6	100
1910										
nr.localități	1.635	1.875	125	88	41	104	115	76	56	4115
% localități	39,7	45,6	3,0	2,1	1,0	2,5	2,8	1,8	1,4	100
nr. Germani	0	30.617	23.849	27.164	33.969	12.6038	126.902	108.218	86.894	563.648
% germani	0	5,4	4,3	4,8	6,0	22,4	22,5	19,2	15,4	100

Cifrele din tabelele 7 se citesc în felul următor. Pentru localități: în 1880 existau 205 localități fără nici un locuitor de limbă română, reprezentând 4,9% din totalul localităților din acel moment; tot la 1880 erau 408 localități în care populația de limbă

română reprezenta între 0,01% și 5%, ponderea acestora fiind de 9,8% în totalul localităților etc. Pentru persoane: în localitățile cu mai puțin de 5% români, locuiau 10.449 persoane de limbă română, reprezentând 0,4% din totalul românilor; sau, în localitățile cu peste 90% populație românească, trăiau 1.466.943 români, constituind o proporție de 64,2% din totalul acestei etnii.

În ceea ce privește *structura distribuțiilor* seriilor de frecvențe din tabelele 7, *pentru localități*, lucrurile sunt destul de evidente (vezi și graficele din *figurile 1a, 1b și 1c*, construite cu ajutorul cifrelor procentuale efective și nu pe cele 9 clase). La români și maghiari, distribuția este în formă de **J**, numai că în poziții inversate: maximul, în primul caz, este în dreapta, iar în al doilea, în stânga. Astfel, distribuția după ponderea românilor începe cu un număr mai ridicat de localități, în care limba română nu apare deloc ca limbă maternă sau apare la o fracțiune modestă a populației (în 1880, erau 613 localități, adică 14,7% din total, având până la 5% din indivizi cu româna ca limbă maternă); urmează efective mai reduse în categoriile următoare, pentru ca în ultimele două clase – și cu deosebire în ultima, cea care grupează localitățile cu peste 90% români – să avem efectivele cele mai numeroase.

Grupând localitățile după ponderea celor cu limbă maternă maghiara situația se inversează, în sensul că primele două clase sunt cele mai bine reprezentate, evidențiindu-se faptul că, la 1880, 59% dintre localități nu conțineau populație de limbă maghiară deloc sau în procent insignifiant. Efectivele scad apoi în categoriile următoare, pentru ca să se înregistreze un nou maxim relativ în ultima clasă, dar ponderea localităților cu peste 90% maghiari este mult mai mică decât cea corespunzătoare populației românești.

Această situație a distribuției numărului de așezări vine să o completeze pe cea privind efectivele populației, având și ea importanța cuvenită în conturarea imaginii generale a raportului demografic româno-maghiar la nivelul Transilvaniei. Dominanța elementului românesc apare mai pregnantă din perspectiva numărului de așezări decât din cea a efectivelor de populație, ceea ce sugerează faptul că localitățile predominant maghiare sunt de mărime medie superioară, aspect asupra căruia vom reveni.

Pentru limba germană, situația este de altă natură. Cea mai mare parte a localităților transilvane din epocă (aproape 85%) nu conțineau deloc sau conțineau în număr nesemnificativ vorbitori nativi de germană. Restul localităților se distribuie, în categoriile distinse de noi, de o manieră ce nu evidențiază, la prima vedere, tendințe deosebite. Doar o analiză mai detaliată în profil teritorial ar putea aduce unele informații specifice, dar, deocamdată nu am recurs la o astfel de întreprindere.

Referitor la *tendințele* manifestate pe intervalul 1880-1910, nu vom reține decât constatarea că și pe această dimensiune a analizei, centrată pe localități, se confirmă existența unui proces de întărire a elementului maghiar, așa cum s-a văzut și la efectivele populației. În adevăr, între cele două date scade numărul localităților cu peste 90% populație românească de la 2129 la 1949, respectiv de la 51,2% la 47,4%. În schimb, când privim distribuția localităților după ponderea limbii maghiare, constatăm că sporește numărul și procentul celor masiv maghiare și, mai ales, scade drastic efectivul localităților fără vorbitori nativi de limbă maghiară.

În ceea ce privește *distribuția persoanelor* de limbă română, maghiară sau germană în categoriile de localități construite după ponderea populației de limbă respectivă, ne mulțumim să indicăm doar o direcție în care datele respective din tabele pot fi folosite.

Dacă vom cumula procentele din primele 6 categorii, aceasta ne va duce la aflarea *ponderii populației de o anumită limbă ce nu deține majoritatea absolută în localitatea respectivă*. Acest procent era, la 1910, de 13,7 pentru români, 22,7 pentru cei de limbă maghiară și 42,9 pentru germanofoni, fiind în ușoară creștere față de 1880 la toate cele trei limbi (de la 11,5% , 19,9% și, respectiv, 31,3%). Pe lângă cifrele în sine, ce spun, de exemplu, că germanii sunt în procent mult mai mare în situație minoritară decât maghiarii și aceștia, la rândul lor, în proporție superioară celei a românilor, e interesantă și dinamica, al cărei sens este acela că populația, și română și maghiară și germană, trăind în condiții de minoritate a sporit mai repede decât cea din localitățile unde era majoritară, părănd a infirma o eventuală ipoteză conform căreia minoritarii la nivel de localitate își diminuează ponderea ca urmare a proceselor de asimilare. Atragem atenția că această din urmă concluzie este extrem de înșelătoare, dat fiind că, așa cum se vede chiar în tabelele noastre, structura localităților este alta la momente diferite de recensământ. În adevăr, pentru români și germani, creșterea populației în condiții minoritare poate fi efectul sporirii numărului acestui gen de așezări, între 1880 și 1910; pentru maghiari însă, cifra localităților în care ei dețin sub 50% din populație scade, deci creșterea ponderii populației maghiare a acestor așezări este evident efectul unei întăriri a grupului etnic maghiar aflat în condiții de minoritate.

În continuare, vom prezenta câteva date despre localități, plasându-le în contextul județean. Nu vom putea relua toată informația din tabelele 7 și s-o multiplicăm pentru fiecare județ, ci vom reține două categorii de localități: a) în funcție de *populația majoritară* și b) pe cele care *nu conțin* o anumită populație. Clasificarea așezărilor după populația majoritară (peste 50%) este prezentată în Tabelul 8, pentru principalele grupe lingvistice. Se constată că, dacă în 1880 numărul localităților majoritar românești era de 2907 (adică 69,9% din totalul localităților), în 1910 acesta ajunge la 2831 (68,8% din total), în vreme ce asistăm la o creștere a celor care au majoritar populație de limbă maghiară și la o scădere a celor majoritar germane, așa acum se vede din Tabelul 8.

Tabelul 8.

Numărul localităților, pe județe, cu peste 50% din persoane având limba maternă română, maghiară sau germană, la 1880, 1900, 1910.

	<i>Peste 50% limba română</i>			<i>Peste 50% limba maghiară</i>			<i>Peste 50% limba germană</i>		
	<i>1880</i>	<i>1900</i>	<i>1910</i>	<i>1880</i>	<i>1900</i>	<i>1910</i>	<i>1880</i>	<i>1900</i>	<i>1910</i>
Alba	228	226	220	17	16	18	7	6	6
Arad	239	236	234	23	21	22	17	18	17
Bihor	321	312	307	84	90	91	2	1	1
Bistrița-N.	142	145	142	16	18	18	28	24	25
Brașov	92	92	91	19	20	21	30	27	26
Caraș-Sev.	189	189	187	-	-	-	12	10	13
Cluj	282	282	280	56	55	62	-	-	-
Covasna	7	7	7	111	103	102	-	-	-
Harghita	8	8	8	165	162	164	-	-	-
Hunedoara	415	407	398	1	7	11	-	-	-
Maram.	196	194	194	19	17	20	1	3	2
Mureș	167	160	154	168	180	185	30	30	29
Satu Mare	95	95	91	75	77	86	9	6	5

TRAIAN ROTARIU

	<i>Peste 50% limba română</i>			<i>Peste 50% limba maghiară</i>			<i>Peste 50% limba germană</i>		
	1880	1900	1910	1880	1900	1910	1880	1900	1910
Sălaj	221	219	218	46	45	45	-	-	-
Sibiu	102	109	105	1	2	2	61	57	56
Timiș	203	200	195	11	15	16	72	70	67
TOTAL	2907	2881	2831	812	828	863	269	252	247

Pentru restul etniilor, avem, la toate cele trei momente, 9 localități majoritar slovace, câte 7, 6 și respectiv 8 localități majoritar rutene. Un număr de 34, 25, respectiv 28 sunt de limbă sârbo-croată și 9, 16, respectiv 16 de alte limbi, cu mențiunea că localitățile majoritar carașovene (7 la număr, în 1910) au fost trecute la 1880 între cele 34 de limbă croată și apoi la 1900 și 1910 sunt plasate între cele 16 localități de “alte limbi”.

În tabelul următor, cel cu numărul 9, ilustrăm și situația oarecum inversă, cea a localităților ce nu conțin nici o persoană de limbă română, respectiv maghiară. Evoluția este în direcția așteptată, după datele deja invocate, în sensul că se reduce drastic (cu circa 40%) numărul așezărilor fără locuitori de limbă maghiară (de la 696, în 1880, la 418, în 1910). Pentru populația de limbă română, cifrele sunt fluctuante, dat fiind faptul că un spor al numărului de localități fără români se înregistrează la 1900 (în raport cu 1880), revenindu-se apoi, la 1910, la o cifră mai apropiată de cea inițială. Să mai menționăm în treacăt că în 1880 existau 2.452 localități în care maghiarii reprezentau mai puțin de 5%, numărul acestor așezări reducându-se în 1900 la 2.251 și la 2.190 în 1910. Deci creșterea corespunzătoare a numărului celor cu peste 5% maghiari arată că nu e vorba numai de stabilirea în localitate a familiei unui funcționar de limbă maghiară, ci de schimbări de efective ceva mai numeroase.

Tabelul 9.

Evoluția numărului de localități, pe județe, fără persoane de limba română sau maghiară

JUDEȚUL	<i>Nici o persoană de limba română</i>			<i>Nici o persoană de limba maghiară</i>		
	1880	1900	1910	1880	1900	1910
Alba	-	-	-	72	54	50
Arad	1	-	-	57	31	29
Bihor	4	7	12	48	15	13
Bistrița-Năsăud	1	-	-	42	22	16
Brașov	1	1	2	27	22	19
Caraș-Severin	6	5	5	96	58	45
Cluj	-	1	-	42	27	25
Covasna	50	53	37	-	-	-
Harghita	97	110	105	-	-	-
Hunedoara	-	-	-	170	136	118
Maramureș	2	-	-	35	33	24
Mureș	22	44	37	12	6	4
Satu Mare	11	12	19	1	-	1
Sălaj	-	1	1	19	9	21
Sibiu	-	-	-	36	21	28
Timiș	10	7	3	39	24	25
TOTAL	205	241	221	696	458	418

În *figurile 2a și 2b* prezentăm o situație interesantă. Gupând localitățile după procentul de români – mai exact formând 101 clase de așezări, prin rotunjirea procentelor la unitate, adică cele care conțin 0%, 1%, 2%,..., 100% români – s-a evidențiat, pe ordonată (în *Fig.2a*), *procentul median de maghiari al localităților cuprinse în fiecare asemenea categorie* (mediana fiind mai expresivă decât media, care ar fi trebuit ponderată cu volumul demografic al localităților respective). O situație similară este redată în *Figura 2b*, unde este evidențiată acum componența românească a localităților în funcție de ponderea populației de limbă maghiară. Faptul că tendința este aceeași – odată cu creșterea ponderii unei etnii scade ponderea celeilalte – este un lucru firesc. Interesantă este însă forma celor două grafice: mult mai zigzagat primul și mult mai lin al doilea. Asta vrea să spună că *golul până la 100% al ponderii maghiarilor se umple aproape peste tot și în cea mai mare parte cu români, în vreme ce acolo unde românii nu ajung la 100%, diferența este acoperită foarte frecvent și în proporții însemnate și de alte populații decât cea maghiarofonă*. Altfel spus, chiar dacă românii și maghiarii sunt cele mai importante grupuri etnice (și lingvistice, în cazul analizei de față), ele nu joacă un rol simetric, căci, prin distribuirea lor pe teritoriul transilvan, românii constituie clar populația "de fundal" care domină nu numai numeric, ci și – și în mod mai net – din punctul de vedere al distribuției. Desigur că "alte populații", în expresia mai sus subliniată, înseamnă cel mai frecvent populația de limbă germană. De aceea, vom prezenta în *figurile 3a și 3b* felul cum apar localitățile, caracterizate prin mediana procentului de germani, în categoriile de așezări constituite după procentul de români, respectiv, maghiari.

Cele două forme grafice din *Figura 3* diferă în esență prin lungimea scalei de valori pe ordonată. La nici o categorie de localități construite după ponderea limbii maghiare nu apar suficient de multe localități cu o populație germană însemnată care să ridice valoarea mediană a procentului de germanofoni peste 5%. În schimb, sunt multe categorii de localități formate pe baza procentului de români în care ponderea celor de limbă germană trece – ca mediană – de 30% și chiar de 50%. Este aici reflectată binecunoscuta situație de mai rare amestecuri de populație maghiară și germană (îndeosebi în Transilvania istorică) și de mult mai frecventele cazuri de localități mixte româno-germane.

În prezentările de mai sus am ales pentru ilustrare recensământul din 1880, însă o reproducere a ultimelor tipuri de date tabelate sau sub formă grafică pentru celelalte două momente nu schimbă cu nimic esența lucrurilor, chiar dacă elementul maghiarofon a câștigat teren în perioada analizată, așa cum am precizat de la început. Pentru alte aspecte însă evoluția trebuie urmărită cu atenție.

Strict vorbind, pentru o analiză riguroasă a evoluțiilor este nevoie să urmărim traiectoria fiecărei localități pe cele trei decenii, astfel încât entitățile care se compară să fie într-adevăr comparabile. Cum s-a văzut însă, numărul așezărilor diferă de la un recensământ la altul, unele fiind înglobate în timp în altele, unele desprinzându-se din altele și unele apărând prin colonizare pe terenuri nelocuite. Din acest motiv, am fixat datele pe o *structură de localități comparabile*, rezultând astfel 4103 de așezări ce pot fi urmărite pe toate cele trei recensăminte fără probleme. Chiar dacă numărul unităților este mai mic decât cel existent la fiecare recensământ, ele cuprind toată populația zonei, căci a fost operată unificarea câtorva localități care la unul din cel trei momente nu au fost recenzate împreună

iar la altul (altele) au fost. Singura populație care lipsește uneori este cea înregistrată la 1900 și 1910 în cele 9 localități formate prin colonizare; aceste așezări neputând fi atașate altora (căci nu s-au desprins din vreuna existentă), au rămas în baza de date fără valori la 1880 și deci clasificările ce au ca punct de plecare primul recensământ le vor exclude din calcule, rămânând atunci doar 4094 localități comparabile.

Această bază de date oferă multe posibilități de exploatare, pentru continuarea analizelor în profunzime. Vom ilustra în continuare acest lucru, prin câteva direcții ce pot fi urmate, fără însă a valorifica din plin, în materialul de față, întreaga bogăție de informații conținute într-un asemenea sistem de stocare a datelor. Prima aplicație este legată chiar de structura etnică a localităților și de evoluția ei. În adevăr, unele dintre întrebările pe care ni le-am pus implicit atunci când am constatat că, pe ansamblu, ponderea etniilor principale a evoluat diferit, în favoarea celei maghiare, sunt următoarele: Care dintre localități au fost mai puternic afectate de procesul de maghiarizare? Cele care conțineau inițial mai mulți sau mai puțin români? Cele care conțineau mai mulți sau mai puțin maghiari? Răspunsul se găsește în tabelele 10 și 11, care oferă explicit aceste informații, cu precizarea de mai sus asupra modului de definire a acestor așezări.

Tabelul 10.

Evoluția procentului de români și de maghiari în diverse categorii de localități, clasificate în funcție de ponderea populației românești la 1880

Gruparea localităților după procentul de români la 1880	Procentul de români			Procentul de maghiari		
	1880	1900	1910	1880	1900	1910
0	0,0	0,4	0,4	90,2	89,4	89,8
0,01-5%	1,8	1,9	2,1	61,1	64,3	67,3
5,01-10%	7,1	7,6	6,3	70,3	75,2	79,7
10,01-20%	15,3	16,0	15,1	47,8	54,4	58,3
20,01-30%	24,9	26,1	25,0	35,1	39,5	41,6
30,01-50%	38,8	37,3	35,8	29,2	35,2	38,0
50,01-70%	60,1	59,1	57,3	21,5	25,1	27,2
70,01-90%	81,9	79,5	77,4	10,1	13,6	15,2
Peste 90%	96,9	95,2	93,7	1,4	2,6	3,5

Tabelul 11.

Evoluția procentului de români și de maghiari în diverse categorii de localități, clasificate în funcție de ponderea populației de limbă maghiară la 1880

Gruparea localităților după procentul de maghiari la 1880	Procentul de maghiari			Procentul de români		
	1880	1900	1910	1880	1900	1910
0	0,0	1,1	1,8	92,7	91,4	90,4
0,01-5%	1,5	3,0	3,8	75,2	75,0	74,8
5,01-10%	7,1	10,7	13,4	67,4	65,5	64,3
10,01-20%	14,0	18,5	20,7	61,8	59,7	58,6
20,01-30%	23,0	31,1	36,1	50,3	45,1	41,6
30,01-50%	38,0	43,8	47,1	47,4	45,5	43,6
50,01-70%	59,4	66,1	68,5	29,6	27,0	25,9
70,01-90%	81,8	84,4	86,4	12,9	12,5	11,0
Peste 90%	97,0	97,7	97,3	1,6	1,5	1,7

Unele constatări interesante, chiar dacă nu neașteptate, se impun imediat din lectura rapidă a celor două tabele. Mai întâi, se vede că procentul elementului românesc scade cu 2, 3 sau 4 puncte doar în categoriile de localități care inițial aveau peste 30% români, în celelalte neconstatându-se diminuări, chiar dacă se cunosc exemple de localități în care micile colectivități românești au fost maghiarizate în epocă. Procentul maghiarilor crește cu 5-9 puncte în toate categoriile, mai puțin cele de la extremități, unde se constată doar o creștere în cifre relative a maghiarilor, la localitățile cu peste 90% români, și o constanță a ponderii lor la cele fără nici un român. Creșterile mai mari ale procentelor de maghiari comparativ cu scăderile procentelor de români confirmă ideea că maghiarizarea a afectat puternic (și) celelalte grupuri etnico-lingvistice din Transilvania. De menționat că la grupa a doua (0,01-5% români), procentul de maghiari este relativ mic (mai mic decât la grupa următoare) deoarece se întâlnesc multe asemenea localități cu puțini români în județele Timiș, Arad, Hunedoara, Caraș-Severin, care în epocă, erau majoritar germane sau de alte naționalități (decât maghiară).

În al doilea rând, pornind de la clasificarea după ponderea inițială a maghiarofonilor (Tabelul 11), vedem că sporurile de populație maghiară, măsurate prin diferența de procente, sunt specifice categoriilor de mijloc. Astfel, localitățile care aveau între 20 și 30% maghiari în 1880 urcă de la un procent mediu de 23 la unul de 36,1, în 1910, adică mai mare decât limita superioară a categoriei inițiale. Românii scad mai mult și ei tot în aceste categorii, dar, din nou, cu procente mai reduse decât cele cu care sporește populația de limbă maghiară.

Un element important pentru profilul unei localități îl constituie mărimea acesteia. De aceea, vom prezenta o clasificare a localităților în 10 categorii de mărime, evidențiind la fiecare recensământ numărul lor, populația și structura etno-lingvistică (Tabelul 12).

Tabelul 12 evidențiază mai curând situația de fapt la fiecare recensământ și mai puțin o evoluție a structurii etnice a claselor de localități. În adevăr, acestea își modifică substanțial compoziția de la un recensământ la altul, foarte multe localități trecând de la o clasă la alta, în special spre categoriile superioare, datorită sporului demografic consistent de-a lungul celor trei decenii. Așa de exemplu, în prima categorie (satele cu până la 200 locuitori) din 193 de localități mai rămân 75 iar populația acestora scade la aproape o treime. Chiar și acolo unde numărul așezărilor se menține relativ constant (de pildă, cele între 601 și 800 locuitori) comparația nu e relevantă căci o bună parte dintre aceste unități diferă de la un recensământ la altul (pe parcurs intră cele aflate pe trepte inferioare și altele ies urcând spre categoriile mai mari).

Tabelul 12.

Numărul de localități, populația și ponderea populației de limbă română, maghiară, germană, de alte limbi și de relige izraelită, la 1880, 1900 și 1910, în cadrul fiecăreia din cele 10 categorii de mărime a localităților

Anul	Clase de mărime (nr. Locuitori)									
	1-200	201-400	401-600	601-800	801-1000	1001-1500	1501-2000	2001-3000	3001-5000	Peste 5000
	Număr de localități									
1880	193	784	890	655	475	582	260	178	85	55
1900	96	571	787	659	527	705	322	255	134	70
1910	75	490	735	666	518	777	341	282	149	82

TRAIAN ROTARIU

Populație										
1880	29.640	241.623	443.411	456.383	426.568	705.274	448.770	428.864	310.322	529.156
1900	15.228	177.750	393.864	458.336	472.723	858.811	550.684	613.814	502.789	814.150
1910	11.735	153.254	370.110	463.035	464.674	944.202	584.997	676.952	558.391	1.015.675
Procent de români										
1880	81,2	79,4	74,0	67,7	65,1	60,5	55,8	52,9	44,1	22,2
1900	75,9	80,2	74,0	72,3	68,3	62,2	53,8	52,2	47,2	22,4
1910	75,2	79,1	73,8	70,6	69,2	62,2	55,6	50,4	50,9	21,9
Procent de maghiari										
1880	15,3	16,1	19,4	22,3	22,8	23,2	27,8	26,6	21,9	46,6
1900	22,4	16,1	20,5	21,2	22,1	25,1	29,3	28,1	30,2	51,8
1910	20,6	16,5	20,8	21,9	21,5	24,7	30,3	30,2	31,2	55,8
Procent de germani										
1880	1,9	2,6	3,4	6,3	8,2	11,5	12,3	16,7	25,8	24,1
1900	1,1	2,2	3,7	4,3	6,9	10,2	12,5	15,8	17,2	20,9
1910	3,6	2,1	3,4	4,4	6,1	9,4	9,9	15,3	12,9	17,4
Procent alte limbi										
1880	1,6	2,0	3,2	3,7	4,0	4,8	4,2	3,8	8,1	7,1
1900	0,6	1,5	1,8	2,2	2,6	2,6	4,4	3,8	5,5	4,9
1910	0,6	2,3	2,0	3,0	3,2	3,7	4,2	4,1	5,0	5,0
Procent evrei										
1880	1,4	1,8	1,6	1,7	1,5	1,9	2,5	2,1	2,4	7,3
1900	0,9	1,6	1,5	1,7	1,8	1,8	2,1	3,3	3,1	8,8
1910	0,5	1,4	1,3	1,4	1,6	1,6	2,2	2,6	3,8	9,4

Ceea ce se poate spune cu certitudine e faptul că *la toate recensămintele procentul românilor este mai consistent în localitățile mici*, acesta scăzând regulat odată cu sporirea taliei așezării, ponderile ajungând foarte mici la ultimele categorii, scăderea cea mai bruscă înregistrându-se la trecerea de la penultima la ultima. Chiar și în condițiile lărgirii semnificative, între 1880 și 1910, a categoriei localităților cu peste 5.000 de locuitori, ponderea populației românești în aceste așezări rămâne tot în apropierea lui 22%. Procentul maghiarofonilor variază exact în sens invers tot cu un salt – de data asta pozitiv – la ultima categorie. Populația germană își sporește și ea ponderea odată cu trecerea spre categorii de localități mai mari, desigur rămânând mereu cu o pondere mai mică decât a celor două grupuri lingvistice principale. Și evreii urmează același model de creștere, cu observația că ei sunt net mai prezenți în orașe, ceea ce e reflectat de saltul procentului ultimei categorii.

Pentru a vedea cum evoluează o anumită categorie de localități, aceasta trebuie să aibă, cum spuneam, aceeași componență la toate momentele. De aceea, preluăm și grupele de localități după mărime din baza de date cu cele trei recensăminte unite, așa cum erau acestea la 1880, spre a constata cum se modifică structura lor etnică (Tabelul 13). De notat că există mici diferențe între procentele din tabelele 12 și 13, privitor la anul 1880, datorită unificării de localități menționată.

Concluzia este evidentă. *Ponderea populației românești se diminuează aproape uniform în cele 10 clase de mărime, reducerea între 1880 și 1910, fiind între 2 și 3 puncte procentuale. Populația de limbă maghiară, la rândul-i, sporește peste tot, dar creșterile*

procentelor sunt net mai mari pentru clasele de localități cu volum demografic mai mare, evidențiindu-se faptul că maghiarizarea a fost mai accentuată în târguri și orașe și mai slabă în localitățile rurale sub 1000 de locuitori. De altfel, și germanofonii pierd teren cu precădere în localitățile mai mari.

Tabelul 13.

Evoluția procentuală a ponderii populației de limba română, maghiară și germană, în cadrul grupelor de localități construite după numărul de locuitori la 1880.

Număr de locuitori, la 1880	% limba română			% limba maghiară			% limba germană		
	1880	1900	1910	1880	1900	1910	1880	1900	1910
	1-200	81,8	79,6	78,4	14,7	16,4	17,5	2,0	2,3
201-400	79,6	78,8	77,8	15,8	17,4	18,0	2,6	2,2	2,0
401-600	74,1	73,5	72,5	19,5	20,8	21,3	3,2	3,4	3,2
601-800	68,2	67,2	66,2	21,9	24,0	24,6	6,3	6,2	5,9
801-1000	65,3	64,3	63,1	22,5	24,7	25,5	8,2	8,4	7,7
1001-1500	60,2	59,2	57,8	23,5	26,4	27,9	11,6	11,0	10,1
1501-2000	56,0	54,6	53,3	27,0	29,7	32,0	12,5	12,0	10,7
2001-3000	53,0	51,7	51,2	26,8	29,9	32,0	16,6	15,6	13,7
3001-5000	43,8	42,4	41,4	23,8	28,2	31,5	24,5	22,5	20,2
Peste 5000	23,5	21,8	21,0	45,4	51,8	55,8	24,0	21,6	18,8

Pe baza acestei constatări, am considerat că e bine, în final, să aruncăm o privire asupra localităților transilvane cu adevărat cele mai importante. În acest sens am ales la fiecare recensământ localitățile care aveau cel puțin 10.000 de locuitori. Am construit Tabelul 14 care cuprinde numărul acestor așezări, volumul lor demografic și structura după cele trei limbi principale, evidențiind și etnia evreiască, după religie.

Tabelul 14.

Structura etnică a localităților cu 10.000 de locuitori și peste, la recensămintele din 1880, 1900 și 1910

Anul	Nr. localități	Populația	Din care, de limbă:				Evrei
			Română	Maghiară	Germană	Alta	
1880	12	256.542	34.837	149.352	55.477	16.876	29.009
%		100	13,6	58,2	21,6	6,6	11,3
1900	22	502.203	80.197	283.319	113.906	24.781	54.338
%		100	16,0	56,4	22,7	4,9	10,8
1910	25	630.794	99.880	385.398	119.134	26.382	70.832
%		100	15,8	61,1	18,9	4,2	12,2

Se observă o creștere puternică a numărului de mari localități, mai ales în ultimele două decenii ale secolului al XIX-lea. Trecerea de la 12 astfel de localități la 22 și apoi la 25 face și acum dificilă compararea structurilor. Mai apropiate ca număr de cele de la 1900, localitățile de la 1910 cu peste 10.000 de locuitori sugerează o întărire a ponderii elementului de limbă maghiară. Procentul românilor în marile așezări transilvane, așezări care cu cei 630 de mii de locuitori dețineau, la 1910, peste 12% din populația teritoriului, rămâne tot timpul foarte modest, în total contrast cu ponderea acestora în totalul populației.

Făcând o simplă statistică a celor 25 de localități mari la 1910, constatăm că în nici una dintre ele românii nu dețineau majoritatea absolută, maghiarofonii o dețineau în 13, germanofonii în 4 (Sibiu, Reșița, Anina și Jimbolia) și slovacii în una (Nădlac); majoritatea relativă este deținută de români într-o singură localitate (Sânnicolou Mare), de maghiari în 3 (Brașov, Lugoj, Alba Iulia) și de germani tot în 3 (Timișoara, Bistrița, Sighișoara). Timișoara și Sighișoara pierd majoritatea absolută de vorbitori de germană între 1900 și 1910, iar Bistrița între 1800 (când ponderea acestora era de 63%) și 1900 (când cade la circa 49%). Și alte evoluții individuale sunt interesante, dar nu le vom mai comenta întrucât natura acestui studiu este prin excelență statistică, iar trecerea la cazuri individuale presupune și explicații particulare pe care doar un istoric le poate oferi.

În încheiere, vom arăta din nou cum se poate evidenția corect o evoluție, oprindu-ne asupra localităților cu peste 10.000 de locuitori, la 1880. Strict vorbind ele erau 12 la număr, așa cum am spus. În baza de date care unifică cele trei recensăminte, întâlnim însă 13 asemenea localități deoarece, la 1900 și 1910, orașul Lugoj apare ca o singură entitate, ceea ce ne-a obligat să contopim și noi Lugojul Românesc și Lugojul German, recensate separat la 1880. Or, prin adăugarea celor două componente, Lugojul intră și la 1880 în rândul localităților cu peste 10.000 de locuitori. Cu această precizare, care ilustrează mai clar ceea ce am vrut să spunem mai sus despre diferența de număr de localități în baza de date generală față de situațiile fiecărui recensământ în parte (când localitățile au fost luate exact așa cum erau înregistrate), vom prezenta, în Tabelul 15, procentele principalelor grupe etnico-lingvistice ale celor 13 orașe. Se vede acum cu claritate cum a crescut ponderea populației de limbă maghiară, marele perdant fiind evident grupul lingvistic al germanilor.

Tabelul 15.

Evoluția structurii populației localităților cu peste 10.000 de locuitori la 1880, după limba maternă și religie (la evrei)

	Română	Maghiară	Germană	Altă limbă	Total	Evrei
1880	15,7	55,4	22,4	6,5	100	11,1
1900	15,0	61,9	18,5	4,6	100	12,1
1910	14,0	66,3	15,6	4,1	100	12,6

BIBLIOGRAFIE

1. ROTARIU, T. (coord.) et al., *Recensământul din 1850*, în Seria *Studia Censualia Transilvanica*, București, Ed. Staff, 1996, 414 p.
2. ROTARIU, T. (coord.) et al., *Recensământul din 1857*, în Seria *Studia Censualia Transilvanica*, București, Ed. Staff, 1997, 280 p.
3. ROTARIU, T. (coord.) et al., *Recensământul din 1857*, Ediția a II-a, revăzută și adăugită, în Seria *Studia Censualia Transilvanica*, București, Ed. Staff, 1997, 582 p.
4. ROTARIU, T. (coord.) et al., *Recensământul din 1880*, în Seria *Studia Censualia Transilvanica*, București, Ed. Staff, 1997, 458 p.
5. ROTARIU, T. (coord.) et al., *Recensământul din 1900*, în Seria *Studia Censualia Transilvanica*, București, Ed. Staff, 1999, 710 p.
6. ROTARIU, T. (coord.) et al., *Recensământul din 1910*, în Seria *Studia Censualia Transilvanica*, București, Ed. Staff, 1999, 714 p.
7. ROTARIU, T., MEZEI, E., SEMENIUC, M., *Evoluția populației și a rețelei de localități în Transilvania în perioada 1880-1910*, în *STUDIA. Seria ISTORIE*, 2000

THE IMPACT OF ECONOMIC RESTRUCTURING IN MONO-INDUSTRIAL AREAS: STRATEGIES AND ALTERNATIVES FOR THE LABOR RECONVERSION OF THE FORMERLY REDUNDANT IN THE JIU VALLEY, ROMANIA*

**DAN CHIRIBUCĂ, MIRCEA COMȘA,
VASILE DÎNCU, TRAIAN ROTARIU**

ABSTRACT. The objective of this research is to identify the social consequences of the reorganization of the mining industry in the Jiu Valley and possible ways to resolve existing problems and to establish efficient social planning. In order to achieve these objectives, we focused on the employees of and ex-workers made redundant by the National Company of Pit Coal's units in the Jiu Valley. As regards the methodology we used a mix of quantitative and qualitative methods consisting of two sociological surveys, interviews with the local elite, group interviews and document analysis.

The research pointed out that the economic re-structuration of the Jiu Valley meant first and foremost the economic decline of the region. In the last ten years the population remained almost constant whilst the number of employed persons fell by over 40%. The economic failure of the restructuring process was doubled by the social one. The poverty produces a culture of subsistence, where the development has been replaced by the survival norms. In a negative economic context and faced with the passive attitude of beneficiaries, the programs for labor conversion have failed too.

Besides the descriptive dimension as concerns the different features of the mining restructuring process and the main actors involved, the study reviews a few possible alternatives for regional development and also some pro-development policy measures appropriate to be taken in order to mitigate the negative consequences of the restructuration.

1. The economic situation in the Jiu Valley after 1990

In Romania official statistics give an incomplete picture of the state of the labor market because the only category which is evaluated relatively accurately is that of the employed. Table 1 presents employment data for the region in the period 1990-1998, and reports the sharp drop in labor-market activity in 1997.

Table 1

Employed persons in the Jiu Valley, 1990–1998

Year	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Total employed persons	79,623	71,217	67,650	70,750	70,158	70,578	68,887	60,209	47,476
Employed persons in the mining industry	*	35,719	36,462	37,911	38,384	38,018	37,577	32,672	21,333
%	*	50.2	53.9	53.6	54.7	53.9	54.5	54.3	44.9

Note: *These data was not registered for 1990.

* Research for this paper was made possible by the "Social Consequences of Economic Transformation in East-Central Europe" (SOCO) program (Institute for Human Sciences, Vienna), which is financed by the Austrian Federal Chancellery's "Fund for Co-operation with Central and Eastern Europe" and by the Ford Foundation, New York.

Between 1990 and 1998, the population of the Jiu Valley fell by 3.2%, from 168,018 registered inhabitants in July 1990, to 162,665 in July 1998. At the same time, the number of employed persons decreased by a startling 40.4%. If the number of employed persons is used as a yardstick for economic performance it would appear that the economic decline of the Jiu Valley started in 1990 (see Table 2).

Table 2

The ratio of inhabitants to employed persons in the Jiu Valley, 1990–1998

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Petroșani	2.0	2.2	2.2	2.1	2.2	2.2	2.15	2.4	3.0
Aninoasa	0.9*	1.1	1.5	1.5	1.6	1.4	1.88	2.3	2.9
Lupeni	2.3	2.6	2.7	2.8	2.7	2.9	2.94	3.3	4.0
Petrila	2.3	2.5	3.0	2.6	2.6	2.6	2.66	3.1	3.8
Uricani	1.4	1.9	2.0	2.0	2.1	2.1	1.98	2.4	3.0
Vulcan	2.8	2.9	3.0	2.8	2.8	2.9	3.10	3.5	3.8
Total Jiu Valley, urban	2.1	2.3	2.5	2.4	2.4	2.4	2.5	2.9	3.4

Note: *The number of employed persons is greater than the number of inhabitants either because the place of residence for the greater part of the National Company of Pit Coal's employees differs from their place of work, or because persons from outside the Jiu Valley are only registered as temporary residents.

As a result of the growth of employment in the mining sector, the mono-industrial character of the area increased both in absolute and relative terms in relation to the total number of employed between 1990 and 1996. The social impact of the restructuring of the mining industry which started in 1997 was exacerbated because the sector had partially covered the social costs generated by massive job-losses by the non-mining sector that existed in the Jiu Valley until 1990. The combined attempts to make both the small non-mining sector more efficient whilst simultaneously restructuring the main mining sector have put an immense burden on the population of the Jiu Valley in terms of social costs in the short term.

2. Problems affecting the Jiu Valley

Generally speaking, and in line with the results of our research and interviews, we identified nine key problem areas which define zones of resistance to change and the respective fields of action essential for the success of the economic restructuring of the area, or at least, the limitation of the social costs of that restructuring.

- *Low levels of human capital.* The dominant presence of a *culture of not working*, and the low level of educational capital in terms of skills and qualifications.
- *Institutional indifference.* This permeates organized society from the central state institutions (government, parliament) down to the representatives of the local public administration (mayorality, prefect's office), and is flanked by incompetence and corruption.

- *Popular and elite resistance to change* As a local manager said ‘almost any attempt to do something in order to improve the things (new jobs, new activities) is subject to suspicions and oppositions’. The people are discontent, but above the discontentment, they are afraid of changes, because until now almost all changes would have rendered the things worse. So, the wish for change is accompanied by the fear of change.
- *Inapplicable legislation.* The Governmental Emergence Ordinance nr. 24/1998 regarding the regime of disadvantaged areas¹ lacks regulatory norms² which, has almost completely undermined the impact of the legislation with respect to the expectations and needs of the region.³
- *Corruption.* *This is both widespread and institutionalized so that not only major investment projects financed by external aid programs (EU/PHARE, World Bank, etc), but also entry to the labor market and access to the public goods⁴ (medical assistance, education, the utilities, etc.) are conditioned by it.*
- *Inefficiency of measures to protect the unemployed.* *The prolonging of stipends encourages people not to work, social aid became a criterion for evaluating work opportunities,⁵ and compensation payable to the redundant consolidates the belief that profits can exist without costs.⁶ Moreover, the social stipends have become a kind of governmental sponsorship for protesting movements so that virtually every week witnesses a group of people starting, for example, a hunger strike in order to obtain a few hundred thousand ROL⁷ in social aid.*
- *Public opinion of the situation in the Jiu Valley.* *Public opinion has had a direct and negative impact vis-à-vis the implementation of investment projects in the region due to the frequent riots and other forms of collective protest by miners and the media’s tendency to produce information which is predominantly negative.*
- *The politicization of economic management.* *In the words of a worker employed in the mining industry ‘The problem is that [...] the political field prevails in all types of management, from the sector level downwards [...] in the company where I work, starting with the general manager and ending with the sector leaders, all of them are members of the Democrat Party. There is no competence, only politics.’*
- *The black market.* *The high number of unemployed has led to the proliferation of the black market and to the devaluation of the labor force. In the words of an unemployed redundant person, ‘At the Labor Office they tell you that there is a job somewhere*

¹ Cite piece of legislation with Law number and official title in Romanian in parentheses. *Answer: The Governmental Emergence Ordinance nr. 24/1998 regarding the regime of disadvantaged areas. (Ordonanta de urgenta nr. 24/1998 privind regimul zonelor defavorizate)*

² Here and passim, what do you mean by ‘methodological norms/rules’? Do you mean ‘regulatory norms’? *Answer:Regulatory norms*

³ From when the Jiu Valley was declared a disadvantaged area until the end of 1999, 181 firms had been set up. Of these, 42 had received the definitive certificate of investor. (Q) The estimated number of new created workplaces is below 500.

⁴ Select.

⁵ ‘I won’t ... work 8–10 hours a day for a million ROL, when I [can] receive 700,000 ROL in state aid without doing anything.’

⁶ ‘The state is responsible; if it took care of us up until now, it can take care of us afterwards too.’

⁷ At the of the september 1999 the exchange rate was of 16150 ROL for 1 USD.

[...].⁸ *For example, you find a job in Vulcan, go there and they pay you 350,000–400,000 ROL a month. But the bus alone costs 200,000. So, you're left with 200,000... And still, people take these jobs.' 'The problem is the black market. They tell you that they'll pay 500,000 ROL but, when pay day comes, they only give you 100,000–200,000.'* (Group interview, redundant unemployed person).⁹

3. Labor Reconversion Programs

Between September 1997 and June 1999, 18,343 people were laid off by the National Company of Pit Coal's units in the Jiu Valley, of which 87% lost their jobs in the period September–October 1997, equivalent to over 20% of the active population in the region. The government strategy to reduce the social costs of such massive job-losses was extremely efficient short-term, but disastrous in the medium and long-term. Given the absence of alternative economic programs for regional development, redundancy payments had the double function of social protection, by compensating the individual for the financial costs provoked by job loss, and of intensifying the anteprenorial initiative as a way of offsetting the absence of structured strategies for regional development. In reality, the main function of such compensation salaries was to minimize resistance to the planned restructuring of the local mining industry. In this way, compensatory redundancy payments and the voluntary character of the lay-offs intensified the short-term and, from a cost-benefit perspective, irrational behavior of the workers involved.¹⁰

Clearly, the social costs of the restructuring were to great extent generated by the main strategy used to reduce these costs, i.e. redundancy payments. In this sense a key component of any attempt to redefine the area economy is labor reconversion. Whilst it is true that the reconversion of the unemployed labor force in the Jiu Valley will not automatically resolve its social and economic problems, it would be impossible to cover the present regional deficit of over 30,000 jobs without a full-scale process of labor reconversion.

Our data, however, reveal a rather negative image of the efficiency of the retraining programs in the Jiu Valley for the period 1997–1999. The main beneficiaries, that is, the employees of, and those made redundant by, the National Company of Pit Coal, report a high degree of distrust in the retraining programs, a lack of confidence in those organizing them, and a perceived lack of utility in completing retraining programs (see Table 3).

⁸ At the time of research the average salary in Romania was over 1,500,000 ROL.

⁹ These quotations don't directly support the text. Suggest you cut and replace with mini text. *Answer: From our point of view the problem is the unbalanced feature of the labour market. That means first of all the devaluation of the labour force because of the redundancy process. I suggest to keep the interviews.*

¹⁰ Theoretically, a rational actor should only opt for voluntary redundancy if they have a high potential for 'professional re-conversion.' Taking into account the educational capital, we can see that those made redundant have a lower labour re-conversion potential than the present employees of the National Company of Pit Coal. In other words, the 'irrationality' of redundancy-opting behavior' hypothesis is supported by the much lower educational capital of those who opted for voluntary redundancy, in comparison with those who preferred to keep their jobs at the National Company of Pit Coal. (Q)

Table 3*How much do you trust the retraining programs?*

	Employed persons		Redundant persons	
	A great deal or a lot (%)	Little or very little (%)	A great deal or a lot (%)	Little or very little (%)
The reliability of the organizers	30	50	24	34
Competence of instructors	37	38	29	24
The chances of finding a job	3	80	4	60

N.B. The differences up to 100 represent DK ('don't know') and NA ('no answer').

Data supplied by the District Agency for Distribution and Professional Qualification from Petroșani, CTFMS and the Center for Professional Qualification reveal that in 1999 in the Jiu Valley, 522 persons enrolled for training or specialization courses, of whom 151 were unemployed. Of these, 94 completed retraining course, while 20 had not yet completed the course. In the same year, in Petroșani, out of a total of 75 unemployed people enrolled in re-training courses, 57 completed the course, and 27 found a job. In four out of six courses organized in Petroșani, none of the unemployed persons who completed it had found employment. In the period 1997–1998 period, 251 unemployed persons were enrolled in a retraining program, of which 171 completed (68%), and only 21 (i.e. below 13%) subsequently found a job.

In order to obtain a balanced evaluation of the data, relative to the real role of retraining programs as part of the general process of economic re-organization of the Jiu Valley, we need to examine the direct beneficiaries: the the unemployed which, at the end of 1999, totalled 36,694 persons in the area.

Another problem of retraining programs is the generally low level of interest in retraining in general. In this sense, the number of those who are highly motivated to complete a retraining course is not above 13% in the case of the redundant, and only 21% in the case of the employed. Finally, as we examined how those enrolled in such programs perceive their utility as an index/measure¹¹ of the effectiveness of retraining programs. Over 80% of those completing such a course consider that these courses are of little use, or totally useless in finding a job (see Table 4).

Table 4*The evaluated utility of retraining courses made by those completing such courses*

	Employed persons (%)	Redundant persons (%)
Very useful, I have found a job	10	0
Useful, it helps you find a job	2	18
Not very useful, it is hard to find a job	49	35
Useless, it is almost impossible to find a job	39	47

¹¹ Here and passim, by 'index do you really mean 'dimension'? Answer: Here, it was supposed to be 'indicator'. But the re-draft quite changes the meaning of the sentence in the first draft: 'An indicator of the re-training programs' effectiveness is the perception of those who attended these programs as regards the courses utility'.

4. The Redundant

The distribution of redundant persons by specific social-demographic variables gives us a more accurate picture of this population. By comparing the proportions of the redundant population and the employed population, and between the ex-redundant but currently employed and the unemployed,¹² we may detect key differences in the trajectories of the different groups after the processes of redundancy¹³ in the Jiu Valley.

If we consider the central tendency's values,¹⁴ the distribution of redundant and employed persons are similar by age (and the same holds true for the redundant employed and the redundant unemployed)¹⁵ (see Table 5). Given this surprising lack of differences among the two or four populations we decided to examine the frequency of age distributions of the two populations.¹⁶ Our hypothesis was that both young and older people would account for a larger share of the population of redundant persons than of the employed population. In other words, those who opted for voluntary redundancy or who were made redundant¹⁷ tend to be the relatively young probably motivated by the lack of job perspectives combined with a desire to look for better employment in another occupation or by a return to education or training, and the relatively old, probably motivated by their proximity to retirement age.

Table 5

The comparative distribution of the employed and redundant by age

Age	Employed persons (%)	Redundant persons (%)	Redundant persons currently employed (%)	Redundant persons not currently employed (%)
18–24	7	13	14	10
25–34	40	36	34	40
35–44	42	29	29	29
45–54	11	20	21	20
55–64	0	2	2	2
Average value	36	36	36	36
Median value	36	35	35	36

One of the variables which should reveal large differences is education. Theoretically speaking, the redundant persons¹⁸ ought to have a higher educational level than the employed because, for a rational actor, the decision to opt for voluntary redundancy should be positively associated with the potential for professional re-orientation. By relating¹⁹ economic context of the area (a low level of structural opportunities due to re-conversion) and the dominant behavior of those made redundant (orientation toward consumption, lack of capitalization, etc.), we expect to find that redundant persons²⁰ have a much lower level

¹² Select.

¹³ Select.

¹⁴ What does this mean? Answer: 'the average' and 'the median'.

¹⁵ Do you mean 'the same holds true for the redundant employed and the redundant unemployed'? Answer: Yes.

¹⁶ Select.

¹⁷ You need to make clear early on in the text whether the redundancy policy of the Pitcoala company was 'voluntary', 'overwhelmingly voluntary', or 'voluntary for some groups and compulsory for others'? Answer: The redundancy was 'overwhelmingly voluntary'

¹⁸ Select.

¹⁹ Select.

²⁰ Select.

of education than the employed. This would support the hypothesis that the option for redundancy was the result of irrational behavior. At any educational level we noted the presence of an educational difference in the sense mentioned by our hypothesis (see Table 6). We were surprised to find that the employed redundant have a lower educational level than the unemployed redundant. This may be explained by the difference between the structure of job offers and the structure of the redundant population, that is, the only jobs available are those requiring a relatively low level of qualification²¹ and which are poorly paid, hence precisely the sort of jobs that will not be chosen by the better educated.

Table 6

The distribution of the employed and redundant persons by level of education

Educational level completed	Employed persons (%)	Redundant persons (%)	Redundant persons who found a job (%)	Redundant persons who did not find a job (%)
<i>Secondary school (8th grade)</i>	90	67	66	70
<i>10th grade</i>	76	51	47	59
<i>Vocational school</i>	50	38	38	40
<i>High school</i>	41	32	31	34
<i>Post-high school studies²²</i>	5	3	2	6
<i>Two-three year college studies²³</i>	4	3	3	3
<i>College or university</i>	8	5	4	7
<i>Postgraduate studies</i>	1	0	0	1

We did not detect any differences in the two groups by nationality or religion so that neither nationality nor religious affiliation appears to have operated as a discriminating factor during the redundancy process.²⁴

The status of redundant²⁵ is partially associated with family or household characteristics, i.e. the number of household members, the number of children, and the number of household members with a permanent income. Generally speaking, the households of redundant persons are more numerous than the households of the employed,²⁶ with more children and fewer employed members. In comparison with the situation at the national level, there are some major differences, especially regarding the 'number of employed persons in the household,' which is well below the national average²⁷ (1.5 and 1.9 respectively).

²¹ Select.

²² This is very generic. What does it mean? Answer: I think that 'the post high school study' is more appropriate. That means any school graduated after the high school, except the college or university.

²³ What are 'advanced studies of short term'? What is their equivalent, i.e. Masters? Specify. Answer: *I agree that it is not appropriate. It means a less lasting college/university. Normal time for the college studies is four/five years. Normal time for this kind of studies is two/three years. Also, the diploma are not equivalent. The graduates of the less lasting form of studies have less formal rights than the proper bachelors. I propose: 'Two-three year college studies'*

²⁴ Suggest you move this text to a footnote.

²⁵ Here and passim, by 'the status of redundant' do you mean 'the risk of redundancy'? Answer: *By status I mean 'position'.*

²⁶ 'more numerous' than what, than the families of the employed? Do you mean 'the households of redundant persons are generally made up of a larger number of members than the households of the employed'. Answer

²⁷ Select.

4.1. Factors influencing potential redundancy status²⁸

Depending on the individual's control degree, we may identify three main categories of factors that help determine the status of redundant.²⁹ low level of control, medium level of control, and high level of control.³⁰ Crossing these with status, background and value variables we obtain the following classification of factors that help determine the status of redundant.³¹

Table 7

Factors affecting redundancy³²

Type of control	Low	Medium	High
Status	<i>Sex, age, born in the locality</i>	Relations, welfare, goods, number of jobs held ³³	Education, qualifications
Values		Pro-risk, pro-state economy	
Background	Political decision, ³⁴ performances of the employing mine	Job, ³⁵ work seniority, ³⁶ extension of qualification, ³⁷ specific of qualification, ³⁸ number of years living in the locality	

Table 7 indicates respondents³⁹ exert little influence over most factors which determine the likelihood of redundancy. The level of educational attainment and level of formal qualifications⁴⁰ constitute the only way in which an individual can effectively influence their status. If we exclude the 'medium type—low level of control' combination, we find that there are seven main factors which determine the risk of redundancy. These were subsequently tested using multiple logistic regressions (see Table 8).⁴¹

²⁸ Select.

²⁹ Select.

³⁰ This sentence unclear. Do you mean 'An individual's risk of redundancy depends on the degree of control that they exert over their labor-market status/life'. Or do you mean 'There are/We have identified three main categories of control (high, medium and low) that affect the risk of redundancy'? Answer: *'An individual's risk of redundancy depends on the degree of control that they exert over their labor-market status/life'*

³¹ Select.

³² Select.

³³ By 'number of jobs' do you mean 'number of jobs held'? Answer: Yes

³⁴ What do you mean by 'political decision' in this context? Answer: political decision of the Government

³⁵ Select.

³⁶ Here and passim, by 'work seniority' do you mean 'job status', 'occupational status', i.e. the status of the occupation itself, or status within occupation, i.e. 'position within occupation', 'job ranking'? Answer: *by seniority I mean 'length of service'/'the years spent at work'*

³⁷ Here and passim, by 'extension of qualification' do you mean 'acquisition of additional job training, qualifications, or skills'? Answer: *Yes, job training, qualifications and skills could be very narrow, that means 'low extension' or very wide 'high extension'*

³⁸ Here and passim, by 'specific of qualification' do you mean 'job or occupation-specific training/qualifications/skills'. Answer: the skills are specific to mining.

³⁹ Select.

⁴⁰ Select.

⁴¹ If the dependent variable is dichotomous, the statistical analysis requires the use of the logistic regression. Considering that the relation between the dependent variable (the redundant) and some of the independent variables in not linear, we transformed each of these independent variables into several dichotomous ones. These dichotomous variables, with the exception of one of the categories, were included in the analysis (e.g. the quantitative, continuous variable 'age' was transformed into three dichotomous variables: young, mature and old, and only the first and the last were included so as to avoid multi-collinear effects).

- *Age*. There is a high probability that dependence will not be linear, because both younger people and those approaching retirement age are more likely to be made redundant, albeit for different reasons.
- *Education*. Those who have been made redundant are more likely to have a lower level of education.
- *Job*.⁴² The redundant are likely to work in the mine and highly likely to work as auxiliary personnel.
- *Work seniority*.⁴³ There is a high probability that work seniority is related to the status of redundant/risk of redundancy in the same way as the variable age.
- *Qualifications*. Redundant persons are more likely to have a lower level of qualifications.⁴⁴
- *The extension of qualification*.⁴⁵ Redundant persons are more likely to have a low lower extension of qualification.
- *The specific of qualification*.⁴⁶ Redundant persons are less likely to have a specific qualification for working in the mining industry.

Table 8

*The logistic regression model: The dependent variable: redundant status;
The independent variables: see the following table; Nagelkerke $R^2 = 0,45$*

Independent variables	Wald	Sig	R	Exp (B)
Number of occupations	1.3	0.25	0.00	0.90
Young men (18–25 years)	4.0	0.04	-0.05	0.50
Older men (55+ years)	12.4	0.00	0.11	7.89
Born in the locality	1.7	0.20	0.00	0.73
Number of years living in the locality	8.7	0.00	-0.09	0.97
Welfare	68.0	0.00	-0.28	0.91
Goods	27.3	0.00	0.17	1.81
Useful relations	3.3	0.07	0.04	1.00
Pro-risk attitude	0.8	0.37	0.00	1.00
Pro-state economy attitude	5.4	0.02	-0.06	1.00
Years of schooling	6.4	0.01	-0.07	0.86
Job in the mine	0.0	0.85	0.00	0.88
Job in the preparatory field	10.7	0.00	-0.10	0.08
Low level of qualifications	0.5	0.50	0.00	1.23
High level of qualifications	0.3	0.60	0.00	1.34
Low extension of qualifications	5.9	0.02	0.07	2.09
High extension of qualifications	0.2	0.69	0.00	0.68
Occupation specific to the mining sector	29.0	0.00	-0.18	0.18
Low work seniority	21.6	0.00	0.15	4.85
High work seniority	1.4	0.24	0.00	1.45

⁴² Cf. n. 5 supra.

⁴³ Cf. n. 62 supra.

⁴⁴ Select.

⁴⁵ Cf. n. 63 supra.

⁴⁶ Cf. n. 64 supra.

		Predicted		Correct classification
		0	1	
Observed	0	369	45	89%
	1	84	162	66%
			globally	81%

0 = not redundant
1 = redundant

The logistic regression model accounts for approximately 45% of the variation in the dependent variable (Nagelkerke $R^2 = 0,45$) and, together with the classification table,⁴⁷ indicates the goodness-of-fit of our model.⁴⁸ The model classifies 81% of the individuals correctly, while the share of the effective redundant persons⁴⁹ who were correctly classified is a slightly lower number (66%).

In addition to these global evaluation indices, it is useful to analyze indices for each of the independent variables. In this case, we are particularly interested in $\exp(B)$ ⁵⁰ values for each independent variable. Those who are more likely to become redundant are mostly aged 55 years old and over, own a range of durable consumer goods,⁵¹ have a low level of qualification (they might have been redundant) or, on the contrary, have a high level of qualification (they opted for voluntary redundancy), work in the auxiliary field, have a low extension of qualification, low work seniority or, on the contrary, a high one. Those with a lower risk of becoming redundant are more likely to be young (under the age of 25), have a low level of occupational mobility, were born in the locality, are less educated, work in the mines, especially in the preparatory field, have a medium level of qualification,⁵² carry out work specific to the mining sector, and have medium work seniority. Thus, the highest probability of becoming redundant occurs for those who are old, have low work seniority and a low extension of qualification. Thus, there are at least two categories of redundant persons: young men with a low level of work seniority and a low level of qualification/training, and older men with high work seniority and a low level of qualifications.⁵³

4.2. The material, cultural, social capital of the redundant

Personal capital is arguably the most important factor influencing the behavior, attitudes and values of individuals. The way in which a person acts and reacts is heavily conditioned by the resources at their disposal, and the way these are exploited in a specific

⁴⁷ We obtained the classification table by putting the individuals in a table in which the dependent variable was constructed by using the observed and predicted data. The closer the predicted data are to the observed data, in other words, the higher the number of individuals correctly classified, the better the model because it explains more of the dependent variable's variation.

⁴⁸ Confirm redraft. Answer: O.K.

⁴⁹ What do you mean by 'effective redundant persons'? Answer: classified correct 'in fact'

⁵⁰ Gives a person's probability of becoming redundant when the impact of other variables is kept constant. The more the $\exp(B)$'s value is greater than 1, the greater the individuals' probability of becoming redundant and vice versa.

⁵¹ By this last clause do you mean 'own a range of durable consumer goods'? Answer: Yes.

⁵² Do you mean 'medium' or 'low-to-medium'? Answer: medium

⁵³ Confirm redraft. Answer: O.K.

social⁵⁴ context. We have summarized the main types of capital in Table 9. This was done without defining a synthetic index for each of these forms, mainly because of the lack of clarity particularly regarding the linkages between the different dimensions of this form of capital, namely confidence, association and relationships (see Table 9).⁵⁵

Table 9

Main types of capital - a comparison between the employed and redundant persons, 1999

Capital	Index	Description	Sig*	Employed persons	Redundant persons
Social	TRUSTAUT	Confidence in national authorities	No	-71	-73
	TRUSTRAD	Confidence in traditional authorities	Yes	42	36
	RELNEIGH	Relationships with neighbors	No	-36	-36
	RELCOLLE	Relationships with work colleagues	No	-21	-26
	RELRELAT	Relationships with relatives	Yes	-18	-11
	RELUSE	Useful relationships	No	-61	-62
Cultural	MEMASOC	Membership of associations (n.)	Yes	1.5	0.3
	EDUC	Number of completed school-years	Yes	11.0	10.4
	INCOME	Income in previous month (1,000 ROL)	Yes	1,960	682
	GOODS	Ownership of durable consumer goods	Yes	3.6	3.4
Material	INCHOUSE	Household income in previous month (1,000 ROL)	Yes	2,700	1,850
	INDINCOM	Income of each household member in the last month (in 1,000 ROL)	Yes	918	570
	WELF	Level of welfare of household	Yes	44	35

* Significant difference for $p = 0,05$; As regards the constructed variables see the annex B

After analyzing the results, we came to the following conclusions. First, as expected, there are some weak points in the social capital's case reported in Western Sociological Theory.⁵⁶ Generally, there are no differences among the populations in terms of the analyzed indices of social capital. The only major difference appears for associative affiliation, which is largest in the case of employed people, probably as a result of trade union membership. Secondly, the employed report more confidence in the traditional authorities (the army, the church, etc.). As already noted, the level of cultural (educational) capital is higher among the employed.

We observed a remarkable stability for material capital where the employed dispose of more material (monetary or fixed) resources than redundant persons irrespective of the index examined. Moreover, the medium income of the employed is approximately three times greater, their household's income is approximately 65% higher, and the income of household members is almost double that of the redundant. Even in the case of durable goods owned, the situation of the employed is better than that of the redundant. Thus, the index 'welfare' reflects a big difference in material capital in favor of the employed.

⁵⁴ Select.

⁵⁵ Confirm redraft. Answer: O.K.

⁵⁶ By 'reported to the western sociological theory' do you mean 'reported to our researchers', 'reported to the researchers from Western Sociological Theory group', 'reported in *Western Sociological Theory*': Answer: reported in Western Sociological Theory'

4.3. The labor-market⁵⁷ trajectory of the redundant

In addition to those who retired (9%), a substantial share found jobs in the mining sector (approximately 13%), and other types of manual occupation (29%)⁵⁸ (see Tables 10 and 11). There is a powerful migration away from the mining enterprises towards being self-employed, the private-sector, and state enterprises or institutions in the non-mining sector. A large part of the redundant population found themselves in extremely insecure paid forms of employment, in particular those in freelance work or the self-employed, and jobs without a contract (which account for 41% of all jobs).⁵⁹ The remaining 59% who found relatively more secure jobs were faced with the problem of the level of job and salary satisfaction. There are marked differences between the employed and the employed redundant in terms of type of employment or income-generating activity. (see table 11)⁶⁰

Returning to the quality of jobs found by the redundant, we examined the salary received (see Table 12). On average an employed person earns about double the work income of the employed redundant (circa two million ROL compared to only one million ROL). This difference is maintained for the first and third quartiles,⁶¹ which again indicates the huge disparity of income levels between the two categories. In other words, those made redundant who found some form of employment or income-generating activity did so in jobs which ARE more insecure and worse paid than the previous ones, and which consequently did not compensate for the job lost.

Table 10

The distribution of redundant persons by current occupational status, 1999

<i>Employed or carrying out an income-generating activity</i>	<i>Redundant persons (%)</i>
<i>Yes</i>	27
<i>No</i>	73

Table 11

The distribution of the employed and the ex-redundant employed by occupation or income-generating activity, 1999

<i>Occupation</i>	<i>Employed persons (%)</i>	<i>Employed redundant (%)</i>	<i>Occupation</i>	<i>Employed persons (%)</i>	<i>Employed redundant persons (%)</i>
<i>Miner</i>	22	11	<i>Mechanic</i>	2	1
<i>Retired person</i>	2	9	<i>Preparatory worker</i>	2	1
<i>Watchman</i>	2	8	<i>Welder</i>	0	1
<i>Electrician</i>	14	7	<i>Director</i>	1	1
<i>Driver</i>	2	6	<i>Inspector</i>	1	1
<i>Locksmith</i>	15	5	<i>Warehouse man</i>	1	1
<i>Salesman</i>	0	3	<i>Teacher</i>	1	1

⁵⁷ Select.

⁵⁸ Suggest you insert a percentage for 'other manual type occupations/jobs' rather than a list which is repeated in the table. N.B. the term 'occupation' is not always interchangeable with 'job/employment'. Answer: 29%

⁵⁹ Select.

⁶⁰ From here until the end of the paragraph could simply be replaced by '(see Table ...)'.

⁶¹ The first quarter refers to the first 25% of individuals in ascending order by income, while the third quarter refers to the last 25%.

Occupation	Employed persons (%)	Employed redundant (%)	Occupation	Employed persons (%)	Employed redundant persons (%)
<i>Mason</i>	1	3	<i>Waggoner</i> ⁶²	6	0
<i>Bookkeeper</i>	1	3	<i>Engineer sub-engineer</i>	5	0
<i>Superintendent</i>	1	2	<i>Explosives worker</i>	1	0
<i>Stoker</i>	0	2	<i>Miner assistant</i>	3	0
<i>Carpenter</i>	1	2	<i>Watchman</i>	2	0
<i>Wall painter</i>	0	2	<i>Others</i>	12	29
<i>Foreman</i>	2	1			

Table 12

The distribution of the employed and employed ex-redundant by type of the income-generating activity, 1999

Type of occupation/income-generating activity	Employed persons (%)	Employed redundant (%)
<i>Self-employed</i>	5	19
<i>Mining company</i>	76	3
<i>Other state enterprise or institution</i>	6	20
<i>Private firm with contract</i>	9	36
<i>Private firm without contract</i>	3	17
<i>Private individual without contract</i>	1	5

Table 13

The distribution of the employed and employed redundant by salary, 1999

Salary index	Employed persons (in thousand ROL)	Employed redundant persons (in thousand ROL)
<i>Medium value</i>	2.048	1.271
<i>Median value</i>	2.000	994
<i>Mode value</i>	2.000	1.000
<i>First quartile</i>	1.600	668
<i>Third quartile</i>	2.400	1.413

5. Alternatives in Regional Development?

An analysis of the opportunities for regional development within the context of a sectoral restructuring process may be carried out from two⁶³ perspectives. First, we can identify economic sectors which may constitute a realistic alternative to mining. Unfortunately, the way in which the official data has been collected and registered makes any objective evaluation of the alternatives for development extremely difficult.⁶⁴ Secondly, we can identify the variables, modalities, actions and processes, which influence or condition economic success of the restructuring process. The analysis of the individual and group interviews allowed us to identify the following economic sectors considered as alternative possibilities for regional development by those living in the region. Wood and the furniture industry; tourism and agro-tourism; quartz mining and processing; animal breeding; small-scale industry and artisan trades; processing agricultural products; the production of

⁶² What is a 'waggon man'? Is there a more modern equivalent to this term, apart from 'wagon man' or 'waggoner'? Answer: waggoner

⁶³ Select.

⁶⁴ Last clause unclear. Suggest you cut. OK

building materials; and light industry, leather processing and the textile industry. The potential success of these activities is conditioned by the natural resources and potential, the industrial infrastructure, human resources, and by previous economic experience.⁶⁵

At this point two provisos must be made with regard to alternative forms of economic development in the Jiu Valley. The first is that in the short-term, that is to say, the next decade, any variant for the economic development of the area would appear to be conditioned⁶⁶ by the maintenance of mining activity. By our estimation, 40% of the total population of the region is directly dependent on the National Company of Pit Coal for their source of income. At the same time, a successful restructuring⁶⁷ of the sector is conditioned by the existence of an economy capable of absorbing that part of the labor force made redundant. A sizeable share of the social costs of the restructuring that started in 1990⁶⁸ in the Jiu Valley is to a great extent due to the general context of crisis in the Romanian economy which practically⁶⁹ limited it to simply cutting back of industrial activity,⁷⁰ irrespective of social costs. Secondly, a key pre-condition for the success of any program for alternative development relies precisely on the existence of such a program.⁷¹ At the local level, one of the main criticisms leveled at governmental institutions has been their failure to realize a development strategy for the region. Both trade-union leaders and members of local administration consider that the state programs proposed to date have been circumstantial, either because they were intended to deactivate emerging social conflict, or because they were designed to accommodate the social costs generated by the process of making the mining industry efficient.

Attempts to solve the problems of restructuring by transferring responsibility to individuals, in the form of redundancy payment politics, failed and led in our opinion, to an increase in the social costs of restructuring.⁷² It no longer matters whether structural constraints or psycho-cultural factors⁷³ or both caused this failure. What is important is that in the Jiu Valley there is a ‘generalized belief’ that resolving the problems of re-organization depends on external support for, and intervention in, the Valley with the most frequently mentioned factors being the Romanian state, the government, foreign investors, and the European Union. In this sense, a strategic program for regional development is vital in order to attract the financial resources that condition the renewed economic growth. On the other hand, the region’s present situation does not allow those who live there to resolve their own problems without external intervention.

On the individual level, the lack of coherent programs or an entrepreneurial culture, together with the lack financial resources, mean that the first solution chosen is that

⁶⁵ Prior to 1990, in addition to mining there had been had two factories producing furniture, one producing synthetic fibres, and one manufacturing textiles in the Jiu Valley. All were subsequently subject to closure.

⁶⁶ Select.

⁶⁷ Select.

⁶⁸ Check date.

⁶⁹ Select.

⁷⁰ By ‘limited to an economic activity restricting process’ do you mean ‘limited it to simply cutting back of industrial activity’. Answer: OK

⁷¹ It doesn’t matter how this is rephrased it is still a tautology. What do you mean? Answer: there is a tautology. We used it in order to stress the fact that until now the main problem as regards this topic is the fact that there is not exist a strategy for alternative problem

⁷² Select.

⁷³ Select.

of passive survival. In this way, we have seen the emergence of a subsistence culture where desirable standards of development have been replaced by norms of survival. In the words of the director of mining exploitation from Vulcan,⁷⁴ “[I]n my opinion, the people in the Jiu Valley aren’t trying to solve their problems. They are waiting to be helped and probably everything is going to be like that until the next generation [...] manage to re-orient themselves towards new activities.”

Currently the Jiu Valley is in a paradoxical situation where a greater involvement on the part of the community is required, but where poverty generates an immoral individualism, which inhibits entrepreneurial initiative by sanctioning individual success and hampering the formation of community mechanisms that could solve the problems. In this way, instead of generating a community-driven push for intervention, the existing problems are actively undermining the community’s ability to react.

6. Conclusion

The economic restructuring of the Jiu Valley meant first and foremost the economic decline of the region. In the last ten years the economic conditions in the⁷⁵ area have remained almost constant whilst the number of employed persons fell by over 40%. The attempt to make the economy more efficient was made to the detriment of social criteria.⁷⁶ The costs were maximized by the disproportionate share of the mining industry in the region’s economy, exacerbated by the decline of the non-mining industry in the context of generalized crisis in the Romanian economy, which is unable to absorb the redundant mining labor.

The structural resources of the Jiu Valley are currently poor with the exception of the natural environment and its potential for tourism. Both official⁷⁷ data and the population’s opinions indicate that the lack of resources in this region is worse than the national average. These conclusions were drawn in all the dimensions analyzed: employment, housing, public services, medical assistance, education, tourism (infrastructure and staff competencies),⁷⁸ cultural institutions, and logistical infrastructure (transport and telecommunications).

The lack of structural resources is reinforced by the sort of human capital that has a restraining effect on the development of alternative opportunities. The educational capital of redundant persons in general and of the National Company of Pit Coal’s employees in particular, is relatively low: 49% of the redundant people did not complete 10th grade, and 59% did not finish high school (12th grade). The emergence of an entrepreneurial mentality, to accelerate and exploit the changes currently taking place, has been undermined not only by structurally determined constraints such as the absence of financial resources, bureaucracy, corruption or dysfunctional legislation, but also by a subsistence culture, where necessary standards of development have simply been replaced by survival norms.

⁷⁴ You should specify what EM Vulcan is, for example ‘the director of the electrical goods company, EM Vulcan’.

⁷⁵ In our draft, ‘the population from Jiu Valley remained almost constant’, that is quite different by ‘the economic conditions remained almost constant’.

⁷⁶ Select.

⁷⁷ Select.

⁷⁸ By ‘material support and personnel’ do you mean ‘material and emotional/personal support’? No. It is another major bias due to the translation. The tourism opportunities are low because of the poor infrastructure (roads, hotels, facilities,...) and the staff poor qualification.

The survival strategies used by the inhabitants of the Jiu Valley are predominantly short-term (self-consumption,⁷⁹ the reduction of expenses and consumption, the consumption on debts,⁸⁰ selling off durable goods) and consumer of capital⁸¹ (the postponement or refusal to pay bills, reliance on generosity contacts and ‘gifts’). In particular, there has been a marked increase in the number of people who side-step the legal framework and legally stipulated obligations, especially in the case of working without a contract. In a negative economic context and faced with the passive attitude of beneficiaries, the programs for labor conversion have quite clearly failed. The level of interest and trust in these programs is low and the percentage finding work after completing such programs is below 15%.

Even if all the conditions for economic development were met (functional legislation, massive investments, an increase in the number of small and medium-sized enterprises), it is unlikely that the present deficit of approximately 36,000 jobs can be covered. This means that one of the almost compulsory options is to encourage domestic migration⁸² in order to improve the present social/labor-market situation in the Valley. Unfortunately, the migratory potential, understood as the relation between (human) capital and personal or familial constraints, is negatively associated with the need to find a solution to the present state of the local labor market (see the annex A), paradoxically, it is precisely the unemployed redundant population that has the lowest migratory potential.

7. Pro-development policy measures in the Jiu Valley?⁸³

One of the main causes for the social and economic situation in the Jiu Valley is the lack of a coherent strategic program for the development of the region. As has already been pointed out, almost all the governmental programs for the Jiu Valley are circumstantial. In addition to attracting and co-ordinating investment, a strategic program for regional economic development which would allow the institutions to counter-attack the effects of the subsistence culture and to function as an engine of change. One potential pivot⁸⁴ of such a program would be the exploitation of the tourist industry with the immediate consequence of a demand for labor in the construction industry, not only to create an adequate infrastructure for the tourist industry, but also to open up the Valley in what concerns the modalities of access.⁸⁵ These jobs would fit the qualification⁸⁶ of the available labor force which would in turn have a positive and rapid impact on the social and economic situation of the region.

Another social policy measure concerns the realignment of social protection policy from passive measures to pro-active ones. In the social and economic context of the Jiu

⁷⁹ What is ‘self’ consumption? Answer: The consum of products obtained in own household.

⁸⁰ What is ‘consumption on debts’? Answer: The individuals can make basic buyings (most often food, but also here is included the payment of the bills for public services as ‘running water’ or ‘electrical energy’) only by borrowing money from their relatives, friends, neighbours or acquaintances. They consume ‘on debt’.

⁸¹ What do you mean here by ‘consume capital’? Answer: We refer at the erosion of the various forms of capital, mainly the material one – they spend their savings or sell their valuable things - and the social – they postponed the payments of personal debts, use corruption practices or abuse of ‘the other trust’,

⁸² I assume that here and passim by the term ‘emigration’ you mean ‘domestic migration’, i.e. to other areas within Romania. Specify. Answer: You have right.

⁸³ This header comes after ‘conclusion’. Do you want to insert or rearrange the sections? Answer: I propose to rearrange as a part of the conclusion.

⁸⁴ Cf. n. 14 supra.

⁸⁵ By ‘but also to open up the Valley in what concerns the modalities of access’ do you simply mean ‘and transport and telecommunications/and transport’? Answer: transport.

⁸⁶ Select.

Valley this would not mean the abolition of social aid to the made redundant. What it could instead be an attempt to counteract the 'perverse effects' of financial support which causes a non-work mentality and passive behavior, by promoting for example financial aid for work activities carried out by the local communities themselves.⁸⁷ Yet another possible solution to counteract the passivity of those made redundant is to make entitlement to social stipends dependent on the completion of a retraining program program. This would require a significant increase in the funds allocated for active social protection alongside a comprehensive program for job-creation. In any case, we need a more adequate correlation between labor reconversion⁸⁸ programs for the unemployed and job offers.

One of the most important social policy measures to have a potential impact on the social and economic condition of the Jiu Valley would be the effective implementation of legislation dealing with economic development of disadvantaged areas, in particular the law on regional development, and the law for the promotion of small and medium-sized enterprises. Because of the lack of regulatory norms⁸⁹ these laws are still inapplicable.⁹⁰

In the short-term, respondents suggested the active involvement of local public administration institutions in the process of the labor re-conversion and economic investment. In conditions of real autonomy, these institutions could carry out or co-ordinate programs for regional and local development. This kind of initiative would in theory have a greater chance of success if both the resources' opportunities and the inhibiting factors from the area were better quantified, so there was an increased capacity to mobilize the local and extra local resources in these initiatives.⁹¹

REFERENCES

SANDU, D. (1996) *Sociologia tranziției, Valori și tipuri sociale în România*, Sociology of Transition, Values and Social Types. Bucharest: Staff.⁹²

⁸⁷ Original unclear. Confirm redraft. I assume that you mean that the old system of benefits etc will not be abolished but that attempts will be made to offset its negative impact by introducing an element of self-reliance in financing projects? Answer: O.K. redraft

⁸⁸ Select.

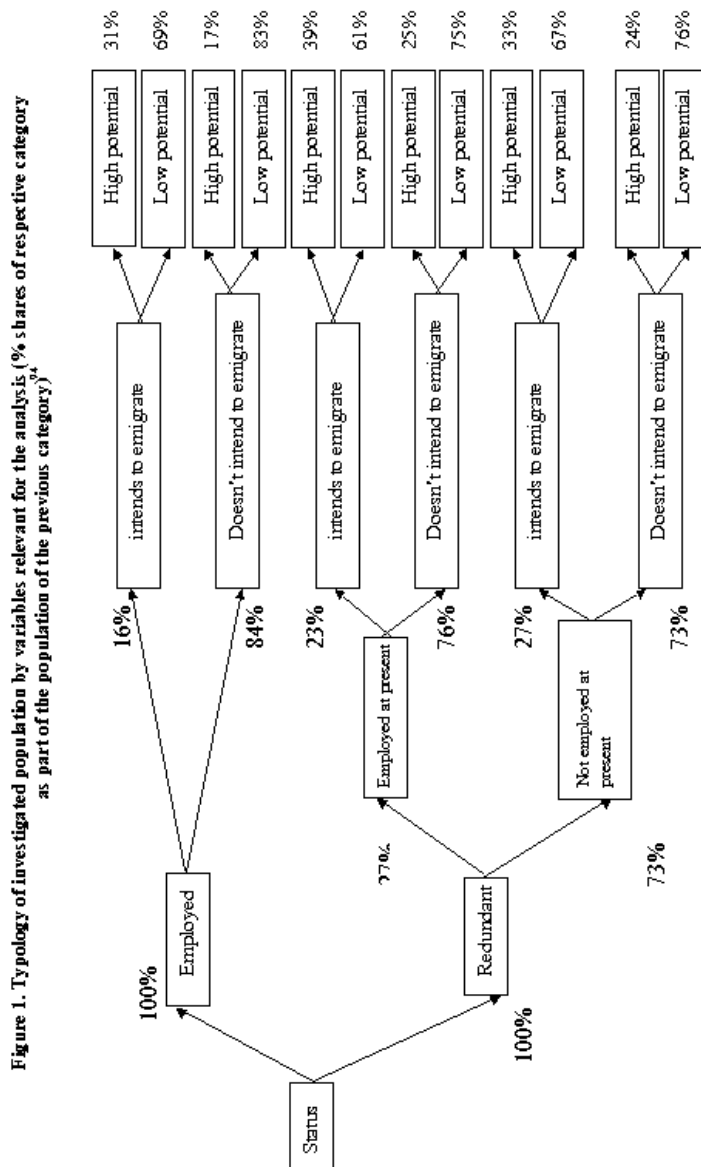
⁸⁹ Cf. n. 17 supra.

⁹⁰ Cf. n. 18 supra 'at the time of writing/to date'. Answer: O.K.: at the time of writing.

⁹¹ The conclusion doesn't fit too well with the original list of nine problems cited earlier in the text. Answer: There is true. But a solution to solve those problems could be the involvement of the local authorities. We carry out in the last two months a research for the Romanian Fond for Social Development having as main topic the evaluation of the social impact of the projects financed by them in some of the most poor rural communities from Romania. One of the main findings of the research was that the involvement of local communities and finally the success of the projects depended on the involvement of the local authorities. They have the means to generate collective behaviors oriented to the solving of collective problems.

⁹² If this is an article in a journal then invert journal name in italics and put article title in inverted commas, plus volume number and pages. In the text you have cited SANDU (1999) and in the reference list it is 1996. Which is correct?

Annex A⁹³

⁹³ Annex A/Figure 1 and Annex B have not been mentioned in the text. Please place a reference to them appropriately. Answer: Annex A, I put a reference in Conclusion, Annex B, note at the table 9.

⁹⁴ Select.

Annex B

Constructed variables

The indexes marked with * were constructed using the methodology proposed by Sandu (1996:180–84). The values of each item were modified in the following way: 4 turned into 1, 3 turned into 0,5, 2 changed into –0,5 and 1 changed into –1.⁹⁵ These were then summed and averages calculated to make the index. The average reached in this way was multiplied with 100, forming the value of the respective index. The other indices were constructed either by addition, or by factorial analysis.

Name	Description	Interval of variation
MEMASOC	Membership of associations (n)	(0; 10)
TRUSTRAD*	Confidence in traditional authorities	(–100; +100)
TRUSTAUT*	Confidence in authority(government and presidency)	(–100; +100)
Pro-risk attitude*	Positive attitude to risk-taking	(–100; +100)
RELNNEIGH*	Closeness with neighbors	(–100; +100)
RELCOLLE*	Closeness with workmates or colleagues	(–100; +100)
RELRELAT*	Closeness with relatives	(–100; +100)
Useful relations*	Frequency of useful relationships	(–100; +100)
PRO STATE	Pro-state attitude	(–100; +100)
GOODS	Cumulative index of ownership of durable consumer goods ⁹⁶	(0,6)
INHOUSE	Household income in the past month	-
INCOME	Respondent's income in the past month	-
INDINCOM	Income of each household member	-
EDUC	Years of schooling	(0;18)
WELFARE	Household welfare using the formula: (AUTOCONS + VENINDD*10 + BUNURI*16) / 3	(0; 100)

⁹⁵ This sentence unclear. What do you mean by 'turned in'?

⁹⁶ 'ownership of durable consumer goods'.

NEUBESIEDLUNG EHEMALS SÄCHSISCHER ORTSCHAFTEN

RUDOLF POLEDNA, ELEMER MEZEI

ABSTRACT. Repopulating of Former Transilvanian Saxon Villages. This paper deals with the consequences of the emigration of the German minority (Saxons) in the settlements inhabited by them during the last centuries. Due to this emigration process the villages suffered an exchange of population. We try the reconstruction of, the emigration and immigration process, dependent on the changes of the ownership of houses in selected settlements. Our goal was to study if there are ethnic, cultural, educational, economic differences of this process of repopulating.

Der Bezugsrahmen der Thematik *Neubesiedlung*, die wir im folgenden Aufsatz behandeln, ist durch den Prozess der Migration, mit seinen zwei Dimensionen, Emigration und Immigration, abgesteckt. Desgleichen sind die Phänomene der Destabilisierung und Anpassung der sozialen Systeme an innere und Umweltveränderungen zu berücksichtigen. Wir werden uns in diesem Kontext ausschliesslich mit dem Verlauf und einigen der Folgen der Neubesiedlung befassen, so wie diese sich anhand unserer empirischen Untersuchungen *rekonstruieren* lassen. Wir analysieren bewußt nicht die anderen Dimensionen und Aspekte der Problematik des sozialen Systems der Siebenbürger Sachsen in der Umwelt des rumänischen sozialen Gesamtsystems, da eine solche Analyse den Rahmen unseres Aufsatzes sprengen würde.

I. Die Dimension der Emigration

Die Evolution des sozialen Systems der Siebenbürger Sachsen nach dem Zweiten Weltkrieg war - und ist - komplex und differenziert. Diese Komplexität und Differenzierung ist:

a. eine Folgeerscheinung der gesamtgesellschaftlichen Faktorenkonstellation die sich 1945, mit dem Ende des Zweiten Weltkrieges, sowohl *normativ* als auch *funktional*, auf das soziale System der Siebenbürger Sachsen ausgewirkt haben. Erwähnen wollen wir hier die kollektive Schuldzuschreibung der Deutschen seitens der Siegermächte und die Objektivierung derselben innerhalb der rumänischen Gesamtgesellschaft, also: Deportation in die Sowjetunion, Enteignung von Grund und Boden, selbst Immobilien, durch die Agrarreform 1945, Verstaatlichung der Bank -Industrie, Dienstleistungseinrichtungen usw., 1948, Aufhebung der politischen und Zivilrechte bis in die fünfziger Jahre, die Proletarisierung der Rumäniendeutschen usw. Diese Erscheinungen und Prozesse sind ihrerseits auf die Verquickung des sozialen Systems der Siebenbürger Sachsen, über die Identitätsschiene "Deutsche", mit der Ideologie und Praxis des Nationalsozialismus zurückzuführen.

b. die Konsequenz der Intervention der "systemischen Imperative" der sozialistischen Gesellschaftsordnung von 1950 bis zur Wende 1989 in die "Lebenswelt" der Individuen.

Wir sind sicher, daß dieser historische Hintergrund von allen berücksichtigt wird, die sich mit der Problematik der Siebenbürger Sachsen wissenschaftlich beschäftigen. Deshalb werden wir in unseren weiteren Ausführungen nicht mehr darauf hinweisen. Wir setzen diesen komplexen, vielschichtigen und mitunter undurchsichtigen Hintergrund als bekannt voraus.

Die Emigration der Rumäniendeutschen nach dem Zweiten Weltkrieg

Einem Beobachter der Siebenbürgisch-sächsischen Gesellschaft, des sozialen Systems der Rumäniendeutschen im Allgemeinen, wird sofort der zahlenmäßige Rückgang dieser Bevölkerung (Siebenbürger Sachsen, bzw. Rumäniendeutsche)¹, in den letzten siebenzig Jahren auffallen (siehe Tabelle Nr. 1).

Tabelle Nr. 1

Die Dynamik der ethnischen Zusammensetzung der Gesamtbevölkerung Rumäniens 1930 - 1992

Jahr	Gesamtbevölkerung	Rumänen	Ungarn	Deutsche	Zigeuner
1930	14.280.729	11.181.170	1.423.459	633.488	242.656
1956	17.489.450	14.996.114	1.587.675	384.708	104.216
1966	19.103.163	16.746.510	1.619.592	382.595	64.197
1977	21.559.910	18.999.565	1.713.928	359.109	227.398
1992	22.810.035	20.408.542	1.624.959	119.462	401.087

Quelle: *Recensământul populației și locuințelor din 7 ianuarie 1992*, Comisia Națională pentru Statistică, București, 1994, vol. IV, *Structura etnică și confesională*, dischetă, tabn1, tabn2

Der Anteil der rumäniendeutschen Bevölkerung in der Gesamtbevölkerung Rumäniens sank kontinuierlich seit 1930, wie es aus der Tabelle Nr. 2 ersichtlich ist.

Tabelle Nr. 2

Der Anteil der rumäniendeutschen Bevölkerung in der Gesamtbevölkerung Rumäniens bei den Volkszählungen 1930, 1956, 1977, 1992

Jahr	Rumäniendeutsche Bevölkerung	Der Anteil der rumäniendeutschen Bevölkerung in der Gesamtbevölkerung Rumäniens
1930	633.488	4,44 %
1956	384.708	2,20 %
1966	382.595	2,00 %
1977	359.109	1,67 %
1992	119.436	0,52 %

Quelle: Sociologie Româneasca, Nr. 2 - 3/ 1994

¹ Da die historische Identitätsbinnendifferenzierung der Rumäniendeutschen nach wie vor funktional ist, aber diese Differenzierung in der Gesamtgesellschaft und in ihrer offiziellen Statistik nicht durchschlägt, ergeben sich für den Forscher methodologische Schwierigkeiten diese Wirklichkeit adäquat wiederzugeben. Es ist eine ständige Umschaltung notwendig, von der Ebene des Systems "Rumäniendeutschen", auf die Ebene des Systems "Siebenbürger Sachsen" oder "Banater Schwaben" z. B..

Der Rückgang der rumäniendeutschen Bevölkerung, sowohl in absoluten, als auch in relativen Zahlen, ist: a. bis 1950, die Folgeerscheinung der Auswirkungen des Zweiten Weltkrieges; b. von 1950 bis heute, hauptsächlich der Emigration zuzuschreiben.

Die Tabelle Nr. 3 präsentiert die Emigration der Rumäniendeutschen, in der Zeitspanne 1975 - 1994², in einem Vergleich zweier offizieller Datenreihen (Quellen der rumänischen und deutschen Statistik). Obwohl Differenzen zwischen den zwei Datenreihen bestehen, Differenzen die wahrscheinlich die Ausmasse der illegalen Emigration aus Rumänien andeuten, zeigen sie die *Tendenz* der Auswanderung in den letzten zwei Jahrzehnten an.

Tabelle Nr. 3

Die Emigration der Rumäniendeutschen zwischen 1975 - 1994 in einem Vergleich rumänischer und deutscher Quellen

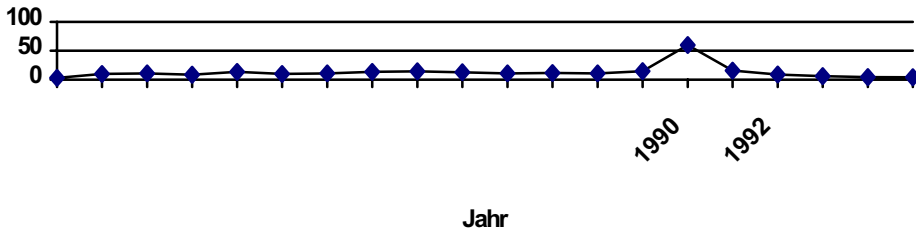
Jahr	Rumäniendeutsche Emigranten Offizielle statistische Daten aus rumänischen Quellen	Rumäniendeutsche Immigranten Offizielle statistische Daten aus Quellen der Bundesrepublik Deutschland
1975	4.292	5077
1976	3.200	3764
1977	9.809	10989
1978	10.993	12120
1979	8.617	9663
1980	13.608	15767
1981	9.948	12031
1982	10.954	12972
1983	13.441	15501
1984	14.425	16553
1985	12.809	14927
1986	11.034	13130
1987	11.639	13996
1988	10.738	12902
1989	14.598	23387
1990	60.072	111180
1991	15.567	
1992	8.852	für 1991 und 1992 48300
1993	5.945	5811
1994	4.576	6615
Gesamt	255117	364685

Quelle: Rumänische Angaben: Anuarul statistic al Romaniei, 1993, p. 143; Anuarul statistic al Romaniei, 1994, p. 150 Anuarul Statistic al Romaniei, 1995, p. 136/137; Deutsche Angaben: Für 1950 - 1989, 1990, *40 Jahre Landsmannschaft 1949/50 - 1989/90*, Festschrift, Landsmannschaft der Banater Schwaben, München, p. 348; Für 1990 - 1994, *Banater Post*, Januarausgabe 1991, 1992, 1993, 1994, 1995, 1996

² Offizielle Daten zur Emigration aus Rumänien stehen uns nur für die Zeit nach 1975 zur Verfügung.

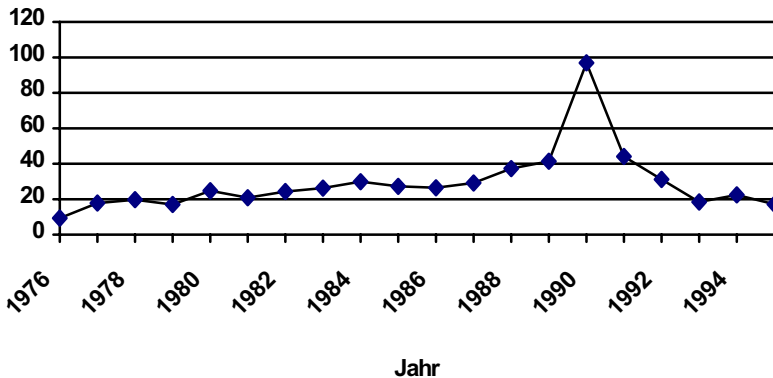
Die Zahlen sprechen für sich. Die Hauptursache für den quantitativen Rückgang der rumäniendeutschen Bevölkerung innerhalb des sozialen Systems rumänischer Staat ist die Emigration. Welche Ursachen eine solche Entwicklung in Bewegung gesetzt haben ist ein anderes Thema das nicht den Gegenstand dieser Ausführung darstellt.

Abb.A Graphische Darstellung des zeitlichen Emigrationsverlaufs der Rumäniendeutschen, 1975 - 1994

Ersichtlich ist aus der graphischen Darstellung *A*, daß der Höhepunkt des Emigrationsgeschehens der Rumäniendeutschen 1990 erreicht wurde. Desgleichen ist ersichtlich (Vergleiche die graphischen Darstellungen *A* und *B*), daß das Gesamt-emigrationsgeschehen in Rumänien in den letzten zwei Jahrzehnten tendentiell von der Emigration der Rumäniendeutschen bestimmt worden ist. Die zeitlichen Verlaufskurven sind sich ähnlich; was noch wichtiger ist: der Verlauf der Gesamt-emigration entspricht den Parametern der Emigration der Rumäniendeutschen, weil diese die Mehrheit der Emigranten aus Rumänien in den letzten zwei Jahrzehnten darstellt.

Abb.B Graphische Darstellung der Gesamt-emigration Rumänien, 1975 - 1994

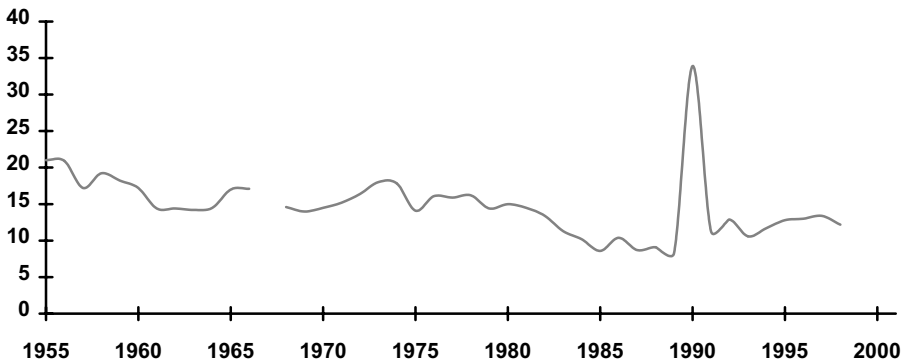

II. Die Binnenmigration in Rumänien

Die Binnenmigration in Rumänien zwischen 1948 - 1998 ist ein Prozess von unterschiedlichem Ausmass was das Volumen und die Intensität des demographischen Geschehens anbelangt (Siehe Rotariu, T. und Mezei E, 1998, in: Heller, Wilfried (Hg.), sowie Rotariu T., Poledna, R., 1997, in: Heller, W. (Hg.)).

Das Binnenmigrationsmuster für die Zeitspanne 1955 - 1998 ist unterschiedlich gewichtet. Ihr Verlauf ist in der Graphik C dargestellt.

Abb. C Graphische Darstellung der Gesamtbinnenmigration in Rumänien 1955 – 1998

Die dominante Migrationsströmung der sozialistischen Gesellschaftsordnung in Rumänien war unzweifelbar die Land-Stadtmigration. Diese Tendenz lässt sich bis 1994 verfolgen (siehe: Rotariu, T. und Mezei E, 1998, in: Heller, Wilfried (Hg.), S. 133). Zur Zeit sind die vier Hauptbinnenmigrationsströmungen Stadt-Stadt; Stadt-Land, Land-Stadt, Land-Land, relativ ausgewogen (ebenda).

In der regionalen Binnenmigration ist Siebenbürgen der *zweitwichtigste* Anziehungspol für die Gesamtmigration in Rumänien (siehe: Rotariu, T. und Mezei E, 1998, in: Heller, Wilfried (Hg.), S. 142). Hohe Immigrationsraten verzeichnen im Verlaufe der analysierten Periode, unter anderen, die Großkreise Kronstadt (Brasov) und Hermannstadt (Sibiu) (siehe: Rotariu, T. und Mezei E, 1998, in: Heller, Wilfried (Hg.), S. 143, sowie Anhang IV).

Das Muster der Einzugsgebiete der Migranten auf Großkreiseebene ist konzentrisch angelegt: an erster Stelle befinden sich die Nachbargemeinden und Anrainerkreise, gefolgt - für Gemeinden in Siebenbürgen - vom Gesamteinzugsgebiet Siebenbürgen (siehe: Rotariu, T. und Mezei E, 1998, in: Heller, Wilfried (Hg.), S. 145 und Rotariu, T.; Poledna R., 1997, in: Heller, Wilfried (Hg.), S. 170 - 171).

III. Auswertung unserer empirischen Untersuchung

Nach der massiven Emigration der deutschen Minderheit aus Rumänien und, als Teil dieser Bevölkerung, der Siebenbürger Sachsen, stellt sich die berechnete Frage, welche demographische, ökonomische, kulturelle usw. strukturelle Veränderungen,

Transformationen stattgefunden haben, ablaufen oder im Ablauf begriffen sind, in den Siedlungen die diese Emigranten verlassen haben. Im Hintergrund steht natürlich auch die Sorge für den Erhalt des siebenbürgisch-sächsischen Kulturerbes einerseits und, andererseits, für die Erhaltung der Funktionalität der Häuser und Höfe die, nach 1990, juristisch gesehen Eigentum der Auswanderer bleiben konnten, die Bewahrung der Funktionalität der Siedlungen als solche. In diesem Kontext ist es selbstverständlich von Interesse zu untersuchen, welche die typischen Merkmale der Bevölkerung sind, die nach 1990 diese Orte bewohnt und das Vorhandene verwaltet. Man kann davon ausgehen, daß das Management der Orte als solche, der Häuser und Höfe, der Infrastruktur usw., mindestens teilweise von den Fähigkeiten der Menschen abhängt die sie besiedeln und in Anspruch nehmen.

Mit dieser ganzen Problematik im Hinterkopf wurde die Untersuchung zur Neubesiedlung eingeleitet. Deren Verlauf haben wir in einem kurzen Bericht September 1996 geschildert. Anhand neuer Daten die vom Zentralamt für Statistik in Bukarest zur Verfügung gestellt wurden - Daten die sich auf der *Aggregationsebene Siedlung*³ befinden - nicht wie üblich Kreis- oder *Gemeindeebene* - können wir jetzt unsere eigene Untersuchung etwas analytischer gestalten und gleichzeitig auch kontrollieren. Die Kontrolle ist erwünschenswert da die Informationen, die wir vom Zentralamt für Statistik aus Bukarest haben, Informationen der Volkszählung 1992 sind, die zwar Eckdaten darstellen, aber von der Dynamik des sozialen und biologischen Lebens eingeholt wurden. Unsere Untersuchung ist eigentlich eine Nachzählung der Bevölkerung. Somit sind Unterschiede zwischen den Informationen der Volkszählung 1992 (Januar), und den Informationen die wir 1994, 1995, erhalten haben, unausbleiblich. Trotzdem weisen unsere Erhebung bestimmte Trends in den untersuchten Siedlungen aus, Migrationsmodelle/ Typologien, exemplarische Strukturwandelmodelle/ Typologien, Machtverlagerungsmodelle/ Typologien, usw., die sich bei weiteren Untersuchungen als brauchbar erweisen könnten.

Die Thematik der Neubesiedlung ehemals sächsischer Siedlungen ist ein Aspekt eines weitaus generelleren Prozesses, die Migration, mit ihren zwei Seiten, Immigration und Emigration, respektiv, im Falle der Siebenbürger Sachsen, Auswanderung und Binnenwanderung. Da wir keine Angaben zur Dynamik der Auswanderung der Sachsen auf Siedlungsebene haben⁴, kann diese von uns nur als gegeben angenommen werden. Unsere Untersuchung konzentriert sich also eher auf die Binnenmigration die in Rumänien ablief und abläuft um herauszufinden ob: 1. die Abwanderung der siebenbürger Sachsen *Voraussetzung* für eine Binnenwanderung in Rumänien war (haben die Sachsen Platz gemacht?); 2. die *Folgen* dieser Abwanderung in irgendeiner Weise in den untersuchten Siedlungen beobachtbar sind. Hinzufügen möchte ich noch die Feststellung, daß die Sachsen selbst an der Binnenwanderung in Rumänien beteiligt sind. Die Richtung der Migrationsströmung in ihrem Fall ist eindeutig der städtische Raum.

³ Die statistischen Daten werden für Verwaltungseinheiten geführt. In Rumänien besteht eine Verwaltungseinheit Gemeinde - im ländlichen Raum, in der Regel, aus mehreren Ortschaften. Die statistischen Daten beziehen sich pauschal auf die Gemeinde als Ganzheit, ohne genauere statistische Angaben zu den einzelnen Siedlungen aus denen das Siedlungsnetz der Gemeinde besteht.

⁴ Dieses Thema wird im Rahmen eines anderen Forschungsprojekts untersucht

3.1. Merkmale der untersuchten Orte

Ausgangspunkt für unseren Bericht ist die Lage der Bevölkerung in den 14 Siedlungen, die von uns untersucht wurden, nach dem Stand der Volkszählung 1992.

Vier Orte liegen im Großkreis Muresch, zwei in Kronstadt, ein Ort im Großkreis Weissenburg, sieben Orte im Großkreis Hermannstadt.

Die Siedlungen die wir untersucht haben unterscheiden sich hinsichtlich ihres Status in der Verwaltungsstruktur Rumäniens. Schäßburg ist eine Kleinstadt, Petersdorf und Michelsberg sind Siedlungen die in die Verwaltungsstruktur der Kleinstädte Mühlbach (Sebes) und Heltau (Cisnădie), eingebettet sind. Nadesch, Keisd, Rode, Hamruden, Alzen, Baaßen, Bierthälm, Kleinschelken sind Gemeindevororte. Rothbach ist Teil der Gemeinde Marienburg (Feldioara), Neudorf gehört verwaltungsmässig zur Gemeinde Großlasseln (Laslea).

Die untersuchten Ortschaften differenzieren sich auch hinsichtlich der Gesamtbevölkerung. Schäßburg hatte 1992, 34.537 Einwohner und ist, aus diesem Standpunkt, die bei weitaus größte von uns untersuchte Siedlung. Zwei Orte, Michelsberg und Neudorf hatten 1992 unter 500 Einwohner und sind, aus dieser Perspektive, die kleinsten Siedlungseinheiten in unserer Untersuchung. Rothbach und Henndorf gehören zur Gruppe der Siedlungen mit einer Bevölkerung zwischen 500 und 1000 Einwohner. Zur Kategorie der Orte mit einer Bevölkerung zwischen 1000 und 1500 gehören Nadesch, Rode, Hamruden, Alzen, Kleinschelken. Siedlungen mit über 1500 und bis 2000 Einwohner sind Keisd, Bierthälm und Baaßen. Petersdorf, mit einem recht markanten Vorstadtcharakter hat über 4000 Einwohner (Siehe Anhang I Nr. 1). Schon aus diesen Angaben geht hervor, das wir es mit einer erheblichen Vielfalt von Orten, Situationen und Lebenswelten zu tun haben, die dem programmatischen Zweck unserer Untersuchung - eben die Erfassung der Wirklichkeitsvielfalt in den ehemals von Sachsen bewohnten Orten - entgegenkommt.

Die ethnische Zusammensetzung der Siedlungen, laut Stand der Volkszählung 1992, weist auch eine ausgesprochene Differenzierung auf (Siehe Anhang I Nr. 2). Bemerkenswert ist, daß nur in Neudorf und Michelsberg der Anteil der Sachsen noch Werte aufweist die von Bedeutung sind, 49,90% in Neudorf und 58,76% in Michelsberg. Just die kleinsten Siedlungen unserer Untersuchung erweisen sich als die beständigsten, im Kontext der Massenemigration der Sachsen. Das zeugt von einem überraschend großen Ausmaß der sozialen und ethnisch-religiösen Solidarität der Mitglieder dieser Gemeinschaft und indirekt von einer traditionsgeladenen Lebenseinstellung. Wobei diese Feststellungen wahrscheinlich eher für Neudorf gelten als für Michelsberg. Michelsberg ist eher ein Zuzugs- und Zufluchtsort der Rumänen geworden - aus dem Kreis Hermannstadt vor allem (wahrscheinlich aus der Stadt Hermannstadt). Man sieht, dass man in diesen kleinen Orten noch möglichst lange "unter sich" bleiben will. Die Schlußfolgerung die sich aus der Analyse des Zusammenhangs zwischen der Größe eines Ortes und dem Anteil der sächsischen Bevölkerung innerhalb der Gesamtbevölkerung ergibt ist folgende: wenn die Siedlung mehr als 500 Einwohner hat, wird der Anteil der verbliebenen sächsischen Bevölkerung nicht mehr durch die Größe de Ortes bestimmt. Es sind sicherlich andere Faktoren, als die Größe des Ortes, die die Sachsen, nach 1990, bewegen haben in diesen Siedlungen auszuharren.

Die strukturelle Veränderung der ethnischen Zusammensetzung der Bevölkerung der untersuchten Siedlungen, in einer Zeitspanne von mehr als hundert Jahren 1850 - 1992, wird überdeutlich, wenn wir die Angaben der Volkszählungen dieser Jahre für unsere Orte vergleichen.

Tabelle Nr. 4

Die ethnische Zusammensetzung der Bevölkerung laut Volkszählung 1850 und 1992

Siedlung	Bevölkerung		Rumänen		Ungarn		Deutsche/ Sachsen		Zigeuner	
	1850	1992	1850	1992	1850	1992	1850	1992	1850	1992
Alzen	1707	1202	736	894	—	9	12/715	187	244	107
Baaßen	1133	1715	315	1064	—	102	687	170	131	374
Bierthälm	2255	1563	605	1050	7	62	6/1454	164	171	268
Henndorf	1099	751	342	411	—	39	635	18	122	280
Michelsberg	769	438	6	173	—	6	752	255	10	—
Hamruden	1200	1452	338	875	—	354	7/659	61	186	160
Nadesch	1271	1119	287	599	35	275	845	42	104	202
Neudorf	855	499	274	228	—	1	519	244	61	26
Petersdorf	1117	4120	269	3542	2	41	3/762	483	81	51
Rothbach	914	943	348	730	2	85	16/480	76	68	52
Keisd	1914	1591	427	1243	1	43	1218	233	294	68
Schäßburg	7203	34537	1742	25386	382	6943	4777	1326	273	853
Klein Schelken	1571	1191	227	1099	—	8	1140	84	204	—
Rode	1172	1035	60	585	6	30	1052	31	53	389

Quellen: für 1992 *Recensământul populației și locuințelor din 7 ianuarie 1992*, Comisia Națională pentru Statistică, București, 1994, vol. IV, *Structura etnică și profesională*, dischetă, tabn1, tabn2; für 1850, *Studia Censualia Transilvanica, Recensamintul din 1850*, 1996, Editura Staff, Bucuresti

Tabelle Nr. 4.1.

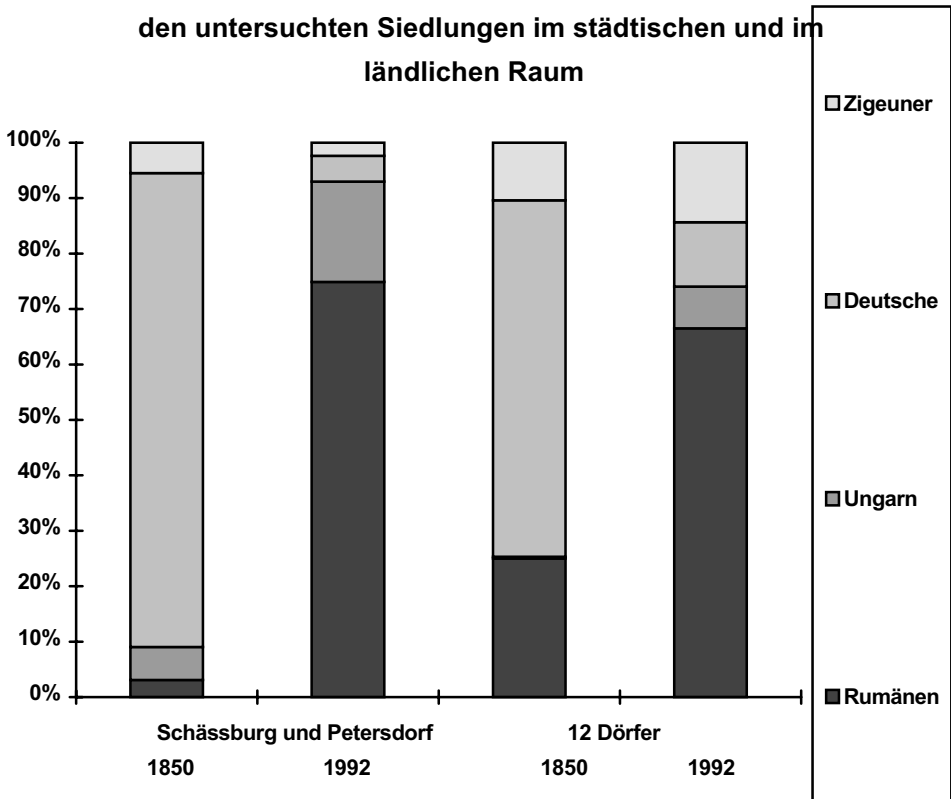
Die ethnische Zusammensetzung der Bevölkerung laut Volkszählung 1850 und 1992 (%)

Siedlung	Bevölkerung		Rumänen		Ungarn		Deutsche/ Sachsen		Zigeuner	
	1850	1992	1850	1992	1850	1992	1850	1992	1850	1992
Alzen	100	100	43,11	74,37	—	0,74	42,58	15,55	14,29	8,90
Baaßen	100	100	27,80	62,04	—	9,00	60,63	9,91	11,56	21,80
Bierthälm	100	100	26,82	67,17	0,31	3,96	64,74	10,49	7,58	17,14
Henndorf	100	100	31,11	54,72	—	5,19	57,77	2,39	11,10	37,28
Michelsberg	100	100	0,78	39,49	—	1,36	97,78	58,21	1,30	—
Hamruden	100	100	28,16	60,26	—	24,38	55,5	4,20	15,5	11,01
Nadesch	100	100	22,58	53,52	2,75	24,57	66,48	3,75	8,18	18,05

Siedlung	Bevölkerung		Rumänen		Ungarn		Deutsche/ Sachsen		Zigeuner	
	1850	1992	1850	1992	1850	1992	1850	1992	1850	1992
Neudorf	100	100	32,04	45,69	—	0,20	60,70	48,89	7,13	5,21
Petersdorf	100	100	24,08	85,97	0,17	0,99	68,48	11,72	7,25	1,23
Rothbach	100	100	38,07	77,41	0,21	9,01	54,26	8,31	7,43	5,51
Keisd	100	100	22,30	78,12	0,05	2,70	63,63	14,64	15,36	4,27
Schäßburg	100	100	24,18	73,50	5,30	20,10	66,31	3,83	3,79	2,46
Klein Schelken	100	100	14,44	92,27	—	0,67	72,56	7,05	12,98	—
Rode	100	100	5,11	56,52	0,51	2,89	89,76	2,99	4,52	37,58

Quellen: wie Tabelle nr. 4

Abb. D Die ethnische Zusammensetzung der Bevölkerung in den untersuchten Siedlungen im städtischen und im ländlichen Raum

Die Zahlen in der Rubrik Deutsche/Sachsen und die graphische Darstellung **D** sprechen für sich. Es ist klar, dass um die Mitte des 19. Jahrhunderts die siebenbürgisch-sächsische Gesellschaft, die einzelnen Siedlungen und die darin lebenden Gemeinschaften (de Gemin), relativ stabil und ausgeglichen war/en. 1992 zeigen die Daten, das *aus-dem-Gleichgewicht-geraten* dieser Gesellschaft und den dramatischen Rückgang der Sachsen, in

denjenigen Ortschaften in denen sie einmal die absolute oder relative Mehrheit innehatten. In so einem Vergleich 1850 - 1992, werden die Folgen der Auswanderung erst richtig sichtbar. Die Tabelle 4 und 4.1. zeigen aber auch die Tendenz der Redistribution der ethnischen Bevölkerungsstrukturen, welche Ethnie "zugelegt" hat und wie sich das Anteilverhältnis der Ethnien modifiziert hat. Eindeutige Gewinner sind die Rumänen. Differenziert nach Siedlungen folgen dann die Ungarn und die Zigeuner. Hamruden, Nadesch, Schäßburg und Baaßen haben einen starken Anteil ungarischer Bevölkerung 1992. Baaßen, Bierthälml, Henndorf, Nadesch und Rode haben starke Anteile von Romabevölkerung erhalten. Die Tabelle Nr. 4 und 4.1. zeigt uns auch den Anstieg und/oder Rückgang der Gesamtbevölkerung in den Siedlungen. Mit einigen Ausnahmen (Baaßen, Hamruden, Petersdorf und Schäßburg) ist die Bevölkerung der untersuchten Orte in der Zeit zwischen 1850 - 1992 zahlenmäßig kleiner geworden, ein Hinweis auf eine strukturelle Entvölkerungstendenz dieser Siedlungen. Die Verluste sind in der Größenordnung von hunderten von Individuen in der angegebenen Periode.

Die Altersstruktur der Bevölkerung der untersuchten Orte, laut Angaben der Volkszählung 1992, ist auch sehr unterschiedlich (Siehe Anhang I Nr. 3 und Nr. 4). Noch ein Argument, das dafür spricht, das Migrationsgeschehen nicht in einen einheitlichen Topf zu werfen. Ortsabhängige Gegebenheiten, eine spezifische historische Evolution, die kommunikative Anschliessung, usw., sind sicherlich Faktoren, die die Altersstruktur einer Siedlung beeinflussen. Makrostrukturelle Einwirkungen kommen auf lokaler Ebene ganz spezifisch zum Ausdruck. In jeder statistischen Altersgruppe können die Unterschiede von Ort zu Ort beobachtet werden. Die wenigsten Kinder in der Altersgruppe 0 - 4 Jahre sind, anteilmäßig, in der Neudorfer Bevölkerung zu bemerken (Siehe Anhang I Nr. 4). Überdurchschnittlich repräsentiert im Sampel unserer Gemeinden ist die Altersgruppe 70 - 74 Jahre in Alzen (4,65%), Keisd (3,39%) und Bierthälml (3,26%) (Siehe Anhang I Nr. 4). Eine überalterte Bevölkerungsstruktur, dargestellt an dem Anteil der Personen die 60 Jahre und älter sind in der Gesamtbevölkerung, haben Keisd (36,26%), Alzen (27,87%), Neudorf (27,65%) (Siehe Anhang I Nr. 5 und 6). In Neudorf und Alzen ist auch die Altersgruppe 0 - 14 Jahre unterdurchschnittlich vertreten, ein Hinweis auf die biologische Anfälligkeit der Bevölkerung in diesen Orten. Überaus problematisch ist auch die Abwesenheit eines starken arbeitsfähigen Bevölkerungssegments in Keisd und Bierthälml. In diesen Siedlungen ist der Anteil der zu unterhaltenden Personen durch die Arbeitsfähigen besonders groß 63,16% in Keisd, 52,78% in Bierthälml. In Klartext: diese Gemeinden sind auf exogene Hilfe stärker angewiesen als die anderen Orte die wir untersucht haben. Wenden wir uns nun den Daten unserer eigenen Untersuchung zu.

3. 2. Die Struktur und die Merkmale des Datensatzes der empirischen Untersuchung

Zuerst einige Bemerkungen zur Organisation und inneren Strukturierung unseres Datensatzes. In unserer Datei sind 15421 Personen aus 14 Ortschaften (Siehe Anhang I Nr. 7) registriert. Diese Personenanzahl stellt den *maximalen Bezugsrahmen* unserer Untersuchung dar. Da unser Thema die Neubesiedlung behandelt, ist es logisch, aus diesem maximalen Bezugsrahmen, diejenigen Personen auszusondern, die in der Migration eine entscheidende Rolle spielen, in unserem Fall die *Haushaltvorstände*. Wir haben zu diesem Zweck eine Selektion der Individuen aus unserem maximalen Bezugsrahmen, nach dem Kriterium

Haushaltvorstand, vorgenommen. Die statistische Bevölkerung die sich so konturiert hat, besteht aus 4845 Personen (Siehe Anhang II Nr. 1). Im Rahmen der statistischen Bevölkerung Haushaltvorstand haben wir in einem nächsten Schritt diejenigen Personen ausgemustert, die *Migranten* sind, 2331 Personen (Siehe Anhang II Nr. 3). Da der Datensatz aus vielen Personen und einer relativ großen Anzahl von Variablen besteht, kann es sein, daß Angaben bei einigen Personen und im Falle einiger Variablen, fehlen. Das SPSS-Programm führt diese fehlenden Angaben unter *Missing Observations*. Das ist der Hauptgrund für unterschiedliche Zahlen die in den Häufigkeitstabellen erscheinen, bei denselben Variablen, wie wir sehen werden. Wir haben auf diesen *drei Aggregationsebenen* unserer Daten gearbeitet. Der Übergang von einer Ebene zur anderen wird ausdrücklich erwähnt.

Ausser Schäßburg und Petersdorf, Orte in denen wir Personen nach einem Zufallsverfahren⁵ ausgewählt haben, da sie von der Größe her anders nicht untersucht werden konnten, und in Baaßen wo aus speziellen Gründen - die Mitarbeiter haben sich geweigert alle Haushalte zu befragen - haben wir in allen anderen Siedlungen, zumindest theoretisch, eine Totalerhebung durchgeführt. Wenn wir die Daten aus Anhang I Nr. 1 mit den Daten aus Anhang I Nr. 7 vergleichen, so fällt sofort auf, daß die Daten der Volkszählung 1992 und unserer eigenen Erhebung, mitunter beträchtlich voneinander abweichen. In Keisd ist es besonders klar. Zu unserem Bedauern ging ein Teil der Fragebogen aus Keisd im Kreislauf des Kodierens und der Dateneinfütterung verloren oder wurde verlegt. Die 568 Personen, die wir in Keisd befragt haben, stammen aus 163 Haushalten. Mit Einschränkungen werden wir versuchen in Keisd Tendenzen aufzuzeigen und darauf hinweisen, daß sie nur für unsere Interviewpartner gelten. Die Differenzen zwischen unserer Zählung und der Volkszählung 1992 sind realistisch, wenn wir bedenken, daß wir 1. diejenigen Personen registriert haben die zur der Untersuchungszeit tatsächlich vor Ort waren, 2. die Emigrationswelle der Sachsen 1992, 1993, 1994 noch angedauert hat, und 3. leerstehende Häuser und Wohnungen gemeldet wurden. Wir haben also das Bild der Eigendynamik der Migrationsbewegung, in einem Moment ihrer Manifestation eingefangen. Es wäre notwendig, durch Stichproben, die gegenwärtige Lage in den von uns untersuchten Siedlungen zu eruieren, um zu beobachten, was sich seit 1995 geändert hat. Die Datensätze sind also relativ verlässlich um mit ihrer Hilfe realistische Aussagen zu untermauern. Desgleichen wollen wir berücksichtigen, daß die Mittelwerte unseres gesamten Samples nicht immer brauchbar sind, da Schäßburg und Petersdorf überrepräsentiert sind und die Werte verformen. In einigen Fällen werden wir die Daten umgruppieren, um die zwei Städte von den ländlichen Siedlungen zu isolieren, um auf diese Weise ausgewogene Resultate zu erhalten.

In einem ersten Schritt beschäftigen wir uns, statistisch gesehen, mit der Gesamtbevölkerung unseres Samples. In einem zweiten Schritt wird der Schwerpunkt auf das Familienoberhaupt gelegt (4845 Personen), da wir bei dieser statistischen Kategorie auch die intergenerationen Mobilität anhand unserer Daten verfolgen können, den Status der Wohnung und, nicht zuletzt, weil das Familienoberhaupt schließlich die Entscheidung getroffen hat, den Wohnsitz in einen anderen Ort zu verlegen. Ein dritter denkbarer Schritt - den wir in diesen Ausführungen nicht machen - ist die Similarität der Orte derselben Größenordnung zu untersuchen.

⁵ Angaben zum Verlauf und der Methodologie der Untersuchung, siehe Anhang.

3. 3. Merkmale der untersuchten Bevölkerung

Die Struktur nach Altersgruppen hat sich, laut Angaben unserer Untersuchung, verlagert, im Vergleich zu den Volkszählungsdaten 1992 (Siehe Anhang Nr. 4 und Anhang I Nr. 7). Die Verlagerung ist normal wenn wir daran denken, daß zwei bis drei Jahre zwischen den beiden Zählungen liegen. Beeindruckend ist der *Alterungsprozeß* der Bevölkerung in den Siedlungen und ein bedeutend kleinerer Zuwachs der Altersgruppe 0 - 4 Jahre als bei der Volkszählung 1992. Eine ausgesprochen demographische Analyse, die mit Geburtsraten und Sterberaten operiert, ist auch ein interessantes Thema für die Zukunft.

Die ethnische Struktur der untersuchten Orte hat sich im Vergleich zur Volkszählung 1992 auch verändert. Zu beobachten ist erstens (Siehe Anhang I Nr. 2 und Anhang I Nr. 9), der auch weiterhin anhaltende Rückgang der sächsischen Bevölkerung. Zweitens, deutet sich in den Reihen der Romabevölkerung eine Konzentrationsbewegung an. Tatsache ist, daß sie aus einigen Siedlungen abwandern. In unserer Untersuchung scheint Baaben und Alzen die Rolle eines Sammelortes für Zigeuner übernommen zu haben. Wir haben unsere Mitarbeiter gebeten, im Falle der Roma, eine Fremdidentifizierung vorzunehmen, wenn es klar ist, daß sie sich nicht zu ihrer Ethnie bekennen. In Rode ist diese Fremdidentifizierung besonders augenfällig, denn die Zigeuner in Rode, mit einem Prozentsatz von 97,26% Muttersprache Romanes, eine Situation die sonst nie vorkommt, sind eindeutig von unseren Mitarbeitern vor Ort so registriert worden. Wenn sie Zigeuner sind, muß auch ihre Muttersprache stimmen, dachten die Mitarbeiter. Bei der Volkszählung wurde die Ethnie ja nur auf Grund persönlicher Angaben registriert. Da unsere Mitarbeiter ortsansässige Intellektuelle waren, die ihr ganzes Leben, oder mindestens mehrere Jahrzehnte vor Ort leben, sind ihre Angaben als zuverlässig anzusehen, da diese aus dem Wissensvorrat der Lebenswelt abgerufen worden sind. Dies Dilemma in dem wir uns befinden, kann nur dann gelöst werden, wenn Instrumente in Rumänien, oder in der Welt, erarbeitet werden, die eine Identifikation nach ethnischen Kriterien gewährleisten..

63,9% der befragten Gesamtbevölkerung sind Einheimische (siehe Anhang I Nr. 10 und Nr. 11), obwohl nur 38,4% in den untersuchten Siedlungen geboren wurden. Diese Situation ist nur scheinbar paradox. Die Kinder wurden tatsächlich in anderen Orten geboren, kamen dann aber nach 3 - 5 Tagen nach Hause. In den Geburtsscheinen sind zwei Rubriken, eine für den Ort der Geburt, die andere für den Ort der Eintragung in das standesamtliche Register. Ein Kind aus Henndorf kann faktisch in Schäßburg geboren sein, ist aber ein "echter" Henndorfer. Die Gesamtmigrantenbevölkerung die eigentlich für unsern Themenkreis in Frage kommt stellt 36,3% der Gesamtbevölkerung unseres Samples dar, 5577 Personen. 3715 Personen (66,6%) kamen aus dem ländlichen, 1832 Personen (32,8%) aus dem städtischen Raum (Siehe, Anhang I Nr. 11). Für 30 Personen haben wir keine Angaben. Diese Zahlen entsprechen dem allgemeinen Migrationsmuster in Rumänien, wie wir weiter oben erwähnt haben.

Was den Zeitpunkt der Immigration in die Siedlungen betrifft müssen wir die Analyse nun wieder auf die einzelnen Orte bündeln. Wir haben Einwanderungszeitintervalle gebildet, um eine zu breite Streuung der Informationen zu vermeiden (Siehe Anhang I Nr. 10). Wir beschränken uns im Folgenden nur auf die Wanderung nach 1989.

Tabelle Nr. 5

Zuwanderung nach 1989 in die Siedlungen und prozentualer Anteil an der Gesamtbevölkerung, in einzelnen Orten

Migranten nach 1989	Sighișoara Schäßburg MS	Nadeș Nadesch MS	Saschiz Keisd MS	Zagăr Rode MS	Homorod Hamruden BV	Rotbav Rothbach BV	Petrești Petersdorf AB
Abs. Zahlen	82	96	35	21	72	40	146
% der Gesamt- migranten in der Siedlung	5,47	31,78	21,60	8,50	17,77	13,15	12,27

Migranten nach 1989	Alțina Alzen SB	Bazna Baaßen SB	Biertan Bierthälm SB	Bradeni Henndorf SB	Noul Săsesc Neudorf SB	Șeica Mica Klein Schelken SB	Cisnădioara Michelsberg SB
Abs Zahlen.	41	32	63	54	44	292	95
% der Gesamt- migranten in der Siedlung	22,52	32,98	19,93	28,42	38,26	68,86	68,34

Quelle: Auszug aus Anhang I Nr. 10

Der Mittelwert der Migranten nach 1989 liegt bei 19,97% (Anhang I Nr. 10) des gesamten Wanderungsgeschehens in diesen Orten. Wenn wir diesen Mittelwert (wie gesagt, mit Vorsicht) als "normal" annehmen, dann können wir auf die unterschiedliche Attraktivität der Siedlungen in dieser Periode schließen. Nadesch, Baaßen, Henndorf, Neudorf und, mit Abstand, Michelsberg und Klein Schelken weisen einen relativ hohen Zuzug neuer Einwohner auf. Nach 1989 sind in Kleinschelken 292 Personen eingewandert, ein absoluter Rekord für diese Siedlung. Es ist logisch diese Einwanderungsquoten nach 1989 mit der Auswanderung der Sachsen in der gleichen Zeitspanne zu vergleichen, um zu sehen, ob die Sachsen wirklich "Platz" gemacht haben, im Sinne einer Korrelation zwischen Immigration in den Ort und der Auswanderung der Sachsen.

Die Mehrheit der Immigranten (66,97%), nach 1989, kommt aus dem ländlichen Raum (vgl. Anhang I Nr. 11). Eine Ausnahme in der Hinsicht sind Kleinschelken und Michelsberg, Orte in denen die Majorität der Immigranten nach 1989 aus dem städtischen Raum kam.

Um ein ausgewogeneres Bild über die Migration in diesen Siedlungen zu erhalten, sollten wir in Zukunft auch die Emigration aus diesen Orten untersuchen, die sich ja nicht nur auf die Auswanderung der Sachsen beschränkt, sondern sicherlich auch eine rumänische Binnendimension aufweist.

Aus welchen *Einzugsgebieten* kommen unsere Migranten (vgl. Anhang I Nr. 12). 13,42% kommen aus den Nachbargemeinden und Dörfer; 45,28% aus anderen Gemeinden des Kreises; 28,36% aus anderen Kreisen Siebenbürgens; 5,57% aus der Moldau; 6,85% aus

anderen Regionen Rumäniens. Oder anders formuliert: 59,20% der Migranten wanderten innerhalb der selben Verwaltungseinheit (Großkreis); 87,57% unserer Migranten kommen aus dem Großraum Siebenbürgen. Es scheint, daß die Zuwanderung in die Orte die wir untersucht haben eine "siebenbürgische" Angelegenheit ist. Das spricht für die Wirkung eines Regionalismus, oder für eine regionale Abschottung des Wanderungsgeschehens. Die Migration, in den Orten unserer Untersuchung, ist, allgemein gesehen, eine Migration auf kurze Distanz.

Da die Daten zum Migrationsgeschehen der Gesamtbevölkerung unseres Samples keinen Erkenntniszuwachs sichern, für eine detailliertere Beschreibung der Neubesiedlung, schalten wir auf eine andere Untersuchungsebene um, die Ebene des Haushaltvorstandes.

3.4. Das Migrationsverhalten der Haushaltvorstände

In unserem Sample sind 4845 Haushaltvorstände registriert (Siehe Anhang II Nr. 1). Davon stehen 16,5% einem Haushalt bestehend aus einer Person (Singelhaushalte), 25,3% einem Haushalt bestehend aus 2 Personen, 20,0% einem Haushalt von 3 Personen, 18,1% einem Haushalt bestehend aus 4 Personen 10,0% einem Haushalt von 5 Personen und der Rest Haushalten bestehend aus 6 bis 14 Personen vor. In Michelsberg (22,0%), Neudorf (21,3%), Alzen (20,6%), Bierthälml (19,3%), Kleinschelken (18,6%) und Rode (18,0%) ist der Prozentsatz der alleinstehenden Personen (Singel-Haushalt, keine Familie mehr) in der Gesamtbevölkerung überdurchschnittlich groß. Die Mehrheit der Familien besteht allerdings aus 2 bis 5 Mitgliedern, wobei die Unterschiede zwischen den Siedlungen auch in dieser Hinsicht recht groß sind (vgl. Anhang II Nr. 1). Das Alter der Haushaltvorstände streut über das ganze Spektrum der Altersgruppen, mit Ausnahme der bis zu 14 Jahre alten. Vorstand einer Familie zu sein ist "Männersache". 79,8% der Haushaltvorstände sind Männer, 20,2% Frauen (siehe Anhang II Nr. 2), ein Zeichen des Paternalismus der Familien und Gesellschaftsstrukturen in den von uns untersuchten Orten. 51,7% der Haushaltvorstände sind in ihrem Leben nicht aus dem Ort gewandert. 2331 Personen (48,32%) unseres Samples sind Migranten (Siehe Anhang II Nr. 3).

3.4.1. Die zeitliche Dimension der Migrationsbewegung der Haushaltvorstände

Mit Ausnahme der Siedlungen Schäßburg, Kleinschelken und Michelsberg sind ein Drittel bis die Hälfte der Haushaltvorstände unseres Samples nach 1981 eingewandert. In Schäßburg ließ die Intensität der Migration schon in der Zeitspanne 1981 - 1989 nach (vgl. auch graphische Darstellung *E*), Erscheinung die wahrscheinlich auf die Kürzung der Mittel für die Urbanisierung, im Kontext der Reduzierung der Investitionen in der Industrie, zurückgeführt werden kann. Kleinschelken und Michelsberg sind atypisch für die Migration, 66% der Haushaltvorstände aus Michelsberg und 68% aus Kleinschelken sind nach 1989 in die Orte gewandert (vgl. auch Tabelle Nr. 6). Welche Faktorenkonstellation dieses Phänomen beeinflusst hat, ist aus unseren Daten nicht abzuleiten. In Schäßburg, Rode, Hamruden, Rothbach, Petersdorf, Alzen, Bierthälml ist die Immigration nach 1989, im Verhältnis zu der 1981 - 1989, rückläufig. Verdoppelt hat sich die Immigration nach 1989, in Vergleich zur Zeitspanne 1981 - 1989, in Nadesch, verdreifacht in Baaßen, und in Neudorf ist sie um das fünffache angestiegen.

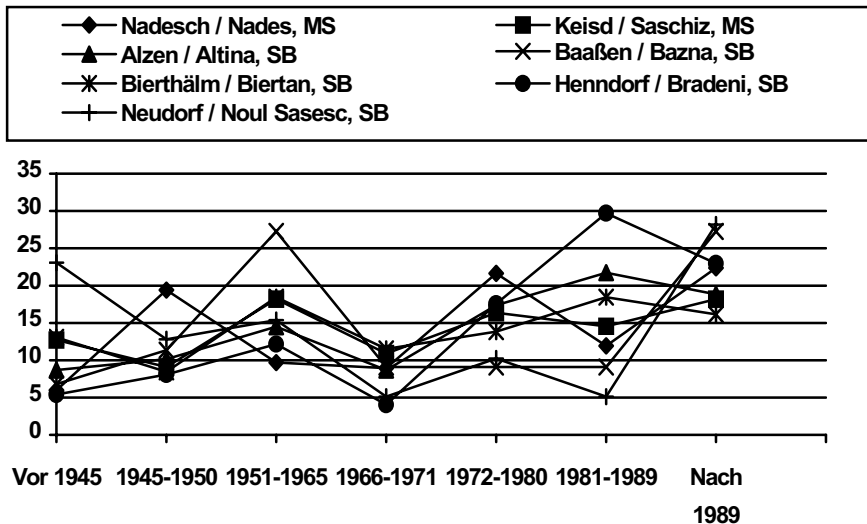
Tabelle Nr. 6

Die zeitliche Mobilität der Hausahltvorstände in den von uns untersuchten Orten, nach dem Zeitpunkt der Niederlassung (in%)

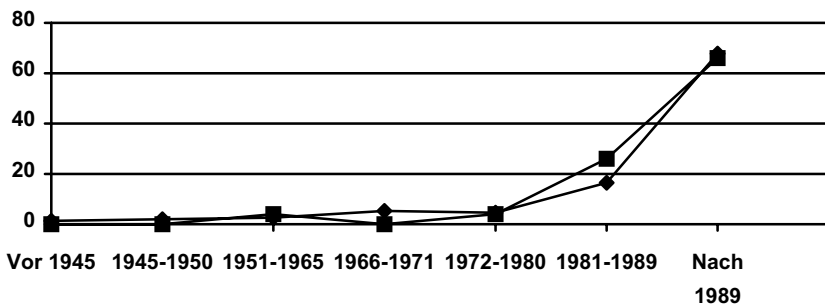
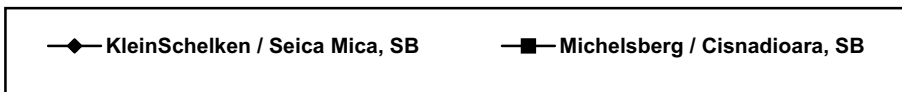
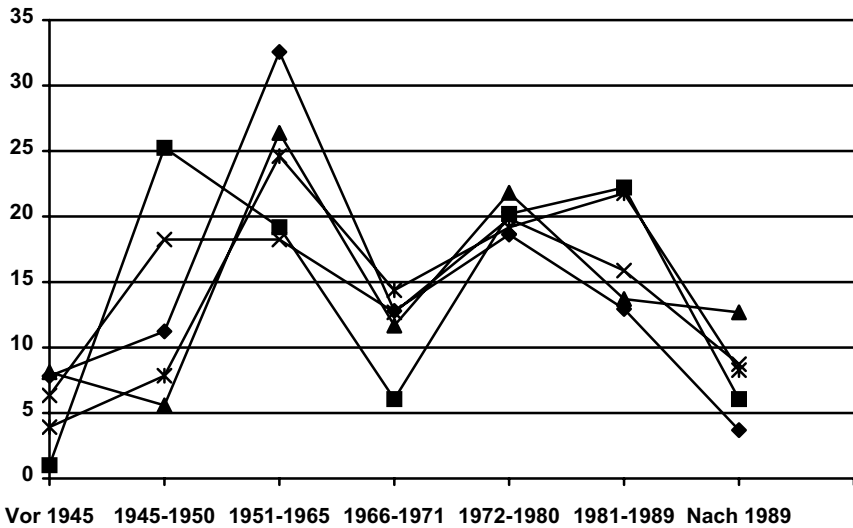
Siedlung	Zeitspanne						
	Vor 1945	1945-1950	1951-1965	1966-1971	1972-1980	1981-1989	Nach 1989
Schäßsburg / Sighișoara, MS	7,82	11,23	32,57	12,80	18,63	12,94	3,69
Nadesch / Nadeș, MS	5,97	19,40	9,70	8,95	21,64	11,94	22,38
Keisd / Saschiz, MS	12,72	9,09	18,18	10,90	16,36	14,54	18,18
Rode / Zagăr, MS	1,01	25,25	19,19	6,06	20,20	22,22	6,06
Hamruden / Homorod, BV	8,12	5,58	26,39	11,67	21,82	13,70	12,69
Rothbach / Rotbav, BV	6,34	18,25	18,25	12,69	19,84	15,87	8,73
Petersdorf / Petrești, AB	3,92	7,84	24,61	14,37	19,17	21,78	8,27
Alzen / Alțina, SB	8,69	10,14	14,49	8,69	17,39	21,73	18,84
Baaßen / Bazna, SB	6,81	11,36	27,27	9,09	9,09	9,09	27,27
Bierthälm / Biertan, SB	13,07	8,46	18,46	11,53	13,84	18,46	16,15
Henndorf / Brădeni, SB	5,40	8,10	12,16	4,05	17,56	29,72	22,97
Neudorf / Noul Săsesc, SB	23,07	12,82	15,38	5,12	10,25	5,12	28,20
KleinSchelken / Șeica Mică, SB	1,31	1,97	2,63	5,26	4,60	16,44	67,76
Michelsberg / Cislăoara, SB	—	—	4,00	—	4,00	26,00	66,00

Quelle: Auszug aus Anhang II Nr. 3

**Abb.E Graphische Darstellung des zeitlich
Verlaufs der Migration**

NEUBESIEDLUNG EHEMALS SÄCHSISCHER ORTSCHAFTEN

71,58% der Haushaltvorstände die in die Orte unserer Untersuchung eingewandert sind stammen aus dem ländlichen Raum, 31,00% aus dem städtischen Raum (Siehe Anhang II Nr. 4). Dieses Verhältnis ändert sich auch dann nicht, wenn wir die Schäßburger und Petersdorfer Migranten aus den Berechnungen ausschließen. Das heißt, die wichtigste Migrationsströmung der letzten Jahrzehnte ist eindeutig *Land-Stadt* orientiert. Erst nach

1989 macht sich eine bedeutendere Stadt-Land orientierte Migration bemerkbar (vgl. Rotariu, T. und Mezei E, 1998, in: Heller, Wilfried (Hg.), sowie Rotariu T., Poledna, R., 1997, in: Heller, W. (Hg.)). Sie schlägt besonders deutlich im Falle Michelsberg und Kleinschelken durch.

3. 4. 2. Die räumlich-geographische Dimension des Zuwanderungsgeschehens

Das Einzugsgebiet unserer Migranten ist fast ausschließlich der siebenbürgische Raum. Innerhalb Siebenbürgens ist die *Binnenkreiswanderung* dominant (Siehe Tabelle Nr. 5), die wiederum für eine *Kurzstreckentypologie* der Migration in den von uns untersuchten Siedlungen spricht.

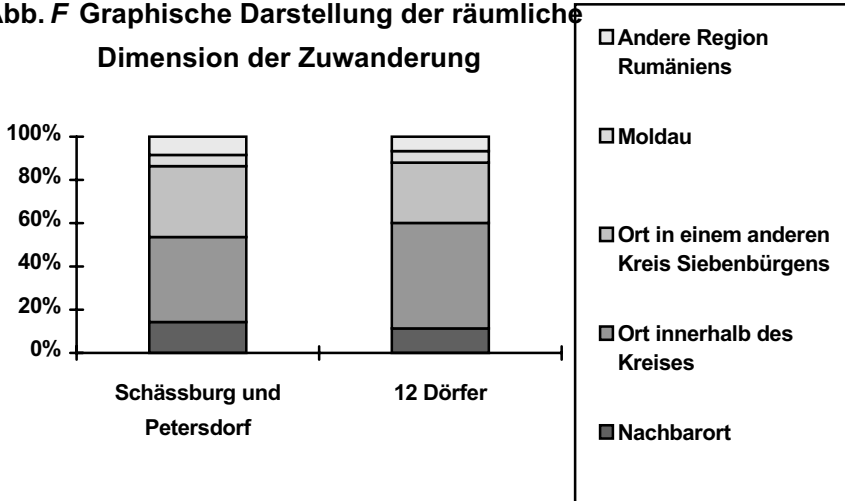
Tabelle Nr. 7

Einzugsgebiete der Haushaltvorstände

Siedlung	Einzugsgebiet					
	Migranten Insgesamt	Nachbarort	Ort innerhalb des Kreises	Ort in einem anderen Kreis Siebenbürgen	Moldau	Andere Region Rumäniens
Schäßburg / Sighişoara, MS	697 100%	63 9,03%	202 28,98%	309 44,33%	44 6,31%	79 11,33%
Nadesch / Nadeş, MS	128 100%	14 10,93%	60 46,87%	41 32,03%	7 5,46%	6 4,68%
Keisd / Saschiz, MS	51 100%	3 5,88%	16 31,37%	25 49,01%	5 9,80%	2 3,92%
Rode / Zagăr, MS	101 100%	12 11,88%	35 34,65%	42 41,58%	6 5,94%	6 5,94%
Hamruden / Homorod, BV	197 100%	24 12,18%	92 46,70%	57 28,93%	5 2,53%	19 9,64%
Rothbach / Rotbav, BV	124 100%	25 20,16%	58 46,77%	23 18,54%	13 10,48%	5 4,03%
Petersdorf / Petreşti, AB	456 100%	102 22,36%	251 55,04%	69 15,13%	15 3,28%	19 4,16%
Alzen / Alţina, SB	71 100%	6 8,45%	52 73,22%	5 7,04%	4 5,63%	4 5,63%
Baaßen / Bazna, SB	41 100%	4 9,75%	15 36,58%	13 31,70%	6 14,63%	4 9,75%
Bierthälm / Biertan, SB	129 100%	11 8,52%	75 58,13%	28 21,70%	5 3,87%	10 7,75%
Henndorf / Brădeni, SB	72 100%	13 18,05%	14 19,44%	34 47,22%	4 5,55%	7 9,72%
Neudorf / Noul Sasesc, SB	41 100%	5 12,19%	14 34,14%	14 34,14%	4 9,75%	4 9,75%
KleinSchelken / Şeica Mică, SB	152 100%	12 7,89%	93 61,18%	36 23,68%	3 1,97%	8 5,26%
Michelsberg / Cîsnădioara, SB	49 100%	3 6,12%	39 79,59%	5 10,20%	—	2 4,08%

Quelle: Anhang II Nr. 5

Abb. F Graphische Darstellung der räumliche Dimension der Zuwanderung

Rothbach und Petersdorf haben, in unserem Sample, den größten Anteil an Migranten aus Nachbarorten. Schäßburg, Keisd, Rode, Henndorf und Neudorf haben Migranten die der siebenbürgischen *Interkreismigration* entsprechen. In diesem Fall kann angenommen werden, daß der ausschlaggebende Faktor zur Niederlassung in der Siedlung wahrscheinlich der Übergang von saisonbedingter Arbeit (Farmen), auf Vollzeitbeschäftigung vor Ort und die Nutzungsrechte einer Wohnung, der Wandel der saisonbedingten zeitweiligen Migration in zeitlich unbefristete Migration, d.h. Wohnsitzverlegung vor Ort, war. Die Differenzen bezüglich der Einzugsgebiete zwischen den Siedlungen sind so bedeutend, daß sich Fallstudien als die einzige Lösung anbieten, die konkrete Lage jedes Ortes zu beschreiben, erklären und, nicht in letzter Reihe, zu verstehen. Eine Aufgabe die sich eine zukünftige Forschung stellen kann.

IV. Die ethnische Differenzierung der Neubesiedlung

Werfen wir einen Blick auf die ethnische Struktur der Haushaltvorstände um, ausgehend von dieser, zu sehen, ob ethnisch bedingte Differenzen hinsichtlich des Migrationsverhaltens zu beobachten sind (Siehe Anhang II Nr. 6). Die Informationen aus Anhang II Nr. 6 gelten für alle Haushaltvorstände in unserem Sample, 72,1% sind Rumänen, 10,7% Ungarn, 9,6% Deutsche, respektiv Sachsen, 7,7% Zigeuner, 0,1% Andere. Unser Interesse gilt jetzt nur den Migranten unter diesen Haushaltvorständen.

Tabelle Nr. 8

Die Nationalität der Haushaltvorstände

Siedlung	Nationalität					
	Migranten Insgesamt	Rumänen	Ungarn	Deutsche	Zigeuner	Andere
Schäßburg / Sighișoara, MS	703	500	181	14	7	1
Nadesch / Nadeș, MS	134	85	41	—	8	—
Keisd / Saschiz, MS	55	45	5	4	—	1

Siedlung	Nationalität					
	Migranten Insgesamt	Rumänen	Ungarn	Deutsche	Zigeuner	Andere
Rode / Zagăr, MS	99	80	8	1	10	—
Hamruden / Homorod, BV	197	106	77	6	6	—
Rothbach / Rotbav, BV	126	107	13	5	—	—
Petersdorf / Petrești, AB	459	428	7	23	—	1
Alzen / Alțina, SB	69	58	2	2	7	—
Baaßen / Bazna, SB	44	28	7	2	7	—
Bierthälm / Biertan, SB	130	104	9	7	10	—
Henndorf / Brădeni, SB	74	54	8	—	12	—
Neudorf / Noul Sasesc, SB	39	24	1	9	4	—
KleinSchelken / Șeica Mică, SB	152	148	1	1	2	—
Michelsberg / Cislădioara, SB	50	44	1	5	—	—

Quelle: Anhang II Nr. 7

Tabelle Nr. 8 dokumentiert die Dominanz der Migranten rumänischer Ethnie in den untersuchten Orten. Schäßburg, Nadesch und Hamruden liegen in einer Umwelt in der der Einfluß des ungarischen Siedlungsgebietes spürbar ist. Dort wo keine Ungarn unmittelbar in der Nähe sächsischer Siedlungen leben, scheinen sich die Vertreter dieser Minderheit eher in diesen Orten verirrt zu haben. Die Zahl der Zigeunerhausahltvorstände, die gewandert sind, ist nicht so beeindruckend wie man es vielleicht erwartet hätte, nach den Informationen zur ethnischen Struktur unserer Siedlungen. Nochmals unterstreichen wir, daß die Identifikation der Zigeuner als Zigeuner ein sehr schwieriges Unternehmen ist. Selbstidentifikation ist fragwürdig, da sich die Zigeuner, aus welchem Grunde auch immer, nicht zu ihrer Identität bekennen. Fremdentifikation ist genauso fragwürdig, da Ethnozentrismus und sogar Rassismus in Funktion treten. Und ausserdem, wie legitimieren wir eine Fremdentifikation der Zigeuner ?

Tabelle Nr. 9 verglichen mit Anhang II Nr. 7 zeigt uns in welchem Maße die Ethnien, historisch gesehen, alteingesessene Bevölkerungsteile sind. Viele Sachsen und wenige Migranten darunter bedeutet: die Sachsen die noch in den Orten leben, leben hier schon seit mindestens zwei, drei Generationen, sprich "Menschen Gedenken".

Untersuchen wir des weiteren die Migrantenbevölkerung, geteilt nach ethnischem Kriterium, im Zusammenhang mit einigen Variablen unseres Samples.

4. 1. Die zeitliche Dimension der Zuwanderung

Beginnen wir mit dem Zeitpunkt der Immigration in die Siedlungen (Siehe Anhang II Nr. 7).

Tabelle Nr. 9

Die zeitliche Mobilität der Hausahltvorstände, nach der Nationalität (Ethnie) und Zeitpunkt der Niederlassung

Siedlung	Nationalität / Zeitspanne (19**)															
	Rumänen				Ungarn				Deutsche				Zigeuner			
	<45	45-71	72-89	>89	<45	45-71	72-89	>89	<45	45-71	72-89	>89	<45	45-71	72-89	>89
Schäßburg / Sighișoara, MS	31	285	162	20	19	101	10	18	4	7	3	—	—	5	2	—
Nadesch / Nadeș, MS	6	38	24	17	2	10	18	11	—	—	—	—	—	3	3	2
Keisd / Saschiz, MS	6	17	13	9	1	2	2	—	—	2	1	1	—	—	—	—
Rode / Zagăr, MS	1	41	34	4	—	4	4	—	—	—	—	1	—	5	4	1
Hamruden / Homorod, BV	8	36	47	15	7	39	21	10	1	5	—	—	—	4	2	—
Rothbach / Rotbav, BV	7	52	38	10	—	5	7	1	1	4	—	—	—	—	—	—
Petersdorf / Petrești, AB	16	193	182	37	—	7	—	—	2	15	6	—	—	—	—	—
Alzen / Alțina, SB	6	20	21	11	—	—	1	1	—	1	1	—	—	2	4	1
Baaßen / Bazna, SB	1	15	2	10	—	5	2	—	1	—	1	—	1	1	3	2
Bierthälml / Biertan, SB	11	39	37	17	3	5	1	—	2	3	1	1	1	3	3	3
Henndorf / Brădeni, SB	2	11	28	13	1	3	2	2	—	—	—	—	1	4	5	2
Neudorf / Noul Săsesc, SB	6	7	3	8	—	1	—	—	2	3	1	3	1	1	1	—
KleinSchelken / Șeica Mică, SB	2	15	32	99	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	2
Michelsberg / Cislădioara, SB	—	2	12	30	—	—	—	1	—	—	3	2	—	—	—	—

Quelle: Auszug aus Anhang II Nr. 7

Die Tabelle Nr. 9 zeigt uns die Dynamik der Migration im Zeitverlauf und nach ethnischer Zugehörigkeit des Hausahltvorstands. Eindeutig waren die rumänischen Vorsteher der Familien die beweglichsten in der Migrantenbevölkerung unseres Samples, wobei die Zeitspanne 1945 - 1971 die höchsten Migrationraten aufweisen. Nach 1989 läßt die Migrationsintensität der rumänischen Hausahltvorstände, zumindest in den von uns untersuchten Ortschaften, nach. Die ungarischen Vorstände der Familien sind in Siedlungen umgezogen die, wie schon gesagt, im Einzugsbereich und Einflußbereich der ungarischen Siedlungsgebiete in Siebenbürgen liegen. Auch in ihrem Fall scheinen unsere Siedlungen nicht mehr attraktiv zu sein. Die Vertreter der deutschen Minderheit, respektiv die Siebenbürger Sachsen, dokumentieren die Abwesenheit einer Binnenmigration und einen relativen Immobilismus dieser, allerdings muß gesagt werden - noch in Siebenbürgen *verbliebenen*, Bevölkerung. Es kann gar nicht anders sein, unter der Bedingung der

Massenemigration der Sachsen nach Deutschland. Die Unbeweglichkeit der Sachsen ist aber nur scheinbar, da diejenigen, die wahrscheinlich in Rumänien gewandert sind, inzwischen schon in Deutschland ein Zuhause gefunden haben. Allerdings geht aus unserer Forschung hervor, daß die in Siebenbürgen verbliebenen Sachsen tatsächlich nicht mehr wanderungsfreudig sind oder die Siedlungen die wir untersucht haben keine Anziehungskraft für sie besitzen.

Im Verhältnis zu den Anteilen, die sie inzwischen in manchen Orten an der ethnischen Struktur der Gesamtbevölkerung haben, sind die Roma-Hausahlvorstände nicht gerade als wanderfreudig zu bezeichnen. Es ist also sehr schwer zu erklären, wie bei relativ kleinen Wanderungszahlen der Familienvorstände, die Roma-Bevölkerung in so kurzer Zeit, von der Volkszählung 1992 bis zum Zeitpunkt unserer Erhebung, in einigen Orten so explosiv anwachsen konnte. Selbst wenn wir eine hohe Geburtenrate der Zigeuner in unsere Überlegungen mit einbeziehen, kommen wir vernünftig nicht weiter. Es bleibt nichts anderes übrig als an der Zuverlässigkeit der Volkszählung, zumindest in dieser Hinsicht, zu zweifeln.

4. 2. Der räumlich-geographische Bezugsrahmen ethnisch differenzierter Migration

Tabelle Nr. 10

Einzugsgebiete der rumänischen Hausahlvorstände

Siedlung	Einzugsgebiet						
	Haushalts- vorstände Insgesamt	Migranten Insgesamt	Nachbarort	Ort innerhalb des Kreises	Ort in einem and. Kreis Siebenb.	Moldau	Andere Region Rumäniens
Schäßburg / Sighișoara, MS	783	497 100%	46 9,25%	133 26,76%	212 42,65%	37 7,44%	69 13,88%
Nadesch / Nadeș, MS	154	79 100%	7 8,86%	34 43,03%	27 34,17%	7 8,86%	4 5,06%
Keisd / Saschiz, MS	132	41 100%	1 2,43%	14 34,14%	20 48,78%	4 9,75%	2 4,87%
Rode / Zagăr, MS	176	80 100%	7 8,75%	30 37,50%	33 41,25%	6 7,50%	4 5,00%
Hamruden / Homorod, BV	212	107 100%	15 14,01%	52 48,59%	18 16,82%	5 4,67%	17 15,88%
Rothbach / Rotbav, BV	176	105 100%	17 16,19%	54 51,42%	17 16,19%	12 11,42%	5 4,76%
Petersdorf / Petrești, AB	593	428 100%	96 22,42%	238 55,60%	62 14,48%	14 3,27%	18 4,20%
Alzen / Alțina, SB	244	60 100%	5 8,33%	46 76,66%	2 3,33	4 6,66%	3 5,00%
Baaßen / Bazna, SB	55	26 100%	3 11,53%	12 46,15%	4 15,38%	4 15,38%	3 11,53%
Bierthälm / Biertan, SB	330	104 100%	9 8,65%	63 60,57%	17 16,34%	5 4,80%	10 9,61%
Henndorf / Brădeni, SB	103	52 100%	9 17,30%	12 23,07%	21 40,38%	4 7,69%	6 11,53%

NEUBESIEDLUNG EHEMALS SÄCHSISCHER ORTSCHAFTEN

Siedlung	Einzugsgebiet						
	Haushalts- vorstände Insgesamt	Migranten Insgesamt	Nachbarort	Ort innerhalb des Kreises	Ort in einem and. Kreis Siebenb.	Moldau	Andere Region Rumäniens
Neudorf / Noul Sasesc, SB	75	25 100%	3 12,00%	10 40,00%	6 24,00%	4 16,00%	2 8,00%
KleinSchelken / Șeica Mică, SB	387	148 100%	12 8,10%	93 62,83%	32 21,62%	3 2,02%	8 5,40%
Michelsberg / Cisnădioara, SB	44	44 100%	2 4,54%	36 81,81%	4 9,09%	—	2 4,54%

Quelle: Anhang II Nr. 8

Als Gesamtbild, das sich für die Familienvorstände rumänischer Ethnie abzeichnet, ist, daß sie zu 51,8% als Migranten in diese Orte kamen (vgl. auch Anhang II Nr. 8). Das bedeutet: vor ihrer Ankunft hatten die Siedlungen eine andere ethnische Zusammensetzung und Struktur. Sie gehören, zum größten Teil, zum Typus der *Binnenkreismigranten*. Die Differenzen zwischen den Orten kann durch Fallstudien untersucht werden.

Tabelle Nr. 11

Einzugsgebiete der ungarischen Hausahltvorstände

Siedlung	Einzugsgebiet						
	Haushalts- vorstände Insgesamt	Migranten Insgesamt	Nachbarort	Ort innerhalb des Kreises	Ort in einem and. Kreis Siebenb.	Moldau	Andere Region Rumäniens
Schäßburg / Sighișoara, MS	236	179 100%	15 8,37%	65 36,31%	86 48,04%	6 3,35%	7 3,91%
Nadesch / Nadeș, MS	91	41 100%	7 17,07%	20 48,78%	13 31,70%	—	1 2,43%
Keisd / Saschiz, MS	7	5 100%	1 20%	1 20%	3 60%	—	—
Rode / Zagăr, MS	8	8 100%	1 12,5%	1 12,5%	6 75,00%	—	—
Hamruden / Homorod, BV	107	76 100%	8 10,52%	30 39,47%	37 48,68%	—	1 1,31%
Rothbach / Rotbav, BV	14	13 100%	6 46,15%	3 23,07%	4 30,76%	—	—
Petersdorf / Petrești, AB	9	7 100%	—	5 71,42%	2 28,57%	—	—
Alzen / Alțina, SB	2	2 100%	—	—	2 100%	—	—
Baaßen / Bazna, SB	7	7 100%	—	—	6 85,71%	1 14,28%	—
Bierthälm / Biertan, SB	18	9 100%	—	1 11,11%	8 88,88%	—	—
Henndorf / Brădeni, SB	11	8 100%	2 25,00%	—	5 62,50%	—	1 12,50%
Neudorf / Noul Sasesc, SB	1	1 100%	—	—	1 100%	—	—

Siedlung	Einzugsgebiet						
	Haushalts- vorstände Insgesamt	Migranten Insgesamt	Nachbarort	Ort innerhalb des Kreises	Ort in einem and. Kreis Siebenb.	Moldau	Andere Region Rumäniens
KleinSchelken / Şeica Mică, SB	1	1 100%	—	—	1 100%	—	—
Michelsberg / Cisnădioara, SB	1	1 100%	—	1 100%	—	—	—

Quelle: Anhang II Nr. 8

Im Falle der ungarischen Bevölkerung der untersuchten Orte haben sich 70% der Vorstände durch Migration niedergelassen. Schäßburg und Hamruden sind die bevorzugten Einreisegebiete der ungarischen Bevölkerung unseres Samples. Die Mehrheit der Migranten gehört zum Typus *Interkreismigration*; Abwanderungsregion sind die ungarischen Anrainerkreise (Covasna, Harghita).

Tabelle Nr. 12

Einzugsgebiete der deutschen Hausahltvorstände

Siedlung	Einzugsgebiet						
	Haushalts- vorstände Insgesamt	Migranten Insgesamt	Nachbarort	Ort innerhalb des Kreises	Ort in einem and. Kreis Siebenb.	Moldau	Andere Region Rumäniens
Schäßburg / Sighișoara, MS	35	14	—	2	8	1	3
Nadesch / Nadeș, MS	5	—	—	—	—	—	—
Keisd / Saschiz, MS	21	4	1	1	2	—	—
Rode / Zagăr, MS	15	1	—	—	1	—	—
Hamruden / Homorod, BV	22	6	—	6	—	—	—
Rothbach / Rotbav, BV	18	5	2	1	1	—	—
Petersdorf / Petrești, AB	111	20	6	8	4	1	1
Alzen / Alțina, SB	52	2	—	2	—	—	—
Baaßen / Bazna, SB	5	1	—	—	1	—	—
Bierthälml / Biertan, SB	31	6	—	4	2	—	—
Henndorf / Brădeni, SB	6	—	—	—	—	—	—
Neudorf / Noul Săsesc, SB	76	10	2	2	5	—	1
KleinSchelken / Şeica Mică, SB	14	1	—	—	1	—	—
Michelsberg / Cisnădioara, SB	36	4	1	2	1	—	—

Quelle: Anhang II Nr. 8

Tabelle Nr. 12 ist sicherlich deshalb interessant weil sie zeigt daß, sich die sächsische Bevölkerung der Siedlungen eben nicht durch Migration konstituiert hat. 83,4% der befragten Haushaltvorstände sind im Ort geboren.

Tabelle Nr. 13*Einzugsgebiete der Haushaltvorstände Zigeuner*

Siedlung	Einzugsgebiet						
	Haushalts- vorstände Insgesamt	Migranten Insgesamt	Nachbarort	Ort innerhalb des Kreises	Ort in einen and. Kreis Siebenb.	Moldau	Andere Region Rumäniens
Schäßburg / Sighișoara, MS	10	7	2	2	3	—	—
Nadesch / Nadeș, MS	41	8	—	6	1	—	1
Keisd / Saschiz, MS	—	—	—	—	—	—	—
Rode / Zagăr, MS	54	12	4	4	2	—	2
Hamruden / Homorod, BV	36	6	1	3	1	—	1
Rothbach / Rotbav, BV	—	—	—	—	—	—	—
Petersdorf / Petrești, AB	—	—	—	—	—	—	—
Alzen / Alțina, SB	89	7	1	4	1	—	1
Baaßen / Bazna, SB	52	7	1	3	2	1	—
Bierthälm / Biertan, SB	27	10	2	7	1	—	—
Henndorf / Brădeni, SB	46	12	2	2	8	—	—
Neudorf / Noul Sasesc, SB	11	4	—	1	2	—	1
KleinSchelken / Șeica Mică, SB	2	2	—	—	2	—	—
Michelsberg / Cislăoara, SB	—	—	—	—	—	—	—

Quelle: Anhang II Nr. 8

Auch im Fall der Zigeuner ist es ersichtlich, daß sich ihre Gemeinschaft nur zu 1/5 aus Migranten-Haushaltvorständen zusammensetzt. Das Einzugsgebiet ist vorzugsweise der Binnenkreisraum, gefolgt von dem Raum Siebenbürgen.

4. 3. Das kulturelle Kapital der Zuwanderer

Das kulturelle Kapital, in Form von Schulabschlüssen, ist von Ethnie zu Ethnie, und von Ort zu Ort unterschiedlich (Siehe Anhang II Nr. 9 und Tabelle Nr. 15). Der Anteil der Personen mit erlernten Berufen ist relativ hoch in unserem Sample, ein Zeichen das die Einwohner der Siedlungen im Zeichen pragmatischer Tätigkeiten stehen. Und nicht nur das; wenn wir die Lage nach unseren Daten beurteilen, so haben wir es mit Menschen zu tun die einen Beruf erlernt haben und dafür ein Zeugnis erhalten haben, d.h. sie sind

offiziell als kompetent in irgendeinem Beruf anerkannt worden. Fraglich ist ob sie ihre erworbenen Kompetenzen auch einsetzen.

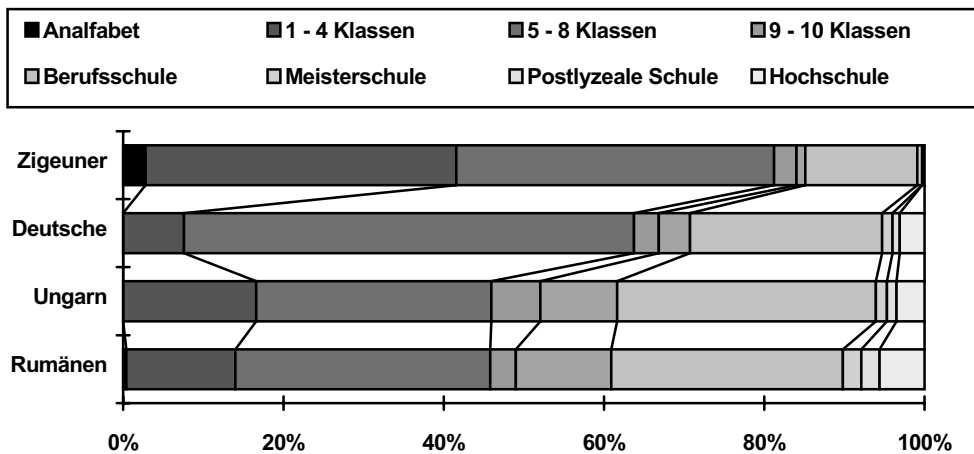
Tabelle Nr. 14

Bildung und Ausbildung der Haushaltvorstände (in%)

Schulabschluss	Rumänen	Ungarn	Deutsche	Zigeuner
Analfabet	0,4	—	—	2,8
1 - 4 Klassen	13,6	16,6	7,6	38,8
5 - 8 Klassen	31,8	29,4	56,2	39,7
9 - 10 Klassen	3,2	6,1	3,1	2,8
11 - 12 Klassen	11,9	9,6	3,9	1,1
Berufsschule	28,9	32,3	24,0	14,0
Meisterschule	2,3	1,4	1,3	0,6
Postlyzeale Schule	2,3	1,2	0,9	0,0
Hochschule	5,6	3,5	3,1	0,3

Quelle: Anhang III Nr. 1

**Abb. G Graphische Darstellung des Bildungsstandes d
Haushaltvorstände**

Bei der sächsischen Bevölkerung sieht man die Erosion die die Emigration verursacht hat, im Segment 9 - 12 Klassen.

In der Bevölkerung der Haushaltvorstände ist das Kulturkapital im Bereich 5 - 8 Klassen und Berufsschule (die beiden gingen ja im kommunistischen Regime Hand in Hand) angesiedelt. Akademiker sind recht viele in unserem Sample, eine Tatsache die darauf hinweist, daß diejenigen die noch hier geblieben sind, einen hohen sozialen Status innehaben und verantwortungsvolle Rollen in der Gemeinschaft tragen.

Tabelle Nr. 15 enthält Angaben zum Bildungsstand der *eingewanderten* Haushaltvorstände. Sie entsprechen dem Durchschnittstypus der ansässigen Bevölkerung hinsichtlich ihres Schulabschlusses. Die Tendenz die wir beobachten können läßt sich mit dem Sprichwort zusammenfassen *Gleich zu gleich gesellt sich gern*. Es scheint eine Selbstselektion der Migranten zu funktionieren die sich an den gemeindeüblichen Patterns orientiert.

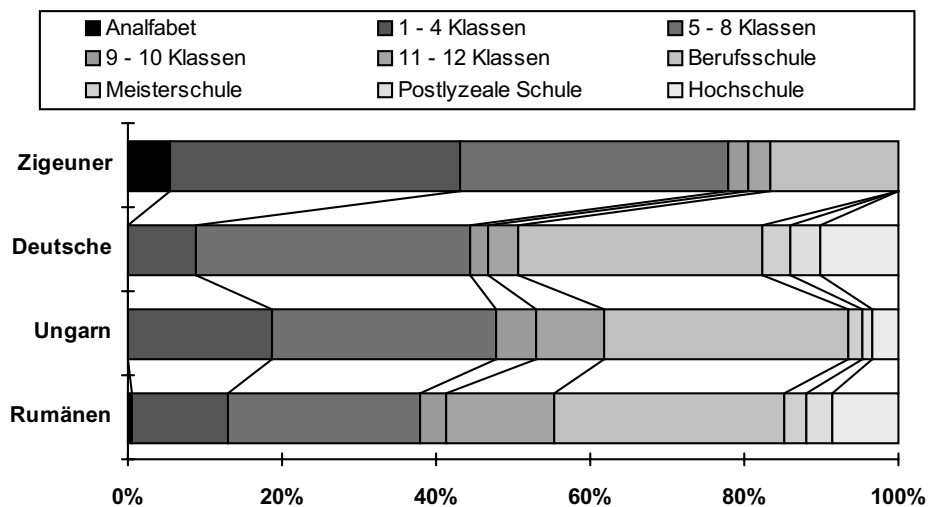
Tabelle Nr. 15

Bildung und Ausbildung der migrierten Haushaltvorstände (in%)

Schulabschluss	Rumänen	Ungarn	Deutsche	Zigeuner
Insegesamt	1805 (100%)	359 (100%)	79 (100%)	72 (100%)
Analfabet	0,49	—	—	5,55
1 - 4 Klassen	12,35	18,66	8,86	37,50
5 - 8 Klassen	24,70	29,24	35,44	34,72
9 - 10 Klassen	3,26	5,01	2,53	2,77
11 - 12 Klassen	13,79	8,91	3,79	2,77
Berufsschule	29,75	31,75	31,64	16,66
Meisterschule	2,77	1,67	3,79	—
Postlyzeale Schule	3,32	1,39	3,79	—
Hochschule	8,42	3,34	10,12	—

Quelle: Anhang III Nr. 1

Abb. H Graphische Darstellung des Bildungsstandes der gewanderten Haushaltvorstände

Das durchschnittliche, typische Bildungsniveau der Haushaltvorstände unseres Samples liegt bei 5 - 8 Klassen und einer Berufsschule. Der Erwartungshorizont dieser Menschen kann, wenn sie es auch noch so gut meinen (Absichten haben), nicht jenseits bestimmter Grenzen reichen. Man kann von ihnen nicht erwarten das sie programmatisch, an die Konservierung des siebenbürgisch- sächsischen Kulturerbes, denken, und vor allem, in diesem Sinne, handeln. Die leerstehenden sächsischen Häuser und Höfe werden eigentlich von niemandem verwaltet oder funktionsfähig gehalten, mit der Ausnahme, falls ein Verwalter eingesetzt wurde. Es ist logisch die Denkmäler der Sachsen zu bewahren, es ist aber schade wenn eine ganze große Zahl von Häusern und Höfen, samt Infrastruktur, zugrunde gehen, deren Funktionswert größer ist als der *rein symbolische* der Denkmäler. Bei einer Reise durch ehemals sächsische Orte zeigt sich ein Bild des Verfalls, wor allem der alltäglichen Bauten. Außerdem ist eine bedeutende Anzahl der Familienvorstände, insbesondere aus den Reihen der Rumänen, in die Orte imigriert. Es kann von ihnen nicht erwartet werden das in ihren Reihen die symbolische Ortsverbundenheit besonders strak ausgeprägt ist, das sie nun die Verantwortung für die Pflege von Kulturgüter, die einer bestimmten Tradition verbunden sind, über Nacht übernehmen.

4. 4. *Erwerbstruktur der Zuwanderer*

Welche Berufsstruktur haben die Migranten aus den Reihen der Familienvorstände ?
(Siehe Anhang III Nr. 2)

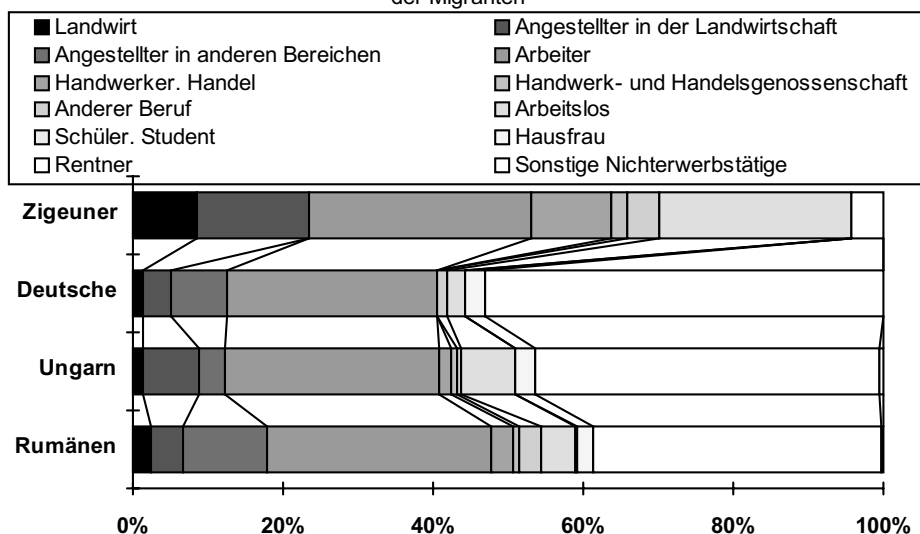
Tabelle Nr. 16

Die Berufsstruktur der migrierten Haushaltvorstände (in %)

Schulabschluss	Rumänen	Ungarn	Deutsche	Zigeuner
Insgesamt	1794 (100%)	351 (100%)	79 (100%)	67 (100%)
Landwirt	2,28	1,42	1,26	5,97
Angestellter in der Landwirtschaft	4,40	7,40	3,79	10,44
Angestellter in anderen Bereichen	11,09	3,41	7,59	—
Arbeiter	29,93	28,49	27,84	20,89
Handwerker, Handel	2,95	1,70	—	7,46
Handwerk- und Handelsgenossenschaft	0,89	0,85	—	1,49
Anderer Beruf	2,73	0,56	1,26	2,98
Arbeitslos	4,73	7,12	2,53	17,91
Schüler, Student	0,11	—	—	—
Hausfrau	2,17	2,56	2,53	—
Rentner	38,51	45,86	53,16	2,98
Sonstige Nichterwerbstätige	0,16	0,56	—	—

Quelle: Anhang III Nr. 2

Abb. I Graphische Darstellung der Erwerbsstruktur der Migranten

Die Rentner dominieren unter den zugewanderten Familienvorständen, gefolgt von der Kategorie Arbeiter und Angestellte in anderen Bereichen (die dem Dienstleistungssektor gleichgesetzt werden können). Das Berufsmuster in den untersuchten Orten ist geprägt von der Kategorie *Arbeiter* und *Angestellter in der Landwirtschaft*, oder zusammengefasst, *Lohnarbeiter* in der Industrie und Landwirtschaft. Lohnarbeit in diesen Wirtschaftsbereichen war, im kommunistischen Regime, eine relativ sichere Einkommenquelle, die Existenzgründung ermöglichte. Die ökonomische Motivation der Migration hat das Verhalten der Individuen sicherlich beeinflusst, wenn nicht sogar in einigen Fällen erheblich mitbestimmt.

Vergleichen wir den jetzigen Berufsstand in unserer ausgewählten Bevölkerung, mit dem Beruf im Moment der Immigration (Siehe Tabelle Nr. 18), so ist ersichtlich dass eine Statusverschiebung der Personen stattfand, als Folge des Alterungsprozesses und des Lebensverlaufes, eine Erscheinung die normal ist. Andererseits ist die Berufsstruktur in den Siedlungen, als pattern, Muster, relativ konstant geblieben

Tabelle Nr. 17

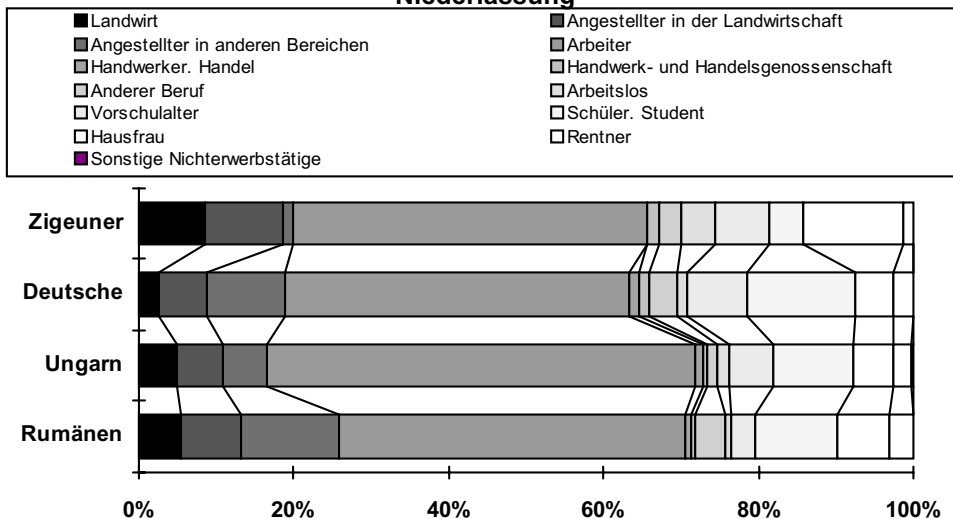
Die Berufsstruktur der Haushaltvorstände zum Zeitpunkt der Immigration (in %)

Schulabschluss	Rumänen	Ungarn	Deutsche	Zigeuner
Insgesamt	1780 (100%)	351 (100%)	79(100%)	70 (100%)
Landwirt	5,44	4,84	2,53	8,57
Angestellter in der Landwirtschaft	7,75	5,98	6,32	10,00
Angestellter in anderen Bereichen	12,52	5,69	10,12	1,42
Arbeiter	44,66	55,84	44,30	45,71

Schulabschluss	Rumänen	Ungarn	Deutsche	Zigeuner
Handwerker, Handel	0,84	0,85	1,26	—
Handwerk- und Handelsgenossenschaft	0,50	0,56	1,26	1,42
Anderer Beruf	3,98	1,42	3,79	2,85
Arbeitslos	0,73	1,42	1,26	4,28
Vorschulalter	3,20	5,69	7,59	7,14
Schüler, Student	10,61	10,54	13,92	4,28
Hausfrau	6,62	5,21	5,06	12,85
Rentner	3,03	2,22	2,53	1,42
Sonstige Nichterwerbstätige	0,05	0,28	—	—

Quelle: Anhang III Nr. 3, bereinigt

**Abb. J Berufsstruktur der Migranten zum Zeitpunkt der
Niederlassung**

Zum Zeitpunkt der Immigration in die Siedlungen war die Mehrheit der Migranten, auf die wir uns beziehen, Arbeiter, gefolgt von der Kategorie Kinder im Vorschulalter, Schüler und Studenten. Die Migranten waren zum Zeitpunkt der Immigration vorwiegend Personen aus jungen Altersgruppen, die im Beruf standen oder sich in Ausbildung befanden. Der Anteil der gewanderten Rentner ist klein (bei 2,9%) in der Gesamtimmigrantenbevölkerung unserer Siedlungen. Der Übergang der gewanderten Personen vom Status eines Erwerbtätigen zum Status eines nicht mehr Erwerbtätigen (Rentner), liegt jenseits allen Zweifels. Unserer Meinung nach sprechen diese vergleichenden Daten von einem gewissen Immobilismus der Berufsstrukturen in den Siedlungen und von

einem lebenslangen *Haften* an einem eingefahrenen Beruf. Die Bereitschaft ein Risiko einzugehen, indem ein Berufswechsel erwogen wurde, scheint, ausgehend von diesen Daten, nicht sehr hoch gewesen zu sein. Die Risikobereitschaft und Innovationsfreude, zusammen also eine größere *Flexibilität* der Gestaltung des individuellen Lebensverlaufes, scheint gering zu sein, wenn wir bedenken, daß das kulturelle Kapital das umgesetzt werden konnte, eher bescheiden war.

Dieser Hang der Familienvorstände zum Konservativen ist sicherlich auch auf die Sorge um die Familie, als solche, begründet.

4. 5. *Immobilienverhältnisse*

Ein Dach über dem Kopf zu haben war in den Jahren des kommunistischen Regimes nicht gerade eine einfache Sache, da die Wohnungen und Häuser nach bestimmten, nicht sehr klar verständlichen Kriterien, zugeteilt wurden. Eine Wohnung zugeteilt bekam nur derjenige der eine Arbeitsstelle beim "Staat" hatte. Derjenige der so eine Stelle nicht hatte mußte sich anders behelfen: selbst bauen, zu Miete, in Untermiete, wohnen, usw.. Vor 1989 wurden die Häuser und Wohnungen der Sachsen, wenn sie Privateigentum waren, vom rumänischen Staat, gegen eine symbolische Entschädigungssumme, als Staatseigentum übernommen. Nach der Übernahme wurden diese Wohnungen auf die Zuteilungsliste gesetzt und den Berechtigten "zugeteilt".

Versuchen wir, anhand der Informationen die in unseren Datensatz vorhanden sind, zu untersuchen *ob* und inwieweit die Hausahltvorstände unseres Samples diesen oben beschriebenen Kontext instrumentalisiert haben. Unsere Analyse bezieht sich auf die Migranten, aber im Kontext *aller* Familienvorstände, denn vorausgesetzt werden kann, daß ja gerade sie die Personen waren, die eine Wohnung notwendig brauchten. Ausgeschlossen ist aber nicht, daß die sächsischen Immobilien eher den Inhabern der lokalen Machtstrukturen "zugeteilt" wurden, als den Neugekommenen. Leider geben die Daten nichts zu den Machtinhabern und Machtstrukturen in den Siedlungen her. Das Splitten der Informationen auf Grund der ethnischen Zugehörigkeit reproduziert nur die schon bestehenden Differenzen. Eine gezielte Nachfrage in den Orten zum Thema *wer war, was, wann?*, kann da bestimmt mehr Klarheit schaffen. Die Frage des Eigentums im allgemeinen, die Frage des Immobilienverhältnisses war und ist in Rumänien ein sehr brisantes Thema.

Zurück zur Fragestellung. Wir fragen: wie gelangten die jetzigen Bewohner der Häuser und Höfe in deren Besitz oder in den Genuss der Nutzungsrechte derselben ?

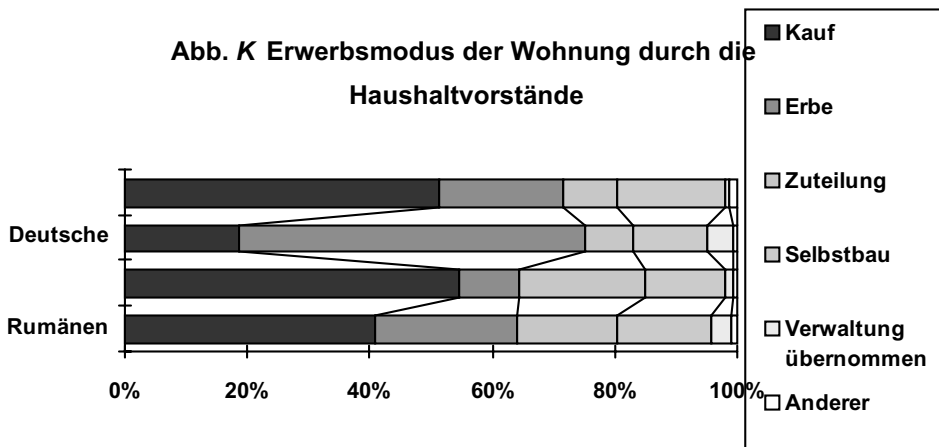
Der verbreitetste Modus eine Wohnung zu erlangen ist diese zu kaufen. 41% der rumänischen Familienvorstände, 54,6% der ungarischen und 51,2% der Zigeuner haben ihre Wohnungen, Häuser, in den von uns untersuchten Orten, *gekauft* (Siehe Tabelle Nr. 18 und Anhang II Nr. 12) Die Sachsen nicht, da sie ihre Häuser durch *Erbschaft* übernommen haben (56,6%), ein Argument für das Alter und die Kontinuität der sächsischen Besiedlung dieser Orte. Die Gewinner der *Zuteilung* der Wohnungen und Häuser sind die Ungarn (20,5%) gefolgt von den Rumänen (16,2%). Ein Teil der noch im Besitz der Sachsen befindlichen Häuser wird von Rumänen (3,35%) und von Sachsen (4,3%) *verwaltet*.

Tabelle Nr. 18

Erwerbssmodus der Wohnung, Haus/Hof aller Haushaltvorstände unseres Samples (in%)

Modus	Rumänen	Ungarn	Deutsche	Zigeuner
Insgesamt	3300 (100%)	493 (100%)	447 (100%)	344 (100%)
Kauf	41,00	54,6	18,6	51,2
Erbe	23,1	9,9	56,6	20,3
Zuteilung	16,2	20,5	8,1	9,0
Selbstbau	15,3	13,0	11,9	17,7
Verwaltung übernommen	3,3	1,2	4,3	0,6
Anderer	1,1	0,8	0,7	1,2

Quelle: Anhang II Nr. 12

Ändert sich das Muster der Modalität in den Besitz oder Nutzung einer Wohnung zu gelangen im Falle der Immigranten, und wenn ja, wie ?

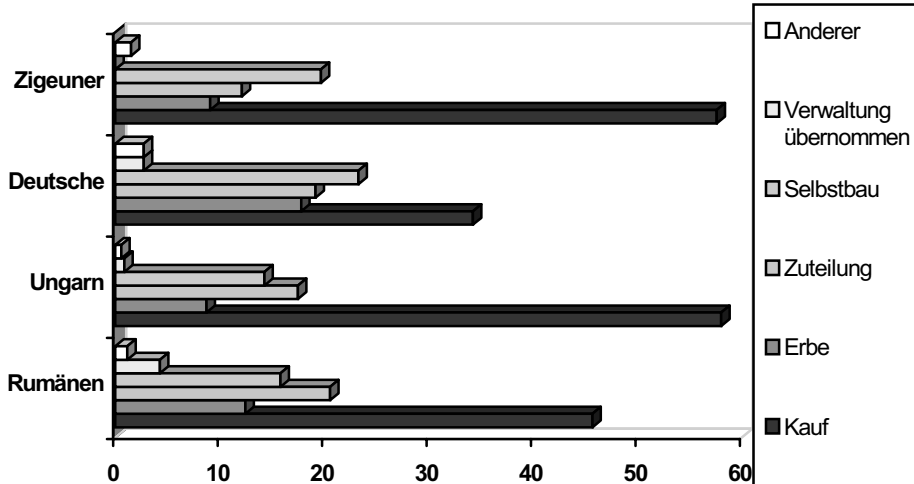
Tabelle Nr. 19

Erhaltungsmodus der Wohnung, Haus/Hof durch die zugewanderten Haushaltvorstände (in%)

Modus	Rumänen	Ungarn	Deutsche	Zigeuner
Insgesamt	1725 (100%)	343 (100%)	73 (100%)	66 (100%)
Kauf	45,68	58,01	34,24	57,57
Erbe	12,46	8,74	17,80	9,09
Zuteilung	20,57	17,49	19,17	12,12
Selbstbau	15,82	14,28	23,28	19,69
Verwaltung übernommen	4,28	0,87	2,73	—
Anderer	1,15	0,58	2,73	1,51

Quelle: Anhang III Nr. 4

Abb. L Erhaltungsmodus der Wohnung durch zugewanderten Haushaltvorstände

Im Falle der Immigranten ist ebenfalls der *Kauf* die generellste Art und Weise eine Wohnung, ein Haus zu erwerben (Siehe Tabelle Nr. 20 und Anhang III Nr. 4). Es folgt dann, bei den Rumänen und Ungarn, die *Zuteilung*, die sogar den Selbstbau überschreitet. In den Reihen der sächsischen Familienvorstände hat, neben dem Kauf, vor allem Selbstbau, Zuteilung und Erbschaft wichtige Erwerbsmodi der Wohnung dargestellt. Die Zigeuner setzten auf Kauf und Selbstbau.

Wie die Lage konkret in jedem Ort aussieht erfordert wiederum Fallstudien. Wir können uns fragen ob diese Zusammenhänge die wir eben erwähnt haben *signifikant* sind oder nicht? Ein Signifikanztest (hi^2) der Variablen Erhaltungsmodus der Wohnung durch Migranten und Nichtmigranten ergab folgende Ergebnisse auf Ortsebene: Wir geben ein Beispiel unserer Vorgehensweise an - und zwar auf Ebene der Haushaltvorstände unseres Samples. Die angegebenen Werte aus Tabelle Nr. 20 folgen diesem Schema.

Berechnungsbeispiel 1

Erhaltungs-modus der Wohnung	Kauf	Erbe	Zuteilung	Eigenbau	Verwaltung übernommen	Anderer
Migranten	1042	260	434	353	79	24
Nichtmigranten	829	866	270	328	57	21

$Hi^2 = 386,845$

Die Werte in der obigen Tabelle sind widersprüchlich. Einerseits kann die Nullhypothese zumindest für den Gesamtzusammenhang Immobilienerwerb durch Migranten/Nichtmigranten, sowie für einige ausgewählte Siedlungen (Kleinschelken, Petersdorf, Schäßburg, Alzen), nicht verworfen werden, da in diesen Fällen die Testwerte bei weitem die Schwellenwerte überschreiten. Andererseits (Rode, Henndorf, Baßen, u. a.) kommen die Testwerte nicht einmal in die Nähe der Signifikanzschwellen. Wir haben es in

unserer Forschung mit einem typischen Fall zu tun der in der Fachliteratur zu einer kritischen Diskussion der praktischen und theoretischen Aussagefähigkeit dieses Prüfverfahrens geführt hat. Wir sind der Auffassung, dass die Signifikanz des getesteten Variablenzusammenhangs wahrscheinlich mit dem Wirken anderen Variablen zusammenspielt. Nicht gelegnet werden kann der Zusammenhang zwischen Mobilität und Immobilienerwerb auf gesamtgesellschaftlicher Ebene. Wie wir es schon des öfteren erwähnt haben bleiben die Fallstudien die einzige Möglichkeit um "abweichende" soziale Tatsachen zu untersuchen.

Tabelle Nr. 20

Signifikanztest zum Zusammenhang Erhaltungsmodus der Wohnung und dem Migranten/Nichtmigrantenstatus

Bezugseinheit	Testwert
Die kritischen Werte für H_i^2 , für eine Tabelle mit zwölf Freiheitsgrade, sind für Wahrscheinlichkeitsschwellen $p = 0,05$, 21,03 ; $p = 0,02$, 24,05 ; $p = 0,01$, 26,22	
Siedlungen insgesamt	386,845
Schäßburg / Sighișoara, MS	34,764
Nadesch / Nadeș, MS	8,516
Keisd / Saschiz, MS	22,464
Rode / Zagăr, MS	0,938
Hamruden / Homorod, BV	29,280
Rothbach / Rotbav, BV	20,169
Petersdorf / Petrești, AB	98,265
Alzen / Alțina, SB	48,976
Baaßen / Bazna, SB	8,520
Bierthälml / Biertan, SB	13,504
Henndorf / Brădeni, SB	6,098
Neudorf / Noul Săsesc, SB	26,267
KleinSchelken / Șeica Mică, SB	105,470
Michelsberg / Cislădoara, SB	32,172

Untersuchen wir die Signifikanz zwischen dem Erhaltungsmodus der Wohnung und der Ethnie des Haushaltvorstandes.

Berechnungsbeispiel 2 Haushaltvorstände insgesamt

Erhaltungs-modus der Wohnung	Kauf	Erbe	Zuteilung	Eigenbau	Verwaltung übernommen	Anderer
Migranten	1041	259	434	351	79	24
Nichtmigranten	825	866	268	327	57	21

$H_i^2 = 390,154$

Tabelle Nr. 21

Signifikanztest zum Zusammenhang Erhaltungsmodus der Wohnung und dem ethnischen Migranten/Nichtmigrantenstatus

Ethnie	Testwert
Die kritischen Werte für H_i^2 , für eine Tabelle mit zwölf Freiheitsgrade, sind für Wahrscheinlichkeitsschwellen $p = 0,05$, 21,03 ; $p = 0,02$, 24,05 ; $p = 0,01$, 26,22	
Rumänen	255,874
Magyaren	14,061
Deutsche	62,966
Zigeuner	7,888

Dieselben Bemerkungen wie im Fall der Tabelle Nr. 20 sind auch hier angebracht. Wir sind der Meinung, daß die unterschwelligen Testwerte bei der ungarischen und bei der Romaethnie von einem historischen Hintergrund her gedeutet werden sollten. Die differenzierte historische Entwicklung dieser Ethnien im Bezugssystem der rumänischen Gesamtgesellschaft und im Verhältniss zur rumänischen und deutschen Ethnie beschreibt und erklärt wahrscheinlich die Sondersituation dieser Gruppen und der ihnen entsprechenden sozialen Systeme. Eine eingehendere Untersuchung dieses Themas ist auch ein Auftrag für zukünftige Forschungsprojekte.

Wir haben in einem nächsten Schritt getestet wie signifikant der Zusammenhang zwischen der Ethnie der Haushaltvorstände, den konkreten Erhaltungsmodi der Wohnung, Hof/Haus, bei Migranten und Nichtmigranten, ist.

Tabelle Nr. 22

Signifikanztest zum Zusammenhang zwischen dem konkreten Erhaltungsmodus der Wohnung und dem ethnischen Migranten/Nichtmigrantenstatus

	Kauf	Erbe	Zuteilung	Eigenbau	Verwaltung übernommen	Anderer
Die kritischen Werte für H_i^2 , für eine Tabelle mit acht Freiheitsgrade, sind für Wahrscheinlichkeitsschwellen $p = 0,05$, 15,51 ; $p = 0,02$, 18,17 ; $p = 0,01$, 20,09						
Testwert	142,602	103,755	31,122	43,667	24,889	1,611

Es ist eindeutig das Immobilienerwerb, Mobilität und ethnische Zugehörigkeit in einem Wirkungszusammenhang stehen, wie wir das auch schon weiter oben erwähnt haben. Aus den Testwerten ergibt sich zusätzlich noch eine Hervorhebung der Rolle der Erbinstitution im Erwerb der Immobilien, eine Tatsache die wir nur im Bezug zur deutschen Ethnie hervorgehoben haben. Auf die Erbschaft als Erwerbsmodus der Wohnung, des Hauses/Hofs sollten wir in der Zukunft wahrscheinlich mehr achten als bisher.

Schlußfolgerungen

1 Es kann eigentlich von einer Neubesiedlung in den von uns untersuchten Orten nicht gesprochen werden. Eher von einer Reproduktion der bestehenden Bevölkerung und Verhältnisse. Die Siedlungen, als Rahmenbedingung, die soziales Leben möglich macht,

sind in einem Niedergangprozess begriffen, einem Prozess der für den ländlichen Raum in Rumänien insgesamt kennzeichnend ist. Der ländliche Raum und die Landwirtschaft hatten, und haben keine politische Priorität der Regierenden nach 1989. Dieser Raum und die darin lebenden Menschen wurden sich selbst überlassen, nach dem Motto: die Natur und der gute Herrgott wird euch schon helfen. So wie sich die Situation aber jetzt darstellt, haben die Landgemeinden und die Kleinstädte, nicht die Kraft, um Ressourcen einer endogener Entwicklung zu erschliessen. Eine Wende zeichnet sich nur dann ab, wenn in Rumänien, strategische Handlungen für den ländlichen Raum gedacht und durchgeführt werden und auf Improvisation als Politikprinzip verzichtet wird.

2 Die Siedlungen sind nicht attraktiv genug um Bevölkerung, Kapital und Wirtschaftstätigkeiten anzuziehen. Da wäre Hilfe für Selbsthilfe angesagt, also exogene Impulse für eine zukünftige endogene Entwicklung. Eine bessere Verkehrsanbindung der Orte, ist der erste Schritt der, vernünftiger Weise, getan werden müßte.

3 Der wirtschaftliche Aufschwung, im Kontext der Selbstverwaltung und lokalen Autonomie, ist eine andere Grundbedingung die erfüllt werden muß, wenn die Lebensfähigkeit der Siedlungen gesichert werden soll. In diesem Zusammenhang ist eine Lösung für das in sächsischer Hand verbliebene Eigentum zu finden. Es ist sozial unverantwortlich und wirtschaftlich dumm Häuser und Höfe verkommen zu lassen, wenn in Rumänien Wohnungsnot und Wirtschaftspleite herrscht.

4 Die exogenen Impulse, oder Hilfsleistungen sollten das Segment der erwerbsfähigen Personen stärker als bisher berücksichtigen sogar punktuell-individuell. Es scheint notwendig von einem gemeinschaftsorientierten Denken und Planen (wir unterstützen nicht Individuen sondern fördern Einrichtungen die der gesamten Bevölkerung einer Gemeinde, Region etc. zugute kommen usw., so die plakativen Aussagen des Deutschen Forums, der Saxonia Stiftung, der Bundesregierung, u. a.), auf ein auf das Individuum ausgerichtete, umzusteigen. Das hat nicht unbedingt etwas mit Liberalismus zu tun, sondern eher mit der Einsicht, die die Entwicklungsforschung formuliert hat: Innovation ist elitär. Entwicklungskernpunkte zu schaffen wäre eine Aufgabe für die Zukunft. Und da hätten dann die sächsischen Orte ihre Chance.

5 Der geschichtliche Hintergrund der Orte, die sozialen, wirtschaftlichen, politischen, kulturellen, ethnischen Besonderheiten jeder Siedlung, müssen weit stärker beachtet werden als das gewöhnlich in soziologischen Untersuchungen erfolgt. Wir plädieren nicht für eine Neuauflage der Ortsmonographien, obwohl wissenschaftlich fundierte Untersuchungen in diesem Kontext erwünscht sind, um die Flut der zwar mit guten Absichten verfassten Monographien zu dämmen, die aber der rigorösen Wissenschaftlichkeit entbehren. Um die historischen Tatsachen nicht ideologisch zu verformen, um den jüngeren Generationen ein Bild der siebenbürgisch-sächsischen Realität das dieser Realität entspricht zu bieten, ist wissenschaftliche Rationalität ein Weg. Wahrscheinlich nicht der einzige, für uns aber, die Autoren dieses Aufsatzes, der sicherste.

6 Ansonsten können *wir hier* und *wir dort* ab und zu zusammenkommen um über die Dekadenz der Siedlungen, Bauten, Menschen, Bräuche, usw., in den ehemals siebenbürgisch-sächsischen Siedlungen und Siedlungsgebieten zu kommunizieren.

LITERATURVERZEICHNISS

1. *Anuarul statistic al României*, 1993, 1994, 1995, Comisia Națională pentru statistică, București
2. Fulea, Maria, 1996, *Coordonate economice si socio-demografice ale satului românesc in tranziție*, Editura Academiei Române, București
3. Fulea, Maria; Florian, Violeta; Sarbu, Aurelia (Hgr.), 1996, *Satul romanesc contemporan*, Editura Academiei Române, București
4. Heller, Wilfried (Hg.), 1997, *Migration und sozioökonomische Transformation in Südosteuropa*, Südosteuropa-Gesellschaft (Südosteuropa-Studie Band 59), München
5. Neagu, Victor; Stanciu, Gheorghe, 1996, *România Charta europeană a spațiului rural*, Editura Ceres, București
6. Otiman, Păun, Ion, 1994, *Agricultura României la cumpăna dintre milenii II și III*, Editura Helicon, Timișoara
7. Poledna, Rudolf, Dan Maria, Pervain, Augustin *Analyses Of the Selected Research Regions and Local Case Studies*, in: Heller, Wilfried (Ed.), 1998, *Romania: Migration, Socio-economic Transformation and Perspectives of Regional Development*, Südosteuropa - Gesellschaft, München (Südosteuropa-Studie Band 62), pp. 150 - 189
8. Poledna, Rudolf, Rotariu Traian, 1997, *Binnenmigration und Bevölkerungsprozesse in Rumänien* in: Heller, Wilfried (Hrsg.), *Migration und sozioökonomische Transformation in Südosteuropa*, Südosteuropa-Gesellschaft, München (Südosteuropa-Studien, Band 59), pp. 161 -- 184
9. *Recensământul populației si locuințelor din 7 ianuarie 1992*, 1994, *Vol. I. Populație – Structura demografică*, Comisia Națională pentru Statistică, București
10. *Recensământul populației si locuințelor din 7 ianuarie 1992*, 1994, *Vol. II Populație – Structura social-economica*, Comisia Națională pentru Statistică, București
11. *Recensământul populației si locuințelor din 7 ianuarie 1992*, 1994, *Vol. III. Clădiri, locuințe, gospodării*, Comisia Națională pentru Statistică, București
12. Sandu, Dumitru, 1984, *Fluxurile de migrație in România*, Editura Academiei, București
13. Sandu, Dumitru, 1996, *Sociologia tranziției. Valori si tipuri sociale in România*, Editura Staff, București
14. Sandu, Dumitru, 1999, *Spațiul social al tranziției*, Editura Polirom, Iași.
15. *Sociologie românească*, Nr. 3 - 4 /1995, Editura Academiei, București
16. *Spațiul rural: inerții si noi dinamici*, 1994, Centrul de informare si documentare economică, Institutul Național de Cercetări Economice, Institutul de Economie Agrară, București
17. *Starea Națiunii 1918 - 1996. Concluzii și opțiuni pentru România de mâine, pentru viitorul poporului român*, 1996, Editura fundației România de mâine, București
18. Teodorescu, Virginia, 1996, *Mouvement migratoire et répartition spatiale de la population de la Roumanie pendant des dernières 50 années*, Comisia Nationala pentru Statistica, Bucuresti, (lucrare prezentată la Conferința Internațională, Salonic, iunie 1996), gekürzt erschienen in rumänischer Sprache in: *Revista Română de Statistică*, nr. 4, 1997, Comisia Națională pentru Statistică, București, pp.18 - 31

ANHANG

Angaben zur Datenerhebung

Datenerhebung: Schäßburg 27 Juni - 9 Juli 1994, Alzen März - April 1994, Baaßen März - April 1994, Bierthälm März - April 1994, Hamruden November - Dezember 1994, Henndorf Januar - Februar 1995, Keisd Februar - April 1994, Kleinschelken März - April 1994, Michelsberg April - Mai 1994, Nadesch Januar - Februar 1995, Neudorf Februar - März 1994, Petersdorf Dezember 1993 - Januar 1994, Rode Januar - Februar 1995, Rothbach November 1994 - Januar 1995.

In der Regel waren die Interviewer ortsansässige Intellektuelle (Lehrer vor allem). Der Fragebogen war ja relativ einfach. Die Fragen beziehen sich ausschließlich auf einfache Fakten zur Familie, den Mitgliedern der Familie oder zum Haushalt. Wir haben die Mitarbeiter mündlich eingewiesen, anhand unserer Erläuterungen zum Fragebogen; diese Erläuterungen standen ihnen auch schriftlich zur Verfügung. Außerdem haben wir sie gebeten uns anzurufen falls irgendwelche Schwierigkeiten auftreten sollten. Bei der Befragung war von unserer Seite niemand anwesend.

Die Erhebung sollte ja in den Dörfern exhaustiv erfolgen. In den meisten Fällen ist es auch gelungen. Die Ausnahmen sind folgende: Schäßburg und Petersdorf waren die Städte in denen, schon von der Größe her (Einwohnerzahl), ein Stichprobefahren unumgänglich war. Da zum Zeitpunkt der Erhebung ein effektiver Auswahlrahmen nicht verfügbar war (z. B. Wahllisten oder Einwohnerlisten), haben wir folgende methodologische "Krücke" gebaut. Ich habe vom Bürgermeisteramt eine Liste mit allen Straßenbezeichnungen Schäßburgs beantragt. Aus dieser Liste haben wir dann Lose geschrieben die aus einer Urne gezogen wurden. Das Ergebnis war eine Liste mit den Straßen die zu untersuchen waren. In diesen Straßen haben wir jede dritte Hausnummer abgefragt, wobei jeder Interviewer, auch durch Losentscheid, eine unterschiedliche Startnummer hatte. Z. B.: Interviewer Nr. 10 begann seine Arbeit bei der Hausnummer 7, dann 10, 13, 16 usw.; Interviewer nr. 2 begann mit der Hausnummer 2, dann 5, 8, 11 usw.. Etwas komplizierter gestaltete sich die Erhebung in den Wohnblocks. Straße, Nummer blieben gültig, aber wir haben bei *jedem Wohntrack* (bei *jedem Eingang* eines Blocks, z.B. Str. Crizantemelor nr. 3 hat vier Stiegehäuser, also Eingänge, zu je 10 Apartments also insgesamt 40 Apartments), 2 Wohnungen ausgewählt. Die Interviewer hatten während der Erhebung eine Identifikationsnummer (die auch durch Los bestimmt wurde). Diejenigen die Paarzahlen hatten, haben in den Wohnblocks die Eingänge mit Paarzahlen aufgesucht, erste Wohnung auf der rechten Seite; diejenigen die Unpaarzahlen hatten hingegen die Eingänge mit Unpaarzahl, erste Wohnung auf der linken Seite. Die zweite Wohnung mußte dann durch einen Berechnungsschlüssel (Wohnungsnummer plus Interviewernummer) bestimmt werden. War diese Zahl größer als die Anzahl der vorhandenen Wohnungen, mußte die Zahl durch die Etagenzahl des Wohnblocks geteilt werden. Auf diese Weise erhielten wir eine Streuung der Erhebung in ganz Schäßburg und soweit ich das einsehen konnte, sicherten wir uns auch die Repräsentativität der Erhebung. In Schäßburg habe ich mit Studenten gearbeitet die spezielle Instruktionen erhalten haben. Ich habe alle Schritte der Untersuchung erläutert und mit ihnen besprochen. Wir haben jeden abend die Bilanz des Arbeitstages gezogen und aufgetretene Schwierigkeiten diskutiert.

Außer einigen Antwortverweigerungen (unbedeutend) hatten wir eigentlich keine nennenswerten Schwierigkeiten. Schwierigkeiten hatten wir mit dem Bürgermeister in Reußmarkt. Aus diesem Grund haben wir diese Ort gar nicht untersuchen können.

Anhang I. Nr. 1.

Die ethnische Struktur der Bevölkerung in den untersuchten Siedlungen
Daten Volkszählung 1992

Lf. Z.	Ort, Kreis	Insgesamt Personen	Nationalität				
			Rumänen	Ungarn	Deutsche	Zigeuner	Andere
1	Sighișoara / Schäßburg, MS	34 537	25 386	6 948	1 327	853	23
2	Nadeș / Nadesch, MS	1 119	599	275	42	202	1
3	Saschiz / Keisd, MS	1 591	1 243	43	233	68	4
4	Zagăr / Rode, MS	1 035	585	30	31	389	—
5	Homorod / Hamruden, BV	1 452	875	354	60	160	3
6	Rotbav / Rothbach, BV	943	730	85	76	52	—
7	Petrești / Petersdorf, AB	4 120	3 542	41	483	51	3
8	Alțina / Alzen, SB	1 202	894	9	192	107	—
9	Bazna / Baaßen, SB	1 715	1 064	102	170	374	5

NEUBESIEDLUNG EHEMALS SÄCHSISCHER ORTSCHAFTEN

Lf. Z.	Ort, Kreis	Insgesamt Personen	Nationalität				
			Rumänen	Ungarn	Deutsche	Zigeuner	Andere
10	Biertan / Bierthälm, SB	1 563	1 050	62	164	286	1
11	Brădeni / Henndorf, SB	751	411	39	18	280	3
12	Noul Săsesc / Neudorf, SB	499	228	1	244	26	—
13	Șeica Mică / Kleinschelken, SB	1 191	1 099	8	84	—	—
14	Cisnădioara / Michelsberg, SB	434	173	6	255	—	—

Quelle: Recensământul din 1992 din România. Populația stabilă pe naționalități și religii. România, categorii de localități, județe, categorii de localități, municipii, orașe, comune, localități, Comisia Națională de Statistică, 1994, București, dischetă.

Anhang I. Nr. 2.

Die ethnische Struktur der Bevölkerung in den untersuchten Siedlungen (in %)

Daten Volkszählung 1992

Lf. Z.	Ort, Kreis	Insgesamt Personen	Nationalität				
			Rumänen	Ungarn	Deutsche	Zigeuner	Andere
1	Sighișoara / Schäßburg, MS	100,00	73,50	20,10	3,76	2,47	0,07
2	Nadeș / Nadesch, MS	100,00	53,53	24,58	3,75	18,05	0,09
3	Saschiz / Keisd, MS	99,99	78,13	2,70	14,64	4,27	0,25
4	Zagăr / Rode, MS	100,00	56,52	2,90	3,00	37,58	—
5	Homorod / Hamruden, BV	100,00	60,26	24,38	4,13	11,02	0,21
6	Rotbav / Rothbach, BV	99,99	77,41	9,01	8,06	5,51	—
7	Petrești / Petersdorf, AB	100,00	85,97	1,00	11,72	1,24	0,07
8	Alțina / Alzen, SB	100,01	74,38	0,75	15,98	8,90	—
9	Bazna / Baaßen, SB	100,01	62,04	5,95	9,92	21,81	0,29
10	Biertan / Bierthälm, SB	100,00	67,18	3,97	10,49	18,30	0,06
11	Brădeni / Henndorf, SB	100,00	54,73	5,19	2,40	37,28	0,40
12	Noul Săsesc / Neudorf, SB	100,00	45,69	0,20	49,90	5,21	—
13	Șeica Mică / Kleinschelken, SB	100,00	92,28	0,67	7,05	—	—
14	Cisnădioara / Michelsberg, SB	100,00	39,86	1,38	58,76	—	—

Quelle: Recensământul din 1992 din România. Populația stabilă pe naționalități și religii. România, categorii de localități, județe, categorii de localități, municipii, orașe, comune, localități, Comisia Națională de Statistică, 1994, București, dischetă.

Anhang I Nr. 3.

Die Bevölkerung nach Altersgruppen

Daten Volkszählung 1992

Alters-gruppe (Jahre)	Sighișoara Schäßburg	Nadeș Nadesch	Saschiz Keisd	Zagăr Rode	Homorod Hamruden	Rotbav Rothbach	Petrești Petersdorf	Alțina Alzen	Bazna Baaßen	Biertan Bierthälm	Brădeni Henndorf	Noul Săsesc Neudorf	Șeica Mica Kleinschelken SB	Cisnădioara Michelsberg SB
0 - 4	2 545	120	157	107	125	80	345	83	139	169	92	23	127	50
5 - 9	2 712	101	107	91	143	78	343	72	126	127	87	33	111	46
10 - 14	3 150	100	164	124	163	82	407	81	155	126	93	38	93	31
15 - 19	3 163	102	129	108	147	70	430	101	162	126	71	43	119	31
20 - 24	3 526	100	155	84	108	79	350	100	158	133	66	23	90	31
25 - 29	2 188	53	79	52	65	58	225	50	89	106	35	23	75	42
30 - 34	2 584	80	75	58	87	46	231	53	102	79	58	26	82	41

RUDOLF POLEDNA, ELEMER MEZEI

Alters-gruppe (Jahre)	Sighişoara Schäßburg	Nadeş Nadesch	Saschiz Keisd	Zagăr Rode	Homorod Hamruden	Roßav Roßbach	Petreşti Petersdorf	Alfina Alzen	Bazna Baaßen	Biertan Bierthalm	Bradeni Henndorf	Noul Saseac Neudorf	Şeica Mica Kleinschelken SB	Cisnădioara Michelsberg SR
35 - 39	3 065	79	102	70	114	55	294	50	109	77	35	33	76	27
40 - 44	2 563	58	98	56	91	43	259	66	94	82	33	22	67	15
45 - 49	1 661	55	97	48	71	41	209	47	77	63	29	24	50	14
50 - 54	1 716	49	109	45	68	48	240	76	84	79	35	31	67	26
55 - 59	1 497	49	135	61	64	46	201	89	116	93	28	42	65	23
60 - 64	1 409	42	138	53	54	67	187	120	99	87	26	53	69	19
65 - 69	1 074	64	126	35	62	60	161	95	87	78	28	31	45	14
70 - 74	651	33	54	18	36	27	93	56	39	51	14	16	19	8
75 - 79	520	17	57	13	29	27	76	26	42	38	8	18	16	7
80 - 84	358	12	45	9	17	29	47	28	24	41	7	14	14	6
85 +	154	5	19	3	8	7	22	9	13	8	6	6	6	3
Insgesamt	34 537	1 119	1 591	1 035	1 452	943	4 120	1 202	1 715	1 563	751	499	1 191	434

Quelle: Comisia Națională de Statistică, 1994, Bucureşti, dischetă, tabelele p45

Anhang I Nr. 4.

Die Bevölkerung nach Altersgruppen (in %)

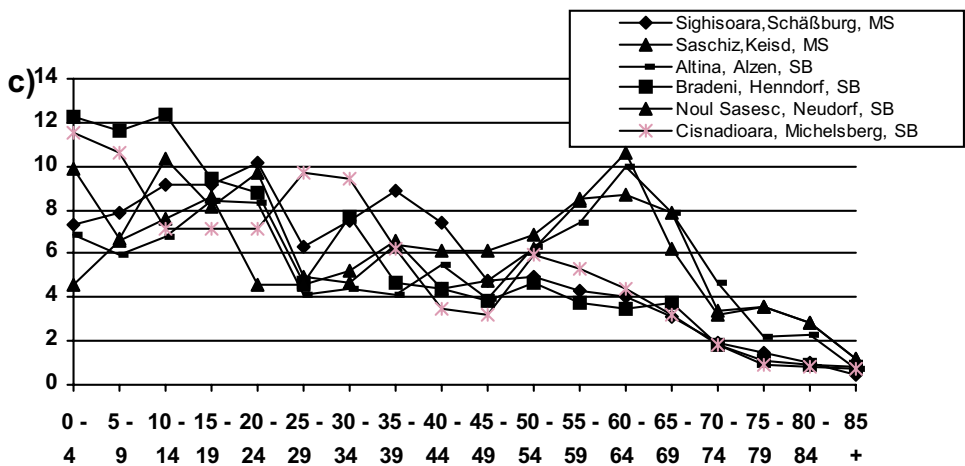
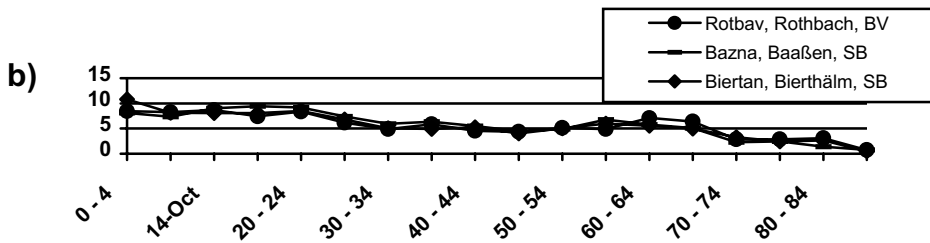
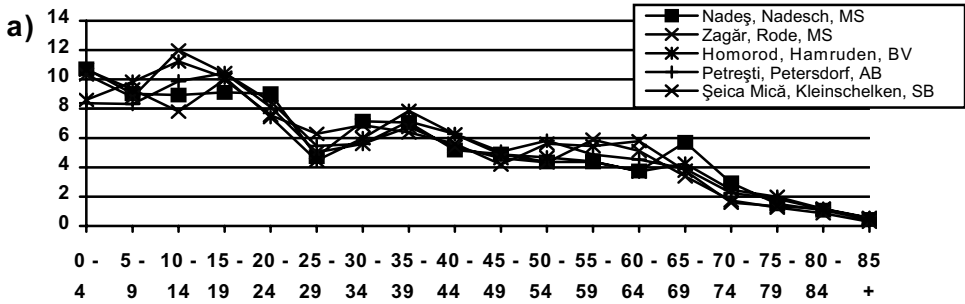
Daten Volkszählung 1992

Alters-gruppe (Jahre)	Sighişoara Schäßburg MS	Nadeş Nadesch MS	Saschiz Keisd MS	Zagăr Rode MS	Homorod Hamruden RV	Roßav Roßbach RV	Petreşti Petersdorf AR	Alfina Alzen SR	Bazna Baaßen SR	Biertan Bierthalm SR	Bradeni Henndorf SR	Noul Saseac Neudorf SR	Şeica Mica Kleinschelken SB	Cisnădioara Michelsberg SR
0 - 4	7,36	10,72	9,86	10,33	8,60	8,48	8,37	6,90	8,10	10,81	12,25	4,60	10,66	11,52
5 - 9	7,85	9,02	6,72	8,79	9,84	8,27	8,32	5,99	7,34	8,12	11,58	6,61	9,31	10,59
10 - 14	9,12	8,93	10,30	11,98	11,22	8,69	9,87	6,73	9,03	8,06	12,38	7,61	7,80	7,14
15 - 19	9,15	9,11	8,10	10,43	10,12	7,42	10,43	8,40	9,44	8,06	9,45	8,61	9,99	7,14
20 - 24	10,20	9,02	9,74	8,11	7,43	8,37	8,49	8,31	9,21	8,50	8,78	4,60	7,55	7,14
25 - 29	6,33	4,73	4,96	5,02	4,47	6,15	5,46	4,15	7,40	6,78	4,66	4,60	6,29	9,67
30 - 34	7,48	7,14	4,71	5,60	5,99	4,87	5,60	4,40	5,94	5,05	7,72	5,21	6,88	9,44
35 - 39	8,87	7,05	6,41	6,76	7,85	5,83	7,13	4,15	6,35	4,92	4,66	6,61	6,38	6,22
40 - 44	7,42	5,18	6,15	5,41	6,26	4,55	6,28	5,49	5,48	5,24	4,39	4,40	5,62	3,45
45 - 49	4,80	4,91	6,09	4,63	4,88	4,34	5,07	3,91	4,48	4,03	3,86	4,80	4,19	3,22
50 - 54	4,96	4,37	6,85	4,34	4,68	5,09	5,82	6,32	4,89	5,05	4,66	6,21	5,62	5,99
55 - 59	4,33	4,37	8,48	5,89	4,40	4,87	4,87	7,40	6,76	5,95	3,72	8,41	5,45	5,29
60 - 64	4,07	3,75	8,67	5,12	3,71	7,10	4,53	9,98	5,77	5,56	3,46	10,62	5,79	4,37
65 - 69	3,10	5,71	7,91	3,38	4,26	6,36	3,90	7,90	5,07	4,99	3,72	6,21	3,77	3,22
70 - 74	1,88	2,94	3,39	1,73	2,47	2,86	2,25	4,65	2,27	3,26	1,86	3,20	1,59	1,84
75 - 79	1,50	1,51	3,58	1,25	1,99	2,86	1,84	2,16	2,44	2,43	1,06	3,60	1,34	0,95
80 - 84	1,03	1,07	2,82	0,86	1,17	3,07	1,14	2,32	1,39	2,62	0,93	2,80	1,17	0,81
85 +	0,44	0,44	1,19	0,28	0,55	0,74	0,53	0,74	0,75	0,51	0,79	1,20	0,50	0,69
Insgesamt	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Quelle: Comisia Națională de Statistică, 1994, Bucureşti, dischetă, tabelele p45

Abb. 1.

Similarität entsprechend der Struktur nach Altersgruppen in den untersuchten Siedlungen

Anhang I. Nr.5.

Die Bevölkerung nach Alterskategorien

Daten Volkszählung 1992

Lf. Z.	Ort, Kreis	Insgesamt Personen	Alterskategorie (Jahre)			Abhängige Per- sonen Insgesamt
			0-14	15-59	60+	
1	Sighișoara / Schäßburg, MS	34 537	8 407	21 964	4 166	12 573
2	Nadeș / Nadesch, MS	1 119	321	626	173	494
3	Saschiz / Keisd, MS	1 591	428	586	577	1 005
4	Zagăr / Rode, MS	1 035	322	582	131	453
5	Homorod / Hamruden, BV	1 452	431	815	206	637
6	Rotbav / Rothbach, BV	943	240	486	217	457
7	Petrești / Petersdorf, AB	4 120	1 095	2 439	586	1 681
8	Alțina / Alzen, SB	1 202	236	632	334	570
9	Bazna / Baaßen, SB	1 715	420	991	304	724
10	Biertan / Bierthälm, SB	1 563	522	738	303	825
11	Brădeni / Henndorf, SB	751	272	390	89	361
12	Noul Săsesc / Neudorf, SB	499	94	267	138	232
13	Șeica Mică / Kleinschelken, SB	1 191	331	691	169	500
14	Cisnădioara / Michelsberg, SB	434	127	250	57	184

Quelle: Recensământul din 1992 din România. Populația stabilă pe naționalități și religii. România, categorii de localități, județe, categorii de localități, municipii, orașe, comune, localități, Comisia Națională de Statistică, 1994, București, dischetă.

Anhang I. Nr.6.

Die Bevölkerung nach Alterskategorien (in %)

Daten Volkszählung 1992

Lf. Z.	Ort, Kreis	Insgesamt Personen	Alterskategorie			Abhängige Per- sonen Insgesamt
			0-14	15-59	60+	
1	Sighișoara / Schäßburg, MS	100,00	24,34	63,59	12,06	36,40
2	Nadeș / Nadesch, MS	100,00	28,68	55,94	15,46	44,14
3	Saschiz / Keisd, MS	100,00	26,90	36,83	36,26	63,16
4	Zagăr / Rode, MS	100,00	31,11	56,23	12,65	43,76
5	Homorod / Hamruden, BV	100,00	29,68	56,12	14,18	43,87
6	Rotbav / Rothbach, BV	100,00	25,45	51,53	23,01	48,46
7	Petrești / Petersdorf, AB	100,00	26,57	59,19	14,22	40,80
8	Alțina / Alzen, SB	100,00	19,63	52,57	27,78	47,42
9	Bazna / Baaßen, SB	100,00	24,48	57,78	17,72	42,21
10	Biertan / Bierthälm, SB	100,00	33,39	47,21	19,38	52,78
11	Brădeni / Henndorf, SB	100,00	36,21	51,93	11,85	48,06
12	Noul Săsesc / Neudorf, SB	100,00	18,83	53,50	27,65	46,49
13	Șeica Mică / Kleinschelken, SB	100,00	27,79	58,01	14,18	41,98
14	Cisnădioara / Michelsberg, SB	100,00	29,26	57,60	13,13	42,39

Quelle: Recensământul din 1992 din România. Populația stabilă pe naționalități și religii. România, categorii de localități, județe, categorii de localități, municipii, orașe, comune, localități, Comisia Națională de Statistică, 1994, București, dischetă.

NEUBESIEDLUNG EHEMALS SÄCHSISCHER ORTSCHAFTEN

Anhang I. Nr. 7.

Anzahl der Personen in den Haushalten der untersuchten Siedlungen

Lf. Z.	Ort, Kreis	Insgesamt Personen	Haushalte bestehend aus Personen					
			1	2	3	4	5	6+
1	Sighișoara / Schäßburg, MS	3228 100,0	162 5,0	554 17,2	786 24,3	820 25,4	545 16,9	361 11,2
2	Nadeș / Nadesch, MS	978 99,9	46 4,7	148 15,1	195 19,9	184 18,8	150 15,3	255 26,1
3	Saschiz / Keisd, MS	568 99,9	36 6,3	92 16,2	129 22,7	116 20,4	80 14,1	115 20,2
4	Zagăr / Rode, MS	863 100,0	46 5,3	110 12,7	146 16,9	168 19,5	150 17,4	243 28,2
5	Homorod / Hamruden, BV	1246 99,9	61 4,9	156 12,5	258 20,7	328 26,3	170 13,6	273 21,9
6	Rotbav / Rothbach, BV	642 100,0	46 7,2	104 16,2	87 13,6	160 24,9	85 13,2	160 24,9
7	Petrești / Petersdorf, AB	2589 100,1	103 4,0	302 11,7	363 14,0	619 23,9	455 17,6	747 28,9
8	Alțina / Alzen, SB	1127 100,0	81 7,2	260 23,1	204 18,1	200 17,7	180 16,0	202 17,9
9	Bazna / Baaßen, SB	400 100,1	17 4,3	62 15,5	60 15,0	88 22,0	60 15,0	113 28,3
10	Biertan / Bierthälml, SB	1300 100,0	79 6,1	186 14,3	258 19,8	288 22,2	170 13,1	319 24,5
11	Brădeni / Henndorf, SB	596 100,0	18 3,0	84 14,1	108 18,1	112 18,8	75 12,6	199 33,4
12	Noul Săsesc / Neudorf, SB	462 100,0	35 7,6	98 21,2	81 17,5	100 21,6	65 14,1	83 18,0
13	Șeica Mică / Kleinschelken, SB	1168 100,0	75 6,4	254 21,7	201 17,2	280 24,0	175 15,0	183 15,7
14	Cisnădioara / Michelsberg, SB	254 100,1	18 7,1	34 13,4	51 20,1	52 20,5	50 19,7	49 19,3
Insgesamt		15 421 99,9	823 5,3	2 444 15,8	2 927 19,0	3 515 22,8	2 410 15,6	3 302 21,4

Anhang I. Nr. 8.

Die Bevölkerung der untersuchten Siedlungen nach Altersgruppen

Lf. Z.	Ort, Kreis	Insgesamt Personen	Altersgruppen															
			0-4	5-9	10-14	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65-69	70-74	75+
1.	Sighișoara / Schäßburg, MS	3227 100,0	127 3,9	210 6,5	221 6,8	254 7,9	281 8,7	262 8,1	189 5,9	255 7,9	247 7,7	216 6,7	194 6,0	196 6,1	206 6,4	146 4,5	121 3,7	102 3,2
2.	Nadeș / Nadesch, MS	977 100,0	79 8,1	100 10,2	88 9,0	93 9,5	98 10,0	67 6,9	42 4,3	67 6,9	74 7,6	42 4,3	49 5,0	31 3,2	44 4,5	40 4,1	33 3,4	30 3,1
3.	Saschiz / Keisd, MS	566 100,0	37 6,5	34 6,0	35 6,2	47 8,3	49 8,7	51 9,0	25 4,4	28 4,9	41 7,2	34 6,0	40 7,1	28 4,9	34 6,0	28 4,9	25 4,4	30 5,3
4.	Zagăr / Rode, MS	863 100,0	37 4,3	83 9,6	75 8,7	113 13,1	86 10,0	52 6,0	55 6,4	51 5,9	59 6,8	47 5,4	41 4,8	39 4,5	43 5,0	37 4,3	24 2,8	21 2,4

RUDOLF POLEDNA, ELEMER MEZEI

Lf. Z.	Ort, Kreis	Insgesamt Personen	Altersgruppen																
			0-4	5-9	10-14	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65-69	70-74	75+	
5.	Homorod / Hamruden, BV	1244 <i>100,0</i>	69 <i>5,5</i>	121 <i>9,7</i>	114 <i>9,2</i>	125 <i>10,0</i>	97 <i>7,8</i>	72 <i>5,8</i>	69 <i>5,5</i>	98 <i>7,9</i>	101 <i>8,1</i>	61 <i>4,9</i>	64 <i>5,1</i>	65 <i>5,2</i>	47 <i>3,8</i>	49 <i>3,9</i>	57 <i>4,6</i>	35 <i>2,8</i>	
6.	Rotbav / Rothbach, BV	642 <i>100,0</i>	41 <i>6,4</i>	55 <i>8,6</i>	42 <i>6,5</i>	47 <i>7,3</i>	54 <i>8,4</i>	51 <i>7,9</i>	31 <i>4,8</i>	36 <i>5,6</i>	30 <i>4,7</i>	26 <i>4,0</i>	31 <i>4,8</i>	46 <i>7,2</i>	37 <i>5,8</i>	44 <i>6,9</i>	30 <i>4,7</i>	41 <i>6,4</i>	
7.	Petrești / Petersdorf, AB	2589 <i>100,0</i>	101 <i>3,9</i>	179 <i>6,9</i>	212 <i>8,2</i>	279 <i>10,8</i>	237 <i>9,2</i>	175 <i>6,8</i>	108 <i>4,2</i>	163 <i>6,3</i>	211 <i>8,1</i>	152 <i>5,9</i>	135 <i>5,2</i>	159 <i>6,1</i>	133 <i>5,1</i>	131 <i>5,1</i>	92 <i>3,6</i>	122 <i>4,7</i>	
8.	Alțina / Alzen, SB	1127 <i>100,0</i>	49 <i>4,3</i>	81 <i>7,2</i>	77 <i>6,8</i>	79 <i>7,0</i>	79 <i>7,0</i>	48 <i>4,3</i>	48 <i>4,0</i>	45 <i>4,0</i>	61 <i>5,4</i>	64 <i>5,7</i>	46 <i>4,1</i>	84 <i>7,5</i>	84 <i>7,5</i>	94 <i>8,3</i>	72 <i>6,4</i>	68 <i>6,0</i>	
9.	Bazna / Baaßen, SB	400 <i>100,0</i>	26 <i>6,5</i>	22 <i>5,5</i>	30 <i>7,5</i>	46 <i>11,5</i>	44 <i>11,0</i>	36 <i>9,0</i>	14 <i>3,5</i>	21 <i>5,3</i>	26 <i>6,5</i>	28 <i>7,0</i>	24 <i>6,0</i>	24 <i>6,0</i>	15 <i>3,8</i>	20 <i>5,0</i>	9 <i>2,3</i>	15 <i>3,8</i>	
10.	Biertan / Bierthälml, SB	1300 <i>100,0</i>	101 <i>7,8</i>	128 <i>9,8</i>	115 <i>8,8</i>	99 <i>7,6</i>	114 <i>8,8</i>	102 <i>7,8</i>	86 <i>6,6</i>	77 <i>5,9</i>	64 <i>4,9</i>	72 <i>5,5</i>	50 <i>3,8</i>	58 <i>4,5</i>	76 <i>5,8</i>	60 <i>4,6</i>	49 <i>3,8</i>	49 <i>3,8</i>	
11.	Brădeni / Henndorf, SB	596 <i>100,0</i>	66 <i>11,1</i>	81 <i>11,2</i>	64 <i>10,7</i>	50 <i>8,4</i>	60 <i>10,1</i>	45 <i>7,6</i>	31 <i>5,2</i>	39 <i>6,5</i>	26 <i>4,4</i>	23 <i>3,9</i>	25 <i>4,2</i>	31 <i>5,2</i>	21 <i>3,5</i>	19 <i>3,2</i>	16 <i>2,7</i>	13 <i>2,2</i>	
12.	Noul Săsesc / Neudorf, SB	462 <i>100,0</i>	17 <i>3,7</i>	35 <i>7,6</i>	28 <i>6,1</i>	38 <i>8,2</i>	32 <i>6,9</i>	19 <i>4,1</i>	19 <i>4,1</i>	34 <i>7,4</i>	28 <i>6,1</i>	12 <i>2,6</i>	24 <i>5,2</i>	41 <i>8,9</i>	43 <i>9,3</i>	36 <i>7,8</i>	22 <i>4,8</i>	34 <i>7,4</i>	
13.	Șeica Mică / Kleinschelken, SB	1168 <i>100,0</i>	67 <i>5,7</i>	116 <i>9,9</i>	85 <i>7,3</i>	109 <i>9,3</i>	92 <i>7,9</i>	80 <i>6,8</i>	93 <i>8,0</i>	87 <i>7,4</i>	76 <i>6,5</i>	69 <i>5,9</i>	53 <i>4,5</i>	69 <i>5,9</i>	62 <i>5,3</i>	62 <i>5,3</i>	22 <i>1,9</i>	26 <i>2,2</i>	
14.	Cisnădioara / Michelsberg, SB	254 <i>100,0</i>	21 <i>8,3</i>	34 <i>13,4</i>	21 <i>8,3</i>	27 <i>10,6</i>	17 <i>6,7</i>	15 <i>5,9</i>	27 <i>10,6</i>	25 <i>9,8</i>	24 <i>9,4</i>	8 <i>3,1</i>	8 <i>3,1</i>	5 <i>2,0</i>	5 <i>2,0</i>	7 <i>2,8</i>	5 <i>2,0</i>	5 <i>2,0</i>	
Insgesamt		15 415 <i>100,0</i>	838 <i>5,4</i>	1265 <i>8,2</i>	1207 <i>7,8</i>	1406 <i>9,1</i>	1357 <i>8,8</i>	1106 <i>7,2</i>	837 <i>5,4</i>	1026 <i>6,7</i>	1068 <i>6,9</i>	854 <i>5,5</i>	784 <i>5,1</i>	876 <i>5,7</i>	850 <i>5,5</i>	773 <i>5,0</i>	577 <i>3,7</i>	591 <i>3,8</i>	

Anhang I. Nr.9.

Die ethnische Struktur der Bevölkerung der untersuchten Siedlungen

Lf. Z.	Ort, Kreis	Insgesamt Personen	Nationalität				
			Rumänen	Ungarn	Deutsche	Zigeuner	Andere
1	Sighișoara / Schäßburg, MS	3217 <i>100,0</i>	2438 <i>75,8</i>	653 <i>20,3</i>	83 <i>2,6</i>	42 <i>1,3</i>	1 <i>0,0</i>
2	Nadeș / Nadesch, MS	972 <i>100,1</i>	471 <i>48,5</i>	265 <i>27,3</i>	24 <i>2,5</i>	212 <i>21,8</i>	—
3	Saschiz / Keisd, MS	568 <i>100,1</i>	482 <i>84,9</i>	21 <i>3,7</i>	64 <i>11,3</i>	—	1 <i>0,2</i>
4	Zagăr / Rode, MS	862 <i>100,0</i>	557 <i>64,6</i>	22 <i>2,6</i>	27 <i>3,1</i>	256 <i>29,7</i>	—
5	Homorod / Hamruden, BV	1235 <i>100,0</i>	697 <i>56,4</i>	332 <i>26,9</i>	55 <i>4,5</i>	151 <i>12,2</i>	—
6	Rotbav / Rothbach, BV	639 <i>100,1</i>	555 <i>86,9</i>	47 <i>7,4</i>	37 <i>5,8</i>	—	—
7	Petrești / Petersdorf, AB	2589 <i>100,0</i>	2275 <i>87,9</i>	20 <i>0,8</i>	293 <i>11,3</i>	—	1 <i>0,0</i>
8	Alțina / Alzen, SB	1113 <i>100,0</i>	666 <i>59,8</i>	12 <i>1,1</i>	119 <i>10,7</i>	316 <i>28,4</i>	—
9	Bazna / Baaßen, SB	397 <i>100,0</i>	135 <i>34,0</i>	27 <i>6,8</i>	18 <i>4,5</i>	217 <i>54,7</i>	—
10	Biertan / Bierthälml, SB	1298 <i>100,1</i>	1078 <i>83,1</i>	56 <i>4,3</i>	75 <i>5,8</i>	89 <i>6,9</i>	—
11	Brădeni / Henndorf, SB	596 <i>100,0</i>	378 <i>63,4</i>	28 <i>4,7</i>	9 <i>1,5</i>	181 <i>30,4</i>	—

NEUBESIEDLUNG EHEMALS SÄCHSISCHER ORTSCHAFTEN

Lf. Z.	Ort, Kreis	Insgesamt Personen	Nationalität				
			Rumänen	Ungarn	Deutsche	Zigeuner	Andere
12	Noul Săsesc / Neudorf, SB	460 <i>99,9</i>	214 <i>46,5</i>	1 <i>0,2</i>	202 <i>43,9</i>	43 <i>9,3</i>	—
13	Șeica Mică / Kleinschelken, SB	1168 <i>99,9</i>	1137 <i>97,3</i>	1 <i>0,1</i>	26 <i>2,2</i>	4 <i>0,3</i>	—
14	Cisnădioara / Michelsberg, SB	251 <i>100,0</i>	137 <i>54,6</i>	5 <i>2,0</i>	109 <i>43,4</i>	—	—
Insgesamt		15 365 <i>99,9</i>	11 220 <i>73,0</i>	1 490 <i>9,7</i>	1 141 <i>7,4</i>	1 511 <i>9,8</i>	3 <i>0,0</i>

Anhang I. Nr.10.

Die Bevölkerung nach dem Zeitpunkt der Niederlassung in der Siedlung

Lf. Z.	Ort, Kreis	Insgesamt Personen	Ort- ansässig	Immigriert in der Zeitspanne						
				-1944	45-50	51-65	66-71	72-80	81-89	90-
1	Sighișoara / Schäßburg, MS	3226 <i>100,0</i>	1729 <i>53,6</i>	86 <i>2,7</i>	130 <i>4,0</i>	406 <i>12,6</i>	208 <i>6,4</i>	325 <i>10,1</i>	260 <i>8,1</i>	82 <i>2,5</i>
2	Nadeș / Nadesch, MS	970 <i>6,3</i>	668 <i>68,9</i>	11 <i>1,1</i>	41 <i>4,2</i>	28 <i>2,9</i>	19 <i>2,0</i>	64 <i>6,6</i>	43 <i>4,4</i>	96 <i>9,9</i>
3	Saschiz / Keisd, MS	566 <i>100,0</i>	404 <i>71,4</i>	9 <i>1,6</i>	12 <i>2,1</i>	25 <i>4,4</i>	13 <i>2,3</i>	39 <i>6,9</i>	29 <i>5,1</i>	35 <i>6,2</i>
4	Zagăr / Rode, MS	843 <i>100,1</i>	596 <i>70,7</i>	3 <i>0,4</i>	39 <i>4,6</i>	36 <i>4,3</i>	10 <i>1,2</i>	59 <i>7,0</i>	79 <i>9,4</i>	21 <i>2,5</i>
5	Homorod / Hamruden, BV	1243 <i>100,0</i>	838 <i>67,4</i>	24 <i>1,9</i>	25 <i>2,0</i>	91 <i>7,3</i>	36 <i>2,9</i>	74 <i>6,0</i>	83 <i>6,7</i>	72 <i>5,8</i>
6	Rotbav / Rothbach, BV	642 <i>99,8</i>	338 <i>52,6</i>	11 <i>1,7</i>	40 <i>6,2</i>	51 <i>7,9</i>	26 <i>4,0</i>	57 <i>8,9</i>	79 <i>12,3</i>	40 <i>6,2</i>
7	Petrești / Petersdorf, AB	2589 <i>100,1</i>	1400 <i>54,1</i>	35 <i>1,4</i>	56 <i>2,2</i>	230 <i>8,9</i>	133 <i>5,1</i>	240 <i>9,3</i>	349 <i>13,5</i>	146 <i>5,6</i>
8	Alțina / Alzen, SB	1107 <i>99,9</i>	925 <i>83,6</i>	11 <i>1,0</i>	10 <i>0,9</i>	19 <i>1,7</i>	17 <i>1,5</i>	26 <i>2,3</i>	58 <i>5,2</i>	41 <i>3,7</i>
9	Bazna / Baaßen, SB	400 <i>100,3</i>	303 <i>75,8</i>	4 <i>1,0</i>	9 <i>2,3</i>	21 <i>5,3</i>	11 <i>2,8</i>	9 <i>2,3</i>	11 <i>2,8</i>	32 <i>8,0</i>
10	Biertan / Bierthälml, SB	1291 <i>100,0</i>	975 <i>75,5</i>	22 <i>1,7</i>	22 <i>1,7</i>	37 <i>2,9</i>	31 <i>2,4</i>	44 <i>3,4</i>	97 <i>7,5</i>	63 <i>4,9</i>
11	Brădeni / Henndorf, SB	595 <i>100,0</i>	405 <i>68,1</i>	5 <i>0,8</i>	13 <i>2,2</i>	20 <i>3,4</i>	10 <i>1,7</i>	30 <i>5,0</i>	58 <i>9,7</i>	54 <i>9,1</i>
12	Noul Săsesc / Neudorf, SB	460 <i>99,9</i>	345 <i>75,0</i>	13 <i>2,8</i>	8 <i>1,7</i>	19 <i>4,1</i>	7 <i>1,5</i>	12 <i>2,6</i>	12 <i>2,6</i>	44 <i>9,6</i>
13	Șeica Mică / Kleinschelken, SB	1167 <i>100,1</i>	743 <i>63,7</i>	2 <i>0,2</i>	3 <i>0,3</i>	12 <i>1,0</i>	15 <i>1,3</i>	13 <i>1,1</i>	87 <i>7,5</i>	292 <i>25,0</i>
14	Cisnădioara / Michelsberg, SB	252 <i>100,0</i>	113 <i>44,8</i>	—	—	2 <i>0,8</i>	2 <i>0,8</i>	5 <i>2,0</i>	35 <i>13,9</i>	95 <i>37,7</i>
Insgesamt		15 353 <i>99,9</i>	9 782 <i>63,7</i>	236 <i>1,5</i>	408 <i>2,7</i>	997 <i>6,5</i>	538 <i>3,5</i>	997 <i>6,5</i>	1280 <i>8,3</i>	1113 <i>7,2</i>

Anhang I. Nr.11.

Bevölkerung nach dem Land/Stadt Status des Einzugsgebietes

Lf. Z.	Ort, Kreis	Insgesamt Personen	Orts-ansässig	Imigriert aus	
				Land	Stadt
1	Sighișoara / Schäßburg, MS	3221 <i>99,9</i>	1731 <i>53,7</i>	983 <i>30,5</i>	507 <i>15,7</i>
2	Nadeș / Nadesch, MS	973 <i>99,9</i>	690 <i>70,9</i>	194 <i>19,9</i>	89 <i>9,1</i>
3	Saschiz / Keisd, MS	568 <i>100,0</i>	414 <i>72,9</i>	103 <i>18,1</i>	51 <i>9,0</i>
4	Zagăr / Rode, MS	863 <i>100,0</i>	603 <i>69,9</i>	214 <i>24,8</i>	46 <i>5,3</i>
5	Homorod / Hamruden, BV	1245 <i>100,0</i>	838 <i>67,3</i>	299 <i>24,0</i>	108 <i>8,7</i>
6	Rotbav / Rothbach, BV	640 <i>100,0</i>	338 <i>52,8</i>	260 <i>40,6</i>	42 <i>6,6</i>
7	Petrești / Petersdorf, AB	2567 <i>100,0</i>	1383 <i>53,9</i>	771 <i>30,0</i>	413 <i>16,1</i>
8	Alțina / Alzen, SB	1127 <i>100,0</i>	932 <i>82,7</i>	145 <i>12,9</i>	50 <i>4,4</i>
9	Bazna / Baaßen, SB	400 <i>100,1</i>	314 <i>78,5</i>	33 <i>8,3</i>	53 <i>13,3</i>
10	Biertan / Bierthälml, SB	1299 <i>100,0</i>	984 <i>75,8</i>	234 <i>18,0</i>	81 <i>6,2</i>
11	Brădeni / Henndorf, SB	595 <i>99,9</i>	406 <i>68,2</i>	165 <i>27,7</i>	24 <i>4,0</i>
12	Noul Săsesc / Neudorf, SB	462 <i>100,0</i>	345 <i>74,7</i>	86 <i>18,6</i>	31 <i>6,7</i>
13	Șeica Mică / Kleinschelken, SB	1168 <i>99,9</i>	742 <i>63,5</i>	199 <i>17,0</i>	227 <i>19,4</i>
14	Cisnădioara / Michelsberg, SB	254 <i>100,0</i>	115 <i>45,3</i>	29 <i>11,4</i>	110 <i>43,3</i>
Insgesamt		15 382 <i>100,0</i>	9 835 <i>63,9</i>	3 715 <i>24,2</i>	1 832 <i>11,9</i>

Anhang I. Nr.12.

Einzugsgebiete der Gesamtbevölkerung der Siedlungen

Lf. Z.	Ort, Kreis	Insgesamt Personen	Orts-ansässig	Einzugsgebiet				
				Nachbar-gemein-de	Im selben Kreis	Sieben-bürgen	Moldau	Andere Region
1	Sighișoara / Schäßburg, MS	3217 <i>100,0</i>	1731 <i>53,8</i>	128 <i>4,0</i>	491 <i>15,3</i>	626 <i>19,5</i>	97 <i>3,0</i>	144 <i>4,5</i>
2	Nadeș / Nadesch, MS	963 <i>100,0</i>	679 <i>70,5</i>	19 <i>2,0</i>	130 <i>13,5</i>	101 <i>10,5</i>	18 <i>1,9</i>	16 <i>1,7</i>
3	Saschiz / Keisd, MS	565 <i>100,0</i>	411 <i>72,7</i>	9 <i>1,6</i>	67 <i>11,9</i>	53 <i>9,4</i>	13 <i>2,3</i>	12 <i>2,1</i>

NEUBESIEDLUNG EHEMALS SÄCHSISCHER ORTSCHAFTEN

Lf. Z.	Ort, Kreis	Insgesamt Personen	Orts-ansässig	Einzugsgebiet				
				Nachbar-gemein-de	Im selben Kreis	Sieben-bürgen	Moldau	Andere Region
4	Zagăr / Rode, MS	855 <i>100,0</i>	600 <i>70,2</i>	26 <i>3,0</i>	98 <i>11,5</i>	91 <i>10,6</i>	27 <i>3,2</i>	13 <i>1,5</i>
5	Homorod / Hamruden, BV	1245 <i>100,0</i>	838 <i>67,3</i>	63 <i>5,1</i>	173 <i>13,9</i>	118 <i>9,5</i>	19 <i>1,5</i>	34 <i>2,7</i>
6	Rotbav / Rothbach, BV	640 <i>100,0</i>	339 <i>53,0</i>	65 <i>10,2</i>	135 <i>21,1</i>	54 <i>8,4</i>	31 <i>4,8</i>	16 <i>2,5</i>
7	Petrești / Petersdorf, AB	2566 <i>100,0</i>	1381 <i>53,8</i>	304 <i>11,8</i>	644 <i>25,1</i>	151 <i>5,9</i>	40 <i>1,6</i>	46 <i>1,8</i>
8	Alțina / Alzen, SB	1117 <i>100,0</i>	927 <i>83,0</i>	19 <i>1,7</i>	123 <i>11,0</i>	24 <i>2,1</i>	5 <i>0,4</i>	19 <i>1,7</i>
9	Bazna / Baaßen, SB	400 <i>100,0</i>	314 <i>78,5</i>	12 <i>3,0</i>	35 <i>8,8</i>	27 <i>6,8</i>	7 <i>1,8</i>	5 <i>1,3</i>
10	Biertan / Bierthälm, SB	1291 <i>100,0</i>	976 <i>75,6</i>	20 <i>1,5</i>	194 <i>15,0</i>	70 <i>5,4</i>	11 <i>0,9</i>	20 <i>1,5</i>
11	Brădeni / Henndorf, SB	591 <i>100,0</i>	405 <i>68,5</i>	29 <i>4,9</i>	40 <i>6,8</i>	83 <i>14,0</i>	16 <i>2,7</i>	18 <i>3,0</i>
12	Noul Săsesc / Neudorf, SB	462 <i>100,0</i>	345 <i>74,7</i>	13 <i>2,8</i>	40 <i>8,7</i>	40 <i>8,7</i>	13 <i>2,8</i>	11 <i>2,4</i>
13	Șeica Mică / Kleinschelken, SB	1164 <i>100,0</i>	741 <i>63,7</i>	28 <i>2,4</i>	248 <i>21,3</i>	117 <i>10,1</i>	11 <i>0,9</i>	19 <i>1,6</i>
14	Cisnădioara / Michelsberg, SB	252 <i>100,0</i>	114 <i>45,2</i>	7 <i>2,8</i>	112 <i>44,4</i>	13 <i>5,2</i>	—	6 <i>2,4</i>
Insgesamt		15 328 <i>100,0</i>	9 801 <i>63,9</i>	742 <i>4,8</i>	2 530 <i>16,5</i>	1 568 <i>10,2</i>	308 <i>2,0</i>	379 <i>2,5</i>

Anhang II. Nr.1.

Haushaltvorstände in den untersuchten Siedlungen

Lf. Z.	Ort, Kreis	Insgesamt Haushaltv orstände	Vorstand eines Haushaltes bestehend aus Personen					
			1	2	3	4	5	6+
1	Sighișoara / Schäßburg, MS	1069 <i>100,1</i>	162 <i>15,2</i>	278 <i>26,0</i>	262 <i>24,5</i>	205 <i>19,2</i>	109 <i>10,2</i>	53 <i>5,0</i>
2	Nadeș / Nadesch, MS	297 <i>100,1</i>	45 <i>15,2</i>	73 <i>24,6</i>	65 <i>21,9</i>	46 <i>15,5</i>	30 <i>10,1</i>	38 <i>12,8</i>
3	Saschiz / Keisd, MS	163 <i>100,0</i>	15 <i>9,2</i>	46 <i>28,2</i>	39 <i>23,9</i>	27 <i>16,6</i>	16 <i>9,8</i>	20 <i>12,3</i>
4	Zagăr / Rode, MS	256 <i>100,0</i>	46 <i>18,0</i>	55 <i>21,5</i>	49 <i>19,1</i>	42 <i>16,4</i>	30 <i>11,7</i>	34 <i>13,3</i>
5	Homorod / Hamruden, BV	382 <i>100,0</i>	61 <i>16,0</i>	78 <i>20,4</i>	86 <i>22,5</i>	82 <i>21,5</i>	34 <i>8,9</i>	41 <i>10,7</i>
6	Rotbav / Rothbach, BV	210 <i>100,0</i>	46 <i>21,9</i>	52 <i>24,8</i>	30 <i>14,3</i>	40 <i>19,0</i>	17 <i>8,1</i>	25 <i>11,9</i>
7	Petrești / Petersdorf, AB	728 <i>99,9</i>	103 <i>14,1</i>	151 <i>20,7</i>	121 <i>16,6</i>	155 <i>21,3</i>	91 <i>12,5</i>	107 <i>14,7</i>

RUDOLF POLEDNA, ELEMER MEZEI

Lf. Z.	Ort, Kreis	Insgesamt Haushaltv orstände	Vorstand eines Haushaltes bestehend aus Personen					
			1	2	3	4	5	6+
8	Alțina / Alzen, SB	393 <i>100,0</i>	81 <i>20,6</i>	130 <i>33,1</i>	65 <i>16,5</i>	49 <i>12,5</i>	37 <i>9,4</i>	31 <i>7,9</i>
9	Bazna / Baaßen, SB	119 <i>100,0</i>	17 <i>14,3</i>	31 <i>26,1</i>	21 <i>17,6</i>	22 <i>18,5</i>	12 <i>10,1</i>	16 <i>13,4</i>
10	Biertan / Bierthälm, SB	409 <i>100,0</i>	79 <i>19,3</i>	92 <i>22,5</i>	86 <i>21,0</i>	71 <i>17,4</i>	34 <i>8,3</i>	47 <i>11,5</i>
11	Brădeni / Henndorf, SB	169 <i>100,1</i>	18 <i>10,7</i>	42 <i>24,9</i>	36 <i>21,3</i>	28 <i>16,6</i>	15 <i>8,9</i>	30 <i>17,8</i>
12	Noul Săsesc / Neudorf, SB	164 <i>99,9</i>	35 <i>21,3</i>	51 <i>31,1</i>	27 <i>16,5</i>	25 <i>15,2</i>	13 <i>7,9</i>	13 <i>7,9</i>
13	Șeica Mică / Kleinschelken, SB	404 <i>100,0</i>	75 <i>18,6</i>	130 <i>32,2</i>	66 <i>16,3</i>	70 <i>17,3</i>	35 <i>8,7</i>	28 <i>6,9</i>
14	Cisnădioara / Michelsberg, SB	82 <i>100,0</i>	18 <i>22,0</i>	17 <i>20,7</i>	17 <i>20,7</i>	13 <i>15,9</i>	10 <i>12,2</i>	7 <i>8,5</i>
Insgesamt		4 845 <i>100,0</i>	801 <i>16,5</i>	1 226 <i>25,3</i>	970 <i>20,0</i>	875 <i>18,1</i>	483 <i>10,0</i>	490 <i>10,1</i>

Anhang II. Nr.2.

Das Geschlecht der Familienvorstände in den Siedlungen

Lf. Z.	Ort, Kreis	Familienvorstände Insgesamt	Geschlecht	
			Männlich	Weiblich
1	Sighișoara / Schäßburg, MS	1069 <i>100,0</i>	854 <i>79,9</i>	215 <i>20,1</i>
2	Nadeș / Nadesch, MS	297 <i>100,0</i>	248 <i>83,5</i>	49 <i>16,5</i>
3	Saschiz / Keisd, MS	163 <i>100,0</i>	138 <i>84,7</i>	25 <i>15,3</i>
4	Zagăr / Rode, MS	256 <i>100,0</i>	196 <i>76,6</i>	60 <i>23,4</i>
5	Homorod / Hamruden, BV	382 <i>100,0</i>	312 <i>81,7</i>	70 <i>18,3</i>
6	Rotbav / Rothbach, BV	210 <i>100,0</i>	156 <i>74,3</i>	54 <i>25,7</i>
7	Petrești / Petersdorf, AB	728 <i>100,0</i>	580 <i>79,7</i>	148 <i>20,3</i>
8	Alțina / Alzen, SB	393 <i>100,0</i>	304 <i>77,4</i>	89 <i>22,6</i>
9	Bazna / Baaßen, SB	119 <i>100,0</i>	92 <i>77,3</i>	27 <i>22,7</i>
10	Biertan / Bierthälm, SB	409 <i>100,0</i>	320 <i>78,2</i>	89 <i>21,8</i>
11	Brădeni / Henndorf, SB	169 <i>100,0</i>	144 <i>85,2</i>	25 <i>14,8</i>
12	Noul Săsesc / Neudorf, SB	164 <i>100,0</i>	121 <i>73,8</i>	43 <i>26,2</i>

NEUBESIEDLUNG EHEMALS SÄCHSISCHER ORTSCHAFTEN

Lf. Z.	Ort, Kreis	Familienvorstände Insgesamt	Geschlecht	
			Männlich	Weiblich
13	Șeica Mică / Kleinschelken, SB	404 <i>100,0</i>	328 <i>81,2</i>	76 <i>18,8</i>
14	Cisnădioara / Michelsberg, SB	82 <i>100,0</i>	72 <i>87,8</i>	10 <i>12,2</i>
Insgesamt		4 845 <i>100,0</i>	3 865 <i>79,8</i>	980 <i>20,2</i>

Anhang II. Nr.3.

Zeitpunkt der Niederlassung im Ort der Haushaltvorstände

Lf. Z.	Ort, Kreis	Familienvorstand		Zeitpunkt der Niederlassung im Ort						
		Insgesamt	Ortsansä.	'44	'45-'50	'51-'65	'66-'71	'72-'80	'81-'89	'90-
1	Sighișoara / Schäßburg, MS	1067 <i>100,0</i>	366 <i>34,3</i>	55 <i>5,2</i>	79 <i>7,4</i>	229 <i>21,5</i>	90 <i>8,4</i>	131 <i>12,3</i>	91 <i>8,5</i>	26 <i>2,4</i>
2	Nadeș / Nadesch, MS	295 <i>100,0</i>	161 <i>54,6</i>	8 <i>2,7</i>	26 <i>8,8</i>	13 <i>4,4</i>	12 <i>4,1</i>	29 <i>9,8</i>	16 <i>5,4</i>	30 <i>10,2</i>
3	Saschiz / Keisd, MS	161 <i>99,9</i>	106 <i>65,8</i>	7 <i>4,3</i>	5 <i>3,1</i>	10 <i>6,2</i>	6 <i>3,7</i>	9 <i>5,6</i>	8 <i>5,0</i>	10 <i>6,2</i>
4	Zăgăr / Rode, MS	250 <i>100,0</i>	151 <i>60,4</i>	1 <i>0,4</i>	25 <i>10,0</i>	19 <i>7,6</i>	6 <i>2,4</i>	20 <i>8,0</i>	22 <i>8,8</i>	6 <i>2,4</i>
5	Homorod / Hamruden, BV	381 <i>100,0</i>	184 <i>48,3</i>	16 <i>4,2</i>	11 <i>2,9</i>	52 <i>13,6</i>	23 <i>6,0</i>	43 <i>11,3</i>	27 <i>7,1</i>	25 <i>6,6</i>
6	Rotbav / Rothbach, BV	210 <i>100,0</i>	84 <i>40,0</i>	8 <i>3,8</i>	23 <i>11,0</i>	23 <i>11,0</i>	16 <i>7,6</i>	25 <i>11,9</i>	20 <i>9,5</i>	11 <i>5,2</i>
7	Petrești / Petersdorf, AB	728 <i>100,0</i>	269 <i>37,0</i>	18 <i>2,5</i>	36 <i>4,9</i>	113 <i>15,5</i>	66 <i>9,1</i>	88 <i>12,1</i>	100 <i>13,7</i>	38 <i>5,2</i>
8	Alțina / Alzen, SB	388 <i>100,0</i>	319 <i>82,2</i>	6 <i>1,5</i>	7 <i>1,8</i>	10 <i>2,6</i>	6 <i>1,5</i>	12 <i>3,1</i>	15 <i>3,9</i>	13 <i>3,4</i>
9	Bazna / Baaßen, SB	119 <i>100,1</i>	75 <i>63,0</i>	3 <i>2,5</i>	5 <i>4,2</i>	12 <i>10,1</i>	4 <i>3,4</i>	4 <i>3,4</i>	4 <i>3,4</i>	12 <i>10,1</i>
10	Biertan / Bierthälml, SB	407 <i>100,1</i>	277 <i>68,1</i>	17 <i>4,2</i>	11 <i>2,7</i>	24 <i>5,9</i>	15 <i>3,7</i>	18 <i>4,4</i>	24 <i>5,9</i>	21 <i>5,2</i>
11	Brădeni / Henndorf, SB	168 <i>100,1</i>	94 <i>56,0</i>	4 <i>2,4</i>	6 <i>3,6</i>	9 <i>5,4</i>	3 <i>1,8</i>	13 <i>7,7</i>	22 <i>13,1</i>	17 <i>10,1</i>
12	Noul Săsesc / Neudorf, SB	162 <i>100,0</i>	123 <i>75,9</i>	9 <i>5,6</i>	5 <i>3,1</i>	6 <i>3,7</i>	2 <i>1,2</i>	4 <i>2,5</i>	2 <i>1,2</i>	11 <i>6,8</i>
13	Șeica Mică / Kleinschelken, SB	404 <i>100,0</i>	252 <i>62,4</i>	2 <i>0,5</i>	3 <i>0,7</i>	4 <i>1,0</i>	8 <i>2,0</i>	7 <i>1,7</i>	25 <i>6,2</i>	103 <i>25,5</i>
14	Cisnădioara / Michelsberg, SB	82 <i>99,9</i>	32 <i>39,0</i>	—	—	2 <i>2,4</i>	—	2 <i>2,4</i>	13 <i>15,9</i>	33 <i>40,2</i>
Insgesamt		4 824 <i>100,0</i>	2 493 <i>51,7</i>	154 <i>3,2</i>	242 <i>5,0</i>	526 <i>10,9</i>	257 <i>5,3</i>	405 <i>8,4</i>	389 <i>8,1</i>	356 <i>7,4</i>

Anhang II. Nr.4.

Haushaltvorsteher nach dem Land/Stadt Status des Einzugsgebietes

Lf. Z.	Ort, Kreis	Haushaltvorsteher Insgesamt	Ortsansässige Hausahltsvorsteher	Imigriert aus	
				Land	Stadt
1	Sighișoara / Schäßburg, MS	1065 <i>100,0</i>	367 <i>34,5</i>	456 <i>42,8</i>	242 <i>22,7</i>
2	Nadeș / Nadesch, MS	297 <i>100,0</i>	169 <i>56,9</i>	98 <i>33,0</i>	30 <i>10,1</i>
3	Saschiz / Keisd, MS	163 <i>100,0</i>	112 <i>68,7</i>	34 <i>20,9</i>	17 <i>10,4</i>
4	Zagăr / Rode, MS	256 <i>100,0</i>	153 <i>59,8</i>	84 <i>32,8</i>	19 <i>7,4</i>
5	Homorod / Hamruden, BV	381 <i>100,0</i>	184 <i>48,3</i>	150 <i>39,4</i>	47 <i>12,3</i>
6	Rotbav / Rothbach, BV	209 <i>100,0</i>	84 <i>40,2</i>	116 <i>55,5</i>	9 <i>4,3</i>
7	Petrești / Petersdorf, AB	715 <i>100,1</i>	258 <i>36,1</i>	320 <i>44,8</i>	137 <i>19,2</i>
8	Alțina / Alzen, SB	393 <i>100,0</i>	319 <i>81,2</i>	55 <i>14,0</i>	19 <i>4,8</i>
9	Bazna / Baaßen, SB	119 <i>100,0</i>	79 <i>66,4</i>	15 <i>12,6</i>	25 <i>21,0</i>
10	Biertan / Bierthälm, SB	408 <i>100,1</i>	279 <i>68,4</i>	99 <i>24,3</i>	30 <i>7,4</i>
11	Brădeni / Henndorf, SB	169 <i>100,0</i>	95 <i>56,2</i>	63 <i>37,3</i>	11 <i>6,5</i>
12	Noul Săsesc / Neudorf, SB	164 <i>100,0</i>	123 <i>75,0</i>	31 <i>18,9</i>	10 <i>6,1</i>
13	Șeica Mică / Kleinschelken, SB	404 <i>100,0</i>	252 <i>62,4</i>	65 <i>16,1</i>	87 <i>21,5</i>
14	Cisnădioara / Michelsberg, SB	82 <i>100,0</i>	32 <i>39,0</i>	14 <i>17,1</i>	36 <i>43,9</i>
Insgesamt		4 825 <i>100,0</i>	2 506 <i>51,9</i>	1600 <i>33,2</i>	719 <i>14,9</i>

Anhang II. Nr.5.

Einzugsgebiete der Hausahltsvorsteher

Lf. Z.	Ort, Kreis	Haushalte Insgesamt	Ortsan- sässige Hausahltsvorsteher	Einzugsgebiet				
				Nachbarort	In einem Ort des Kreises	Sieben- bürgen.	Moldau	Andere Region
1	Sighișoara / Schäßburg, MS	1064 <i>99,9</i>	367 <i>34,5</i>	63 <i>5,9</i>	202 <i>19,0</i>	309 <i>29,0</i>	44 <i>4,1</i>	79 <i>7,4</i>
2	Nadeș / Nadesch, MS	293 <i>100,0</i>	165 <i>56,3</i>	14 <i>4,8</i>	60 <i>20,5</i>	41 <i>14,0</i>	7 <i>2,4</i>	6 <i>2,0</i>
3	Saschiz / Keisd, MS	161 <i>99,9</i>	110 <i>68,3</i>	3 <i>1,9</i>	16 <i>9,9</i>	25 <i>15,5</i>	5 <i>3,1</i>	2 <i>1,2</i>
4	Zagăr / Rode, MS	253 <i>100,0</i>	152 <i>60,1</i>	12 <i>4,7</i>	35 <i>13,8</i>	42 <i>16,6</i>	6 <i>2,4</i>	6 <i>2,4</i>

NEUBESIEDLUNG EHEMALS SÄCHSISCHER ORTSCHAFTEN

Lf. Z.	Ort, Kreis	Haushalte Insgesamt	Ortsan- sässige Hausahlvorsteher	Einzugsgebiet				
				Nachbarort	In einem Ort des Kreises	Sieben- bürgen.	Moldau	Andere Region
5	Homorod / Hamruden, BV	381 <i>100,0</i>	184 <i>48,3</i>	24 <i>6,3</i>	92 <i>24,1</i>	57 <i>15,0</i>	5 <i>1,3</i>	19 <i>5,0</i>
6	Rotbav / Rothbach, BV	209 <i>100,1</i>	85 <i>40,7</i>	25 <i>12,0</i>	58 <i>27,8</i>	23 <i>11,0</i>	13 <i>6,2</i>	5 <i>2,4</i>
7	Petrești / Petersdorf, AB	714 <i>100,1</i>	258 <i>36,1</i>	102 <i>14,3</i>	251 <i>35,2</i>	69 <i>9,7</i>	15 <i>2,1</i>	19 <i>2,7</i>
8	Alțina / Alzen, SB	390 <i>99,9</i>	319 <i>81,8</i>	6 <i>1,5</i>	52 <i>13,3</i>	5 <i>1,3</i>	4 <i>1,0</i>	4 <i>1,0</i>
9	Bazna / Baaßen, SB	119 <i>99,9</i>	78 <i>65,5</i>	4 <i>3,4</i>	15 <i>12,6</i>	13 <i>10,9</i>	6 <i>5,0</i>	3 <i>2,5</i>
10	Biertan / Bierthälm, SB	406 <i>100,0</i>	277 <i>68,2</i>	11 <i>2,7</i>	75 <i>18,5</i>	28 <i>6,9</i>	5 <i>1,2</i>	10 <i>2,5</i>
11	Brădeni / Henndorf, SB	166 <i>99,9</i>	94 <i>56,6</i>	13 <i>7,8</i>	14 <i>8,4</i>	34 <i>20,5</i>	4 <i>2,4</i>	7 <i>4,2</i>
12	Noul Săsesc / Neudorf, SB	164 <i>99,8</i>	123 <i>75,0</i>	5 <i>3,0</i>	14 <i>8,5</i>	14 <i>8,5</i>	4 <i>2,4</i>	4 <i>2,4</i>
13	Șeica Mică / Kleinschelken, SB	404 <i>100,0</i>	252 <i>62,4</i>	12 <i>3,0</i>	93 <i>23,0</i>	36 <i>8,9</i>	3 <i>0,7</i>	8 <i>2,0</i>
14	Cisnădioara / Michelsberg, SB	81 <i>100,0</i>	32 <i>39,5</i>	3 <i>3,7</i>	39 <i>48,1</i>	5 <i>6,2</i>	—	2 <i>2,5</i>
Insgesamt		4 805 <i>99,9</i>	2 496 <i>51,9</i>	297 <i>6,2</i>	1 016 <i>21,1</i>	701 <i>14,6</i>	121 <i>2,5</i>	174 <i>3,6</i>

Anhang II. Nr.6.

Die Nationalität der Haushaltvorstände in den untersuchten Siedlungen

Lf. Z.	Ort, Kreis	Haushalte Insgesamt	Nationalität des Haushaltvorstands				
			Rumänen	Ungarn	Deutsche	Zigeuner	Andere
1	Sighișoara / Schäßburg, MS	1069 <i>100,0</i>	787 <i>73,6</i>	236 <i>22,1</i>	35 <i>3,3</i>	10 <i>0,9</i>	1 <i>0,1</i>
2	Nadeș / Nadesch, MS	295 <i>100,0</i>	157 <i>53,2</i>	91 <i>30,8</i>	5 <i>1,7</i>	42 <i>14,2</i>	—
3	Saschiz / Keisd, MS	163 <i>100,0</i>	134 <i>82,2</i>	7 <i>4,3</i>	21 <i>12,9</i>	—	1 <i>0,6</i>
4	Zagăr / Rode, MS	256 <i>100,0</i>	179 <i>69,9</i>	8 <i>3,1</i>	15 <i>5,9</i>	54 <i>21,1</i>	—
5	Homorod / Hamruden, BV	378 <i>100,0</i>	212 <i>56,1</i>	108 <i>28,6</i>	22 <i>5,8</i>	36 <i>9,5</i>	—
6	Rotbav / Rothbach, BV	209 <i>100,0</i>	177 <i>84,7</i>	14 <i>6,7</i>	18 <i>8,6</i>	—	—
7	Petrești / Petersdorf, AB	728 <i>100,0</i>	594 <i>81,6</i>	9 <i>1,2</i>	124 <i>17,0</i>	—	1 <i>0,1</i>
8	Alțina / Alzen, SB	390 <i>100,0</i>	246 <i>63,1</i>	2 <i>0,5</i>	52 <i>13,3</i>	90 <i>23,1</i>	—
9	Bazna / Baaßen, SB	119 <i>100,0</i>	55 <i>46,2</i>	7 <i>5,9</i>	5 <i>4,2</i>	52 <i>43,7</i>	—

RUDOLF POLEDNA, ELEMER MEZEI

Lf. Z.	Ort, Kreis	Haushalte Insgesamt	Nationalität des Haushaltvorstands				
			Rumänen	Ungarn	Deutsche	Zigeuner	Andere
10	Biertan / Bierthälm, SB	409 100,0	331 80,9	19 4,6	32 7,8	27 6,6	—
11	Brădeni / Henndorf, SB	169 100,0	105 62,1	11 6,5	6 3,6	47 27,8	—
12	Noul Săsesc / Neudorf, SB	163 100,0	75 46,0	1 0,6	76 46,6	11 6,7	—
13	Șeica Mică / Kleinschelken, SB	404 100,0	387 95,8	1 0,2	14 3,5	2 0,5	—
14	Cisnădioara / Michelsberg, SB	82 100,0	44 53,7	1 1,2	37 45,1	—	—
Insgesamt		4 834 100,0	3 483 72,1	515 10,7	462 9,6	371 7,7	3 0,1

Anhang II. Nr. 7.

Zeitpunkt der Niederlassung der Haushaltvorstände in den Siedlungen, nach ethnischer Zugehörigkeit

Lf. Z.	Ort, Kreis	Nationalität	Familienvorstand		Zeitpunkt der Niederlassung im Ort						
			Insgesamt	Ortsansäs.	'44	'45-'50	'51-'65	'66-'71	'72-'80	'81-'89	'90-
1.	Sighișoara Schäßburg	Rumänen	787	287	31	66	156	63	89	73	20
		Ungarn	236	55	19	13	63	25	38	17	6
		MS Deutsche	35	21	4	—	7	—	3	—	—
		Zigeuner	10	3	—	—	3	2	1	1	—
2.	Nadeș Nadesch	Rumänen	157	72	6	25	7	6	19	5	17
		Ungarn	90	49	2	—	5	5	9	9	11
		MS Deutsche	5	5	—	—	—	—	—	—	—
		Zigeuner	41	33	—	1	1	1	1	2	2
3.	Saschiz Keisd	Rumänen	132	87	6	3	9	5	6	7	9
		Ungarn	7	2	1	1	1	—	2	—	—
		MS Deutsche	21	17	—	1	—	1	1	—	1
		Zigeuner	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4.	Zagăr Rode	Rumänen	175	95	1	25	13	3	17	17	4
		Ungarn	8	—	—	—	2	2	1	3	—
		MS Deutsche	15	14	—	—	—	—	—	—	1
		Zigeuner	52	42	—	—	4	1	2	2	1
5.	Homorod Hamruden	Rumänen	211	105	8	7	21	8	29	18	15
		Ungarn	108	31	7	3	25	11	13	8	10
		BV Deutsche	22	16	1	—	2	3	—	—	—
		Zigeuner	36	30	—	1	3	—	1	1	—
6.	Rotbav Rothbach	Rumänen	177	70	7	21	17	14	18	20	10
		Ungarn	14	1	—	1	2	2	7	—	1
		BV Deutsche	18	13	1	1	3	—	—	—	—
		Zigeuner	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7.	Petrești Petersdorf	Rumänen	594	166	16	32	98	63	86	96	37
		Ungarn	9	2	—	1	4	2	—	—	—
		AB Deutsche	124	101	2	3	11	1	2	4	—
		Zigeuner	—	—	—	—	—	—	—	—	—

NEUBESIEDLUNG EHEMALS SÄCHSISCHER ORTSCHAFTEN

Lf. Z.	Ort, Kreis	Nationalität	Familienvorstand		Zeitpunkt der Niederlassung im Ort						
			Insgesamt	Ortsansäs.	'44	'45-'50	'51-'65	'66-'71	'72-'80	'81-'89	'90-
8.	Alțina Alzen	Rumänen	242	184	6	6	8	6	11	10	11
		Ungarn	2	—	—	—	—	—	—	1	1
		Deutsche	52	50	—	—	1	—	1	—	—
		Zigeuner	89	82	—	1	1	—	—	4	1
9.	Bazna Baaßen	Rumänen	55	27	1	1	12	2	—	2	10
		Ungarn	7	—	—	4	—	1	1	1	—
		Deutsche	5	3	1	—	—	—	—	1	—
		Zigeuner	52	45	1	—	—	1	3	—	2
10.	Biertan Bierthälml	Rumänen	330	226	11	9	18	12	16	21	17
		Ungarn	18	9	3	1	3	1	1	—	—
		Deutsche	32	25	2	1	2	—	—	1	1
		Zigeuner	27	17	1	—	1	2	1	2	3
11.	Brădeni Henndorf	Rumänen	105	51	2	4	4	3	9	19	13
		Ungarn	11	3	1	2	1	—	1	1	2
		Deutsche	6	6	—	—	—	—	—	—	—
		Zigeuner	46	34	1	—	4	—	3	2	2
12.	Noul Săsesc Neudorf	Rumänen	74	50	6	1	5	1	3	—	8
		Ungarn	1	—	—	1	—	—	—	—	—
		Deutsche	75	66	2	1	1	1	—	1	3
		Zigeuner	11	7	1	1	—	—	1	1	—
13.	Șeica Mică Kleinschelken	Rumänen	387	239	2	3	4	8	7	25	99
		Ungarn	1	—	—	—	—	—	—	—	1
		Deutsche	14	13	—	—	—	—	—	—	1
		Zigeuner	2	—	—	—	—	—	—	—	2
14.	Cisnădioara Michelsberg	Rumänen	44	—	—	—	2	—	1	11	30
		Ungarn	1	—	—	—	—	—	—	—	1
		Deutsche	37	32	—	—	—	—	1	2	2
		Zigeuner	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Insgesamt	Rumänen	3 470	1 659	103	203	374	194	311	324	300	
	Ungarn	513	152	33	27	106	49	73	40	33	
	Deutsche	461	382	13	7	27	6	8	9	9	
	Zigeuner	366	293	4	4	17	7	13	15	13	

Anhang II. Nr.8.

Einzugsgebiete der Haushaltvorstände, nach ethnischer Zugehörigkeit

Lf. Z.	Ort, Kreis	Nationalität	Haushaltvorstand		Einzugsgebiet				
			Insgesamt	Ortsansäs.	Nachbarort	Kreis	Siebenbürgen	Moldau	Andere Region
1	Sighișoara Schäßburg	Rumänen	783	286	46	133	212	37	69
		Ungarn	236	57	15	65	86	6	7
		Deutsche	35	21	—	2	8	1	3
		Zigeuner	10	3	2	2	3	—	—
2	Nadeș Nadesch	Rumänen	154	75	7	34	27	7	4
		Ungarn	91	50	7	20	13	—	1
		Deutsche	5	5	—	—	—	—	—
		Zigeuner	41	33	—	6	1	—	1

RUDOLF POLEDNA, ELEMER MEZEI

Lf. Z.	Ort, Kreis	Nationalität	Haushaltvorstand		Einzugsgebiet				
			Insgesamt	Ortsansä.	Nachbarort	Kreis	Siebenbürgen	Moldau	Andere Region
3	Saschiz Keisd MS	Rumänen	132	91	1	14	20	4	2
		Ungarn	7	2	1	1	3	—	—
		Deutsche	21	17	1	1	2	—	—
		Zigeuner	—	—	—	—	—	—	—
4	Zagăr Rode MS	Rumänen	176	96	7	30	33	6	4
		Ungarn	8	—	1	1	6	—	—
		Deutsche	15	14	—	—	1	—	—
		Zigeuner	54	42	4	4	2	—	2
5	Homorod Hamruden BV	Rumänen	212	105	15	52	18	5	17
		Ungarn	107	31	8	30	37	—	1
		Deutsche	22	16	—	6	—	—	—
		Zigeuner	36	30	1	3	1	—	1
6	Rotbav Rothbach BV	Rumänen	176	71	17	54	17	12	5
		Ungarn	14	1	6	3	4	—	—
		Deutsche	18	13	2	1	2	—	—
		Zigeuner	—	—	—	—	—	—	—
7	Petrești Petersdorf AB	Rumänen	593	165	96	238	62	14	18
		Ungarn	9	2	—	5	2	—	—
		Deutsche	111	91	6	8	4	1	1
		Zigeuner	—	—	—	—	—	—	—
8	Alțina Alzen SB	Rumänen	244	184	5	46	2	4	3
		Ungarn	2	—	—	—	2	—	—
		Deutsche	52	50	—	2	—	—	—
		Zigeuner	89	82	1	4	1	—	1
9	Bazna Baaßen SB	Rumänen	55	29	3	12	4	4	3
		Ungarn	7	—	—	—	2	—	—
		Deutsche	5	4	—	—	1	—	—
		Zigeuner	52	45	1	3	2	1	—
10	Biertan Bierthälm SB	Rumänen	330	226	9	63	17	5	10
		Ungarn	18	9	—	1	8	—	—
		Deutsche	31	25	—	4	2	—	—
		Zigeuner	27	17	2	7	1	—	—
11	Brădeni Henndorf SB	Rumänen	103	51	9	12	21	4	6
		Ungarn	11	3	2	—	5	—	1
		Deutsche	6	6	—	—	—	—	—
		Zigeuner	46	34	2	2	8	—	—
12	Noul Săsesc Neudorf SB	Rumänen	75	50	3	10	6	4	2
		Ungarn	1	—	—	—	1	—	—
		Deutsche	76	66	2	2	5	—	1
		Zigeuner	11	7	—	1	2	—	1
13	Șeica Mică Kleinschelken SB	Rumänen	387	239	12	93	32	3	8
		Ungarn	1	—	—	—	1	—	—
		Deutsche	14	13	—	—	1	—	—
		Zigeuner	2	—	—	—	2	—	—

NEUBESIEDLUNG EHEMALS SÄCHSISCHER ORTSCHAFTEN

Lf. Z.	Ort, Kreis	Nationalität	Haushaltvorstand		Einzugsgebiet				
			Insgesamt	Ortsansä.	Nachbarort	Kreis	Siebenbürgen	Moldau	Andere Region
14	Cisnădioara Michelsberg SB	Rumänen	44	—	2	36	4	—	2
		Ungarn	1	—	—	1	—	—	—
		Deutsche	36	32	1	2	1	—	—
		Zigeuner	—	—	—	—	—	—	—
Insgesamt	Rumänen	3 464	1 668	232	827	475	109	153	
	Ungarn	513	155	40	127	174	7	10	
	Deutsche	447	373	12	28	27	2	5	
	Zigeuner	368	293	13	32	23	1	6	

Anhang II. Nr.9.

Bildung und Ausbildung der Haushaltvorstände in den untersuchten Siedlungen

Lf. Z.	Ort, Kreis	Nationalität	Haushaltvorstand Insgesamt	Keine Schule	1-4	5-8	9-10	11-12	Beruf-	Mei- ster	Post- lyz.	Hoch
					Klassen				Schule			
1	Sighișoara Schäßburg MS	Rumänen	785	1	34	134	29	170	278	31	33	75
		Ungarn	236	—	20	61	15	32	88	3	4	13
		Deutsche	35	—	2	5	2	6	14	2	—	4
		Zigeuner	9	—	1	4	1	—	3	—	—	—
2	Nadeș Nadesch MS	Rumänen	155	1	23	65	4	12	37	2	5	6
		Ungarn	91	—	14	29	9	7	28	—	—	4
		Deutsche	5	—	1	4	—	—	—	—	—	—
		Zigeuner	41	2	15	19	—	1	3	—	—	1
3	Saschiz Keisd MS	Rumänen	133	1	33	34	—	12	43	1	—	1
		Ungarn	6	—	—	2	1	1	1	—	1	—
		Deutsche	21	—	1	13	1	1	4	—	—	1
		Zigeuner	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	Zagăr Rode MS	Rumänen	175	—	30	91	11	17	20	—	—	6
		Ungarn	8	—	—	3	1	1	2	1	—	—
		Deutsche	15	—	—	11	1	3	—	—	—	—
		Zigeuner	52	4	16	25	4	2	1	—	—	—
5	Homorod Hamruden BV	Rumänen	209	—	26	71	4	23	66	2	2	15
		Ungarn	105	—	28	35	4	6	30	—	1	1
		Deutsche	22	—	2	9	—	3	8	—	—	—
		Zigeuner	35	—	16	9	1	—	7	2	—	—
6	Rotbav Rothbach BV	Rumänen	176	3	72	39	1	9	45	3	1	3
		Ungarn	14	—	5	2	—	—	6	1	—	—
		Deutsche	18	—	11	5	—	1	1	—	—	—
		Zigeuner	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7	Petrești Petersdorf AB	Rumänen	594	4	45	189	19	50	202	22	26	37
		Ungarn	9	—	1	3	1	1	1	2	—	—
		Deutsche	124	—	3	77	3	1	30	4	3	3
		Zigeuner	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

RUDOLF POLEDNA, ELEMER MEZEI

Lf. Z.	Ort, Kreis	Nationalität	Haushaltsvorstand Insgesamt	Keine Schule	1-4	5-8	9-10	11-12	Beruf-	Meister	Postlyz.	Hoch
					Klassen							
8	Alțina Alzen SB	Rumänen	246	1	62	115	4	12	41	3	—	8
		Ungarn	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—
		Deutsche	52	—	8	32	1	—	11	—	—	—
		Zigeuner	88	1	42	36	—	—	9	—	—	—
9	Bazna Baaßen SB	Rumänen	54	—	5	20	1	8	14	4	1	1
		Ungarn	7	—	3	3	—	—	1	—	—	—
		Deutsche	5	—	1	1	—	—	—	—	1	2
		Zigeuner	51	—	19	18	—	—	14	—	—	—
10	Biertan Bierthälml SB	Rumänen	329	3	64	136	13	24	72	6	3	8
		Ungarn	19	—	9	7	—	—	3	—	—	—
		Deutsche	32	—	2	20	1	1	7	—	—	1
		Zigeuner	27	2	15	9	1	—	—	—	—	—
11	Brădeni Henndorf SB	Rumänen	105	—	12	49	5	11	25	1	1	1
		Ungarn	11	—	2	5	—	1	3	—	—	—
		Deutsche	6	—	—	4	—	—	2	—	—	—
		Zigeuner	47	1	11	20	3	1	11	—	—	—
12	Noul Săsesc Neudorf SB	Rumänen	75	—	5	26	1	4	37	1	—	1
		Ungarn	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—
		Deutsche	76	—	1	45	2	—	27	—	—	1
		Zigeuner	11	—	5	3	—	—	3	—	—	—
13	Șeica Mică Kleinschelken SB	Rumänen	386	1	62	125	14	50	110	2	6	16
		Ungarn	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—
		Deutsche	14	—	2	10	—	—	2	—	—	—
		Zigeuner	2	—	1	1	—	—	—	—	—	—
14	Cisnădioara Michelsberg SB	Rumänen	44	—	—	8	4	10	12	1	1	8
		Ungarn	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—
		Deutsche	34	—	1	22	3	2	4	—	—	2
		Zigeuner	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Insgesamt	Rumänen	3 466	15	473	1102	110	412	1002	79	79	194	
	Ungarn	511	—	85	150	31	49	165	7	6	18	
	Deutsche	459	—	35	258	14	18	110	6	4	14	
	Zigeuner	368	10	141	144	10	4	51	2	—	1	

Anhang II. Nr.10.

Beruf der Haushaltsvorstände

Lf. Z.	Ort, Kreis	Nationalität	Haushv. orst. Insgesamt	Landwirt	Anges. in Landw.	Angest. in a. Bereichen	Arbeiter	Handwerk	Konsum	Anderer	Arbeitslos	Schüler	Hausfrau	Rentner	Anderer
1	Sighișoara Schäßburg MS	Rumänen	783	—	2	76	314	23	8	13	23	—	3	320	1
		Ungarn	234	—	1	12	89	7	2	—	12	—	1	110	—
		Deutsche	35	—	—	4	11	—	—	—	—	—	1	19	—
		Zigeuner	10	—	—	—	4	2	—	—	3	—	—	1	—

NEUBESIEDLUNG EHEMALS SÄCHSISCHER ORTSCHAFTEN

Lf. Z.	Ort, Kreis	Nationalität	Haush. orst. Insgesamt	Landwirt	Angest. in Land-wirt.	Angest. in a. Berei-chen	Ar-beiter	Hand-werk-Handel	Konsun-Genosse-schaft.	Ander-er Beruf	Ar-beits-los	Schü-ler Stu-dent	Haus-frau	Ren-ner	Ande-re Nicht-besch.	
2	Nadeş Nadesch MS	Rumänen	154	10	6	14	30	1	—	13	8	—	6	63	3	
		Ungarn	88	5	11	5	22	2	2	5	7	—	1	25	3	
		Deutsche	5	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	1
		Zigeuner	27	3	3	1	6	—	—	—	5	2	—	3	3	1
3	Saschiz Keisd MS	Rumänen	130	7	26	12	15	2	1	1	9	—	4	53	—	
		Ungarn	7	1	1	2	—	—	—	—	1	—	—	—	2	—
		Deutsche	21	1	4	1	1	—	—	2	—	1	—	—	11	—
		Zigeuner	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	Zagăr Rode MS	Rumänen	177	4	37	18	25	1	3	1	7	—	5	76	—	
		Ungarn	8	—	2	3	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—
		Deutsche	15	—	1	2	2	—	—	—	—	1	—	—	9	—
		Zigeuner	54	1	11	—	9	1	—	—	—	15	—	7	10	—
5	Homorod Hamruden BV	Rumänen	200	14	20	20	44	3	1	6	22	—	4	66	—	
		Ungarn	96	2	19	1	18	—	—	1	—	12	—	9	34	—
		Deutsche	21	1	2	2	5	—	—	1	—	1	—	3	6	—
		Zigeuner	34	5	1	—	10	—	—	—	—	7	—	2	9	—
6	Rotbav Rothbach BV	Rumänen	177	3	10	7	31	3	—	13	—	—	16	93	1	
		Ungarn	14	1	1	1	2	—	—	—	1	1	—	2	5	—
		Deutsche	18	—	1	—	2	—	—	—	—	—	—	2	13	—
		Zigeuner	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7	Petreşti Petersdorf AB	Rumänen	594	2	15	48	223	27	7	4	18	1	5	244	—	
		Ungarn	9	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	6	—
		Deutsche	124	—	7	5	26	1	—	—	1	—	—	—	84	—
		Zigeuner	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8	Alţina Alzen SB	Rumänen	246	26	23	12	20	2	5	8	8	—	2	140	—	
		Ungarn	2	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
		Deutsche	52	3	2	—	9	1	—	—	1	—	—	3	33	—
		Zigeuner	90	6	12	—	18	3	—	—	2	10	—	3	35	1
9	Bazna Baaßen SB	Rumänen	55	—	1	5	12	2	2	4	2	—	1	26	—	
		Ungarn	7	—	1	—	2	—	—	—	—	—	—	—	4	—
		Deutsche	5	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	2	—
		Zigeuner	52	4	1	—	21	1	—	—	1	7	—	5	12	—
10	Biertan Bierthälm SB	Rumänen	329	38	16	16	92	9	1	1	17	—	17	122	—	
		Ungarn	19	1	—	—	6	1	—	—	1	1	—	1	8	—
		Deutsche	32	1	1	2	4	—	—	—	—	2	—	3	19	—
		Zigeuner	27	8	3	—	7	—	—	—	—	4	—	1	3	1
11	Brădeni Henndorf SB	Rumänen	100	2	3	3	23	1	1	—	24	—	9	34	—	
		Ungarn	11	1	—	—	2	1	—	—	3	—	—	—	4	—
		Deutsche	5	1	—	—	1	—	—	—	—	1	—	1	1	—
		Zigeuner	46	—	1	—	4	2	1	—	—	26	—	4	8	—
12	Noul Săsesc Neudorf SB	Rumänen	75	2	5	3	24	2	—	—	—	—	2	37	—	
		Ungarn	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—
		Deutsche	76	3	3	1	14	—	—	—	—	—	—	1	54	—
		Zigeuner	11	—	3	—	3	—	—	—	—	—	—	1	4	—

RUDOLF POLEDNA, ELEMER MEZEI

Lf. Z.	Ort, Kreis	Nationalität	Haushorst. Ingesamt	Landwirt	Angest. in Land-wirt.	Angest. in a. Berei-chen	Ar-beiter	Hand-werkel	Konsun-Genosse	Ander-er Beruf	Ar-beits-los	Schü-ler Stu-dent	Haus-frau	Rent-ner	Ande-re Nicht-besch.	
13	Șeica Mică Kleinschelken SB	Rumänen	383	31	15	28	137	4	2	8	23	1	2	131	1	
		Ungarn	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
		Deutsche	14	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	12	—
		Zigeuner	2	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—
14	Cisnădioara Michelsberg SB	Rumänen	44	—	—	10	20	2	—	—	6	—	—	6	—	
		Ungarn	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
		Deutsche	34	2	—	3	15	—	—	2	1	—	—	11	—	—
		Zigeuner	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Insgesamt		Rumänen	3447	139	179	272	1010	82	31	72	167	2	76	1411	6	
		Ungarn	498	12	37	24	146	11	5	7	37	—	14	202	3	
		Deutsche	457	14	22	21	91	2	3	2	8	1	16	276	1	
		Zigeuner	353	27	35	1	82	9	1	8	75	—	26	86	3	

Anhang II. Nr.11.

Wohnungstatus der Wohnungen der Haushaltvorstände

Lf. Z.	Ort, Kreis	Nationalität	Haushalte Ingesamt	Privat-Eigen-tum.	Miete		Untermiete rbei Vermieter ausn			Andere Sit.
					Staat	Kirche	Rumä-nien	Ausland	Rum./Ausland	
1	Sighișoara Schäßburg MS	Rumänen	778	638	131	—	—	1	7	1
		Ungarn	234	196	34	—	—	2	1	1
		Deutsche	35	29	6	—	—	—	—	—
		Zigeuner	10	5	5	—	—	—	—	—
2	Nadeș Nadesch MS	Rumänen	156	125	31	—	—	—	—	—
		Ungarn	91	68	21	1	1	—	—	—
		Deutsche	5	5	—	—	—	—	—	—
		Zigeuner	42	32	9	—	1	—	—	—
3	Saschiz Keisd MS	Rumänen	124	97	25	—	—	1	—	1
		Ungarn	7	5	1	—	—	—	—	1
		Deutsche	21	19	2	—	—	—	—	—
		Zigeuner	—	—	—	—	—	—	—	—
4	Zagăr Rode MS	Rumänen	176	90	84	2	—	—	—	—
		Ungarn	8	2	6	—	—	—	—	—
		Deutsche	15	14	1	—	—	—	—	—
		Zigeuner	51	30	17	—	1	—	3	—
5	Homorod Hamruden BV	Rumänen	205	151	40	1	2	2	7	2
		Ungarn	103	60	40	—	—	—	2	1
		Deutsche	21	13	8	—	—	—	—	—
		Zigeuner	35	31	3	—	—	—	—	1

NEUBESIEDLUNG EHEMALS SÄCHSISCHER ORTSCHAFTEN

Lf. Z.	Ort, Kreis	Nationalität	Haushalte Insgesamt	Privat-Eigentum.	Miete		Untermiete rbei Vermieter ausn			Andere Sit.
					Staat	Kirche	Rumänien	Ausland	Rum./Ausland	
6	Rotbav Rothbach BV	Rumänen	176	159	10	1	1	—	5	—
		Ungarn	14	12	1	—	—	—	1	—
		Deutsche	18	17	—	—	—	—	1	—
		Zigeuner	—	—	—	—	—	—	—	—
7	Petrești Petersdorf AB	Rumänen	593	492	78	—	1	17	4	1
		Ungarn	9	6	3	—	—	—	—	—
		Deutsche	124	114	4	—	—	6	—	—
		Zigeuner	—	—	—	—	—	—	—	—
8	Alțina Alzen SB	Rumänen	243	218	16	—	1	7	1	—
		Ungarn	2	1	1	—	—	—	—	—
		Deutsche	52	49	3	—	—	—	—	—
		Zigeuner	88	81	7	—	—	—	—	—
9	Bazna Baaßen SB	Rumänen	55	48	6	—	—	1	—	—
		Ungarn	7	7	—	—	—	—	—	—
		Deutsche	5	4	1	—	—	—	—	—
		Zigeuner	52	49	3	—	—	—	—	—
10	Biertan Bierthälm SB	Rumänen	327	259	52	—	1	7	7	1
		Ungarn	18	13	4	—	—	1	—	—
		Deutsche	30	25	3	2	—	—	—	—
		Zigeuner	26	24	1	—	—	—	1	—
11	Brădeni Henndorf SB	Rumänen	105	80	25	—	—	—	—	—
		Ungarn	11	9	2	—	—	—	—	—
		Deutsche	6	6	—	—	—	—	—	—
		Zigeuner	47	45	2	—	—	—	—	—
12	Noul Săsesc Neudorf SB	Rumänen	75	54	9	1	—	10	1	—
		Ungarn	1	1	—	—	—	—	—	—
		Deutsche	74	63	3	1	—	7	—	—
		Zigeuner	11	10	1	—	—	—	—	—
13	Șeica Mică Kleinschelken SB	Rumänen	387	224	113	1	1	47	1	—
		Ungarn	1	1	—	—	—	—	—	—
		Deutsche	14	13	—	—	—	1	—	—
		Zigeuner	2	2	—	—	—	—	—	—
14	Cisnădioara Michelsberg SB	Rumänen	41	12	29	—	—	—	—	—
		Ungarn	1	1	—	—	—	—	—	—
		Deutsche	36	23	10	—	—	1	1	1
		Zigeuner	—	—	—	—	—	—	—	—
Insgesamt	Rumänen	3 441	2 647	649	6	7	93	33	6	
	Ungarn	507	382	113	1	1	3	4	3	
	Deutsche	456	394	41	3	—	15	2	1	
	Zigeuner	364	309	48	—	2	—	4	1	

Erwerbmodus der Wohnung

Lf. Z.	Ort, Kreis	Nationalität	Haushalte Insgesamt	Kauf	Erbe	Zuteilung	Selbstbau	Verwaltungsübernahme	Andere Situation
1	Sighișoara Schäßburg MS	Rumänen	764	462	84	120	90	1	7
		Ungarn	232	158	21	34	17	1	1
		Deutsche	34	19	7	5	3	—	—
		Zigeuner	10	5	—	5	—	—	—
2	Nadeș Nadesch MS	Rumänen	151	67	25	28	31	—	—
		Ungarn	88	39	8	18	21	1	1
		Deutsche	5	3	2	—	—	—	—
		Zigeuner	42	24	4	9	4	1	—
3	Saschiz Keisd MS	Rumänen	132	29	32	34	36	1	—
		Ungarn	7	—	2	1	3	1	—
		Deutsche	21	4	11	2	4	—	—
		Zigeuner	—	—	—	—	—	—	—
4	Zagăr Rode MS	Rumänen	89	32	9	—	39	—	9
		Ungarn	2	1	—	—	1	—	—
		Deutsche	14	5	8	—	1	—	—
		Zigeuner	32	17	3	—	9	—	3
5	Homorod Hamruden BV	Rumänen	197	79	44	39	26	4	5
		Ungarn	100	36	14	39	10	—	1
		Deutsche	20	1	12	7	—	—	—
		Zigeuner	34	5	15	2	11	—	1
6	Rotbav Rothbach BV	Rumänen	176	69	56	8	32	—	11
		Ungarn	14	8	1	1	3	—	1
		Deutsche	18	5	10	—	2	—	1
		Zigeuner	—	—	—	—	—	—	—
7	Petrești Petersdorf AB	Rumänen	594	141	137	79	214	22	1
		Ungarn	9	2	1	3	3	—	—
		Deutsche	124	14	69	4	31	6	—
		Zigeuner	—	—	—	—	—	—	—
8	Alțina Alzen SB	Rumänen	242	117	100	14	—	11	—
		Ungarn	2	1	—	1	—	—	—
		Deutsche	52	6	43	2	—	1	—
		Zigeuner	88	55	26	7	—	—	—
9	Bazna Baaßen SB	Rumänen	55	15	8	6	25	1	—
		Ungarn	7	2	—	—	5	—	—
		Deutsche	5	—	2	1	2	—	—
		Zigeuner	52	11	8	3	30	—	—
10	Biertan Bierthälml SB	Rumänen	290	166	82	31	3	7	1
		Ungarn	18	11	2	2	—	3	—
		Deutsche	22	13	7	1	—	1	—
		Zigeuner	26	19	4	1	1	1	—
11	Brădeni Henndorf SB	Rumänen	104	63	17	24	—	—	—
		Ungarn	11	9	—	2	—	—	—
		Deutsche	6	3	3	—	—	—	—
		Zigeuner	47	37	7	3	—	—	—

NEUBESIEDLUNG EHEMALS SÄCHSISCHER ORTSCHAFTEN

Lf. Z.	Ort, Kreis	Nationalität	Haushalte Insgesamt	Kauf	Erbe	Zuteilung	Selbstbau	Verwaltungsübernahme	Andere Situation
12	Noul Săsesc Neudorf	Rumänen	75	12	33	10	9	10	1
		Ungarn	1	—	—	—	1	—	—
		SB Deutsche	76	5	49	4	10	8	—
		Zigeuner	11	1	3	1	6	—	—
13	Șeica Mică Kleinschelken	Rumänen	387	89	134	114	1	49	—
		Ungarn	1	1	—	—	—	—	—
		SB Deutsche	14	2	11	—	—	1	—
		Zigeuner	2	2	—	—	—	—	—
14	Cisnădioara Michelsberg	Rumänen	44	11	1	29	—	3	—
		Ungarn	1	1	—	—	—	—	—
		SB Deutsche	36	3	19	10	—	2	2
		Zigeuner	—	—	—	—	—	—	—
Insgesamt		Rumänen	3 300	1 352	762	536	506	109	35
		Ungarn	493	269	49	101	64	6	4
		Deutsche	447	83	253	36	53	19	3
		Zigeuner	344	176	70	31	61	2	4

Anhang III. Nr.1.

Bildung und Ausbildung der migrierten Haushaltvorstände

Lf. Z.	Bildung und Ausbildung	Gewanderte. Haushaltv. Insgesamt	Davon				
			Rumänen	Ungarn	Deutsche	Zigeuner	Andere
1	Ohne	13	9	—	—	4	—
2	1–4 Klassen	325	223	67	7	27	1
3	5–8 Klassen	625	466	105	28	25	1
4	9–10 Klassen	82	59	18	2	2	1
5	11–12 Klassen	286	249	32	3	2	—
6	Berufschule	688	537	114	25	12	—
7	Meisterschule	59	50	6	3	—	—
8	Postlyzeale Schule	68	60	5	3	—	—
9	Hochschule	172	152	12	8	—	—
	Insgesamt	2 318	1 805	359	79	72	3

Anhang III. Nr.2.

Jetziger Beruf der gewanderten Haushaltvorstände

Lf. Z.	Jetziger Hauptberuf	Gewanderte. Haushaltv. Insgesamt	Davon				
			Rumänen	Ungarn	Deutsche	Zigeuner	Andere
1	Landwirt	51	41	5	1	4	—
2	Angestellter in der Landwirtschaft	115	79	26	3	7	—
3	Angestellter im terziären Sektor	217	199	12	6	—	—
4	Arbeiter	673	537	100	22	14	—
5	Handwerker, Handel	65	53	6	—	5	1
6	Mitglied der	20	16	3	—	1	—

RUDOLF POLEDNA, ELEMER MEZEI

Lf. Z.	Jeztiger Hauptberuf	Gewanderte. Haushaltv. Insgesamt	Davon				
			Rumänen	Ungarn	Deutsche	Zigeuner	Andere
	Konsumgenossenschaft						
7	Andere Beschäftigung	54	49	2	1	2	—
8	Arbeitslos	124	85	25	2	12	—
9	Schüler, Student	2	2	—	—	—	—
10	Hausfrau	56	39	9	2	6	—
11	Rentner	911	691	161	42	15	2
12	Andere nichterwerbstätige Person	6	3	2	—	1	—
Insgesamt		2 294	1 794	351	79	67	3

Anhang III. Nr.3.

Beschäftigungsstruktur der gewanderten Haushaltvorstände zum Zeitpunkt der Niederlassung in der Siedlung

Lf. Z.	Beschäftigung im Moment der Niederlassung im Ort	Gewanderte. Haushaltv. Insgesamt	Davon				
			Rumänen	Ungarn	Deutsche	Zigeuner	Andere
1	Landwirt	122	97	17	2	6	—
2	Angestellter in der Landwirtschaft	171	138	21	5	7	—
3	Angestellter im tertiären Sektor	253	223	20	8	1	1
4	Arbeiter	1 058	795	196	35	32	—
5	Handwerker, Handel	19	15	3	1	—	—
6	Mitglied Handwerks und Konsumgenossenschaft	13	9	2	1	1	—
7	Andere Beschäftigung	81	71	5	3	2	—
8	Arbeitslos	20	13	3	1	3	—
9	Kind im Vorschulalter	88	57	20	6	5	—
10	Schüler, Student	240	189	37	11	3	—
11	Hausfrau	149	118	18	4	9	—
12	Rentner	66	54	8	2	1	1
13	Andere nichterwerbstätige Person	2	1	1	—	—	—
Insgesamt		2 282	1 780	351	79	70	2

Anhang III. Nr.4.

Erwerbmodus der Wohnung durch die gewanderten Haushaltvorstände

Lf. Z.	Erwerb- modus der Wohnung	Gewanderte. Haushaltv. Insgesamt	Davon				
			Rumänen	Ungarn	Deutsche	Zigeuner	Andere
1	Kauf	1 050	788	199	25	38	—
2	Erbe	265	215	30	13	6	1
3	Zuteilung	439	355	60	14	8	2
4	Selbstbau	352	273	49	17	13	—

NEUBESIEDLUNG EHEMALS SÄCHSISCHER ORTSCHAFTEN

Lf. Z.	Erwerb- modus der Wohnung	Gewanderte. Haushaltv. Insgesamt	Davon				
			Rumänen	Ungarn	Deutsche	Zigeuner	Andere
5	Verwaltungübernahme	79	74	3	2	—	—
6	Andere Situation	25	20	2	2	1	—
Insgesamt		2 210	1 725	343	73	66	3

Anhang III, Nr. 5.

Wohnungstatus der Wohnungen der gewanderten Haushaltvorsteher

Lf. Z.	Wohnungstatus	Gewanderte. Haushaltv. Insgesamt	Davon				
			Rumänen	Ungarn	Deutsche	Zigeuner	Andere
1	Privateigentum	1 683	1 289	278	57	58	1
2	Mieter beim Staat	505	409	68	15	11	2
3	Mieter bei der Kirche	8	5	1	2	—	—
4	Mieter bei einem Privatbesitzer in Rumänien	6	5	1	—	—	—
5	Mieter bei einem Privatbesitzer aus dem Ausland	63	59	2	2	—	—
6	Mieter bei Eigentümer in Rumänien und Ausland	23	18	3	1	1	—
7	Andere Situation	5	3	1	1	—	—
Insgesamt		2 293	1 788	354	78	70	3

Anhang IV
Anhang IV, Nr. 1.

Großkreise mit erheblichem positiven Migrationssaldo (je 1000 Einwohner)	Großkreise mit erheblichem negativen Migrationssaldo (je 1000 Einwohner)
1. București (60,4)	1. Vaslui (-49,5)
2. Timiș (58,9)	2. Giurgiu (-48,5)
3. Brașov (39,3)	3. Călărași (-47,2)
4. Constanța (37,7)	4. Ialomița (-44,5)
5. Arad (26,6)	5. Botoșani (-42,3)
6. Sibiu (16,5)	6. Teleorman (-39,5)

Daten 1990

Anhang IV, Nr. 2.

Die Immigranten aus anderen Großkreisen in absoluten Zahlen:

1991	1995	1997–98 (Mittelwert)
1. București (23.234)	1. București (13.228)	1. București (12.971)
2. Timiș (11.786)	2. Timiș (6.601)	2. Constanța (5363)
3. Constanța (8.538)	3. Constanța (5.652)	3. Timiș (5134)

1991	1995	1997–98 (Mittelwert)
4. Braşov (7.409)	4. Iaşi (4.838)	4. Iaşi (4994)
5. Hunedoara (5.517)	5. Hunedoara (4.557)	5. Arad (4066)
6. Arad (5.422)	6. Arad (3.958)	6. Bacău (3748)
7. Sibiu (4.120)	7. Bacău (3.883)	7. Hunedoara (3727)
8. Cluj ((3.427)	8. Braşov (3.872)	8. Braşov (3691)
9. Caraş-Severin (3.271)	9. Vaslui (3.775)	9. Vaslui (3361)
10. Iaşi (3.021)	10. Cluj (3.202)	10. Botoşani (3230)

Anhang IV, Nr. 3.

Die Hierarchie der ersten zehn Großkreise nach der *Emigrationsrate* (je 1000 Einwohner)

1991	1995	1997–98 (Mittelwert)
1. Vaslui (13,0)	1. Vaslui (9,5)	1. Hunedoara (13,8)
2. Botoşani (12,8)	2. Botoşani (8,3)	2. Vaslui (9,0)
3. Ialomiţa (10,5)	3. Hunedoara (8,1)	3. Ilfov (7,6)
4. Giurgiu (9,9)	4. Vrancea (8,0)	4. Botoşani (7,4)
5. Hunedoara (9,7)	5. Ialomiţa (7,5)	5. Gorj (7,2)
6. Călăraşi (9,5)	6. Caraş-Severin (7,1)	6. Vrancea (6,7)
7. Vrancea (8,6)	7. Călăraşi (6,9)	7. Tulcea (6,5)
8. Teleorman (8,3)	8. Tulcea (6,8)	8. Ialomiţa (6,5)
9. Neamţ (8,0)	9. Neamţ (6,7)	9. Braşov (6,3)
10. Tulcea (8,0)	10. Giurgiu (6,4)	10. Bistriţa-Năs. (6,3)

Anhang IV, Nr. 4.

Die wichtigsten 50 Migrationsströmungen

1. Bucureşti→Ilfov (1846)	26. Constanţa→Bucureşti (503)
2. Teleorman→Bucureşti (1191)	27. Bucureşti→Prahova (500)
3. Ilfov→Bucureşti (1165)	28. Hunedoara→Botoşani (488)
4. Bucureşti→Teleorman (1012)	29. Bucureşti→Buzău (487)
5. Bucureşti→Giurgiu (795)	30. Maramureş→Timiş (485)
6. Prahova→Bucureşti (788)	31. Hunedoara→Bacău (480)
7. Giurgiu→Bucureşti (736)	32. Vaslui→Constanţa (475)
8. Hunedoara→Iaşi (713)	33. Bucureşti→Argeş (472)
9. Bucureşti→Călăraşi (709)	34. Maramureş→Satu Mare (472)
10. Argeş→Bucureşti (690)	35. Iaşi→Constanţa (466)
11. Călăraşi→Bucureşti (669)	36. Suceava→Botoşani (459)
12. Dâmboviţa→Bucureşti (669)	37. Bistriţa-Năsăud→Arad (451)
13. Vaslui→Iaşi (652)	38. Vaslui→Galaţi (448)
14. Buzău→Bucureşti (647)	39. Botoşani→Constanţa (440)
15. Tulcea→Constanţa (631)	40. Iaşi→Vaslui (438)
16. Olt→Dolj (615)	41. Mehedinţi→Gorj (434)
17. Hunedoara→Vaslui (597)	42. Timiş→Arad (429)
18. Maramureş→Arad (594)	43. Buzău→Brăila (426)
19. Caraş-Severin→Timiş (589)	44. Neamţ→Bacău (417)
20. Ialomiţa→Bucureşti (566)	45. Suceava →Iaşi (416)

NEUBESIEDLUNG EHEMALS SÄCHSISCHER ORTSCHAFTEN

21. București→Dâmbovița (561)	46. București→Constanța (414)
22. Gorj→Dolj (542)	47. Botoșani→Suceava (414)
23. Dolj→Gorj (533)	48. Gorj→Mehedinți (411)
24. Neamț→Iași (525)	49. Hunedoara→Timiș (410)
25. Olt→București (507)	50. Botoșani→Iași (402)

Der Grund für die Angabe der Migrationsströmungen in zwei Tabellenspalten ist die Hervorhebung der Dynamik der Migration, getrennt für Bukarest und die anderen Großkreise.

Anhang IV, Nr. 5.

Migrationssaldo der historischen Provinzen Rumäniens

	1991	1995	1997–98
<i>București</i> mit Moldau	4.897	303	53
<i>București</i> mit Altreich	13.533	2.800	653
<i>București</i> mit Siebenbürgen	252	-553	-204
<i>Siebenbürgen</i> mit Moldau	11.480	2.051	-704
<i>Siebenbürgen</i> mit Altreich	3.875	567	-750
<i>Altreich</i> mit Moldau	6.284	2.614	2.624
<i>Insgesamt București</i>	18.682	2.550	502
<i>Insgesamt Altreich</i>	-11.124	-753	2.721
<i>Insgesamt Siebenbürgen</i>	15.103	3.171	-1.250
<i>Insgesamt Moldau</i>	-22.661	-4.968	-1.973

CERCETAREA -INTERVENȚIE ȘI PREVENIREA VIOLENȚEI

MARIA ROTH

ABSTRACT. Intervention-Research and the Prevention of Violence. The knowledge the intervener from the social domain can turn to is of two types. The first type is that of the explicative models, which in the classical model analysis the risk factors associated to social problems. A second type of knowledge refers to the modalities of intervention directed towards a target population. Bu this knowledge is individualized and their generalization raises important problems. The modality, which serves social change in a systematic view that can be generalized, is that of intervention-research, which evaluates the efficiency of some existent intervention-types, wants to create new models of action and describes the strategies of change.

For the exemplification of the intervention-research we will present the results of a study that aims to implement an intervention-program in Romania in order to reduce the violence of the school-aged population (10-14 years) and to establish a better communication among children with different ethnical and cultural provenience.

Este oare o himeră să crezi că poți influența în bine situația copiilor și a familiilor lor, că poți reduce agresivitatea din familii sau cea dintre copii, ori că poți interveni în dinamica problematicii lor atât de complexe - psihice, sociale sau de mentalitate? Intrebarea este justificată, deoarece adesea schimbările par să fie imposibile, date fiind obstacole inerente mediului social, dar și datorită rezistenței clienților față de schimbare. Familia, cuplul marital, copiii înșiși, dar și anturajul lor suportă cu dificultate schimbările, respectiv au tendința de a reveni la vechile lor modalități de comportament, deși urmările acestora le sunt cunoscute.

Care sunt căile practicabile de către profesioniști pentru a induce schimbări în viața de familie, pentru a reduce impactul violenței asupra copiilor? Cum poate crește siguranța intervențiilor în eficiența programelor lor, respectiv încrederea că tipul de intervenție destinat ameliorării situației unor copii și schimbării unor aspecte ale mediului lor de viață va conduce la scopurile țintite, care să poată fi documentate?

Pentru ca intervenția să fie științific întemeiată, este nevoie de două tipuri de cunoștințe.

a. Prima este **categoria cunoștințelor explicative**. Acestea descriu factorii de risc asociați cu problemele sociale. Dat fiind că, aproape întotdeauna, problemele sociale au o cauzalitate multiplă, nu vom ajunge niciodată să lămurim în totalitate etiologia acestora. Chiar dacă trebuie să recunoaștem relativitatea rezultatelor lor, **cercetările explorative** pot conduce la estimarea ratei factorilor de risc, ceea ce este extrem de important pentru ca programele de intervenție să nu aibă un caracter prea general, ci să fie țintite spre factorii care acționează cu cea mai mare probabilitate în direcția apariției unui anumit tip de probleme.

Cercetările au curpins factorii de risc privind relele tratamente asupra copilului în trei categorii principale: caracteristicile parentale, caracteristicile individuale privind copilul și condițiile de mediu. Fără să le prezentăm aici detaliat (vezi Roth, 1999), dorim să ilustrăm modul în care cercetările care relevă astfel de factori pot fi puse în slujba reducerii violenței.

Una din modalitățile de analiză menite să stabilească ponderea factorilor de risc este prezentată de Nash și Fraser (1997) prin exemplificarea relației dintre agresivitatea copiilor (modul în care aceștia reacționează la traumele suferite) și vârsta la care aceștia au suferit abuzuri. Scopul fixat de autori a fost de a stabili ponderea vârstei timpurii la care copiii au devenit victime ale agresiunii (de sub 5 ani), ca potențial factor de risc al comportamentului agresiv la vârsta de 10-12 ani. Ei au calculat rata copiilor care au suferit agresiuni fizice înainte de a împlini vârsta de 5 ani și care, la rândul lor, au devenit agresivi la 10-12 ani ca fiind de $2/3$ (200 din 300 de copii). La cei la care nu se constată factorul de risc (respectiv agresiunea fizică din partea părinților înainte de vârsta de 5 ani) rata agresivității de mai târziu este de $1/7$ (100 din 700 de copii). Pentru a estima riscul relativ al agresivității în funcție de vârsta la care copiii devin victime ale abuzului fizic, se calculează raportul dintre cele două rate (deci $2/3 : 1/7$) care este 4,67. Aceasta înseamnă că, într-o populație de 1000 de copii, cei care au fost agresați înaintea vârstei de 5 ani, au o șansă de 4,67 de ori mai mare de a deveni violenți față de cei care nu au fost abuzați până la această vârstă. Acest factor nu acționează însă izolat, efectul său poate fi crescut sau diminuat de prezența altor factori, ca de exemplu prezența lângă copil a unei persoane din familie care îi oferă înțelegere și sprijin, respectiv ajutorul din partea unui profesionist pentru prelucrarea traumelor trăite, o largă rețea de ajutor și de servicii specializate în tratarea persoanelor cu dificultăți de autocontrol etc.

Din alte cercetări se cunoaște că factorii violenței se află în relații reciproce, efectul lor poate fi cumulat. De exemplu, rata relexelor tratamente împotriva copiilor este mai mare în familiile aflate sub nivelul de sărăcie (după Thomlison, 1997, rata neglijării copiilor este de nouă ori mai mare la cei cu un venit aflat sub nivelul de sărăcie al populației). Desigur, această relație dintre sărăcie și abuz nu este cauzală, iar studiile asupra factorilor etiologici ai maltratării copilului au constatat că stresul crescut datorat sărăciei are rol de catalizator al tensiunilor psihice, acționând implicit în direcția creșterii violenței.

Înțelegerea modalității de acțiune a factorilor de risc trebuie completată cu informații privind interacțiunea dintre aceștia și factorii protectori. Astfel de factori de protecție sunt existența unei persoane afectuoase, care poartă grijă copilului, bogăția serviciilor sociale din vecinătatea în care trăiește copilul, eventual nivelul intelectual ridicat al copilului și altele. Factorii protectori acționează în direcția scăderii riscului, sau a scăderii gravității consecințelor violenței asupra copilului.

Ca o primă concluzie, subliniem importanța cunoașterii factorilor de risc relativ, dar și a relațiilor dintre factorii cumulativi. Deci, tipul de cercetare explorativă caută să detecteze paternuri necunoscute sau puțin cunoscute de legături între variabile, acolo unde ele nu sunt evidente. Ca rezultat, avem din ce în ce mai multe date despre problemele sociale și din ce în ce mai multe modele explicative. De exemplu, avem din ce în ce mai multe cunoștințe despre factorii care conduc la violență, deci am putea să dezvoltăm modele de politici sociale care să reducă rata factorilor de risc sau, concomitent, să le

reducă impactul prin amplificarea factorilor protectori. Dar chiar rămânând doar la nivel teoretic, cercetarea explicativă este insuficientă. Deși ea poate identifica factorii de risc, totuși nu oferă informații despre cum ar trebui schimbați. De exemplu, cunoaștem că violența este dependentă de factorul gen (în sensul că, la bărbați, numărul actelor agresive este mai mare), totodată știm că genul este un factor care nu poate fi schimbat. Cercetările legate de factorul gen au valoare de schimbare numai dacă pun în evidență acele momente și secvențe care permit intervenției, respectiv care pot fi subiectul unor strategii de schimbare, în urma cărora manifestările agresivității la bărbați să scadă sau să fie inhibitate.

b. Un al doilea tip de cunoștințe se referă la **modalitățile de intervenție** direcționate către o populație țintă. Ele se acumulează ca urmare a diferitelor încercări din practica asistențială de a soluționa problemele oamenilor. După Necolau (2000, p. 7), “intervenția în câmpul social constă în organizarea voluntară a unor cțiuni destinate să modifice cursul evenimentelor: să blocheze evoluții sociale defectuoase, să restructureze instituții devitalizate, să ofere noi șanse unor grupuri defavorizate”. Dar cunoștințele privind astfel de activități sunt individualizate și generalizarea lor ridică probleme importante. Pentru ca ele să poată fi integrate în corpul cunoștințelor științifice, modalitățile de intervenție trebuie să treacă prin filtrul cercetării științifice. Modalitatea care servește cel mai bine acestui scop este cercetarea-intervenție.

În științele sociale, după Kurt Lewin (1948), cercetarea trebuie considerată ca un mijloc de acțiune, de schimbare. Cercetătorul, credea Lewin, trebuie să devină un agent al adaptării: cercetătorul își va transpune metodele de laborator în viața socială (în familie, în organizații, punându-se în slujba acțiunii la care s-a angajat. Intervenția trebuie să devină cercetare-acțiune (în sens de experimentare pe teren a unui proiect de acțiune). Comportamentul persoanei depinde de câmpul acțiunii ei, se construiește într-o manieră care depinde de context, de cultură, de reprezentările sociale ale populației vizate. Cercetarea-acțiune este o tentativă de a asocia știința unei acțiuni sociale pe care un anumit factor de putere o face pentru a schimba ceva la un anumit nivel social.

Aceste idei ale lui K. Lewin ne sunt în mare măsură familiare nouă, celor implicați azi în prevenirea maltratării copiilor și a răspândirii violenței la copii. În acest domeniu, la fel ca în general în asistența socială, cercetarea-intervenție trebuie să devină modalitatea principală de cercetare, baza cunoștințelor profesionale (Fraser, 2000). Aceasta se datorește aportului cercetării-intervenție la construirea, implementarea și evaluarea modelelor de bună practică, cu aplicarea rigorilor cercetării științifice.

Cercetarea de tip intervenție evaluează eficiența unor tipuri de intervenție existente, caută să creeze noi modele de intervenție și le testează valoarea. Astfel, cercetarea intervenție este la baza cunoștințelor profesionale în asistența socială. Incorporarea cunoștințelor despre factorii de risc în studii care să conducă la construirea unor modele de intervenție trebuie să devină o prioritate a asistenței sociale (Fraser, 2000). Cunoașterea dobândește o funcție de control doar atunci când este capabilă să ghideze practicienii în selectarea și implementarea intervențiilor. Autorul amintit propune construirea unor modele de intervenție practică bazate pe dovezi științifice (evidence-based practice). Astfel, munca individualizată de intervenție își schimbă caracteristicile și devine sistematică, fără să își piardă, însă, calitatea particulară, idiografică.

După constatările lui Fraser (2000), doar 7% dintre cercetările din revistele consacrate de AS sunt preocupate de cunoașterea interventivă. Acest număr - deocamdată scăzut - al publicațiilor în reviste de specialitate nu reduce importanța practică a acestui tip de cercetare. Ideea de cercetare-intervenție provine, pe de o parte, din nevoia cercetătorilor din științele sociale de a se implica în schimbarea situației sociale, fără să se limiteze la cunoașterea factorilor acesteia, iar pe de altă parte, din nevoia de a supune cunoștințele de tip intervenție unei evaluări de tipul demersului științific, cu respectarea aceluiași rigori de eșantionare, de control al variabilelor, de analiză statistică etc., care se aplică în celelalte domenii ale științelor sociale.

Pentru a înțelege utilitatea cercetării-intervenție pentru elaborarea unor modele de bună practică socială, Rothman și Thomas (1994) propun următoarele faze ale unei asemenea cercetări:

1. Adunarea de informații în care să se enumere factorii care generează problema.
2. Analiza proceselor cauzale care vor constitui subiectul intervenției.
3. Elaborarea unui model de program de intervenție care să acționeze asupra factorilor cauzali.
4. Testarea pilot și evaluarea preliminară a rezultatelor în condiții de control a variabilelor.
5. Testarea programului de intervenție refăcut, în condițiile vieții cotidiene.
6. Diseminarea metodei

Prototipul prezentat relevă complexitatea acestui tip de cercetare și, totodată, bogăția de resurse pe care le necesită. Presupunând existența resurselor umane suficient de bine calificate și a celor materiale necesare acoperirii tuturor acestor faze, modelul de mai sus se poate aplica pentru formarea unor noi deprinderi și comportamente, la categorii de populație cu risc crescut sub aspectul unor probleme sociale. Pentru ca astfel de intervenții de tip psihoeducațional să fie valide, evaluarea este extrem de importantă. Analizând metodologia cercetării-intervenție, Fraser recomandă adoptarea unor modele de evaluare multi-modale. După o atentă *selectare a variabilelor* care urmează să fie țintite, va trebui să fie alese *instrumentele de măsură* care să surprindă cu finețe starea acestor variabile în populația cercetată. Va urma *stabilirea modalităților de evaluare pe parcursul etapelor intervenției*, prin care se preconizează găsirea momentelor cheie în procesul de schimbare a comportamentului. Specificul cercetării intervenție este, deci, *evaluarea continuă* a schimbărilor care pot fi înregistrate ca urmare a implementării programului și controlarea modalității de acțiune a variabilelor din program. Ca urmare a acestor evaluări, metoda de intervenție va putea fi variată, îmbunătățită. Ulterior, în varianta corectată, *aplicarea programului va putea fi extinsă* pe scară mai largă sau, eventual, la alte categorii de populație cu nevoi similare.

II. Cercetarea-intervenție pe care v-o propunem spre analiză în cele ce urmează o considerăm adecvată ca model de intervenție de tip preventiv, aplicabil pe scară largă în munca socială cu grupuri vulnerabile. Cercetarea prezentată aici este destinată reducerii impactului violenței existente în grupurile vulnerabile de copii din școli. În elaborarea acestei cercetări am urmat programul **Making Choices (Putem alege)** elaborat și testat de M. Fraser (1999). Programul de intervenție vizează formarea unor asemenea deprinderi pro-sociale la elevi, care să prevină actele violente, impulsive, verbale sau neverbale. Așa

cum a demonstrat grupul de cercetători care a elaborat și testat programul în SUA (Carolina de Nord, Universitatea din Chapel Hill), acesta este eficient în reducerea agresivității în diferitele grupuri de copii, în mod special la cei care provin din medii cu un nivel înalt de violență și din comunități minoritare, vulnerabile. Programul a fost în mod special elaborat ca să formeze deprinderi de comportament social, menit să deschidă calea copiilor din medii defavorizate spre o integrare mai bună în colectivitățile școlare. În rațiunea programului „Putem alege”, copiii își pot forma strategia de alegere a comportamentului prosocial, lipsit de agresivitate și impulsivitate, ei pot învăța să coopereze cu ceilalți și să răspundă în mod pozitiv la solicitările adulților. Cei care vor reuși să își formeze deprinderi de comportament social mai puțin impulsiv, mai adecvat cerințelor, vor intra în relații mai bune cu adulții, crescându-le, totodată, șansele de a se adapta mai bine cerințelor adulților și de a se integra mai bine în sistemul educațional.

Intervenția prin programul „Putem alege”

Modelul psihologic pe care se bazează intervenția este unul cognitiv-comportamental, bazat pe unitatea gândire-emoționalitate-acțiune. Această unitate este prelucrată în cadrul jocurilor de comunicare și de interacțiune organizate în grup, unde copiii au de rezolvat probleme sociale. Adresându-se copiilor care provin din grupuri vulnerabile, **programul „Putem alege”** este o intervenție în direcția acelor factori de risc social și individuali, care influențează în mod direct comportamentul interpersonal al copiilor.

Intervenția s-a desfășurat în clase de copii romi, programul având ca scop corectarea comportamentului lor impulsiv, prin învățarea unor modele de autocontrol și de luare a deciziilor prin raționament și nu pe baza afectelor. Fazele programului de tip comportamental-cognitiv „Putem alege” sunt ordonate după modelul cognitiv al învățării sociale, de-a lungul următoarelor 6 faze:

1. Codarea punctelor de referință;
2. Interpretarea punctelor de referință;
3. Formularea obiectivelor sociale;
4. Formularea și căutarea opțiunilor comportamentale;
5. Decizia în favoarea unor opțiuni (alegerea unor comportamente);
6. Punerea în practică a deciziilor;

Programul de intervenție a fost dus la îndeplinire de către echipe de câte doi studenți, care și-au conceput lecțiile pe baza manualului programului, elaborat de autori. Observațiile lor și adaptările aduse programului constituie repere importante pentru extinderea programului în alte școli, pentru alți copii.

Etapele cercetării-intervenție și metodologia ei

Pornind de la nevoile educaționale și de adaptare ale elevilor romi la regimul școlar, în prima etapă am considerat potrivit să propunem adaptarea programului „Putem alege” și experimentarea lui la un lot de trei clase de copii romi (50 de copii) din Someșeni, județul Cluj (anul școlar 1999-2000)¹. Programul s-a desfășurat în mai multe etape:

¹ Echipa de studenți a fost condusă de către A. Molnar și L. Alpar, studenți ai Facultății de Psihologie și Științele Educației, Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj, sub coordonarea autoarei prezentei lucrări, în anul școlar 1999-2000.

1. Argumentarea alegerii unui model de program de intervenție în școală deja consacrat, pornind de la scopul de a promova comportamentului prosocial al copiilor. Am optat pentru programul de intervenție „*Putem alege*” - care se adresează în mod specific factorilor de risc legați violența în relațiile cu grupul de prieteni și colegii - dat fiind că acesta și-a dovedit în prealabil eficiența în numeroase clase de elevi cu risc crescut și cu tensiuni etnice. Un argument important a fost existența unui manual care cuprinde activitățile desfășurate în clasă, inclusiv fișele de lucru este un avantaj indiscutabil.
2. Traducerea manualului a fost asigurată de studenții care au aplicat ulterior programul. Programul a fost considerat în mod special potrivit adaptării la condițiile școlilor din România, pentru grupul atât de vulnerabil al elevilor romi.
3. Pentru a se obține informații despre situația concretă din teren necesare adaptării programului, s-a constituit un focus grup, cu viitorii parteneri din școli: cadrele didactice care lucrează în clasele de elevi romi sau în clasele mixte. A reieșit similaritatea problematicii din aceste clase cu cea adresată de program, absentismul ridicat al unor elevi, care se pare că nu au satisfacții în munca din școală, capacitatea lor redusă de concentrare la ore, nevoia lor crescută de stimulare și de mișcare, caracterul lor instabil, incontrolabil, impulsiv. Ca urmare, s-a căzut de acord că programul preluat răspunde acestor caracteristici și s-a căzut de comun acord privitor la inițierea programului, care să fie însoțit de evaluarea inițială și finală a comportamentului copiilor.
4. Evaluarea inițială a problemelor de adaptare a copiilor prin aplicarea chestionarului Carolina Child Checklist of Risk and Protective Factors (Fișa de evaluare a factorilor de risc și protectori la copii – CCC), instrument de evaluare consacrat în US, adaptat de colectivul de cercetare coordonat de Fraser (1999), de la Universitatea Chapel Hill din North Carolina. Ca procedură, fișa este completată de către cadrul didactic care poartă responsabilitatea educării copilului, oferind cercetătorului percepția sa asupra comportamentului și adaptării acestuia. Prin aplicarea acestui instrument s-a putut pune în evidență profilul adaptării școlare a copiilor testați, în special problemele de comportament. În urma analizei factoriale, chestionarul a fost împărțit în 4 grupe de factori: orientarea pro-educație, agresivitatea relațională, implicarea socială, agresiunea fizică.
5. Desfășurarea lecțiilor în mod frontal, cu trei clase de elevi romi, câte o oră săptămânal, pe parcursul a 14 săptămâni, orele fiind pregătite și conduse, în fiecare clasă, de către doi studenți.
6. Evaluarea rezultatelor la terminarea programului, fază în care s-a aplicat din nou chestionarul CCC, folosit la aprecierea inițială, putându-se astfel urmări progresul înregistrat în comportamentul copiilor.
7. Raportarea rezultatelor la cele din grupele de control, alese aleator dintre clasele similare din orașul Cluj. Rezultatele obținute în urma aplicării programului de intervenție destinat copiilor au fost comparate cu alte clase, care au constituit grupa de control (cu date psiho-sociale similare, dar care nu au beneficiat de un program de intervenție desfășurat direct cu copiii). De asemenea, rezultatele

intervenției în clasele țintă au fost comparate cu rezultatele obținute la același chestionar, la clase care au fost incluse în programe de intervenție indirecte, adresate în exclusivitate cadrelor didactice (cursuri despre nevoia educației inclusive, despre valoarea educației cognitive, modalități de rezolvare a conflictelor) și nu în mod direct copiilor. Rezultatele vor fi prelucrate și comunicate ulterior, dar ele indică superioritatea programului de intervenție adresat în mod direct copiilor.

În urma analizei rezultatelor aplicării pre- și post-intervenție a chestionarului CCC la grupele experimentale și la cele de control am constatat numeroase rezultate relevante. Astfel, din evaluarea inițială a reieșit că la cei patru factori majori ai chestionarului au existat diferențe semnificative (la un prag $<0,01$) între copiii din grupele de romi și cei de etnie română sau maghiară din grupele de control (în favoarea acestora din urmă). Din aplicarea post-intervenție a chestionarului de evaluare a reieșit că aceste diferențe în modul în care comportamentul copiilor este apreciat de către învățătoare au scăzut mult, iar în privința agresivității fizice diferențele au devenit nesemnificativ statistic.

Tabelul 1.**Diferențele semnificative pre- și post-intervenție la chestionarul CCC**

Itemii chestionarului CCC	Media pre-	Media post-	Semnificația diferenței între medii post-pre
Lăsat singur lucrează bine	9,41	9,66	0,009
Se bate (pe plan fizic)	8,39	7,70	0,02 *
Fiind surescitat, se poate calma	7,08	7,58	0,02 *
Se poate controla în caz de neînțelegeri	7,83	8,13	0,02 *
Îi este greu să accepte autoritatea	7,25	7,59	0,04 *
Este încăpățânat(ă)	8,40	8,02	0,008
Inițiază interacțiuni cu alții (-)	7,87	7,16	- 0,000 **
Se poate concentra (-)	8,58	7,69	- 0,005 **
Este harnic, muncește mult (-)	9,54	8,84	- 0,005 **
Se ceartă mult	4,06	3,80	0,001 **
E neascultător	3,72	3,61	0,06
Nevoile sale trebuie îndeplinite, altfel îi deranjează pe ceilalți	3,25	3,45	0,03 *
Amenință pe alți copii	3,35	3,13	0,07

Itemii marcați cu (-) sunt astfel formulați încât, pentru a fi interpretate, rezultatele trebuie inversate. Din acest motiv diferența mediilor are valoare negativă, aceasta însemnând totuși un progres în comportamentul copilului.

Itemii marcați cu * sunt semnificativi ($p < 0,05$) și cu ** sunt foarte semnificativi ($p < 0,01$).

Ca urmare a aplicării pre- și post-intervenție a chestionarului CCC, am constatat rezultate semnificative la o serie de itemi (vezi tabelul 1). Menționăm că în cazul aplicării chestionarului în cele două momente ale cercetării în grupele de control nu s-au obținut rezultate similare. Rezultatul testului Anova a scos și el în evidență diferențe semnificative între grupele de intervenție și cele de control.

Pentru ca valoarea acestui program să fie evaluată cu adevărat, pentru ca el să fie considerat eficient în prevenirea dezadaptării școlare a copiilor romi, pentru ca el să poată fi cu recomandat cu încredere pentru aplicarea sa pe scară largă, el va trebui extins în diferite alte școli și în clase de diferite alte grupe de vârstă, unde se vor culege date și se vor analiza rezultatele. Extinderea o considerăm întemeiată și în urma unor interviuri de grup, în care copiii au afirmat că au participat cu plăcere la acest program, deoarece el i-a ajutat să se înțeleagă mai bine cu ceilalți, să se simtă mai bine în colectivul clasei și să se exprime mai bine în fața învățătoarei. Modul în care “Putem alege” promovează formarea deprinderilor prosoziale este considerat de copii ca fiind plăcut, antrenant și aplicabil.

Concluzii

Evaluarea de până acum a programului „Putem alege” dovedește că el se poate constitui ca parte semnificativă a unor structuri de servicii de prevenire a violenței în școli, care să suplimenteze serviciile axate pe familie și comunitate. Pentru aceasta însă cercetările vor trebui continuate, prin replicarea programului la alte clase de copii, în vederea realizării unei largi baze de date care să surprindă relațiile dintre factorii de personalitate, cei familiali, de vârstă, culturali, etnici și socio-economici implicați. Inferențele care vor rezulta din analiza acestei baze extinse de date vor dirija modul în care acest program va merita să fie diseminat la diferitele categorii de copii școlari.

Astfel, concluzia acestei lucrări susține ideea după care practica muncii sociale va putea fi fundamentată științific, dacă vom putea dezvolta o bază suficient de largă de cercetări-intervenție. Pentru aceasta va trebui să dispunem de fonduri de cercetare care să ne permită evaluarea longitudinală a intervențiilor realizate și valorificarea rezultatelor prin rapoarte de cercetare sintetice, clare, puse la dispoziția practicienilor. Aceste studii vor trebui să înceapă să propună modele de intervenții deja testate, pentru cei mai importanți factori de risc și pentru grupurile sociale cele mai vulnerabile, care să fie însoțite de îndrumătoare (manuale) de intervenție. Pornind de la analiza datelor privind eficiența intervenției, ele vor trebui să ofere argumente privind șansele și limitele diseminării programului.

Prin cercetări-intervenție de tipul celei prezentate, psihosociologia de teren acumulează experiență. Așa cum arată Sirota (2000), societățile contemporane nu se pot limita să constate dezagregarea individuală sau a grupurilor defavorizate și nu pot aștepta în mod pasiv zile mai bune care ar veni automat cândva, după creșterea nivelului socio-economic, ci trebuie să convingă persoanele vulnerabile, în cazul de față copiii din familiile dezavantajate, că ei nu sunt sacrificați pe altarul „lungilor și fără de întoarcere perioade de tranziție”.

BIBLIOGRAFIE

1. Fraser, M. (coord.). (1999). *Making Choices* (Manual), School of Social Work, University of Chapel Hill, NC.
2. Fraser, M. (2000). *Intervention research in Social Work: A basis for evidence based practice?* Paper presented at the Evidence based practice Conference. Toward a Research Agenda for Social Work Practice Guidelines. St Lois, MO: George Warren Brown School of Social Work, Washington University.

3. Lewin, K. (1948). *Resolving social conflicts*, New York, Evanston London: Resolving Harper and Row Pub.
4. Nash, J.K., Fraser, M. (1997). Methods in the analysis of risk and protective factors: lessons from epidemiology. In: M. Fraser, *Risk and resilience in childhood. An ecological perspective*, Washington DC: NASW Press, p. 34-49.
5. Necolau, A. (2000). Intervenția în câmpul social. In: A. Necolau (coord.), *Analiza și intervenția în grupuri și organizații*. Iași: Collegium Polirom, p.7-12.
6. Roth, M. (1999). *Protecția copilului – dileme, concepții și metode*. Cluj: Presa Universitară Clujeană.
7. Rothman, J., Thomas, E.J. (Eds.). (1994) *Intervention research: Design and development for human services*. NY: The Haworth Press.
8. Sirota, A. (2000). Activitatea împreună cu grupurile defavorizate. Abordarea psihologică de ansamblu. In: A. Necolau (coord.), *Analiza și intervenția în grupuri și organizații*. Iași: Collegium Polirom, p. 127-145.
9. Thomlison, B. (1997). Risk and protective factors in child protection. In M. Fraser, *Risk and resilience in childhood. An ecological perspective*, Washington DC: NASW Press, p. 50-72.

ION CLOPOȚEL: SOCIOGRAF

ANDREI NEGRU

ABSTRACT. Ion Clopoțel: Sociographer. Known mainly as journalist and publicist, Ion Clopoțel was at the same time one of the most dedicated and competent social researcher in Transilvania during the interwar period. He named as sociographic the methodological approach he proposed and used and it synthesizes three main ways of research that existed at the beginning of our century in the field of social science, namely the sociographical pattern (S.R. Steinmetz), family budgets (Frederic Le Play) and the sociological monography (D. Gusti). Ion Clopoțel did not have the intention of turning the sociology into an autonomous branch of science, but rather he conceived it as a first and necessary stage of sociological knowledge, preamble of sociology. He distinguished himself in the field of Romanian sociological research both for the sociographical investigations he carried on in various mountainous areas of the country and for his endeavour to create an institutionalized framework for this type of research, endeavour that materialized in The Institute of Studies The Society of Tomorrow and in The Socio-Economic Movement —the association of publicists with a permanent interest in the socio-economic problems.

Cunoscut îndeobște ca gazetar și publicist, Ion Clopoțel a fost, în același timp, unul din cei mai pasionați și mai avizați cercetători sociali ai perioadei interbelice. Demersul metodologic propus și utilizat de el sintetizează într-o manieră originală¹ trei direcții majore ale cercetării sociale care se manifestau în momentul respectiv pe plan internațional și național, și anume: modelul sociografic al lui S.R. Steinmetz, schema de lucru bazată pe bugetele de familie a lui Fréderic Le Play și monografia sociologică a lui Dimitrie Gusti.

În pofida acestei triple determinări metodologice, Ion Clopoțel și-a etichetat propriul demers ca fiind unul de factură sociografică, opțiunea sa terminologică datorându-se, după cum declara chiar el, faptului că modelul sociografic a fost, în ordine cronologică, primul din cele trei cu care a avut contact direct, prin intermediul cercetătorilor sociali Braun Robert și Arădi Victor, membri marcanți ai Societății maghiare de sociologie, condusă de Jaszi Oszkar. “Dacă nu m-aș fi întâlnit cu Braun Robert și Arădi Victor de la Societatea de Sociologie a lui Jaszi n-aș fi fost tentat să mă consacru acestei mișcări monografice”², mărturisirea Ion Clopoțel spre sfârșitul vieții. De altfel, trebuie să menționăm faptul că, dacă pe Braun Robert l-a cunoscut indirect, prin intermediul monografiei acestuia din anul 1906 despre localitatea Cicir (jud. Arad), cu Arădi Victor el a colaborat direct în cadrul mișcării de cercetare socială din jurul revistei “Societatea de mâine”.

¹ I. Filipescu, S. Chelcea, *Ion C. Clopoțel – sociolog și publicist patriot*, în “Viitorul social”, an LXXIX, 1986, noiembrie-decembrie, p. 557.

² *Ion Clopoțel la 90 de ani* – Interviu realizat de Septimiu Chelcea și Iancu Filipescu, în “Viitorul social”, an LXXVI, 1983, martie-aprilie, p. 160.

Deși a optat pentru formula sociografiei, Ion Clopoțel a dat o înaltă apreciere și paradigmei monografice, subliniind contribuția lui Dimitrie Gusti la fundamentarea unei sociologii științifice și, implicit, la dezvoltarea sociologiei românești. D. Gusti, afirma el, s-a străduit să pună bazele unei științe solide a sociologiei, concentrându-și atenția asupra unui chestionar monografic complex. “Elaborarea pe îndelete a chestionarului și analiza meticuloasă a faptelor sociale pe teren au fost prilejuri care au dat științei sociologice de la noi o orientare cu totul nouă. Luându-și sursele din însăși viața socială a țării, sociologia și-a definit tot mai mult scopurile și și-a lărgit și îmbogățit orizonturile. Din însăși materia aceasta vie a sa, sociologia și-a construit teoria cea mai adecvată și mai plină de adevăr... Monografia a fundamentat știința sociologică. Prin observație și experimentare, prin datele empirice și prin metoda analitică, sociologia s-a recules și și-a luat avântul meritat”³. Ion Clopoțel a fost un sociolog de teren în adevăratul înțeles al cuvântului, care a “călcat” cu piciorul multe din zonele montane (“satele răzlețe”) ale Transilvaniei și Banatului, aplecându-se cu răbdare și pasiune asupra problemelor locale: “am cutreierat satul, am intrat în case, am stat de vorbă pe îndelete cu oamenii și am căutat să prind fizionomia economică și sufletească a așezărilor lor sărăcăcioase”⁴. Această permanentă raportare la realitate a realizat-o de pe poziția unui cercetător social înarmat cu o metodologie adecvată, Ion Clopoțel mânuind cu pricepere un corp de metode și tehnici, ale cărui elemente principale erau: *observația directă a faptelor și fenomenelor sociale* (“dacă nu trăiești printre ei, nu poți să știi nimic”, spunea el, referindu-se la moți), *ghidul de interviu pentru anchetarea informatorilor* (“aveam un chestionar tipărit, foarte amănunțit, care servea exclusiv anchetatorului”) și *fișa bugetului de familie*. Acest din urmă instrument a fost deosebit de apreciat de către Ion Clopoțel, care, referindu-se la fișa bugetului de familie elaborată de către Mihail Șerban în cadrul “Institutului de Studii Societatea de mâine”, sublinia importanța cuantificării pentru studierea diferitelor fenomene sociale: “Prin aceasta nu numai că dă posibilități noi pentru cercetătorul sociolog, dar coordonează toate rezultatele în tablouri clare... sistemul acesta ne deschide un orizont nou de cercetări nu numai în domeniul sociologiei, dar și în al psihologiei, moralei, politicii, economiei,..., în orice domeniu legat de viața omenească”⁵.

Întocmirea de bugete de familie ale unor gospodării țărănești n-a constituit un scop în sine, ci a reprezentat principala cale de a răspunde obiectivului considerat de el a fi prioritar în cazul cercetărilor de teren, și anume: “să precizez cu ajutorul datelor oficiale și al informațiilor directe câte familii pot trăi în mod independent din rodul pământului lor și din veniturile animalelor crescute de ele, nefiind nevoite a angaja numai la alții, ori a lua drumul în altă parte”⁶.

Ion Clopoțel a acordat o atenție deosebită și *studiului documentelor*, fie ele oficiale sau personale. El a subliniat importanța consultării *cărților funciare*, în a căror prefață există o descriere sociografică amănunțită a localităților, precum și a *statisticilor oficiale*

³ I. Clopoțel, *Avântul științific al sociologiei prin cercetarea monografică*, în “Societatea de mâine”, an XI (1934), nr. 4-5, p. 67.

⁴ I. Clopoțel, *Cum trăiesc țărani noștri*, în “Societatea de mâine”, an III (1926), nr. 31-32, p. 532.

⁵ H. Trandafir, *Anchete sociografice*, în “Societatea de mâine”, an II (1925), nr. 23-24, p. 414.

⁶ I. Clopoțel, *Sociografie românească. Anchetarea plășilor muntoase Margina, Almăj, Vașcău și Beiuș*, Editura revistei “Societatea de mâine”, Cluj 1928, p. 10.

întocmite de către autorități, însă a atras atenția că cercetătorul nu trebuie să accepte fără rezerve aceste statistici, ci să facă verificări personale la fața locului.

Rezerve serioase a manifestat Ion Clopoțel și față de investigarea opiniei publice, în care cercetătorul trebuie, după părerea sa, să treacă, prin analize de profunzime, dincolo de aparențele conținute în răspunsurile celor anchetați: “Nimic mai serios decât să întreprinzi cu succes investigații plebiscitare pentru a înțelege starea de spirit a unei comunități, a unei regiuni, a unei epoci. Un spirit critic nu se va mulțumi cu răspunsurile oricui, nu se va potrivi oricărei afirmații a celor chestionați. E necesară o muncă de migăleală, de stăruință, de înțelegere, înlăturând aparențele înșelătoare, refuzând expunerile romantice, selecționând neîntrerupt datele ce ți se servesc”⁷.

Ion Clopoțel a fost un cercetător social care s-a orientat cu predilecție asupra problemelor contemporaneității (“complexul vieții actuale, marele vârtej al necesităților”), reproșându-le publiciștilor în general, și autorilor de monografii în special, cantonarea excesivă în trecut și ignorarea prezentului. “De obicei, nota el, realitățile actuale ale satului nu sunt văzute cu ochi cuprinzător și precis. Publiciștii se scufundă în istoria veacurilor trecute și se luptă cu tot felul de ipoteze, unele mai îndrăznețe decât altele. Sunt laudate până la exagerare faptele celor de ieri, fără a se întreba oare cei de astăzi ce fel de obligații au? Trecem pasivi pe lângă marele fluviu al vieții, fără să ne întrebăm conștiința dacă suntem ori nu datori să captăm noile izvoare ale sănătății și să aducem pe un făgaș sănătos fluviul forțelor morale și materiale...”⁸.

Concepută ca *studiu în exclusivitate al contemporaneității*, metoda de investigație propusă de către Ion Clopoțel a fost considerată, alături de cele ale lui D. Gusti și N.A. Constantinescu, ca fiind una dintre direcțiile fundamentale de cercetare din sociologia românească. Astfel, referindu-se la studiul comunităților rurale, I.D. Suciu afirma următoarele: “În privința felului de a ajunge la cunoașterea bunurilor și nevoilor unui sat, în sociologia românească sunt trei metode: a) metoda sociografică a d-lui Ion Clopoțel se caracterizează prin îndepărtarea pe cât posibil a tot ceea ce constituie romantismul istoric, atât de necontrolabil, insistând mai mult asupra realităților sociale, care, după d-sa, au o mare și vădită întâietate pentru refacerea românismului. D. Ion Clopoțel este pentru soluționarea imediată a nevoilor locale, ceea ce face din metoda d-sale un lucru exact, practic și controlabil; b) o a doua metodă e cea a Școlii sociologice de la București de sub conducerea d-lui prof. D. Gusti...; c) o a treia metodă de monografie ne-a dat-o d. prof. N.A. Constantinescu (...). D-sa reprezintă mai mult concepția spirituală, dând o mare însemnătate trecutului, însă fără să neglijeze prezentul”⁹.

Adept și promotor al metodei sociografice, Ion Clopoțel n-a intenționat să facă din sociografie o disciplină autonomă, ci a conceput-o doar ca pe o primă și necesară etapă a cunoașterii sociologice, ca pe un preambul al sociologiei: “Toată munca de anticipare, de îngrămădire prealabilă a materialului smuls prin anchete, direct pe teren, pe care urmează a-l cerne, a-l ordona și cuprinde în încheieri speciale este de resortul sociografiei. Faptele

⁷ x x x *Materialul anchetelor sociale*, în “Societatea de mâine”, an VIII (1931), nr. 1, p. 35.

⁸ I. Clopoțel, *Problemele unor străvechi așezări românești din Banat. Rezultatul unei anchete sociografice în Cornereva și Bogolin*, în “Societatea de mâine”, an XVI (1939), nr. 3, p. 84.

⁹ I.D. Suciu, *Fragmente din monografia comunei Alioș*, în “Societatea de mâine”, an XVIII (1940), nr. 1, p. 21-22.

observate sunt supuse apoi unei rânduiri, unei examinări și caracterizări ce depășesc scopurile sociografice și au caracterul de sociologie teoretică, doctrinară, științifică”¹⁰.

El și-a motivat cantonarea în această primă fază a cunoașterii sociologice prin două considerente, și anume:

- a) practicarea cu succes a sociologiei necesita, după părerea sa, o pregătire specială și o competență pe care el nu și le aroga, în pofida lecturilor sale întinse și aprofundate în acest domeniu;
- b) culegerea de date, ancheta de teren, reprezenta, în opinia sa, o operație tot atât de importantă ca și activitatea sociologică propriu-zisă, aceea de abstractizare și generalizare a materialului factual și de elaborare a legilor sociologice.

Ca urmare, această muncă migăloasă de adunare a materialului factual necesar sintezelor sociologice necesita, și ea, după părerea sa, oameni competenți și dăruțiți. “Vom fi convinși, nota el, că încheierile unei cercetări vor fi cu atât mai nezdruincinate, adică mai adecvate împrejurărilor și mai realiste, cu cât materialele documentare achiziționate se vor distinge prin maximum de prudență și veracitate”¹¹. Și, cum elaborarea sintezelor sociologice, a legilor dezvoltării sociale, presupunea acumularea unui material documentar reprezentativ și obiectiv, Ion Clopoțel a încercat, în anul 1925, să inițieze în jurul revistei “Societatea de mâine” un grup de cercetare socială, care să desfășoare anchete de teren. “Cum să te ridici la formule în mod universal valabile, la legi sociologice, dacă nu posezi un număr cât mai mare de date reale ce se pot supune aceleiași interpretări?”, se întreba el¹². Inițierea acestui sistem de anchete a fost determinată, fără îndoială, de avântul mișcării monografice condusă de D. Gusti, care inaugura în același an, cu Seminarul de sociologie din București, cercetările colective românești de teren, prin campania monografică de la Goicea Mare.

Ion Clopoțel a militat pentru concentrarea forțelor tuturor celor doritori și capabili să întreprindă investigații de teren, precum și pentru *sistematizarea anchetei*, adică pentru elaborarea unui plan de lucru al cercetărilor sociale, pentru fixarea unor direcții tematice comune, ca și pentru coroborarea eforturilor financiare ale “sponsorilor” acestor cercetări. “Să ne cunoaștem pe noi înșine și țara noastră,..., trebuie să fie o râvnă a intelectualității noastre. Nu pentru a exagera simțul de mândrie națională,..., ci pentru a introduce un spirit de judecată cumpănită, de critică sănătoasă... Sistemul de anchetă la fața locului, luând sub analiză fenomenele vieții publice, intrând în dedesubturile sufletești ale păturilor sociale, merită a fi încetățenit și la noi. Ancheta agrară, industrială, demografică, sanitară întemeiată pe cercetări minuțioase de fapte, pe statistică, ne va fi de înfinită utilitate obștească”, spunea el¹³.

Instituționalizarea sistemului de anchete de sub egida revistei a debutat prin publicarea *Statutelor* “Asociației intelectualilor Societatea de mâine”, în februarie 1925. “Asociația” și-a fixat drept scop “inițierea anchetelor și cultivarea științelor social-economice”, obiectiv ce urma a fi realizat prin:

¹⁰ Ion Clopoțel la 90 de ani – Interviu realizat de Septimiu Chelcea și Iancu Filipescu, în “Viitorul social”, an LXXVI, 1983, martie-aprilie, p. 159.

¹¹ I. Clopoțel, *Sociologie și sociografie*, în “Viitorul social”, an II, 1973, p. 430.

¹² I. Clopoțel, *Să ne asociem*, în “Societatea de mâine”, an II (1925), nr. 4-5, p. 51.

¹³ I. Clopoțel, *Sistematizarea anchetei*, în “Societatea de mâine”, an I (1924), nr. 35, p. 691.

- a) cercetarea situației economice, demografice, sanitare și culturale a populației;
- b) studierea situației specifice a minorităților etnice;
- c) sintetizarea materialului documentar și elaborarea de soluții pentru problemele sociale depistate pe teren;
- d) editarea de sinteze informative și de studii teoretice;
- e) organizarea de conferințe și școli libere;
- f) sprijinirea formării specialiștilor în domeniul științelor sociale.

Scopul și obiectivele “Asociației”, prezentate în detaliu în adunarea de constituire din 11 februarie 1925, au fost sintetizate de către Ion Clopoțel astfel: “Vrem să cunoaștem la fața locului condițiile materiale ale populației, viața sa morală, gradul de intelectualitate, aspectele etnografice, demografice și biologice, mentalitatea despre ideea de stat și îndatoririle cetățenești, cadrele istorice, situația populației minoritare, să reconstituim datele statistice, pentru ca la sfârșit să facem operă de sinteză, să creem formulele sociologice... Scopul nostru întreit: să cunoaștem necesitățile pământului nostru, să tragem concluzii de ordin sociologic și să încheșăm rândurile cărturării noastre”¹⁴.

“Institutul de Studii Societatea de mâine”, denumire adoptată în adunarea de constituire a “Asociației”, era structurat pe patru secțiuni – *economică, sanitară, culturală, minoritară* – membrii ei urmând a fi grupați din punct de vedere administrativ în secții regionale, care trebuiau să întrunească cel puțin 40 de membri activi. El a fost proiectat a fi o organizație cultural-științifică de anvergură, atât ca dimensiune cantitativă și extensie teritorială, cât și ca producție științifică. “Vom spune că am izbândit abia atunci când institutul de studii va avea 3.000 de membri activi și va fi capabil să editeze zece monografii pe an”, preciza Ion Clopoțel în cuvântul de deschidere a adunării constituante¹⁵.

“Institutul de Studii Societatea de mâine” era condus de către un *comitet central*, compus din membri fondatori din afara Clujului, președinții secțiilor, președinții comitetelor regionale și de un *comitet executiv*, alcătuit din D. Gusti (președinte), P. Suci, Ax. Iancu, V. Arădi, I. Jumanca, S. Manuilă, ing. Macșai, I. Clopoțel, Gr. Gyărfăș, dr. Páll Arpad și dr. Rudolf Brandsch. Remarcăm prezența lui D. Gusti în calitate de președinte al comitetului executiv, fapt care demonstrează rolul său în crearea institutului, precum și atașamentul acestuia din urmă la principiile care călăuzeau activitatea Institutului Social Român din București. De asemenea, remarcăm și prezența în comitet a unor intelectuali minoritari, ceea ce ilustrează, pe de o parte, deschiderea institutului spre problemele minorităților etnice, iar, pe de altă parte, dorința acestora de colaborare cu intelectualitatea românească.

“Institutul de Studii Societatea de mâine” s-a remarcat în peisajul cercetării noastre sociale prin *efortul de instituire a chestionarului ca normă unitară de sistematizare a investigațiilor de teren*. Membrii săi au fost preocupați de elaborarea unui instrument de lucru comun, menit să asigure caracter unitar cercetărilor, precum și recoltarea unui material documentar relevant din punct de vedere științific, obținut în condițiile unei obiectivități depline și pretabil la o prelucrare unitară. O contribuție deosebită la activitatea metodologică a Institutului au avut-o Victor Arădi, care a elaborat proiectul unui chestionar

¹⁴ I. Clopoțel, *Institutul de Studii Societatea de mâine – Cuvântul de deschidere al Adunării constitutive*, în “Societatea de mâine”, an II (1925), nr. 7, p. 103.

¹⁵ *Ibidem*.

sociografic ale cărui coordonate erau inspirate din teoria monografică gustiană, și Mihail Șerban, autorul unui “formular individual (familiar) pentru strângerea materialului documentar servind la stabilirea bazelor economice ale existenței sociale”.

Un alt merit de necontestat al Institutului a fost *înstituirea anchetei ca metodă de standardizare a cercetării rurale*. Din această perspectivă, menționăm ancheta colectivă proiectată de conducerea sa, prin intermediul Secției din Turda, pentru vara anului 1925¹⁶. Organizarea unei asemenea investigații de amploare ca extensie teritorială (în peste 60 de localități de pe Valea Arieșului) și durată (o lună de activitate pe teren) a constituit, însă, o adevărată “piatră de încercare” pentru Institut, implicând rezolvarea unor probleme logistice (suport financiar, echipă de investigatori, asigurarea condițiilor de cazare și masă pe teren), se pare, insurmontabile, din moment ce data începerii anchetei a fost amânată *sine die*.

Încercând să depășească acest moment dificil, “Institutul de Studii Societatea de mâine” a lansat prin intermediul revistei *un concurs de monografii economice regionale*, ce trebuiau să fie realizate pe baza unui *chestionar-tip* elaborat de către Ion Clopoțel, prin intermediul căruia se încerca obținerea unor date comparabile în vederea alcătuirii unor sinteze sociale zonale. Acest chestionar cuprindea următoarele întrebări:

I. Ce s-a scris pînă acum despre localitate (arătarea izvoarelor, ce documente istorice și monumente posedă; câte case – familii – suflete sunt, cât pămînt are localitatea și cine sunt proprietarii (particulari, obștii, composesorate – urbarialiști – comune, satul): arător, grădină, fâneată, pășune, pădure și neproductiv (în jugăre); descrierea geografică pe scurt cu arătarea altitudinilor geografice; după naționalitate și confesie, apoi căsătoriile mixte (să se cerceteze registrul matriculelor condus de secretarul comunal)?

II. Câte familii pot trăi din lucrarea pămîntului propriu și prăsirea animalelor de muncă și consumație; câte jugăre sunt suficiente existenței unei familii (să se arate clasificarea fiecărei categorii de pămînt, după vechea normă a cărților funduare); are populația simțul economiei, cum își plasează banul, dețin acțiuni, fac împrumuturi, peste tot precizuni asupra noțiunii banului și la cât se evaluează în bani bugetul familial în medie generală; ce duc și ce cumpără de la târguri și ce piețe cercetează de obicei; au conștiința însoțirilor, asocierilor; unde angajează și ce fel de munci (agricole, minerit, lemnărit etc.) proletariatul localității?

III. Care sunt izvoarele de venituri? Câte ateliere mari și mici sunt, prăvălii și birturi (descrierea articolelor și cantității de desfacere, aflarea preferințelor și necesităților economice și culturale ale regiunii; ce rol economic atribuiți cârciumii și prăvăliei?

IV. Ce pretind oamenii, dacă sunt chestionați asupra posibilităților de dezvoltare a localității; ce revendicări ridică oficial primăriile și oamenii cu experiență din sat (drumuri, pășune, păduri – expertize de buget pentru înfăptuirea lor -, dări, îmbunătățirea producției, hranei și alte aspirații și posibilități de muncă); care credeți dv., în urma anchetei, că sunt nevoile reale, soluțiile mature ale posibilităților de dezvoltare și ce bogății ale localității credeți că pot să fie utilizate?

V. Care este hrana populației (descrierea amănunțită pentru fiecare sezon), care este îmbrăcămintea (descrierea interiorului caselor, podoabelor, curții); cât de departe este făcută diviziunea muncii între soți și ce existență au servitorii; ce scăderi se observă din punctul de vedere al hranei și îmbrăcămintei; să se observe aspectul alcoolismului.

¹⁶ x x x *Anchetele noastre pe Valea Arieșului*, în “Societatea de mâine”, an II (1925), nr. 29-30, p. 490.

VI. Este școală, câți elevi obligați, înscriși și câți cercetează școala; este nevoie de cămin școlar; cine din sat sau cătun citește foi, cărți, călindare, (care sunt acelea); câți cărturari a dat localitatea (sunt de la unire încoace elevi la școli superioare?); este biserică, o cercetează credincioșii, sunt secte: ce fenomene spirituale observați; sunt certăreți, omenoși, buni, bănuitori; de ce natură este majoritatea proceselor și pentru ce sume se judecă?

VII. Ce se poate spune despre sănătatea satului (părerea medicilor de circumscripție ori a medicilor anchetatori, dacă este posibil).

VIII. Care este viața socială a localității (obiceiuri, șezători, jocuri, întruniri), ce precizări se pot face asupra gândirii cetățenești (reflexii asupra vieții de stat, legilor, partidelor politice și comunității satului) și încotro gravitează piața de desfacere și aprovizionare (legăturile cu localitățile cu care constituie un complex economic).

IX. Explicarea cuvintelor particulare (idiomurilor) în legătură cu descrierea de mai sus¹⁷.

Instituirea acestui “sistem de monografii”, care urmau să fie realizate prin anchete individuale, a fost determinată, probabil, de faptul că revista și conducerea Institutului conștientizaseră imposibilitatea organizării și susținerii unor investigații de teren colective, încercând regândirea și redimensionarea activității de cercetare desfășurată sub egida sa și, implicit, întemeierea unui cadru mai viabil și mai adecvat condițiilor și posibilităților concrete de lucru ale colaboratorilor.

În noul cadru organizatoric, cel al “Mișcării social-economice – asociația publiciștilor și intelectualilor cu interes permanent față de problemele social- economice”, constituită la sfârșitul anului 1926, colaborarea pe terenul cercetării sociale era formulată explicit în termenii “cooperației social-economice”, al cărei sens a fost exprimat sintetic de către Șt. Bezdechi astfel: “O mână de oameni – care nu-s absorbiți de politica militantă – se constituiesc într-o societate al cărei scop este să strângă în chip sistematic, prin anchete și discuții relative la domeniul social-economic, toate sau cât mai multe din datele trebuincioase pentru rezolvarea nenumăratelor probleme din acest domeniu. Ea atrage atenția omului politic asupra acestor probleme și îi indică soluțiile care totalmente se degajează din studiul sistematic al acestor probleme. Dar chiar prin metoda ei de cercetare, prin interesul pe care caută să-l trezească pentru anumite chestii, prin publicațiile periodice pe care-și propun să le facă, speră să trezească în cercuri cât mai largi interesul pentru asemenea probleme și să agerească ochii cât mai multora pentru recunoașterea nevoilor noastre și pentru găsirea leacului lor”¹⁸.

Programul “Mișcării social-economice” se înscria pe coordonatele anterioare ale “Institutului de studii Societatea de mâine” – descentralizarea cercetării sociale prin crearea de secții regionale, relativ independente față de centru; atragerea în asociație a publiciștilor minoritari dornici de colaborare cu colegii români; editarea lucrărilor mai importante într-o bibliotecă proprie – lucru de altfel firesc, în condițiile în care se încerca asigurarea unei continuități între activitatea celor două instituții. Statutul “Mișcării social-economice” detalia punctele și ideile cuprinse în statutul “Institutului de Studii Societatea de mâine”. Astfel, scopul său era:

¹⁷ x x x Pentru prosperitatea satelor. Patru premii pentru cele mai bune monografii regionale, în “Societatea de mâine” an III (1926), nr.33-34, p.564

¹⁸ St. Bezdechi, *Cooperația social- economică*, în “Societatea de mâine”, an III (1926), nr. 44, p. 688

- a) să realizeze anchete și monografiile asupra realității sociale românești;
- b) să trezească, prin conferințe publice și publicații periodice, interes pentru chestiunile sociale în rândul intelectualității;
- c) să editeze lucrări cu conținut social și economic;
- d) să adune și să pună la dispoziția cercetătorilor și autorităților informația necesară cunoașterii stărilor culturale și sociale ale diferitelor regiuni ale țării;
- e) să întemeieze orice fel de întreprinderi economice care ar ajuta-o în atingerea scopurilor sale.

Conducerea asociației era asigurată de către un *comitet de direcție* compus dintr-un președinte, trei vicepreședinți, un secretar general, un casier și patru membri (președinții secțiilor științifice). Membrii asociației activau în cadrul organizațiilor regionale și al organizației centrale, care avea patru secții de specialitate - *economică, culturală, socială și minoritară* –, în cadrul cărora se puteau constitui, în anumite cazuri, și subsecții¹⁹. Primul comitet de direcție avea următoarea componență: N. Ghiulea – președinte, Șt. Bezdechi, dr. Müller și dr. Páll Arpád – vicepreședinți, I. Clopoțel – secretar general, Sulyok Ștefan – administrator, Caspar Fr. – casier, la care se adăugau președinții secțiilor – Vl. Ghidionescu, M. Șerban, S. Cioranu și N. Dașcovici. În cadrul acestor secții sunt menționați, în perioada imediat următoare constituirii lor, următorii membri: Vl. Ghidionescu, Bitay Arpad, Valeriu Pușcariu, Ion Breazu, Olimipiu Boitoș, Șt. Bezdechi, Iuliu Hațieganu, dr. Iacobovici, Ligheti Ernest, S. Manuilă, dr. Goia, dr. Olariu (secția culturală); Mihail Șerban, C. Sudețeanu, Șt. Bezdechi, Iuliu Hațieganu, Gh. Popovici, Radu Dragnea, P. Suci, Ov. Hulea, Ion Mehedințeanu (secția socială); Sabin Cioranu, dr. Weiss (secția economică); N. Dașcovici, Ghiță Pop, Vasile Stoica, Ion Băilă, Emil Isac, P. Suci, A. Buteanu, Kadar Emeric, V.V. Tilea (secția minoritară)²⁰.

Ca metode de investigație, Programul “Mișcării social-economice” propunea *ancheta de cabinet* (“dezbaterea metodică a problemelor ce nu reclamă descinderi la fața locului”) și *ancheta de teren* (“examinarea personală și controlat amănunțită a faptelor și stărilor sociale”), prin care se încerca cuprinderea și investigarea întregului complex al vieții sociale. “Vom da toată atenția laturii economice, fenomenelor sociale, aspectelor culturale, înfățișărilor etnografice, stărilor psihologice și faptelor medico-sociale. Vom pune în comisiile noastre de studii în mod bine gândit problema cooperatismului, a sindicalismului, problema educației culturale, problema minoritară, problema feminismului și problema biopolitică”, preciza Ion Clopoțel²¹.

Spre deosebire de Institut, “Mișcarea social-economică” nu și-a mai înscris ca obiectiv prioritar “sistematizarea” anchetei, adică organizarea unor investigații colective, deoarece a considerat că cercetările de factură individuală sunt mai adecvate posibilităților celor angrenați în activitatea sa, cu atât mai mult cu cât asemenea anchete fuseseră realizate și înainte de înființarea respectivei asociații. “Prin cercetări personale în diferite regiuni ale Ardealului și Banatului, colaboratorii noștri au pus în lumină necesitatea cunoașterii stărilor

¹⁹ x x x *Mișcarea social-economică. Statute*, în “Societatea de mâine”, an III (1926), nr. 49-50, p. 766 și 787-788.

²⁰ x x x *Mișcarea social-economică – asociația publiciștilor și intelectualilor cu interes permanent față de problemele social-economică*, în “Societatea de mâine”, an III (1926), nr. 45, p. 706.

²¹ I. Clopoțel, *Programul unei Mișcări a publiciștilor sociali și economici*, în “Societatea de mâine”, an III (1926), nr. 45, p. 709.

social-economice ale acestei provincii”, se preciza într-un articol cu caracter programatic din revista “Societatea de mâine”²².

Trecerea la sistemul anchetelor individuale n-a însemnat însă și renunțarea la planurile și instrumentele uniforme, comune de lucru. “Mișcarea social-economică”, concepută ca “o asociație de studii, anchete și monografii”, se preciza în același articol, “va întreprinde prin organizațiile sale locale studierea monografică din punct de vedere social, economic, cultural, moral a provinciei noastre, regiune de regiune, județ de județ, sat de sat. Aceste anchete monografice vor fi făcute în temeiul unui plan comun, bine studiat, cu chestionare și metode de lucru uniforme, pentru ca lucrările noastre să poată fi centralizate și să se facă deducțiile necesare pentru concluzii mai mari și mai profunde”²³.

În programul tematic prioritar al “Mișcării social-economice” figurau o serie de teme importante – *situația școlii primare ardelene și necesitățile școlare ale Ardealului în general; situația economico-socială a țăranimii ardelene după împroprietărire; dezvoltarea cooperăției rurale; starea sanitară și culturală a populației rurale etc* – rezultatele investigațiilor urmând a fi publicate în revista “Societatea de mâine”, precum și în “Biblioteca Mișcării social-economice”.

Un moment important pentru “Mișcarea social-economică” l-a reprezentat prima sa conferință, în care au fost prezentate și dezbătute câteva comunicări de interes teoretic și metodologic, care, alături, de Programul mai sus menționat, jalonează activitatea sa viitoare, stabilind noi perspective de abordare a realității sociale și noi direcții de studiu. Examinând ordinea de zi a acestei prime conferințe, N. Ghiulea, președintele “Mișcării social-economice” a sintetizat principalele probleme care stăteau în atenția acesteia la acest nou început de drum, și anume: *organizarea muncii în anchetă; educația culturală a maselor; determinarea condițiilor și necesităților economice ale Ardealului și Banatului, precum și a crizei în care se aflau aceste regiuni; problema administrației comunale; problema minorităților etnice*²⁴.

Cea de-a doua conferință a “Mișcării social-economice” a avut ca temă problemele sociale ale Munților Apuseni. Conferința s-a desfășurat în cadrul a două reuniuni publice, una la Arad, în 2 octombrie 1927, cu participarea intelectualilor din Brad, Deva, Orăștie, Alba-Iulia și Oradea, iar cealaltă la Cluj, în 9 octombrie 1927, întrunind intelectualitatea centrelor Abrud, Câmpeni, Aiud, Turda și Huedin, în cadrul cărora s-au dezbătut o serie de aspecte ale vieții economico-sociale și culturale din regiunea Munților Apuseni.

Anchetele de la Arad și Cluj reprezintă momentul de vârf al activității “Mișcării social-economice”, ea ne mai reușind ulterior să organizeze întâlniri de o asemenea anvergură. Activitatea individuală de cercetare socială a membrilor săi a continuat însă, revista “Societatea de mâine” publicând materiale sociografice cu totul remarcabile, între care cel al lui Petru Suci, “Țara Moșilor. Regiunea industriei lemnului”, putând servi, fără nici o exagerare, drept model al genului.

În pofida acestei abundențe de articole și studii rezultate din efortul individual de investigare al unor intelectuali atașați “Mișcării”, I. Clopoțel a susținut mereu necesitatea muncii în echipă, subliniind imposibilitatea cuprinderii de către cercetătorul izolat a unei

²² x x x *Un nou an*, în “Societatea de mâine”, an IV (1927), nr. 1-2, p. 3.

²³ *Ibidem*, p. 4.

²⁴ N. Ghiulea, *Întâia conferință a “Mișcării social-economice”*, în “Societatea de mâine”, an IV (1927), nr. 15-16-17, p. 206.

realități atât de complexe cum era cea a regiunilor muntoase ale țării. Pe linia revitalizării cercetării sistematice și unitare a acestor zone, trebuie menționat și efortul lui Pavel Grecu (responsabilul filialei din Lugoj a “Mișcării social-economice”) de a elabora un chestionar economic²⁵, precum și intenția conducerii revistei “Societatea de mâine” de a institui premii pentru lucrări de factură sociografică asupra unor localități sau zone²⁶.

Concepută, deci, ca o instituție centrală cu sediul la Cluj, a cărei arie de extensie trebuia să cuprindă, prin filiale regionale, întreaga țară, mișcarea sociografică inițiată de către I. Clopoțel în jurul revistei “Societatea de mâine” ar fi putut, în colaborare cu I. S. Român din București, să contribuie la reușita proiectului gustian de cercetare exhaustivă a mediului rural românesc, prin preluarea sarcinilor de cercetare din Transilvania. Dar, cum D, Gusti n-a fost receptiv la demersul inițiat de I. Clopoțel, considerând, desigur nu fără temei, că și prima fază a cunoașterii sociologice, respectiv cercetarea de teren, este tot de resortul sociologiei, mișcarea sociografică transilvăneană a avut tendința de a evolua pe o traiectorie independentă în raport cu cea monografică și de a-și echivala prestația pe acest teren cu activitatea Școlii sociologice de la București. Mai ponderat decât unii dintre colaboratorii săi, I. Clopoțel n-a etichetat niciodată mișcarea condusă de el cu atributul de “școală sociografică” (așa cum a făcut, de pildă, P. Suciuc), dar a subliniat necesitatea depășirii fazei de amatorism din cercetarea sociografică, prin înființarea unui “institut sociografic” menit să asigure condițiile tehnice și materiale necesare unor cercetări de teren competitive din punct de vedere științific.

Dincolo, însă, de acest efort colectiv de cercetare socială, care n-a reușit să capete amploarea preconizată de către inițiatorul ei, I. Clopoțel a fost, așa cum am menționat mai înainte, și un cercetător pe cont propriu al realității rurale românești, care a reușit să depășească – prin corpul de metode și tehnici utilizate pe teren, specific sociologiei, precum și prin opțiunea pentru paradigma monografică în cadrul cercetărilor colective – înțelesul clasic al noțiunii de sociografie, definită în general ca descripție socială pură, care furnizează o imagine statică a realității sociale. Căci, I. Clopoțel a încercat să surprindă “procesul de transformare ce a început să miște satele”, precum și direcția de evoluție a acestui mediu social, caracteristic în perioada interbelică poporului român. Prin contribuțiile sale, modelul sociografic se îmbogățește cu un nou sens, acela de identificare, definire, analiză și soluționare a dificultăților cu care se confrunta majoritatea populației, a “problemelor sociale” din societatea românească.

²⁵ P. Grecu, *Chestionar economic pentru cercetarea satelor răslețe ale României*, în “Societatea de mâine”, an XVI (1939), nr. 1, p.21-23.

²⁶ V: “Societatea de mâine”, an XVI (1939), nr.3, p.92.

PERSONALITATEA – O ABORDARE PLURIDISCIPLINARĂ

EMIL POP

ABSTRACT. A Pluridisciplinary Abordation of Personality. The concept of personality is defined and re-defined depending on the actual contexts, authors and theories. Due to this fact the abordation is pluridisciplinary, even more than it would be necessary. The junction of the sociological, psychological and philosophical perspectives is so fertile for defining the human condition in postmodernity.

Persoana și devenirea ei ca personalitate, este un subiect disputat în multe științe socio-umane, trăsăturile sale evidențind de la început, o structură complexă și contradictorie (biologic – conștiință – social), care este sugestiv imprimată în orientările teoretice care dezbate problematica omului. Multiplele aspecte pe care le presupun structura și situația persoanei se întrepătrund și trebuie privite funcțional și procesual.

Încercările de a lămuri condiția umană, de-a determina impactul dintre istorie și destinul omului au precedat și au pregătit concepțiile contemporane din multe științe socio-umane, chiar dacă ele sunt la fel de vechi ca și creația culturală însăși, căci în toate formele de creație, începând cu miturile și ritualurile religioase primitive, sunt puse probleme fundamentale ale existenței umane și se reflectă aspecte ale vieții reale chiar dacă reflectarea este diferită. “Homo sapiens, Homo faber, Homo economicus, zoon politikon... clasificarea genului Homo care se realizează sub auspicii științifice sau filosofice, empirice sau ideale, este o certitudine constantă a istoriei gândirii. Omul trăiește înainte de toate în concepția pe care și-o face despre el însuși și pe care și-o reflectă în marile sale opere. De acolo se deduc raporturile sale cu semenii săi și cu lumea înconjurătoare.”¹

Există o serie de domenii în care imaginea omului devine obiect principal: sociologia, filosofia, psihologia, antropologia, psihiatria, alte științe socio-umane. Vom încerca, să aruncăm o privire asupra problematicii personalității, așa cum apare ea în unele din aceste științe. Delimitarea nu poate fi făcută însă integral, deoarece există o întrepătrundere organică între concluziile științelor menționate, și chiar cu alte domenii ca istoria, praxiologia, cibernetica, ș.a. Un alt motiv al abordării pluridisciplinare a acestui aspect devine, și este, un argument pentru a susține, așa cum subliniam,² necesitatea unei discipline autonome – *teoria personalității*. Dar până atunci, să dăm cuvântul autorilor care, din perspective diferite sau asemănătoare, iată, referindu-se la personalitate, chiar accentuând argumentarea în specializarea lor, nu pot ignora sau sunt "furați" de, implicați în, alte discipline. Un filosof român observa că psihologia contemporană a realizat un progres din mai multe motive: pentru că a transferat accentul spre structura antitetică, complexă a spiritului, renunțând la intelectualism; pentru că a început să abordeze pertinent

¹ Charles Champetier, *Homo consumas*, Éditions du Labyrinthe, Paris, 1994, p.9.

² Emil Pop, *Repere pentru o teorie a personalității*, în “Studia Universitatis Babeș-Bolyai, Sociologia”, nr.1-2/1997-1998, p.87-95.

latura valorică a omului; a înlocuit psihicul monadă cu raportul psihic – lume³. Ceea ce se întâmplă, - ca un filosof să se refere la psihologie este firesc, se întâmplă și altora care depășesc cadrele științei pe care o promovează, în favoarea alteia, în problematica personalității.

Făcând o trecere în revistă a principalelor perspective de abordare a personalității și încercând o sinteză a acestora, un alt autor român constată că: “În evoluția ideilor, concepțiilor și teoriilor asupra personalității, patru teorii mi se par a se fi conturat mai pregnant până în momentul de față: atomistă, structurală, sistemică și psihosocială, care demonstrează abordarea pluridisciplinară a personalității.”⁴

În lumina teoriei structurilor, conceptul de persoană a primit o semnificație *ierarhizată*. Așa cum arăta S. Asch, persoana nu există de la naștere, ci reprezintă “un proces prin care potențele animalului social se transformă în persoană socială”⁵. Deci socialul se suprapune peste individual. Această atitudine “totalitară” este, în mod evident, relaționată cu alte concluzii ale teoreticienilor în ale căror concepții personalitatea devine o categorie situată pe un palier superior persoanei.

Ne vom opri în considerațiile noastre imediate, în special, la semnificațiile conceptelor de *persoană și personalitate*, în diferite științe. Etimologia acestor termeni se pierde în negura timpului. Denumirea de “phersu” arată V. Pavelcu⁶, înseamnă *cap* sau *față* și o găsim înscrisă sub figurile mascate din mormintele etrusce. Denumirea ar aparține unui zeu înrudit (sau identic) cu Persus. La romani “persona” este denumirea măștii teatrale. Alții, interpretează cuvântul ca provenind de la grecescul “prosopon” care în teatrul grec din antichitate, a semnat, pe rând, *masca* actorului, *rolul* acestuia, *actorul însuși*, pentru ca ieșind din incinta teatrului să se generalizeze asupra omului. În orice caz din cele mai vechi timpuri s-a încetățenit diferențierea între termenii de tip, individualitate, persoană, personaj, personalitate.

Sensul “tipului” este întâpărire, urmă. *Individualitatea* (individ = ceea ce nu se poate diviza) și mai ales termenul de individ are mai curând sens biologic. *Persoana* are un sens concret, motiv pentru care psihologia preferă acest termen celui de personalitate, pe aceasta din urmă considerându-l ca fiind abstract. De altfel, chiar într-un stadiu preconceptual este evident că termenul de personalitate are semnificații axiologice extra- sau post-psihologice cauzate de luarea în considerare a coordonatelor sociale, a integrării și funcționării sociale a persoanei. În orice caz, e util să observăm că o formă intermediară, polisemantică, de apreciere a funcțiilor persoanei se constituie prin conceptul de “personaj”. Acesta semnifică modul particular de adaptare și integrare a individului dar a primit din ce în ce mai mult o semnificație specifică în arta dramatică⁷.

Poate că termenul de personalitate este unul din cei mai controversați. P.P. Neveanu de pildă, în “*Personalitatea și cunoașterea ei*” consideră că nu se poate defini personalitatea în termeni de gen proxim și diferență specifică; suntem obligați să operăm doar cu definiții ce acoperă diverse laturi ale personalității. “Credem că această dificultate nu este numai de

³ Vezi: C.I.Gulian, *Antropologie filosofică*, Editura Politică București, 1972.

⁴ Mielu Zlate, *Eul și personalitatea*, Editura Trei, 1999, p.13.

⁵ S. Asch, *Social Psychology*, Prentice Hall, 1962, p.118-119.

⁶ Vezi: Vasile Pavelcu, *Culmi și abisuri ale personalității*, Editura Enciclopedică Română, București, 1974.

⁷ *Ibidem*.

ordin formal. Dacă înțelegem lucrurile în fond - considerând personalitatea drept o categorie supremă, similară celor exprimate prin cuvintele: univers, materie, spirit, spațiu, măsură, timp - atunci vom înțelege imposibilitatea definiției stereotipe.”⁸

În 1931, Allport identifica 50 de definiții ale personalității; Nicolae Mărgineanu sublinia în "*Condiția umană*" că: "În explozia de tratate de psihologie, sociologie și antropologie a persoanei, scrise după cel de al doilea război mondial, numărul definițiilor persoanei au crescut atât de mult încât McClelland identifica în tratatul său peste 100. Este de observat însă că asemănările și legăturile dintre ele sunt, de această dată, mult mai substanțiale decât în 1931".⁹ Nicolae Mărgineanu propune o nouă definiție a persoanei umane - sintetică, comprehensivă, care să surprindă multiple aspecte ale conjugării ființei cu lumea "atât sub unghiul individuației, cauzalității proprii și al saltului calitativ, cât și acela al generalității, universalității și eternității".¹⁰ Astfel, "persoana umană este o structură bio-psiho-socială, care se adaptează în mod conștient la lume și la societate, în formele cele mai individuale, cu cauzalitatea proprie cea mai ridicată, realizând salturile cele mai mari în direcția Binelui, Adevărului și Frumosului, pe care se bazează sănătatea, onestitatea și productivitatea muncii."¹¹ Examinând definiții limitate, ca de exemplu cea a lui Aristotel ("zoon politikon"), autorul arată, de asemenea, că personalitatea este o structură bio-psiho-socială care se adaptează în mod conștient la lume și societate. Nu este suficient desigur, chiar dacă "definiția" răspunde unei cerințe generale de extensie a conceptului. Principala deficiență ar consta în neglijarea aspectelor sale axiologice. Dar nici introducerea lor în contextul definiției n-ar fi o soluție deosebită deoarece conceptul este dinamic și presupune o permanentă reconsiderare și evaluare. De aceea, considerăm potrivită afirmația lui Lagache și Montmoullin că în definirea conceptului de personalitate trebuie introduse atribute ca: totalitatea, individualitatea (sau individualizarea, am spune noi), concretul relativ și unitatea.

Nu ni se pare important pentru studiul nostru să trecem în revistă numeroasele definiții ale personalității (inventariate de unii cercetători la peste 150). Credem că este necesar să afirmăm însă că în aceste definiții orientarea se realizează în funcție de niveluri și instanțe (de ex.: sufletul vegetal, animal și rațional - la Aristotel), de trăsături, tipologie și aspecte genetice. Întâlnim astfel de definiții la Freud, Jackson, Klages, Stronsky, Lench, Hartman, Lewin și mulți alții. Ni se par interesante mai ales acele accepțiuni (cum este cea a lui Sullivan) care deplasează accentul în definire de la coordonatele intrapsihice spre cele interpersonale. Oricum, este evident, consultând textele destinate problemei persoanei și personalității, că este imposibilă definirea acestor concepte fără a lua în considerare aspectele relaționale cu sistemul monostructural social și cultural. Ciudat, acest fapt este evident chiar și în situațiile în care intenția respectivilor autori e să facă abstracție de aceste aspecte și să coboare în "abisurile" individualității, considerată independentă și necondiționată. Exemplul semnificativ în acest sens poate fi cel al psihanalizei. Dincolo de impresia comună că Freud face abstracție de determinismul social, putem observa că el îl limitează doar, îl circumscrie unor evenimente parțiale ale vieții pe care le socotește

⁸ Paul Popescu Neveanu, *Personalitatea și cunoașterea ei*, Editura Militară, București, 1969, p.10.

⁹ Vezi Nicolae Mărgineanu, *Condiția umană*, Editura Științifică, București, 1973, p.23.

¹⁰ *Ibidem*, p.31.

¹¹ *Ibidem*, p.32.

esențiale, dar nu poate “extrage” individul din contextul existenței sale *grupale*, chiar dacă acest grup, și experiența sa definitorie, se restrâng la relațiile familiale primare. Observăm însă o tendință, chiar și la Freud, spre includerea unor “împrejurări mature” în caracterizarea structurii personalității. Exemplele pot fi continuate.

Pentru o abordare pluridisciplinară, cu accente pe sociocultural antireducționistă, se pronunță și Achim Mișu, un autor de referință în sociologia românească: “Personalitatea individului nu este o realitate psihologică pură ce se constituie într-un vid social și cultural sau fără relații strânse cu aceste domenii. Printre trăsăturile ce constituie o personalitate nu lipsesc, la nici un autor sau cercetător, ce se respectă, cele de natură socială. Tabelul factorilor elaborat de J.P. Guilford, sau cel al lui R. Cattell, sunt bune exemple în acest sens. De asemenea, taxonomiile tipurilor de personalități se extind și ele, în măsură semnificativă, dinspre psihologie spre sociologie și antropologie. Ideile lui C. Jung și “harta” M.B.T.J. stau mărturie că cele afirmate de noi sunt un adevăr. Personalitatea, în ciuda reducționismului psihologic, este într-o bună măsură, un efect al realității sociale și culturale, un purtător și promotor al acestora și nu în ultimul rând în calitate de agent un vector al ei.”¹²

Considerând personalitatea ca o organizare ierarhică de la simplu la complex, Gordon W. Allport - unul dintre cei mai citați exegeți ai personalității, observă că în ultima instanță ea presupune o integrare complexă a tuturor sistemelor. Iată cum o definește el: “Personalitatea este organizarea dinamică în cadrul individului a acelor sisteme psihofizice care determină gândirea și comportamentul său caracteristic”¹³. La fel se întâmplă în cazul lui Eysenck care introduce printre factorii determinanți ai personalității, factorul de grup. Poate cea mai “psihologică” orientare în sensul strict al specialității, este definirea personalității în funcție de tipuri (Hipocrat, Galenus, Kretschmer, Sheldon, Viola, Sigaud, Freud, chiar și Pavlov, ș.a.). Tipologii mai apropiate de discuția noastră, în sensul că vizează aspectul social, dar limitat, reducționist, ne oferă Honney (tipul complezent, agresiv etc.), Fromm (orientare receptivă, acumulare comercială, productivă) Roback, Springer etc. Aspectul genetic al personalității este evidențiat de psihologi ca Janet, Wallon, Piaget, Murray.

Psihologia acceptă, în genere, că dezvoltarea personalității are loc în funcție de trei factori: biologici (ereditate, vârstă, sex), de mediu (fizic, social) și personali (temperament, caracter, aptitudini). Desigur că, în situația în care această disciplină trece dincolo de la analiza factorilor, ea abordează o atitudine specifică, am zice particulară, de tipul personalității ca expresie a unor elemente stabile, ale conduitei unei persoane prin care aceasta se deosebește de alta; am putea afirma că, de fapt, psihologia insistă, cum e și normal, asupra diferenței specifice. Antropologia ar putea avea ca obiectiv “genul proximal”, iar psihologia, corelația lui cu elementele specifice.

Psihologia mai are - după unii autori - și alte limitări privind o definire complexă, exhaustivă a personalității. L. Sève observă că neajunsul principal al psihologiei contemporane, al incertitudinilor în ceea ce privește circumscrierea conceptului de

¹² Achim Mișu, *Antropologie culturală*, Editura Napoca Star, Cluj-Napoca, 1999, p.196.

¹³ Gordon W. Allport, *Structura și dezvoltarea personalității*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1981, p.40.

personalitate, îl constituie ignorarea analizei științifice a muncii, a realităților de producție¹⁴. Poate că totuși L. Sève nu are dreptate să acuze psihologia de o asemenea deficiență. Oricum, psihologul are un obiect relativ bine circumscris și pretinde ca disciplina sa să devină o știință particulară; analiza aspectelor de totalitate ar plasa-o în domeniul filosofiei și antropologiei, ceea ce ar dăuna pretențiilor sale de exactitate și rigurozitate. Este însă adevărată și observația făcută de Georgeta Hălășan¹⁵ că principalul neajuns metodologic al psihologiei în abordarea personalității îl constituie faptul că ea, în mare parte, își concentrează atenția preferențial asupra etapelor timpurii ale formării personalității, iar în principal, neajunsul teoretic stă în faptul că nu tratează referențial aspectele genetice (deși noi am semnalat anumite încercări de acest gen) chiar dacă (așa cum s-a văzut) admite și influența mediului ambiant. Deși, subliniem, în psihologie, acest fapt ar putea să orienteze uneori cercetarea spre problemele aflate în afara obiectului psihologiei, eventual spre abordări interdisciplinare.

Din perspectivă filosofică, conceptul de personalitate exprimă o situație valorică pozitivă a agentului acțiunii. El circumscrie individul real, concret, integrat într-o activitate utilă, participant la procesul istoric și “inovator” sau “restaurator” de valori. Așa cum am specificat anterior, configurația esențială a personalității este dată de procesul de creație, deci de obiectivizarea și realizarea individului ca persoană, de ascensiunea sa spre condiția de personalitate. În acest context, munca, mai ales creatoare, devine fundamentul ontologic al umanizării și socializării, devenirea omului apărând ca un proces continuu, de dezvoltare și afirmare ca personalitate

Este necesar în acest punct al discuției să consemnăm o delimitare: conceptul de personalitate se utilizează în limbajul de specialitate, dar mai ales în cel comun, în sens restrictiv și delimitativ: personalitate științifică, culturală, artistică, politică etc. Deci, afirmarea persoanei e legată de un domeniu și reprezintă tocmai în acel domeniu “depășirea mediei”. Deși, termenul poate fi utilizat și într-un sens mai larg – ca persoană care devine, se integrează în mod activ într-un mediu ambiant, ca persoană maturizată în ultimă instanță, maturitatea fiind criteriul integrării. De altfel, filosofia are în vedere “personalitatea” și nu “personalitățile” particulare, presupunând, cel puțin în principiu, că orice persoană trebuie, și poate, în anumite condiții politice, economice, sociale, ș.a.m.d., să devină personalitate. În afara acestui ideal, discuția despre personalitate ar avea un caracter elitist, restrictiv cum spuneam, motiv pentru care trebuie să avem în vedere în mod preferențial cea de a doua accepțiune. Să nu neglijăm însă faptul, semnalat de mulți autori, că orice individ poate să devină personalitate, dar nu este obligatoriu să devină (sau uneori nu este cu putință, nu i se permite). Acesta este și motivul pentru care circumscrierea conceptelor e uneori echivocă. G. Hălășan, în “*Personalitatea umană*” încearcă să înlăture acest echivoc printr-o delimitare: “conceptul de persoană - arată autoarea – semnifică individul uman socializat, adică orice ființă umană ca individ concret...” în timp ce “personalitatea unui individ ni se dezvoltă în planul compartimentelor acționale novatoare”¹⁶. A. Roth, de acord cu alți autori, observă că “Trăsăturile persoanei diferențiază ființele umane în plus față de deosebirile strict biologice, native dintre ele. Aceste trăsături sunt produse ale relațiilor

¹⁴ Lucien Sève, *Marxismul și personalitatea*, București, Editura Politică, 1974, p.110-111.

¹⁵ Georgeta Hălășan, *Personalitatea umană*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1976, p.95.

¹⁶ *Ibidem*, p.98.

sociale și se realizează în procesul activităților sociale desfășurate de om”¹⁷. Definirea personalității este dată în același sens de autor: “persoana caracterizată prin capacități și realizări ieșite din comun, care, prin prezența și activitatea sa, influențează în mod deosebit comunitatea socială concretă din care face parte”.¹⁸ Activitatea personalităților se prezintă ca un “etalon” de raportare. Este evident că “etalonul” are un caracter istoric, se supune unui permanent dinamism, nefiind vorba de o dimensionare definitivă a sa. Din acest motiv, însăși *conceptul de personalitate* (sau mai ales acest concept) *trebuie mereu redimensionat*. Individul și persoana sunt rezultatul unei deveniri, ele se raportează la trecut și la prezent, în vreme ce personalitatea cuprinde în sine o veșnică frământare și o potențialitate constructivă. Omul poate fi astfel “rezultat”, dar și “rezultantă” a tuturor condițiilor și transformărilor sale finaliste.

Istoria nu este altceva decât succesiunea diferitelor generații, fiecare din ele exploatează materialele, capitalurile, operele, forțele obiective de construcție transmise de toate generațiile precedente, fiecare continuă deci, pe de o parte, în împrejurări complet schimbate, activitatea socială – consacrată, iar, pe de altă parte schimbă vechile împrejurări prin noi creații.

Istoria se prezintă deci ca o permanentă producere și o circulație de valori transmise și promovate de către personalități formate sau în curs de formare. Aceste procese sunt condiționate de posibilitățile materiale, energiile de acțiune și gradul de conștientizare ale generațiilor prezente, care produc, prin propria lor activitate, noul mediu social, se modelează în cadrul lui. Sinteza obiectivată a eforturilor spirituale și acționale, cadrul material în care se fixează valorile și care joacă un rol formativ general în dezvoltarea personalității o constituie *civilizația*. Produs al gândirii și acțiunii, determinând modelarea indivizilor, civilizația nu trebuie concepută ca ceva static, definitiv încheiat, ci ca viață realizată, concretizată, care întreține procesul istoric de umanizare. Ne raliem opiniei că civilizația este “totalitatea valorilor culturale care s-au integrat în "praxis" (practica social-umană) și care au devenit elemente compozante ale modului social de viață în toate formele sale de manifestare”¹⁹.

Aceste precizări, ne permit să înțelegem și mai bine extraordinara complexitate a procesului de modelare a personalității, către care converg toate activitățile sociale. Modelarea nu poate fi concepută în afara civilizației și a culturii corespunzătoare respectivei civilizații;²⁰ în plus, datorită insuficienței dezvoltării a societății, a forțelor de producție și spirituale, o foarte lungă perioadă istorică, această modelare se soldează cu înstrăinarea omului ca un gen de maladie a personalității – personalitatea se dezvoltă incomplet, numai pe anumite direcții ale ei, fiind tributară unei conștiințe false și nefericite, a unor reprezentări sacralizate. Reținem, de asemenea, deși pare un truism, că întreaga mișcare civilizatorie și de dezvoltare a culturii se întemeiază pe muncă, pe făurirea rațională, din ce în ce mai conștientă, de valori și bunuri (materii care capătă utilitate și funcționalitate umană prin prelucrarea lor în raport cu sisteme de valori și prin atribuirea de

¹⁷ A. Roth, *Omul multidimensional*, Editura Politică, București, 1975, p.10.

¹⁸ *Ibidem*, p.12.

¹⁹ Al. Tănase, *Introducere în filozofia culturii*, București, Editura Științifică, 1968, p. 244.

²⁰ O prezentare pertinentă a opiniilor despre cultură și civilizație, a aspectelor conceptuale ale acestor termeni o face într-o recentă lucrare Ioan Biriș, *Sociologia civilizațiilor*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2000.

valori). Personalitatea în formare tinde să înglobeze, de obicei, în structura ei acele valori care s-au dovedit perene, cu rol de fundare, prin intermediul tradițiilor, a continuității civilizației, după cum o asemenea personalitate prezintă și tendința marcantă de a însuși noile valori de real progres, cele care îi permit să se echilibreze în fluxul istoric și adesea să devanseze în acțiunea ei realitatea prezentului, în sensul desfășurării istoriei reale. Dacă asemenea tendințe, care leagă problema personalității de cea a progresului, nu se realizează totdeauna, aceasta se poate datora în primul rând faptului că ea, personalitatea, modelându-se în cadrul antagonismelor obiective și subiective de interese, poate ajunge și la opțiunea de a susține prin activitatea ei forme perimate ale existenței sociale, individul căruia îi este proprie o asemenea personalitate putând deveni apărător al unor valori asociale sau antisociale.

Câmpul valorilor sociale, scindat de structura socială a unei societăți alienate, poate modela astfel personalitatea încât să transmită în ea conflictele reale dintre valori și să-i implice imperios opțiunea. În același timp, personalitatea în formare, procedând selectiv față de multiplicitatea de valori care i se propun, printr-un proces extrem de complex, în care intervin cu preponderență factorii sociali, dar și cei naturali și afectivi, ajunge către formarea *atitudinii* proprii, fundată pe criterii cristalizate de receptare, interpretare și acțiune.

Structura axiologică a conceptului de personalitate este ea însăși o structură definită genetic, ca o continuă creștere și cristalizare a unor *resorturi ontice* ale individului în câmpul social-istoric, care creează, la rândul lor, linii de forță ce direcționează în continuare dezvoltarea istorică, prin *socializare*. O înțelegere mai profundă a ceea ce reprezintă procesul istoric global al înstrăinării, nu este deci posibilă decât prin raportarea ei la *personalitate*, la determinismul complex al formării acesteia. Dacă avem în vedere că esența omului nu este apriorică și eternă, cum credea tânărul Marx sub influența lui Feuerbach, ci în continuă autoconstituire, prin activitatea istorică productivă, creatoare, rezultă că înstrăinarea nu poate fi concepută ca o pierdere a unei esențe prealabile, date, ca o distanțare a omului concret de această esență a sa. În cursul istoriei, înstrăinarea, deși atenuată radical și subordonată emancipării generale, este o notă a acestei esențe a omului, esență în permanentă desfășurare și autofacere istorică. Ca urmare, întrebările corelate: De ce entitate *anume* se înstrăinează omul ? și: Ce este de fapt înstrăinarea ? – răspunsul pentru una din întrebări fiind valabil și pentru cealaltă – se presupun cu deosebită acuitate. Răspunsul la aceste întrebări devine posibil dacă avem în vedere gândul că omul *nu este decât ceea ce împrejurările fac din el și ceea ce face el din împrejurări* conduce la o nouă concluzie: conform acestei teze *omul este ceea ce este* și deci cum poate fi el înstrăinat de sine, de ceea ce este el și de ceea ce este mediul ce-l produce? Prin prisma *teoriei personalității*, pe care o propunem, această ultimă întrebare s-ar putea converti astfel: dacă personalitatea reprezintă cristalizarea în individ, a valorilor unei societăți, categorii, microgrupuri sociale, și activitatea orientată de aceste valori – toate concret determinate – în ce constă înstrăinarea și depersonalizarea? constau deci într-un fenomen de pierdere de către individ a valorilor ce-i sunt proprii, a personalității sale în ultimă instanță?

Unitatea și stringența logică armonioasă a teoriei personalității permite însă, considerăm noi, un răspuns suplu și științific la toate aceste întrebări. Chiar dacă nu se utilizează expres nici conceptul de înstrăinare și nici pe cel de personalitate, se poate pune în evidență legătura intrinsecă dintre aceste concepte și răspunde cu privire la modul cum se

raportează înstrăinarea la realizarea istorică a omului, determinarea lui extrem de concretă cu înstrăinarea sa de această concretitudine, faptul că omul își pierde esența pe care încă nu și-a câștigat-o. Desigur, dacă se are în vedere că desfășurarea procesului istoric își are suportul și propria configurație în procesul formării generațiilor, uneori sub presiunea maselor, presiune ce se exercită în activitatea concretă a indivizilor. În același timp, trebuie să avem în vedere că procesul istoric global *este radical diferit* de procesul formării personalității indivizilor, atâta timp cât aceștia nu și-au câștigat o adevărată conștiință istorică. Sensul și scopul istoriei apare astfel ca total străin indivizilor care scontează anumite rezultate conform sensurilor și scopurilor pe care și le conferă activității lor, pe care le desfășoară fără să aibă în vedere însumarea la scară socială a acestor activități.

Fiecare voință individuală, fiecare personalitate în acțiune nu vrea, nu acționează decât conform aceluiași imperativ pe care i-l impune propria ei conștiință, raportate la împrejurările sociale exterioare care, în ultimă instanță, sunt atât de natură economică, cât și spirituală. Dacă indivizii nu realizează ceea ce vor, nu înseamnă că acțiunile lor se anulează reciproc și deci sunt nule, ci având în vedere că fiecare contribuie în felul său la finalul istoric, decurge de aici că fiecare are semnificația sa. Această semnificație constă desigur, mai ales în contribuția la formarea personalității respectivului individ, conform modului său *sui-generis* de a participa la istorie și a rezultatului general care i se opune. Înstrăinarea personalității în câmpul social-istoric, pentru a apela la imaginea paralelogramului, este tocmai unghiul format de vectorul acțiunii istorice în raport cu acțiunea individului, acțiuni care se presupun însă reciproc. Înstrăinarea este cu atât mai puternică și personalitatea individului formată în propria sa acțiune cu atât mai *malformată*, cu cât acest unghi este mai mare, adică cu cât sensul acțiunii individului contrazice sensul desfășurării istorice și aceasta se întâmplă tocmai datorită lipsei conștiinței sale istorice, capacității sale de a înțelege legitățile și accidentele istoriei. Ideea este valabilă și pentru grupuri sau clase sociale. În consecință, cu atât mai înstrăinate apar clasele, grupurile privilegiate atunci când este epuizat rolul lor creator și încep să se opună noului, progresului, ceea ce le face să resimtă dezvoltarea istorică, ca o negare a rolului lor social.

Cu cât crizele de sistem devin mai acute, cu atât activitatea productivă, economică, spirituală este mai distorsionată, contrară scopurilor ei firești, cu atât ea apare, prin efectele ei (crize în dezvoltarea economică, a culturii), mai necontrolată și deci înstrăinarea este mai profundă. Consecințele posibile ale unei asemenea situații duc la depersonalizarea omului, unidimensionalizarea sa (Marcuse)²¹. El devine om de prisos, dar nu în sens oblomovian.

Dinamica personalității în istorie ne permite să asertăm că omul se poate înstrăina de sensul istoriei, că depersonalizarea se poate conjuga cu constituirea disfuncțională a personalității omului, ceea ce conduce la faptul că omul nu-și poate realiza esența, în unele perioade ale istoriei - cum a fost dictatura comunistă -, decât prin negarea personalității sale, prin pierderea deci a conformității sale cu esența sa, a ceea ce este deja specific naturii sale generice, în favoarea conformismului. Determinarea concretă a omului, faptul că *el este ce este*, se dovedește într-o asemenea perioadă istorică, căreia îi pune capăt suprimarea regimurilor totalitariste, echivalent cu faptul că *el este ceea ce nu trebuie să fie*.

Teoria modernă a personalității pune ca premisă a creării unei personalități optime, conștientizarea asupra sensului dezvoltării istorice, propunând legile și condițiile generale

²¹ Vezi: Herbert Marcuse, *L'homme unidimensionnel. Essai sur l'ideologie de la societate industrielle avancée*, Editions de Minuit, Paris, 1968.

ale dezvoltării istorice ale acesteia. Se atinge astfel un moment necesar al dezvoltării spirituale a omenirii, momentul în care aceasta își câștigă conștiința sa istorică. Apare deci ca o anticipare necesară a suprimării alienării conștiinței, această suprimare fiind însă posibilă abia într-o nouă și îndelungată perioadă istorică, marcată de avatarurile tranziției, de la surogatul comunist la o viață comunitară europeană, efortul unor teoreticieni de a descoperi factorii care revoluționează condiția umană și care determină posibilitatea ca omul, să ajungă astfel, la o viață autentică, la o formare și activare a personalității sale, în direcția dezvoltării generale a comunității mondiale. Omul înstrăinat este un produs al unei societăți care are o mișcare de recul față de progresul istoric, cum este cazul sistemelor totalitare. Într-un asemenea sistem, omul are o personalitate, dacă ne este permis să spunem așa, *depersonalizată*, adică duce o viață inautentică, este surprins și lovit, cel mai adesea de fiecare transformare istorică, inclusiv pe plan internațional, activitatea sa se întoarce împotriva ființării sale, idealurile sale se sfărâmă și se risipesc. Că lucrurile stau așa pentru societatea socialist-comunistă, ne-o mărturisește cu sinceritate și profunzime Berdeaev: "Ceea ce caracterizează epoca nouă și contemporană este desigur funcționarea idealului uman într-o serie de idealuri profesionale, adică dispariția integralității...de altfel aceste idealuri sunt disimulate de către cel de "burghez", care le pătrunde pe toate și care nu este decât acela al unui om, în care cotidianul social își celebrează victoria sa definitivă. "Burghezul" reprezintă această ființă socializată care, supusă lui "das Man" (termen preluat de la Heidegger prin care se ilustrează caracterul amorf și anonim al unei vieți inautentice - n.n.), este privat de originalitatea și libertatea judecăților și actelor sale. Este omul căruia îi lipsește persoana"²² (în sens de personalitate, cu alte cuvinte este o ființă alienată, subumană-nn.). În această formulare avem în vedere faptul că Berdeaev vizează în primul rând "burghezia roșie" care a creat "un nou ev mediu".

Deși înstrăinarea omului nu se reduce la apariția specializării înguste și în ultimă instanță, la unidimensionalizarea omului, după expresia lui Marcuse, este clar că specializarea profesională extremă devine unul din factorii care grevează din ce în ce mai mult asupra formării personalității armonioase și poate pune probleme irezolvabile pentru societatea modernă. În același timp, revoluția tehnicii, în unele momente, creează o serie de condiții negative, care afectează formarea unor personalități (deși elementele principale ale acestei revoluții stimulează progresul istoric și contribuie la sporirea capacității selective integrative și de gândire a personalității), generează o nouă formă de înstrăinare. Astfel explozia *mass-media*, difuzarea accelerată a unui volum imens de informații, extrem de variate și a căror utilitate nu apare clară individului, duce la crearea unei culturi mozaicate, după expresia lui Abraham Moles, o cultură în care individul se simte dezorientat și își pierde discernământul critic, fiind incapabil să o asimileze. O asemenea cultură nu poate contribui hotărâtor la făurirea fundamentului personalității. "În câmpul unei culturi mozaicate, individul izolat este pierdut și chiar dacă sesizează în perspectivă câteva vârfuri ale acestei culturi, el trebuie să admită că este incapabil să le lege printr-o rețea armonioasă a căilor de comunicație așa cum pretindea vechea cultură umanistă"²³.

Desigur, dacă factori obiectivi, unele contradicții care acționează în societatea contemporană, mai ales în *perioada de tranziție*, permit perpetuarea, într-o anumită măsură, accentuarea înstrăinării umane, nu trebuie însă să pierdem din vedere că revoluția

²² Nicolas Berdeaev, *La destination de l'homme*, Editions "Se sers", Paris, 1935, p.313.

²³ Abraham A. Moles, *Sociodinamica culturii*, Editura Științifică, București, 1974, p. 254.

anticomunistă care a inițiat o nouă formă de societate, creează premisele suprimării treptate a oricăror forme de înstrăinare subiectivă, prin faptul că a distrus baza lor socială, sistemică și dictatorială. În același timp, fiind o societate care se făurește în cooperare și sub îndrumarea instituțiilor supranaționale, presupune elaborarea teoretică prealabilă a modelelor de personalitate proprii ei, care vor trebui deci să aibă viabilitate istorică. În acest sens practica socială a dovedit că fiecare țară în tranziție, în actuala etapă a dezvoltării ei, prezintă un model de personalitate, teoretizat anticipat și înlăptuit prin mobilizare convergentă a tuturor mijloacelor sociale, prin culturalizare și educare în vederea realizării respectivului model, prin combaterea tendințelor antidemocratice și rasiste. Pentru a ne referi la România, constatăm constituirea modelului personalității active, plină de inițiativă, asumându-și riscuri personale. Modelul acestei personalități sintetizează valorile culturale ale societății de tranziție și idealurile ei, din păcate încă neclar definite prin prisma specificului național și a actualelor și viitoarelor posibilități de dezvoltare a țării.

Dezvoltarea istorică necesară, dar în același timp neomogenă, tendința dezvoltării unor procese de omogenizare proprii vieții social-economice, fără anularea individualității și creativității originare a națiunilor a fost întrevăzută de Keynes, plecând chiar de la structura metodei sale de cercetare a fenomenelor sociale.

Metoda cercetării vieții sociale este furnizată deci, după Keynes, de însuși viața socială și se bazează pe conceperea sistemică a acesteia, ca unitate indisolubilă. În consecință, problema personalității trebuie cercetată cu aceeași metodă cu care se studiază societatea, întrucât personalitatea este un atom indisolubil al câmpului social, reprezentând transformarea suferită de individ în acest câmp ca urmare a activității sale, a faptului că acțiunea sa capătă o formă concretă, specializată și servește unor trebuințe sociale. În acest sens include procesul general al apropierii și umanizării naturii, proces care include concomitent transformarea omului și triumful lui final asupra formelor de înstrăinare cu care se confruntă.

Prin transformarea mediului, conform trebuințelor și intențiilor sale, omul, el însuși, se adecvează din ce în ce mai mult la mediul umanizat și astfel efectele se răsfrâng reciproc, mediul devenind din ce în ce mai mult civilizație și oferind astfel o imagine despre personalitatea creatoare a omului, iar omul, la rândul său, armonizează tot mai mult relațiile sale cu natura adaptându-se condițiilor ei și protejând-o. Dacă "mediul determină condițiile de viață pentru om și cele de dezvoltare în ansamblu a societății umane"²⁴ este firesc ca în orice societate să se asigure, inclusiv din punct de vedere legislativ, protejarea mediului, să se asigure un mediu sănătos, propice dezvoltării fizice și intelectuale a omului, a personalității umane. Conștientizarea acestor fenomene a condus la apariția a numeroase mișcări ecologiste. Procesul acesta al dominării naturii, care duce la instaurarea armoniei dintre om și mediul convertit, este frânat de dizarmonia și conflictele existente între oameni, grupuri de interese, chiar națiuni. Omul reușește să domine natura cu ajutorul forțelor de producție și a gândirii sistematice, bazată pe urmărirea tehnologizată a evoluției și apărării mediului. Omul tinde să se formeze pe sine astfel încât, din punct de vedere social și cultural, să ajungă la un asemenea tip de personalitate, prin care să controleze chiar forțele dezvoltării sociale. Acest lucru devine posibil, după cum am arătat, prin rezolvarea optimă a problemelor ridicate de tranziție. Numai o societate deschisă spre circulația valorilor și a

²⁴ Ernest Lupan, *Dreptul mediului*, Editura Argonaut, Cluj-Napoca, 1998, p.7.

persoanelor poate asigura corelarea permanentă, armonioasă, a dezvoltării forțelor sociale cu problemele pe care le ridică mediul și, pe această bază, prin asumarea diferențiată și competentă a rolurilor, asigurarea unei adevărate armonii sociale. Idealul grec al omului armonios care duce o viață cu măsură și adaugă astfel armonia existenței sale la ritmurile cosmice, capătă în societatea actuală o nouă forță de atracție și se “materializează”, în conceptul personalității creatoare. Suprimarea înstrăinării înseamnă, după opinia noastră, câștigarea de către om a existenței sale autentice, existență în adevăr și pentru adevăr. *Personalitatea ideală a omului* este tocmai personalitatea pe care și-o poate forma acesta prin creația sa. *Este o personalitate din ce în ce mai complexă și condiționată spiritual, care se armonizează cu natura, cu societatea și cu sine, ajungând să identifice ritmul vieții sale, a desfășurării sale creatoare, armonizat cu cel al istoriei.* Și care, în același timp este capabilă să antreneze conștient mase de oameni în acțiunile și evenimentele la care participă. Plehanov, care avea în vedere elaborarea de către Marx, în polemică cu Bauer, a concepției despre rolul maselor în istorie, considera ca improprie identificarea maselor cu gloata. Căutând să pună în evidență existența premiselor legate de structura socială a masei, care fac posibilă conștientizarea istorică și transformarea dinamică a acesteia, Plehanov scria că: "din punctul de vedere a lui Marx, nu putem opune concepțiile *subiective* ale individului, concepțiilor *gloatei, majorității, etc.*, ca unor concepții *obiective*. Mulțimea este formată din oameni iar concepțiile oamenilor sunt întotdeauna *subiective*, deoarece diferitele concepții constituie una din însușirile *subiectului*. Nu concepțiile “gloatei” sunt obiective ci obiective sunt relațiile din natură sau societate, care *sunt exprimate în aceste concepții*²⁵.

Obiectivitatea relațiilor sociale, exprimată în subiectivitatea conștiinței maselor, determină, în măsura în care masa capătă conștiința legităților istorice care guvernează aceste relații – sau cel puțin conștiința perimării lor – acțiunea istorică eficientă a acestora dar și erupția irațională, excesivă uneori. Acest lucru poate conduce invers, la creșterea rolului maselor în istorie și, deci, obligatoriu, al personalităților care le compun.

Individul aparținător masei sociale, prin rolul pozitiv pe care este chemat să-l joace în istorie, își formează într-un ritm accelerat personalitatea și se afirmă mai rapid - aceasta prezentând mai puține laturi disfuncționale – și devine totodată mai puțin înstrăinat decât reprezentanții grupurilor sociale perimate, care nu reușesc să descopere nimic promițător din partea istoriei viitoare.

Gânditorii care au manifestat o atitudine negativă față de semnificația istorică a maselor și au căutat să le opună acestora idealul personalității rupt de viața acestora, (uneori idealul personalității geniale), așa cum au procedat Nietzsche, Gustave Le Bon, Ortega y Gasset sau Gabriel Marcel, exprimă, după unii, de fapt, atitudinea față de mase a unor grupuri sociale care instinctual se tem de acestea și se autoconsolază prin minimalizarea semnificației lor, prin disprețul practicat față de ele sau chiar prin alarmarea față de acțiunea lor. Ortega y Gasset consideră astfel că prototipul individului din sânul masei, reprezentativ pentru ea este *omul-masă*. Acest om, susține Ortega, se complace în mediocritatea intelectuală, el este incapabil să înțeleagă semnificațiile mai profunde ale teoriilor filosofice, sociale și culturale și dă cea mai rea întrebuintare ideilor pe care și le însușește, fiind predispus către fanatism. În consecință, *omul-masă* este prezentat ca un inamic real al civilizației și culturii societății constituite, rolul său neputând fi decât anihilator. Concepția

²⁵ G.V.Plehanov, *Contribuții la problema dezvoltării concepției moniste asupra istoriei*, București, Editura de Stat, 1951, p.202.

lui Ortega y Gasset ne poate apare nejustificată, incapabilă să sesizeze că așa-zisul om-masă, fiind cel mai adesea reprezentantul tip al masei, este adesea un individ cu personalitate pronunțată și cu deschidere către progres, fiind un pion esențial al lui. “Cu toate că în ansamblul ei teoria omului-masă, prezentată de filozoful spaniol, este în esență reacționară, dacă avem în vedere unele observații făcute de el, și anume faptul că omul-masă poate fi întâlnit și în rândul elitelor, și deci nu vizează exclusiv masele populare, teoria sa, a omului-masă poate fi luată și ca expresie a înstrăinării omului în societatea capitalistă. În acest caz toate atributele negative de care este criticat omul-masă, în existențialismul său, pot fi puse pe seama efectului negativ asupra omului pe care-l are societatea capitalistă contemporană, efect care se concretizează în primul rând prin uniformizarea și standardizarea conștiinței umane”²⁶. Frica de mase – care s-a dovedit, nu o dată în istorie că pot fi manipulate - o recunoaște, e drept cu îngrijorare, și Gustave Le Bon, constatând că: "vocea maselor a devenit preponderantă. Ea dictează conduita regilor. Destinele națiunilor nu se mai pregătesc în consiliile prinților, ci în spiritul maselor."²⁷

Eventuale “amendamente” ce se pot aduce în favoarea concepției despre mase a lui Ortega y Gasset, care oricum este unul din filosofii istoriei remarcabili, ar putea consta în meritul de a fi repus, chiar implicit, în discuție în secolul trecut problema generațiilor ca realizatoare ale istoriei, și care ne ajută, de fapt, să înțelegem cu atât mai profund discernământul cu care a văzut revoluționarul Bălcescu structura și funcțiile maselor în istorie. Omul, întrucât se formează ca ființă socială și ca personalitate numai în colectivitate, autodefinindu-se în raport cu valorile acesteia – masele reprezintă de fapt colectivitatea cea mai întinsă și mai puternică, care, acumulând energiile și experiența proprie activității pe care o desfășoară, se conștientizează și se revoluționează, antrenând pe toți indivizii la viața istorică, modelându-i profund ca personalități, ca subiecți reali ai istoriei. După cum notează chiar și Plehanov, conștientizarea, care este un proces inerent personalizării, se realizează numai în acest mod, prin participarea individului ca element al masei la istorie – și această descoperire a aportului subiectivității la înfăptuirea istoriei, prin activitatea concretă a omului, el o întrevece ca o trăsătură distinctivă a întregului activism social: “omul devine însă *“subiect”* numai în istorie, deoarece numai aici se dezvoltă conștiința lui de sine. A ne mărgini la cercetarea omului ca membru al regnului animal, înseamnă a ne mărgini la cercetarea lui ca “obiect”, ignorând dezvoltarea lui istorică, practica lui socială, realitatea umană concretă. A ignora însă toate acestea înseamnă a face materialismul “arid, sumbru, jalnic”²⁸. Mai mult, înseamnă a-l face *fatalist*, condamnând omul la o totală supunere față de materia oarbă. Marx a remarcat acest neajuns al materialismului francez și chiar al materialismului lui Feuerbach și și-a propus să-l “îndrepte”, dar materialismul său economic nu constituie un răspuns la întrebarea, cum se dezvoltă “activitatea concretă” a omului, cum se dezvoltă datorită ei conștiința lui de sine și cum se formează latura subiectivă a istoriei, care este, cu adevărat, rolul personalităților.

Rolul istoriei colective în formarea personalității, în dezvoltarea conștiinței istorice, înțelegerea de către om a dependenței sale de colectivitate și tendința lui de autonomizare în acțiunea comună – sunt recunoscute și de Raymond Aron, care, plecând de la premisa unui

²⁶ Nicolae Mariș, *Din istoria existențialismului american și spaniol (Paul Tillich, Unamuno și Ortega y Gasset*, în vol. Aspecte din filosofia contemporană, București, Editura Academiei, 1970, p. 178.

²⁷ Gustave Le Bon, *Psihologia mulțimilor*, (trad.M.Tabacu), București, Editura Antet XX Press, p.4.

²⁸ G.V. Plehanov, *op.cit.*, p.204-205.

atomism social, pe care Althusser îl va condamna, arată cum activitatea practică a omului în câmpul istoric îl conduce, odată cu conștientizarea, la conflictul cu valorile și idealurile pe care și le formase anterior, contradicție care joacă și ea un rol de autopropulsare a sa în istorie: "Pentru a ști că este din istorie, omul trebuie să descopere că el aparține unei colectivități care participă la o istorie comună mai multor colectivități. Societatea și istoria sa reprezintă mediul în care fiecare se realizează, mediu pe care îl suportă și îl judecă. Dacă istoria n-ar fi fost decât locul schimbărilor colective, omul n-ar căpăta conștiința ființei sale istorice. Odată ce el a recunoscut devenirea reală al cărei unul dintre atomi este, lui îi trebuie încă, pentru a măsura dependența sa, să observe în el însuși această natură pe care vroia s-o condamne în numele idealurilor sale. Omul este istorie"²⁹.

Această istoricitate a omului reprezintă condiția genetică și definitorie a personalității lui, în concepția lui R. Aron, după cum posibilitatea de a fi ființă istorică, de a întemeia o civilizație și o cultură rezidă în tendința sa de a se cristaliza ca personalitate, de a-și realiza pe această bază relațiile sale cu colectivitatea, ajungând să domine uneori astfel, în situații din ce în ce mai propice, necesitatea vitregă a istoriei, punându-și amprenta asupra evoluției viitoare.

Problema corelației dintre personalitate și masă, dintre personalitate și istorie nu poate fi abordată mulțumitor dacă nu avem în vedere și poziția noastră, expusă cu alt prilej,³⁰ care pornește de la conceperea societății ca un câmp de personalități, sistem în care se produc continuu procese de personalizare și depersonalizare. În cadrul acestei concepții pot fi explicate mai bine personalitățile singulare, remarcabile, uneori geniale, care se afirmă în procesul istoric, cu rol conducător și creator în istorie, ale căror acte sunt fapte fundamentale de civilizație și cultură sau, în cazul celor negative adevărate catastrofe umane. Asemenea personalități, pozitive sau negative: Homer, Hanibal, Aristotel, Caesar, Dante, Shakespeare, Kant, Hegel, Napoleon, Hitler, Stalin, etc. prin activitatea și opera lor, marchează singularități puternice în câmpul istoric și cultural, distorsionând procesele de personalizare inerente vieții sociale. Ele nu sunt însă făuritoare ale istoriei și culturii decât prin faptul că au reușit să înțeleagă tendințele majore ale dezvoltării istorice și culturale, au reușit să subsumeze universalul puternicei lor individualități și să stimuleze astfel ritmul întregii dezvoltări sau, invers, în cazul personalității negative, să frâneze și să stranguleze normala dezvoltare istorică. Genialitatea lor le-a permis să rezolve probleme pe care omenirea și le puna în momentul în care au apărut ele, astfel încât această rezolvare să dovedească viabilitatea istorică și culturală, depășind limitele structurilor sociale și mentalităților prezentului, sau, în cazul marilor personalități negative, să pună grele probleme tehnice și morale geniului umanității, pentru ca, apoi, omenirea să elimine aceste "genii ale răului".

Apariția marilor personalități nu este întâmplătoare, ci reprezintă cristalizarea energiilor latente și forțelor spirituale acumulate în masa istorică, în mișcarea ei de construcție socială. Evident, genialitatea acelor indivizi determinați, care se ridică din rândurile masei și își impun personalitatea atât de pregnant, titanic am spune, încât ajung să dea o măsură valorilor și să impună direcțiile dezvoltării, poate fi întâmplătoare. Poate fi rodul hazardului că orașelul Königsberg a avut în rândurile lui unul dintre cei mai mari

²⁹ Raymond Aron, *Introduction à la philosophie de l'histoire. Essai sur les limites de l'objectivité historique*, Gallimard, Paris, 1938, p. 322.

³⁰ Emil Pop, *op.cit.*

filosofi ai lumii, dar nu poate fi întâmplător faptul că dezvoltarea conștiinței filosofice la sfârșitul secolului al XVIII-lea impunea triumful spiritului critic, întrucât dezvoltarea științei cerea stabilirea originii, valorii și limitelor cunoștințelor noastre, iar atmosfera intelectuală-filosofică a Germaniei se dovedea cea mai propice, în această perioadă prin progresele ei tehnice, economice și culturale pentru a apărea, în cadrul ei, un gânditor – Kant, de talie, care să analizeze aceste probleme.

Dacă Renașterea a fost o epocă care a avut nevoie de titani și a născut titani, potrivit accepției unor gânditori, rezultă că, în spiritul interpretării obiective a rolului personalităților de excepție, în istorie și cultură, cercetarea exemplului Renașterii, ne poate duce la concluzia că fiecărei epoci istorice îi este propriu *titanismul* ei, dimensiune a mișcării istorice prin care denumim necesitatea și capacitatea unei epoci istorice de a genera, de a forma în rândurile maselor istorice proprii ei, *personalități telurice*, capabile să creeze valorile definitorii ale epocii respective aducând-o la maxima înflorire, și capabile, în același timp, să genereze și *valorile de depășire istorică*, dialectică a respectivei epoci, valori conflictuale care neagă și integrează în noul lor sistem valorile proprii epocii, în numele progresului uman general. O asemenea poziție de principiu implică, aproape cu necesitate, concluzia că fiecare perioadă istorică își modelează propria configurație umană prin intermediul generațiilor, că în fiecare generație rolul preponderent îl joacă nu atât masa istorică, cât mai ales gradul de personalizare a societății. Masa istorică se manifestă în activitatea ei productivă și politică, ea realizează baza transformărilor sociale, iar la rândul lor generația și masa istorică reprezintă colectivitățile cele mai vaste din cadrul unei societăți în care se modelează personalități chemate să realizeze mișcarea generală a istoriei; dintre aceste personalități, unele se dovedesc cu totul remarcabile, de excepție – reprezentând nuclee de polarizare a mișcării istorice și culturale, modele quasi-ideale, către care trebuie să tindă această mișcare.

Teoria personalității pe care o promovăm se opune atât minimalizării cât și exagerării rolului istoric al personalităților creatoare. Arătând că însăși cursul istoriei face ca în masa în mișcare, fiecare individ să devină un subiect istoric, un creator de istorie, această teorie recunoaște necesitatea existenței unor creatori de maximă valoare, a unor forțe de extremă luciditate și hotărâre care să teoretizeze și să acționeze, nu numai să formuleze ideile unei epoci și a unei clase sau grupări ci și să facă din ele o forță de realizare a destinului istoric. Astfel teoria personalității poate apare, și chiar este, o sfidare la adresa teoriilor totalitare.

Dacă în societate se ajunge la un cult al personalității sunt afectate principiile vieții sociale; dacă formele de inechitate și de selecție subiectiviste a cadrelor de conducere proliferază, atunci, formarea rațională a conștiinței democrației, personalizarea în și din mase sunt frânate. Ori, atât în direcția formării personalității cât și a istoriei în care ea este angrenată, această situație poate deveni deosebit de disfuncțională.

Personalitatea, normală sau excepțională, poate contribui, prin acțiunea lucidă, prin opera pe care o făptuiește la propulsarea dezvoltării istorice a națiunii. Încercările de a proceda arbitrar, dând expresie unui voluntarism fără margini sunt sancționate, tocmai de această istorie, așa cum s-a întâmplat în cazul dictaturii lui Ceaușescu, a cărui politică a dus la o tragedie națională. “Puterea exemplului pe care îl impune personalitatea poate fi în schimb atât de eficientă încât să impună un model de comportament creator, un *pattern* care servește formării unui mare număr de noi personalități, unei difuzări remarcabile a valorilor culturale. Într-adevăr, tocmai fiindcă achizițiilor istorice ale omenirii le este propriu că se

transmit pe calea preceptului și a exemplului și nu prin reproducere sexuală, ceea ce a dobândit un grup dat, poate fi însușit nu numai de generațiile ulterioare ale acestui grup, ci și de alte grupuri cu care acesta a intrat în contact; această posibilitate de *difuzare*, care constituie o modalitate specifică a evoluției tehnice și culturale, joacă în realitate un rol atât de important, încât istoria nu cunoaște nici o grupare omenească al cărei tezaur cultural să nu comporte împrumuturi de la alte grupuri³¹.

În aprecierea personalităților, criteriul fundamental trebuie să fie cel al creației, al operei pe care o realizează, iar opera trebuie la rândul ei apreciată după efectele transformatoare pe care le produce în viață, civilizație, în cultură. Aceste criterii le are în vedere și Cassirer atunci când pune problema caracteristicilor prin care o personalitate se distinge de alta, deși ele participă la o aceeași sferă a umanității. “Caracteristică remarcabilă a omului, semnul său distinctiv, nu este natura sa fizică sau metafizică, ci opera sa. Această operă, acest sistem al activităților umane sunt cele care definesc și determină cerul “umanității”. Limbajul, mitul, religia, arta, știința și istoria sunt constituenții, diferitele sectoare ale acestui cerc. O “filosofie a omului” ar fi, prin urmare, o filosofie care ne-ar oferi posibilitatea de a pătrunde esența structurii fundamentale a fiecăreia din aceste activități umane și care ne-ar permite, în același timp, să le înțelegem ca un întreg organic³².”

Complexitatea extraordinară a personalității, necesitatea abordării ei complementare prin intermediul filosofiei, istoriei, psihologiei, sociologiei, ciberneticii, etc., și privirea ei, sintetică, în cadrul antropologiei, așa cum a fost ea realizată în istoria modernă și contemporană a evenimentelor și a gândirii, a fost nu numai posibilă ci, reprezintă și o bază continuu stimulative de cercetare. Se confirmă, în viața socială, legea culturală formulată de C.R. Motru a existenței și accentuării gradelor de libertate ale personalității ca urmare a multilateralității, a dezvoltării ei energetice, istorice. Omul personalizat trece de la multilateralitate la omnilateralitate, ca urmare a faptului că acest proces este chiar forma de organizare spirituală-axiologică și acțională-practică a conștiinței creativității istorice.

³¹ Antoine Pelletier, Jean Jacques Goblot, *Materialismul istoric și istoria civilizațiilor*, p. 95.

³² Ernest Cassirer, *Eseu despre om. O introducere în filosofia culturii umane*, Editura Humanitas, București, 1994, p. 99.

NOUL REGIM DEMOGRAFIC ÎN ROMÂNIA – O PERSPECTIVĂ REGIONALĂ

CORNELIA MUREȘAN

ABSTRACT. New Demographic Regimes in Romania – a Regional Perspective. There are enough reasons to attempt a regional analysis of the recent demographic changes in Romania in order to test the advance of one or another region in the process of approaching the nowadays demographic regimes of Western Europe [Van de Kaa, 1999]. The first changes brought by the demographic transition appeared in Transylvania; therefore, we shall focus particularly on this region.

Without being a separate political-administrative unit, Transylvania is a historically distinct region because, unlike the southern and eastern parts of the Romanian territory which had been under the influence of the Ottoman and the Czarist Empires, it had been under the domination of the Austro-Hungarian Empire until its unification with the rest of Romanian territory (1918). At present, Transylvania seems to be also a distinct cultural area where there is a greater linguistic, ethnic and religious diversity than in the rest of the territory.

To simplify things, we can consider that the more a region has diminished its fertility and nuptiality quantum, the closer is to the West-European pattern. If the timing of the two phenomena moves towards higher ages and it extends for a larger period, we can say that the European pattern is more substantial. If the interval between marriage and first birth decreases and the weight of out-of-wedlock births increases, we have again a more European pattern.

Concerning mortality, there is no theory that says that the normal trend is the increase and not the continuous decline of mortality. Nevertheless, in Romania, as in many other ex-communist countries, an undesired decrease of life-expectancy takes place, even if some progress in infant mortality is notable. For this reason we will consider this as a reference framework for comparisons and we will see if Transylvania is also on an undesired first place.

Data. Territorial divisions. Methods of analysis.

The data we use refer to the entire 8-year period between 1989 and 1996. They contain age and sex specific fertility, marriage and death rates for all 41 administrative units (counties, “județe”) of Romania.

The first division refers to the three historical regions, plus Bucharest as a separate entity. The second division refers only to the territory of the historical region Transylvania: 7 regions, each of them containing 2-3 counties, as shown in Figure 1.

According to the first type of analysis I calculated the classical quantum and tempo indicators for the three demographic phenomena for each county and I made comparative analyses among the three historical Romanian regions. Another kind of analysis that I used in my approach was the log-linear analysis of age specific fertility, marriage and death rates.

For the division into 3+1 historical regions the models that I found have the following generating categories:

Fertility
region*age
time*age

Marriage
region *age
time*age
sex*age

Mortality
region *age
region*sex
sex*age
time

Figure 1. Division of Romania into 3 historical regions and Bucharest. Division of Transylvania into 7 cultural areas

The main findings are:

Fertility- a preserved advance

Table 1.

Total fertility rate, mean age at first birth for mother. Means and standard deviations for counties, for 3+1 historical regions.

Province	No.depar-tements	TFR (std.dev.)		Mean age (std.dev.)		Diffe-rence
		1989	1996	1989	1996	
Moldavia	8	2,82 (0,39)	1,58 (0,18)	22,2 (0,38)	22,8 (0,39)	+0,6
Valahia	16	2,32 (0,24)	1,31 (0,11)	21,8 (0,50)	22,4 (0,50)	+0,6
Transylvania	16	2,11 (0,31)	1,29 (0,17)	22,4 (0,36)	23,0 (0,34)	+0,6
Bucharest	1	1,47	0,89	23,9	24,9	+1,0

The average number of children per woman for the whole fertile period in one calendar year (TFR) fell under the replacement level in all historical regions. The lowest values, both at the beginning and the end of the period, are reached in Transylvania (1,29) (excepting Bucharest), the inter-county diversity decreased.

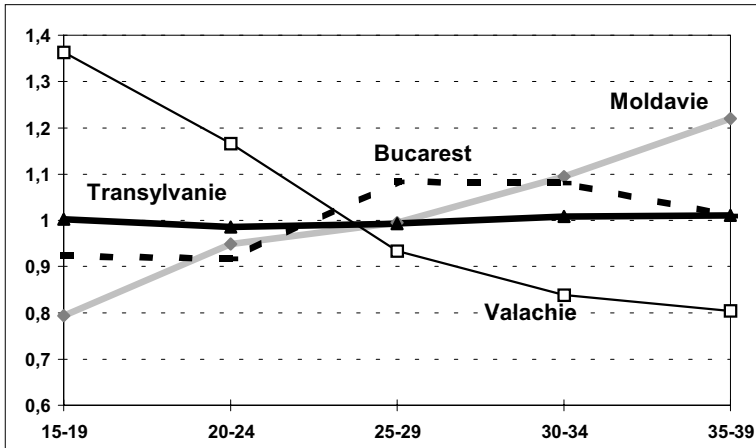

Figure 2. Interaction effect between region and age upon recent fertility (1989-1996) in Romania

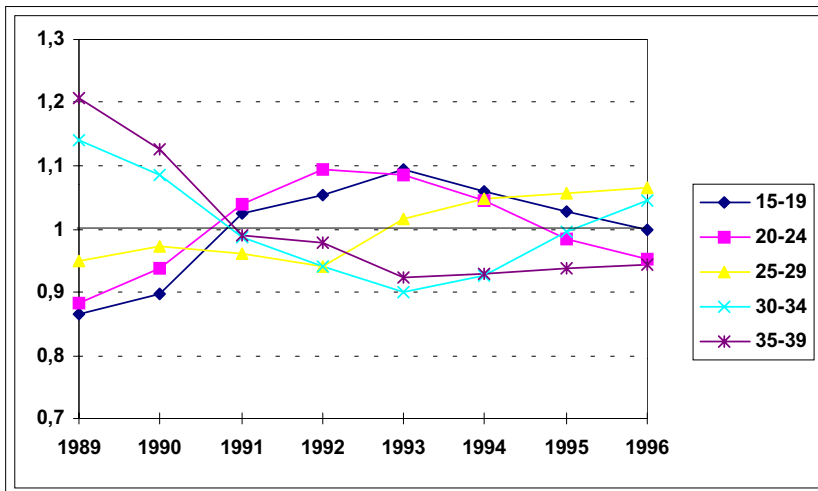

Figure 3. Interaction effect between time and age upon recent fertility (1989-1996) in Romania

A slight increase of the mean age of mother at first birth takes place, after its decrease until 1993. The mean age at first birth increased with 0,6 years in all historical provinces, but Transylvania is still the leader because it started from the highest level (23 years). The inter-county variability remains.

During the 8 years that were studied there were no new fertility disparities among regions, age specific fertility disparities remaining the same in each region. (Variables region and time are independent in the model, if we control the variable age).

There are specific fertility patterns for each historical region and these patterns remained the same during the time. Figure 2 shows that in Moldavia the fertility of women aged between 30 and 39 years is higher than that of the entire country and the fertility of very young women (15-19 years old) is lower. In Wallachia the pattern is opposite: here births until age 25 are preferred and those after age 30 are less frequent. In Transylvania the fertility pattern is the same as the national one.

Time operates upon fertility but not directly, not in the same way for all sub-populations but through age, differently for age groups. But time action is the same for all regions. Thus the preference for late fertility decreased at the beginning, due to the diminishing of superior rank birth. Yet, the precocious fertility increased. After 1993 these tendencies began to invert and a convergence of preferences towards main effects – those of age, time and region from the model – took place.

Concerning marriage, we can balance if there is or not more willingness towards change?

Table 2.

Female total marriage rate, mean age at first marriage for women, difference between mean ages at first marriage and first birth. Means for counties, depending on historical region and Bucharest

Province	T 1 st MR		MA 1 st M		Difference	
	1989	1996	1989	1996	1989	1996
Moldavia	0,857	0,756	21,8	22,2	0,37	0,56
Valachia	0,894	0,726	21,8	22,5	-0,01	-0,14
Transylvania	0,850	0,705	22,0	22,8	0,43	0,17
Buchrest	0,988	0,636	23,6	24,6	0,30	0,30

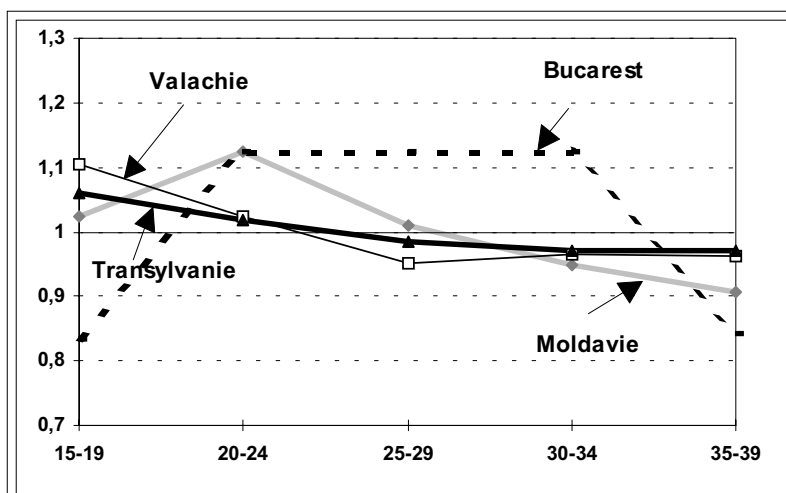

Figure 4. Interaction effect between region and age upon recent marriage, 1989-1996

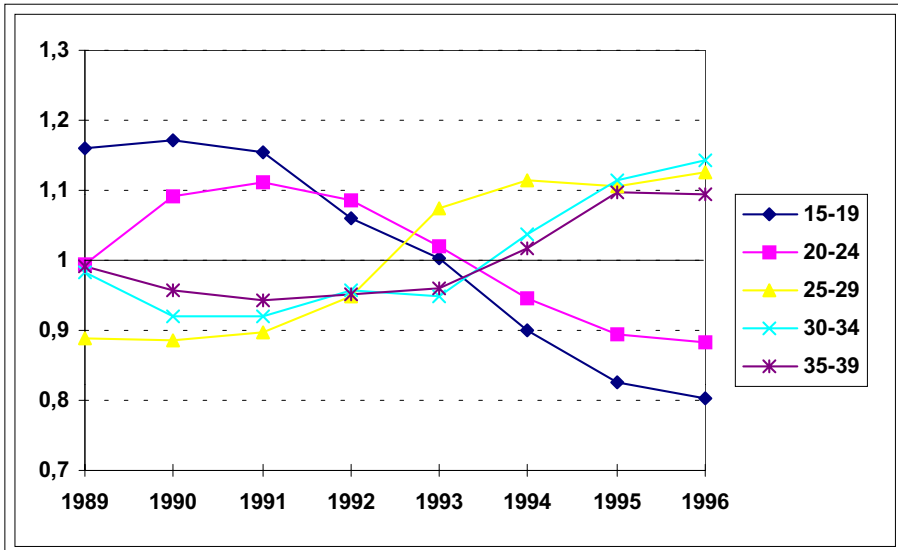

Figure 5. Interaction effect between time and age upon recent marriage, 1989-1996

The quantum of marriage declines in all regions, but the disparities remain.

The mean age at first marriage increases in all regions but at the same time disparities among counties increase. We find the highest ages in Transylvania (without Bucharest) and again these are identical with national values.

The diminishing of the difference between mean ages at first birth and at first marriage takes place only in Wallachia and Transylvania; in Moldavia opposite trend can be noted. These smaller and smaller differences between the two mean ages can be due both to the decrease of the interval between marriage and birth – actually the conception of child before marriage – and to the increase of the out-of-wedlock births which take place rather at young ages. According to Van de Kaa's scheme, Transylvania is more willing for alternatives to marriage (Wallachia was already) and in Moldavia marital institution seems to consolidate.

The log-linear model that takes into consideration specific nuptiality rates (for sex and age) is identical with the case for fertility. It is the model of independence – conditioned by age – of variables region and time, the biggest part of the influence exerted by regional appurtenance being mediated by age. Time does not operate directly upon regional specific nuptiality, but this does not mean that no changes take place. Time is a variable whose action is mediated by age so changes have different means for different ages.

The profiles of the provincial nuptiality are not very different compared with the national pattern. We can observe, in Figure 4, a slight preference for marriage below age 20 in Wallachia and a surplus of nuptiality at age group 20-24 in Moldavia, an age group which is preferred by the majority of female nuptiable population.

We find a very distinct pattern in Bucharest, very frequent for age group 20-35. Transylvanian nuptiality does not seem to have a distinct pattern compared with the national one.

Figure 5 shows an obvious tendency of diminishing in time of the early nuptiality rates, below age 25, and an increase of marriage after age 30, especially since 1995. Romania seems to make its option for western European marriage pattern clearer, although the changes are very recent. As it has already been shown, classical analysis reveals that Transylvania is now more willing for this kind of evolution, though we need more ample investigations to be sure.

Mortality – a different profile

Table 3.

Life-expectancy at birth for [0,85[years interval, gender differences in life-expectancy, infant mortality and death rate for age group 40-44. Means and standard deviations for counties, for historical regions and Bucharest

Province	Life-expectancy at birth (std.dev.)		Male surmortality	Infant mortality	Death rate for age group 40-44		
	Year	Male			Female	Male	Female
Moldavia	1989	66,8 (0,8)	71,9 (0,6)	5,1	30,6	4,8	2,3
	1996	64,8 (1,1)	71,7 (0,9)	6,9	26,6	7,3	3,1
Valahia	1989	65,8 (1,3)	71,4 (1,2)	5,6	28,6	5,1	2,6
	1996	64,4 (1,2)	71,7 (0,9)	7,3	24,0	7,4	2,8
Transylvanie	1989	65,9 (1,3)	71,8 (1,2)	5,9	23,4	5,4	2,5
	1996	64,6 (1,4)	72,0 (1,1)	7,5	18,8	8,1	2,7
Bucharest	1989	66,2	72,5	6,2	25,8	4,4	2,3
	1996	65,9	72,9	7,0	16,3	6,9	2,8

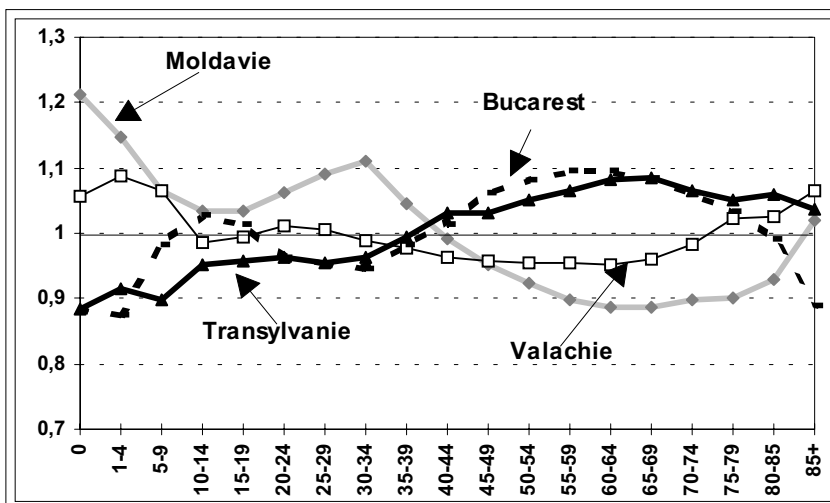

Figure 6. Interaction effect between region and age upon recent mortality, 1989-1996

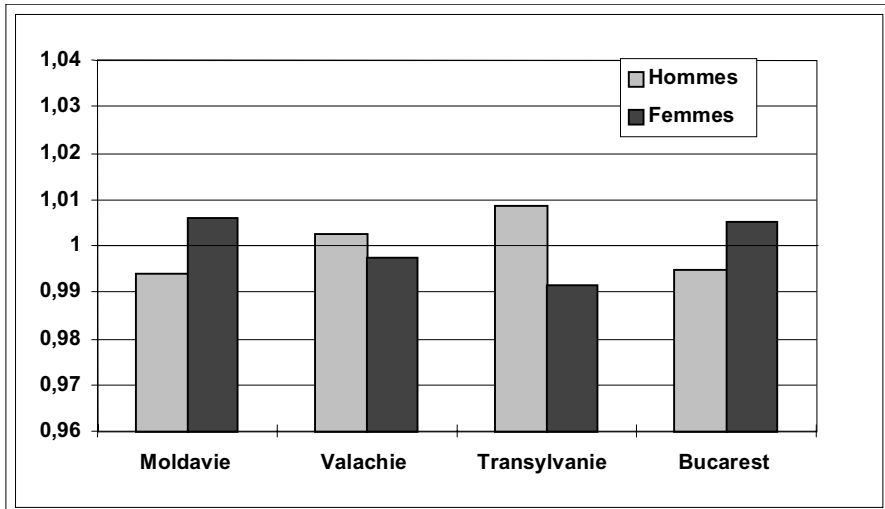

Figure 7. Interaction effect between region and sex upon recent mortality, 1989-1996

Having as a background some negative manifestations of Romanian mortality, the only positive evolutions are the ones for infant mortality (table 3). A more significant decrease (4,6 point) took place in Transylvania and Wallachia and slightly lower ones in Moldavia (4,0 points). If we do not take Bucharest into account, we can say that Transylvania preserves its favorable position.

Female life expectancy at birth did not suffer very big changes during the period studied but on the other hand some systematic losses for males were registered. The biggest decreases took place in Moldavia (2 years), Wallachia (1,4 years) and Transylvania (1,3 years). For this case also, the findings are true only if we do not take Bucharest into account. Here decreases were much smaller: 0,3 years. Actually during this involution a convergence took place. Transylvania did not have and does not have a more favorable position.

The log-linear model that takes into consideration death rates depending on age, sex, region and time shows that there is no association between the time factor and the other variables; this means that time affects all ages and regions in the same way.

Yet, the model shows the existence of the regional specific character of mortality profiles that becomes manifest in different ways, depending on age and sex; but it changes over time (figures 6 and 7).

Concerning diversity in Transylvania we can say that:

Its population is the most heterogeneous from the ethnical, linguistic and religious viewpoint. Actually, demographic behaviors in Transylvania result from a sum of behaviors that are probably very different.

Searching for some territorial divisions that emphasize very clear structuring demographic manifestations and that can be sociologically legitimated, I found out that the structuring criteria are not the mere membership to an ethnic group or to a religion. These

variables, taken separately, can not justify by themselves a particular demographic regime. Both the quantum and the tempo indicators for demographic phenomena in Transylvania during 1989-1996 are not correlated either with the ethnical structure of the counties or with their religious structure.

The demographic regimes in Transylvania are marked by cultural areas, which in turn are defined on the basis of more complex criteria which seem to take into consideration ecological and social modernity differences rather than ethnic groups, religion or mother tongue. With the territorial division obtained on the basis of double factorial and cluster analysis, the log-linear analysis made for each demographic phenomenon – fertility, nuptiality and mortality – highlights very simple patterns, where the three factors: region, time and age, appear only independently. This means that the regions delimited in that way are homogeneous from the demographic viewpoint and the regional influences become manifest in a large measure through main effects and there is no distinctive pattern that shows very different behavior patterns. The only more complex pattern, which contains (as the one obtained for historical regions division) interaction terms¹ is the marriage model.

The main findings of the multiplicative analysis of fertility and death rates, depending on the variables region, age and time, shows that the Transylvanian regions that are characterized by high levels of fertility and mortality are those that are in the north-western part of the country (Maramures–Salaj–Bistrita and Bihor–Satu Mare), as shown in figures 8 and 9. The region Brasov-Sibiu, with a German influence, occupies an opposite position, with the lowest fertility and mortality.

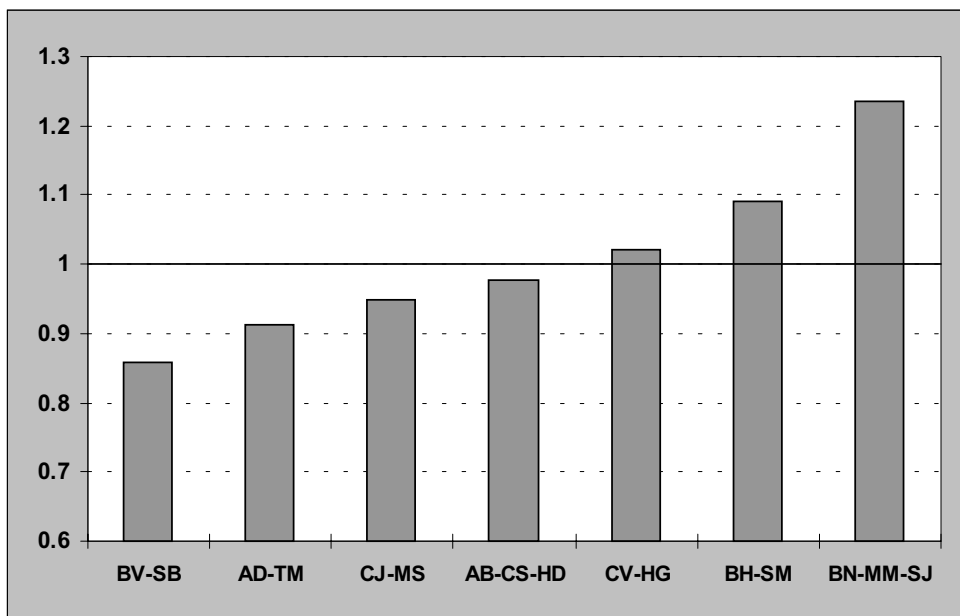

Figure 8. Main effect of region upon recent fertility in Transylvania, 1989-1996

¹ region*age + time*age

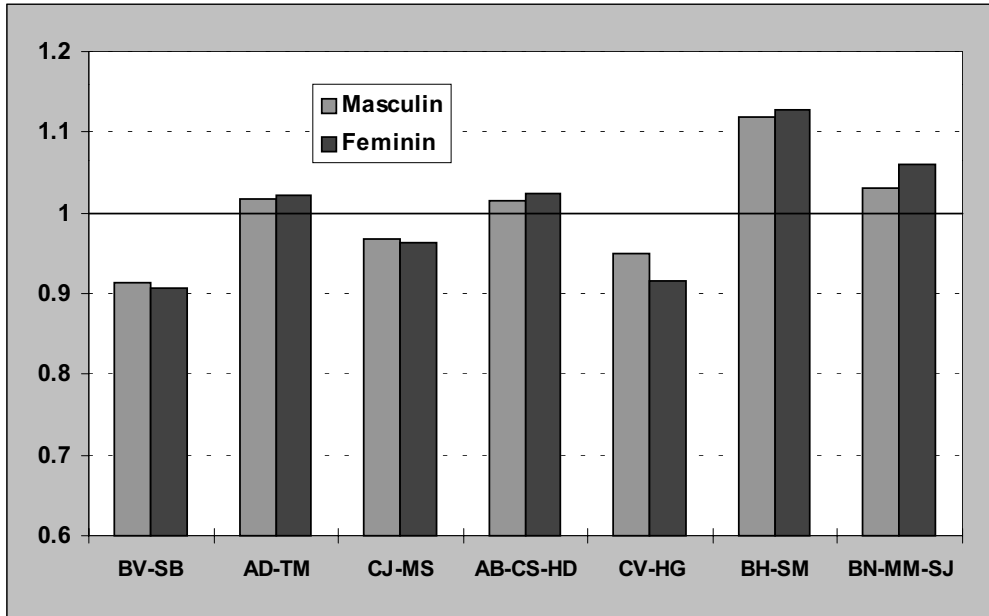

Figure 9. Main effect of region upon recent mortality in Transylvania. 1989-1996

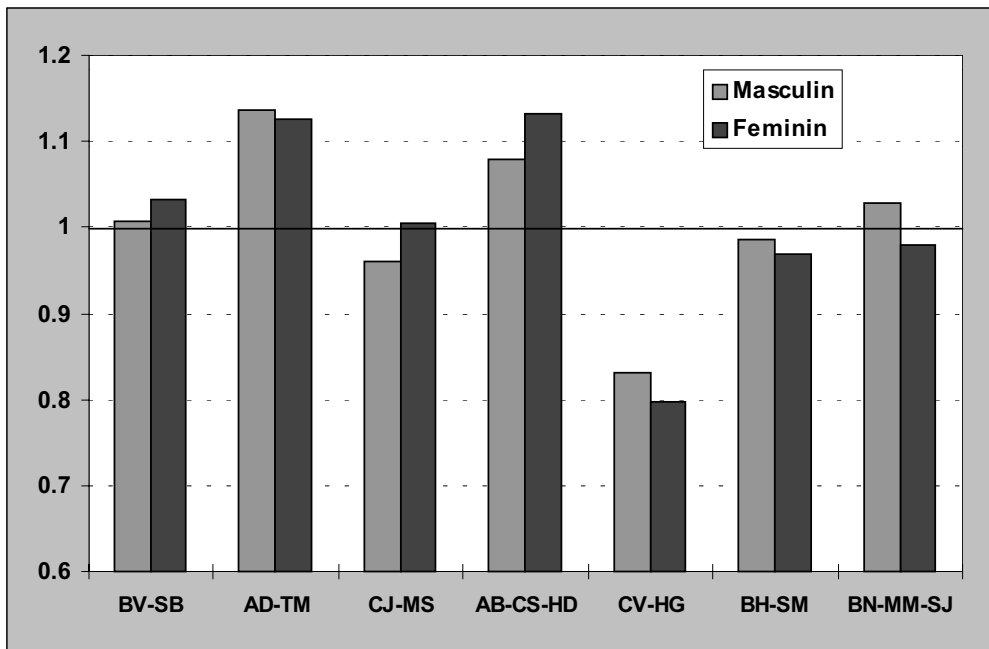

Figure 10. Main effect of region upon recent nuptiality in Transylvania, 1989-1996

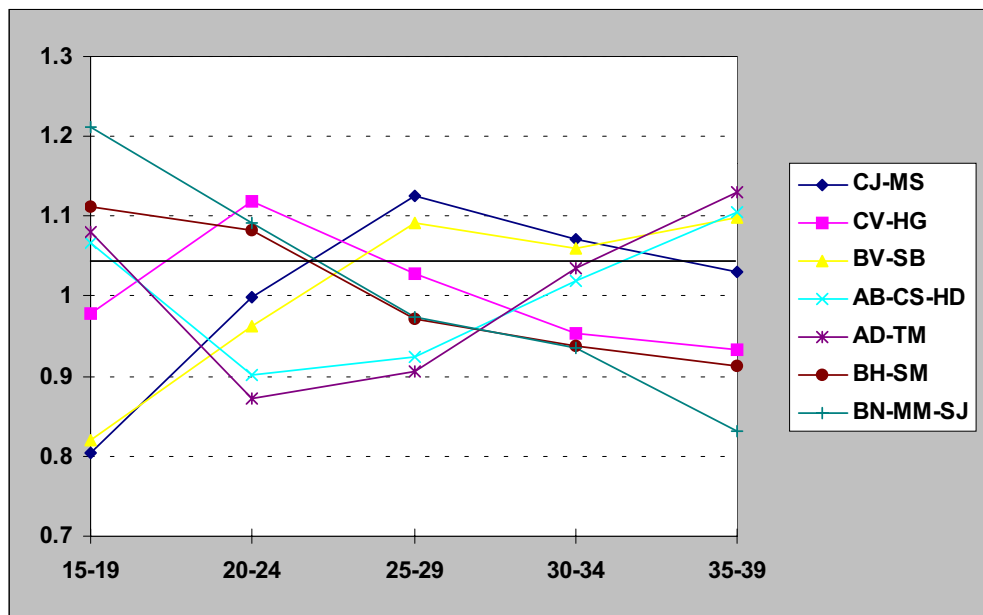

Figure 11. Interaction effect of region and age upon recent nuptiality in Transylvania

Concerning fertility, the second region with German - Swabian –influence, Arad-Timis, is placed beside the first one (it means very low quantum) but we can not say the same concerning mortality. The regions with lower mortality are Covasna-Harghita (with a Hungarian majority) and even Cluj-Mures (with a mixed Hungarian-Romanian population), but only the latter has also a low fertility whereas the other one has the average levels of Transylvania.

But concerning nuptiality our prospects are not confirmed. The regions with a higher fertility (Bihar-Satu Mare and Bistrita-Nasaud – Maramures – Salaj) do not have also a more intense nuptiality. They are placed at the average levels of Transylvania. The regions situated in southwest Transylvania (Arad-Timis and Caras Severin – Hunedoara) have a higher nuptiality, as shown in figure 10. Arad-Timis region has an even lower fertility level than the Transylvanian average.

The log-linear model for marriage in Transylvania shows that here there are different patterns depending on age, unlike fertility and mortality, where these profiles seem to be alike, the differences being unimportant.

The regions Arad-Timis and Alba-Caras Severin-Hunedoara, with higher nuptiality (see figure 11) have also a distinct profile: very early marriage (below age 20) is preferred, same as the late nuptiality (over age 30). The “normal” marriage for Romania (age 20-29) is under-preferred, but it is undoubtedly the age with the highest nuptiality rates. This fact is not visible in the differences graph but only in the one that shows the main effect of variable age. (I did not introduce it here because it is too common place for

our analysis). The region with the lowest quantum of nuptiality is Covasna-Harghita, with a Hungarian majority, where we can see a preference only for the age group 20-24; in the rest no age for marriage is stimulated. In Transylvania there are two more marriage profiles besides the two already mentioned (figure 11) and that is one specific to its north-western part (Bihor-Satu Mare and Bistrita Nasaud-Maramures-Salaj) with an early nuptiality and one specific to its central part (Cluj-Mures and Brasov-Sibiu) with a pattern that discourages early marriage, preferring marriages over age 25.

Conclusions

The enormous social, economic, and political changes in Romania after 1989 were associated with an abrupt fall in fertility and a rise in mortality. These trends have meant a rapid population decrease in recent years and frequently prompted a pessimistic debate in the popular media, and sometime also in the scientific literature.

If the negative evolution of mortality is associated not only with the new social and economic situation but also with old hidden trends [Mureșan, 1999], the debate about the reproductive behavior is focused on the specific interrelation of fertility and the socioeconomic changes. For instance, are the recent demographic changes in this part of Europe the result of a diffusion of Western European behavior, or do they represent a reaction on the part of individuals to the difficulties associated with the transition towards a market economy and a democratic society?

In this article we cannot respond clearly to this question but we can argue that a delay in pregnancy and the lower level of fertility, a decrease in marriage rate, the increased incidence of divorces, the spread of voluntary childlessness, and the increase in extra-marital birth are typical behavioral changes associated with the “second demographic transition” [Van de Kaa, 1999]. Low fertility levels may then be the result of such a transformation of demographic behavior towards more “modern” or more “western” patterns. Instead of representing a crisis, current fertility patterns are therefore a more or less change associated with the transformation in Eastern Europe.

The regional perspective of the analysis reveal past and preserved differences among the historical regions of Romania, but almost the same evolutions for the most recent years.

REFERENCES

1. Van de Kaa, Dirk (1999) – “Europe and its population: the long view”, *European Studies of Population*, volume 6 1999, London, Kluwer Academic Publishers, pp. 1-49.
2. Mureșan, Cornelia (1999) – “The decrease of life expectancy at birth in Romania: some crisis contributing factors”, *Health & Place no.5* 1999, Elsevier Science Ltd., pp. 187-192.
3. Sandu, Dumitru (1996) – *Sociologia tranziției. Valori și tipuri sociale în România*, Bucharest, Ed.Staff, p.227

MANAGEMENTUL ȘI ANALIZA DATELOR CALITATIVE SEMISTRUCTURATE

MIRCEA AGABRIAN

ABSTRACT. The Management and Analysis of Semistructured Qualitative Data. This article tries to demonstrate how qualitative research can gain rigour, preserving in the same time flexibility, by using computer procedures. In the first part, the author, based on the main references of the literature, focuses upon the possibilities of codification and quantification by software the answers to semistructured interview. The second part illustrates these possibilities in a empirical investigation regarding the self-description status of the distance-learning students from Romania.

Introducere

Rezerva cercetătorilor calitativiști față de metodele de analiză a datelor cu ajutorul computerului reflectă, cel puțin parțial, distanța acestor cercetători de curentul metodologic principal al anchetei cantitative și de cercetările experimentale unde, între 1960 și 1970, computerul a devenit instrumentul ajutător indispensabil. Mai mult, o privire mai apropiată de rădăcinile filozofice și epistemologice ale cercetării interpretative arată clar că acea anumită precauție împotriva tehnologiei computerului este justificată cu referire la natura procesului hermeneutic. Abordarea filozofică care joacă un rol important în cercetarea calitativă, astfel ca fenomenologia, filozofia limbajului și hermeneutica, au accentuat mereu că ambiguitatea și contextul asociat formulărilor limbajului cotidian trebuie să fie considerate caracteristici principale ale acestui limbaj. Urmând acest argument - elaborat și dezvoltat de abordările postmoderniste (Denzin și Lincoln, 1994) - este imposibil să dăm sens mesajelor scrise sau vorbite în contextele limbajului cotidian - operație care formează nucleul hermeneutic - fără o „cunoaștere tacită” care nu poate fi formalizată cu ușurință (dacă nu chiar de loc). Contrar acestui lucru, folosirea unei mașini de procesare a informației pentru un anumit domeniu, reclamă formularea exactă și precizarea cu claritate a regulilor, care să fie complet libere de context (al limbajului cotidian) și care să nu conțină nici un fel de ambiguitate („cunoaștere tacită”). De aici, încercarea de aplicare a logicii de funcționare a procesorului computerului la domeniul înțelegerii umane poate fi considerată ca problematică, așa cum de fapt argumentează critic informaticenii.

Oricum, așa cum Platt (1996) și alți cercetători au demonstrat în investigațiile lor recente, alegerea metodelor nu este totdeauna motivată numai de considerații epistemologice și metodologice. Astfel, dezvoltarea pachetelor software pentru managementul datelor textuale nu a început înainte ca cercetătorilor cantitativiști să descopere posibilitățile mari oferite de tehnologia computerului pentru stocarea și identificarea textului. În acest fel, dezvoltarea programelor software pentru analiza textelor ajutate de computer au devenit instrumente de stocare și identificare a datelor mai mult decât instrumente pentru „analiza datelor”. Indiferent de termenii folosiți frecvent în dezbateri ca „analiza datelor calitative asistată de computer” ori „programe software pentru construcția teoriei”, aceștia poartă

conotații implicite ale programelor de calculator ca instrumente pentru analiza datelor textuale, care pot fi comparate cu pachetele software care realizează analize statistice. Astfel, computerul pe lângă faptul că reprezintă un instrument puternic pentru sistematizare, obiectivitate și rigoare, el de asemenea oferă și predicția optimistă că poate face procesul cercetării calitative mai transparent și mai riguros, astfel adăugându-și reputația la o metodologie care a suferit totdeauna de faima sporirii formelor nesistematice și „impresioniste” ale cercetării.

Analiza calitativă a datelor asistată de computer

Metodele calitative sunt destinate să ajute cercetătorii să înțeleagă oamenii în contextul social și cultural în care aceștia trăiesc. O serie de autori importanți în domeniu arată că obiectivul înțelegerii unui fenomen din punctul de vedere al participanților și al contextului social și instituțional al desfășurării acestuia este în mare măsură pierdut atunci când datele sunt cuantificate. Pe lângă această distincție calitativ-cantitativ, în cercetarea sociologică există în mod obișnuit și alte opoziții de acest fel. De exemplu, metodele de cercetare sunt clasificate ca obiective versus subiective, ca fiind interesate de descoperirea legilor (nomotetic) versus preocupate de unicitatea fiecărei situații particulare (idiografic), ca direcționate spre predicție și control versus îndreptate către explicație și înțelegere. Desigur că există continuu controverse considerabile care pornesc chiar de la folosirea acestor termeni, însă aducerea în discuție a acestor distincții nu reprezintă de fapt scopul nostru, ci doar prilejul pentru a spune tranșant că etapa punerii cele două paradigme majore, calitativă și cantitativă, în postură competitivă a fost depășită.

În sensul acestei afirmații, Patton (1990) pledează pentru „paradigma alegerilor”, care caută „metodologia adecvată drept criteriu primar pentru evaluarea calității metodologiei.” Aceasta permite o „sensibilitate situațională” care nu aderă strict la o paradigmă sau alta (p. 39). Mai mult, tot mai numeroși cercetători cred că investigația calitativă și cea cantitativă pot fi combinate eficient în același proiect de cercetare. Aceștia pleacă de la premisa majoră că *toate datele cantitative se bazează pe judecăți calitative și că toate datele calitative pot fi descrise și manipulate numeric*. Tocmai pe această idee s-au conceput programe pentru analiza calitativă a datelor asistată de computer (Computer Assisted Qualitative Data Analysis Software - CAQDAS), care prin rigoarea oferită managementului bazei de date a asigurat depășirea imaginii „impresioniste” atribuită cercetării calitative. Dar și mai important este că acest lucru a dat precizie și acuratețe analizei calitative a datelor și, mai ales, a generat posibilitatea replicării investigației calitative. Ne propunem să discutăm despre managementul și analiza datelor colectate cu ajutorul interviului calitativ standardizat, instrument de lucru folosit de noi în cercetarea **Valoarea educației universitare percepută de studenții de la forma de învățământ deschis la distanță (IDD)**.

Kvale (1996) definește interviurile calitative ca fiind „încercări de a înțelege lumea din punctul de vedere al subiecților, de a dezvălui înțelesul experiențelor oamenilor, de a descoperi lumea trăită a acestora”. Patton (1990) identifică trei tipuri de bază ale interviului calitativ: **interviul conversațional informal, interviul semistructurat ghidat și interviul deschis standardizat**. Deși aceste tipuri de interviu variază din punct de vedere al formei și structurii întrebărilor care le conțin, ele au în comun faptul că răspunsurile participanților sunt deschise și nu sunt restricționate de alegeri alternative furnizate de către cel care ia interviul (de exemplu, adevăr/fals, acord/dezacord sau alegere multiplă).

Metoda ghidului de interviu (semistrukturat) este probabil cea mai folosită formă pentru interviul calitativ, multe proiecte de cercetare reclamă colectarea datelor calitative semistrukturate. Folosirea acestei metode presupune ca interviuatorul să aibă un plan de subiecte sau probleme care trebuie acoperite, dar este liber ca, într-o anumită măsură, să varieze formularea și ordinea întrebărilor. Avantajul major este acela că datele sunt întrucâtva mai sistematice și mai comprehensive decât în interviul conversațional informal, în timp ce tonul interviului rămâne suficient de colocvial și informal. Avem în vedere situațiile în care ghidul de interviu conține o serie de întrebări cu răspuns deschis care sunt administrate fiecărei persoane din eșantion, dar conținutul, lungimea și complexitatea răspunsurilor la întrebări pot varia foarte mult între respondenți, fapt ce permite interviuatorilor să exploreze probleme complexe care nu intră în cadrele unui set finit și predeterminat de categorii de răspuns. Dar cel mai remarcabil avantaj este că *instrumentele semistrukturate pot fi standardizate la un nivel suficient care să permită comparabilitatea metodelor de colectare a datelor și a răspunsurilor dintre respondenți*, lucru ce nu poate fi realizat când folosim tehnicile de interviu etnografic nestructurat. Se poate ajunge astfel la forma de **interviu deschis standardizat**, în care cei care iau interviul aderă la un scenariu strict și nu există flexibilitate în formularea sau în ordinea întrebărilor. El rămâne totuși considerat un interviu calitativ și nu unul cantitativ pentru că răspunsurile sunt deschise. Aceasta este cea mai structurată și eficientă dintre tehnicile interviului calitativ și este folosită pentru reducerea înclinațiilor personale atunci când sunt implicați mai mulți interviuatori, în situația în care interviuatorii sunt mai puțin experimentați sau slab informați ori când este important să se poată compara răspunsurile subiecților diferiți. Datorită acestor caracteristici, interviul deschis standardizat este folosit cu rezultate comparabile și prin forma autoadministrării lui. Principalul inconvenient al acestui tip de interviu este acela că interviuatorul are puțină flexibilitate pentru a răspunde la preocupările particulare ale individului și nu există garanție că întrebările puse ating problemele cele mai relevante pentru respondentul nostru.

În general, acest instrument de cercetare colectează tot date calitative semistrukturate, care reprezintă aceeași provocare pentru organizarea și managementul datelor înainte de analiza acestora. Mai întâi, segmentele de răspuns relevant la o întrebare specifică adresată fiecărui respondent pot fi găsite totuși în locuri diferite în cadrul datelor interviului. Mai departe, complicații se produc când interviuatorii fac schimbări, în mod independent, în protocolul de colectare a datelor, modificând astfel numărul, frazarea sau intenția întrebărilor din ghidul de interviu. Dacă aceste impedimente le găsim îndeosebi în cercetările de anvergură, similar se petrec lucrurile și în studiile de dimensiuni mici. Dar atât în studiile de amploare cât și în cele de dimensiuni reduse este dificil pentru cercetători să monitorizeze și să asigure consistența colectării datelor precum și transcrierea acestora, indiferent de dimensiunea studiului sau de numărul de interviuatori care colectează datele. Chiar când interviurile sunt conduse într-o manieră asemănătoare, organizarea inconsistentă a notițelor interviului, transcrierile deficitare de pe banda magnetică și încă multe altele, pot însemna că cineva trebuie să reformuleze datele într-o formă standard pentru a putea fi analizate.

Pentru a depăși aceste obstacole, au fost create noi pachete software destinate să asiste cercetătorii să creeze, să manipuleze și să analizeze baze de date calitative semistrukturate. Acestea pot fi folosite fie de un singur investigator fie de o echipă mai

mare de cercetători. Scopul final al acestor programe este să reducă sau să elimine multe dintre problemele neașteptate care apar când se lucrează cu datele interviului semistrukturat. De exemplu, acestea ajută la rezolvarea problemei consistenței de-a lungul transcrierii interviului deoarece permite cercetătorului să creeze o serie de formate (templates) pentru înregistrarea datelor calitative potrivit chestionarului pe care l-a elaborat. Datele pot fi introduse direct în aceste formate sau copiate cu ajutorul unui procesor de text. După introducerea datelor, cercetătorii pot să creeze cărți de coduri, să aplice codurile la pasajele specifice ale răspunsurilor, să dezvolte studii de caz, să cerceteze baza de date ca să identifice pasajele de text care îndeplinesc condițiile specificate de utilizator și să exporte date în formate variate pentru analiza acestora, mai departe, în alte programe software de analiză calitativă sau statistică.

Presupunerea centrală este că utilizatorul unui astfel de program vrea să afle ceva despre același set de probleme de la fiecare individ din eșantion. Aceasta înseamnă folosirea aceluiași interviu semistrukturat în cazul fiecărui respondent. Un program de acest tip poate fi de asemenea folosit să administreze și analizeze observații comportamentale semistrukturate colectate de la un eșantion de indivizi, după cum poate fi utilizat și pentru studiile care folosesc tehnica focus grup. Menționăm că un program de acest fel nu reprezintă un substitut pentru pachetele software de analiză calitativă. În esență, programul ne ajută să abordăm un set specific de cerințe legate de datele calitative structurate, în special când datele sunt colectate și codate de indivizi diferiți conform unui protocol comun. Dacă cercetătorii nu vor să genereze și să analizeze o bază de date calitativă semistrukturată, se recomandă alegerea unui instrument software mai potrivit nevoilor acestora (Weitzman și Miles, 1995).

Ceea ce dorim să spunem în continuare nu se supune regulilor clasice ale unui raport de cercetare, intenția noastră declarată este de a folosi demersul investigației noastre doar pentru a ilustra managementul și analiza datelor calitative semistrukturate.

În general, programele folosite în acest scop stochează datele în file de baze de date Microsoft Acces. Aparent aceasta poate fi o dificultate pentru utilizatorul mediu, dar trebuie să știm că avem de-a face cu un pachet software cu un conținut complet, utilizatorii nu au nevoie de nici un fel de cunoștințe sau experiență despre Visual Basic sau Acces. Condiția fundamentală care trebuie îndeplinită este ca instrumentul nostru de lucru să fie un ghid de interviu sau un chestionar cu întrebări deschise standardizate. Iată un item de acest fel din ghidul folosit în cercetarea noastră:

Cum descrieți raporturile dintre obligațiile dumneavoastră studențești și îndatoririle pe care le aveți ca angajat/angajată?

Sugestii cheie:

- Care sunt problemele majore cu care vă confrunțați în cele două ipostaze: student/studentă și angajat/angajată?
- Cum vă stabiliți prioritățile în raport cu obligațiile pe care le aveți în cele două poziții sociale?
- Dat fiind cele relatate, cum procedați să armonizați cerințele celor două poziții pe care le ocupați?

Designul de o asemenea manieră a întrebărilor din ghid sau chestionar asigură ca interviuatorii să se miște în limitele prescrise, dar și să „forțeze” intervievații să răspundă detaliat la întrebarea pusă. Folosind sugestiile cheie numai după ce subiectul a răspuns la întrebare, obținem de la fiecare respondent în parte, de cele mai multe ori, răspunsuri cu

structura standardizată concepută pentru itemul respectiv. De fapt, sugestiile cheie reprezintă un proces de punere a întrebărilor pentru adunarea datelor care, după Herbert J. Rubin și Irene S. Rubin, 1995, pp. 148-150, îndeplinesc trei funcții principale. Prima, acestea ajută intervievatorul să specifice nivelul adâncimii răspunsului pe care îl vrea realizat, semnalizând intervievaților că dorește răspunsuri mult mai detaliate și mai lungi. Al doilea, asemenea întrebări cer intervievatului să ducă până la capăt răspunsul la întrebarea curentă. A treia funcție a acestor întrebări de sondare și examinare indică că intervievatorul dă atenția cuvenită celui pe care îl intervievează. În aceste condiții, întrebările de tip follow-up (Herbert J. Rubin și Irene S. Rubin, 1995, pp. 150-158), de urmărire strânsă și cu tenacitate a unei idei până la rădăcinile acesteia sunt excluse. Acest lucru nu reprezintă o limită a interviului deschis standardizat decât în măsură în care optăm pentru folosirea acestuia, dar de fapt vrem să realizăm interviuri în adâncime (in-depth). În acest caz eroarea ne aparține.

Cartea codurilor

După colectarea datelor, unul dintre elementele cheie în analiza datelor calitative este codarea sistematică a textului (Strauss și Corbin, 1990, pp. 57-60); Miles și Huberman (1994, p. 56). Codurile sunt cărămizile construcției teorie, planul și fundamentul pe care se sprijină argumentele analistului. Implicit sau explicit, acestea cuprind asumțiile care stau la baza analizei.

În general se folosesc mai mulți codori pentru a putem evalua fidelitatea codării datelor prin măsura acordului între aceștia (acordul intercodor). Bineînțeles că evaluarea se poate face și de un singur analist și atunci vorbim despre acordul intracodor, lucru ce s-a întâmplat în cercetarea noastră. Strategia structurii ghidului de interviu standardizat și procesul dinamic folosit în elaborarea cărții codurilor reflectă aceste preocupări.

Structura cărții codurilor încorporată în aplicațiile software pentru managementul și analiza datelor calitative astfel ca EZ-Text (Carey și alții, 1998), include șase componente de bază: codul, o definiție scurtă, o definiție completă, indicații când se utilizează codul, indicații când nu se utilizează codul și exemple. Tabelul 1 ilustrează cum aceste componente au fost operaționalizate pentru un cod dezvoltat în cercetarea noastră ca parte a analizei reprezentărilor de tip emic despre prioritățile respondentului în raport cu obligațiile ce îi revin din cele două poziții sociale pe care le ocupă: student/studentă și angajat/angajată.

Tabelul 1.

Exemplu al unui cod înregistrat

Codul	PRIOSER
Definiție scurtă	Prioritate obligațiilor de serviciu.
Definiție completă	În raport cu obligațiile avute în cele două poziții sociale student/studentă și angajat/angajată, prioritate au obligațiile de la locul de muncă.
Când se folosește	Atunci când se exprimă tranșat opțiunea pentru întâietatea obligațiilor de serviciu în raport cu cele de la universitate.
Când nu se folosește	Atunci când formularea afirmă fie un echilibru în rezolvarea dilemei fie o afirmare a priorității obligațiilor studențești.
Exemplu	„În ce privește prioritățile, în primul rând serviciul, dar nu m-am confruntat niciodată cu asemenea problemă, să aleg între serviciu și facultate, dar în primul rând serviciul l-aș prefera.”

Deși structura este simplă și stabilă, procesul construcției cărții codurilor este complex și dinamic. Programul de management relațional al bazei de date Access® (Microsoft Corporation) este folosit atât pentru susținerea structurii cât și pentru suportul procesului de codare. În baza de date unitatea de bază este relația, care este conceptualizată sub forma unui tabel cu rânduri de „observații” (în cazul nostru coduri) și coloane de attribute (parametrii definiționali pentru coduri). Rândurile și coloanele arată ca un set de date cantitative standard, iar formatul asigură toată flexibilitatea și procesarea automată care în mod tipic este asociată cu managementul datelor cantitative. Oricum, spre deosebire de multe sisteme de management al bazei de date care sunt destinate specific datelor cantitative, celulele în tabel sau relația în Acces® pot conține cantități nelimitate de text. Această trăsătură face posibil lucru cu cartea codurilor ca o bază de date calitativă.

Există o serie de avantaje practice pentru folosirea programului de management al bazei de date pentru realizarea cărții codurilor. Printre altele, cartea codurilor poate fi produsă în formate diferite (ASCII text, fișe de calcul Excel etc.), lucru ce oferă posibilitatea ca aceste formate să poată fi importate direct în programe de analiză calitativă astfel ca ATLAS.ti, NUD*IST etc. Totodată, cartea codurilor poate fi detașată de alte părți ale bazei de date analitice, fapt ce înseamnă că ea poate fi cu ușurință modificată, copiată și înlocuită.

Cartea codurilor poate sau nu să reflecte granițele „naturale” ale terenului textual de informații, dar aceasta totdeauna reflectă implicit sau explicit întrebările cercetării. Acest lucru constrânge analistul să plaseze asumțiile și înclinațiile lui la vedere. Codurile, în schimb, funcționează la fel ca coordonatele unei hărți: când le-am aplicat textului, acestea leagă elementele din text (de exemplu, cuvinte, propoziții, paragrafe) de construcția analistului. Adecvarea răspunsurilor la întrebările cercetării poate fi evaluată în termenii raționalității și specificității codurilor, bogăției textului și validității și fidelității legăturilor stabilite între acestea. Din această perspectivă, provocarea centrală a analizei calitative sistematice constă în procesul codării. Iar dacă acest proces suportă verificarea validității și fidelității atunci, implicit, asigură replicabilitatea, fapt ce înlătură principala obiecție care se aduce analizei calitative a datelor.

Când instrumentul de lucru este un interviu deschis standardizat, așa cum este în cazul nostru, obiectivul este să codăm textul în așa fel ca informația, conform scopului propus, să poată fi combinată cu baza de date cantitativă. Aceste coduri sunt folosite în primul rând să semnalizeze prezența sau absența informațiilor de un anumit fel. Răspunsurile deschise pot fi rezumate într-o matrice 0/1 unde rândurile se completează cu numerele de identificare ale participanților și coloanele cu codurile, în celulele sunt scrise fie „0” (să indice că informația nu a fost prezentă) fie „1” (să indice că a fost prezentă). Prin aceasta avem un exemplu edificator al principiului că *toate datele calitative pot fi codate cantitativ*, după cum, bineînțeles, că și reciproca este valabilă. Ce se înțelege prin acest lucru este foarte simplu. Oricărui lucru calitativ i se pot să atribui valori numerice pline de înțeles. Aceste valori pot fi manipulate să ne ajute să dobândim o mai mare înțelegere a datelor și a ipotezelor specifice.

Există disponibile un număr de programe software care suportă analiza datelor chestionarului cu răspunsuri deschise standardizate, care includ capabilități pentru construcția matricei cât și pentru export, fapt ce transformă datele codate într-o bază de date cantitativă care poate fi importată mai departe într-un număr de programe de analiză statistică (de exemplu, SPSS sau SAS).

În afară de aspectele discutate mai sus (interviurile transcrise și întrebările deschise ale chestionarului) se află o mulțime de alte posibilități. De exemplu, mai mult decât înregistrarea și transcrierea cuvânt cu cuvânt, cercetătorii pot lua notițe și apoi să le organizeze potrivit problemelor specifice cercetării. Deși aceste sunt relativ nestructurate, textul rezultat este înalt structurat și presegmentat prin temele cercetării. Altă posibilitate poate fi colectarea răspunsurilor deschise referitoare la o singură întrebare de-a lungul unor interviuri nestructurate multiple cu aceiași indivizi. Răspunsurile la fiecare interviu pot fi compilate într-un singur răspuns textual pentru fiecare individ în parte, lucru care permite segmentarea prin teme recurente și prin seria succesivă a interviurilor. Analiza altor tipuri de text astfel ca notițele de teren, jurnalele personale și articolele ziarelor, prezintă posibilități și provocări proprii. Problemele colectării datelor și segmentarea textului ca elemente ale procesului codării sunt complicate și merită oricând o explorare mai sistematică.

Rafinarea cărții codurilor

Înainte de codării unui set de date înregistrat, în mod sistematic evaluăm utilitatea codurilor și abilitatea noastră să aplicăm codurile într-o manieră consistentă. Așa cum se poate observa în figura 1, etapele în acest proces încep cu elaborarea unei liste inițiale de coduri derivată din conceptele de tip etic, teme de tip emic sau din amândouă.

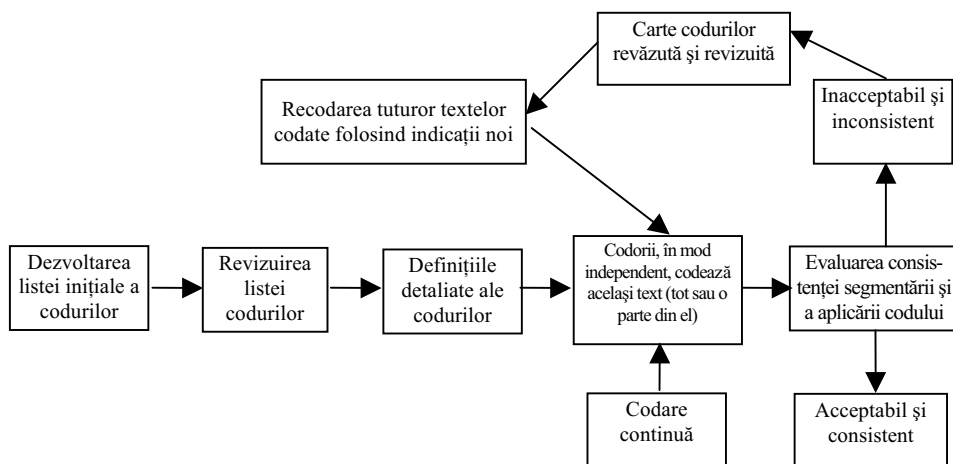

Figura 1. Testarea și rafinarea cărții codurilor

De obicei, unul sau doi cercetători se ocupă de dezvoltarea listei codurilor, care apoi poate fi revizuită și de alți analiști calitativiști. Odată ce există acord asupra scopului și asupra nivelului detaliului pentru fiecare cod din listă, cercetătorul începe procesul elaborării cărții codurilor. Definițiile sunt propuse și revizuite cu accent pe realizarea clarității și a ghidului explicit pentru aplicarea fiecărui cod. Când este satisfăcut de definițiile codurilor, revine de mai multe ori asupra codării aceluiași eșantion de text. Dacă se lucrează în echipă atunci sarcina este preluată de mai mulți codori. Rezultatele codării

sunt comparate pentru consistența segmentării textului și aplicarea codurilor. Dacă rezultatele sunt acceptabile și consistente, codarea continuă doar cu o verificare periodică în vederea realizării unui acord continuu intercodor sau intracodor. Dacă rezultatele sunt inacceptabile și inconsistente, acestea sunt revizuite de codor(i).

Cartea codurilor este revizuită să determinăm dacă inconsistențele sunt datorate erorilor făcute de codor(i) așa cum sunt neînțelegerea terminologiei ori datorită indicațiilor pentru codare. Alte inconsistențe sunt datorate problemelor produse de definițiile codurilor, cum ar fi suprapunerea sau sunt cauzate de criterii de incluziune ambigue care fac dificilă distincția între două coduri. Aceste tipuri de probleme trebuie soluționate deoarece au implicații pentru interpretarea textului.

Odată ce problemele sunt identificate și cartea codurilor clarificată, tot textul deja codat este revizuit și dacă este necesar recodat, astfel ca acesta să fie consistent cu definițiile revizuite. Acordul asupra codării este iarăși verificat ca să asigure că noile indicații au rezolvat problema. Astfel, codarea este un „proces iterativ de permanent feedback” (Petru Iluț, 1997, p. 166), care continuă până când tot textul a fost codat în mod satisfăcător.

Există o varietate a modurilor prin care acordul intercodor sau cel intracodor poate fi evaluat. Pentru interviurile transcrise, în general se preferă revizuirea detaliată segment cu segment care include evaluarea consistenței în stabilirea începutului și sfârșitului segmentelor precum și aplicarea codurilor la segmente. Toate inconsistențele sunt notate, discutate și rezolvate. Acest lucru presupune, în esență, că textul va avea nevoie să fie recodat deoarece cartea codurilor suferă un proces de rafinare. Recodarea nu trebuie văzută ca un pas înapoi; aceasta întotdeauna reprezintă un indicator al mișcării înainte al analizei.

Acordul intercodor (intracodor)

Scepticii adesea critică procedurile de analiză a datelor calitative ca fiind prea subiective. Eșecul cercetătorului să asigure o analiză replicabilă poate pune sub semnul întrebării credibilitatea științifică a rezultatelor. Ca să depășească această dificultate, investigatorii trebuie să precizeze explicit etapele care asigură acordul intercodor în analiza calitativă a datelor. În acest sens, un număr de cercetători au încercat să dezvolte metode sistematice pentru analiza scrierilor narrative generate prin întrebări cu răspuns deschis sau prin alte tehnici calitative de colectare a datelor (Bernard, 1994; Carey, 1994a, 1994b; Miles și Huberman, 1994; Patton, 1990). Eforturile lor au fost încununate de succes deplin de când câteva programe software de analiză calitativă oferă asistență pentru evaluarea și îmbunătățirea fidelității, care reprezintă elementul central al replicabilității oricărei cercetări calitative. În continuare arătăm cum am realizat acest lucru în cercetarea noastră.

În ghidul de interviu standardizat am inclus întrebări ca să aflăm credințele, atitudinile și comportamentele studenților de la ÎDD referitoare la valoarea educației superioare. Desigur că interviewerii au colectat și date demografice, socioeconomice și educaționale despre respondenți. Scopul cercetării a fost să identifice câteva din patternurile atitudinale și comportamentale caracteristice acestui grup de studenți, care în numai câțiva ani au devenit un segment distinct și numeros în populația studentăscă din multe instituții de învățământ superior. Studiul a fost dezvoltat ca o etapă în efortul de îmbunătățire a calității și eficienței serviciilor educaționale pe care universitatea le oferă acestora. Avem însă în vedere să extindem investigația și în alte instituții de învățământ superior pentru a putea surprinde măsura în care rezultatele demersului nostru pot fi generalizate.

Ne concentrăm acum pe metodele folosite în pretestarea cărții codurilor pentru confirmarea și măsurarea replicabilității analizei răspunsurilor deschise din ghidul de interviu standardizat pe care l-am folosit în cercetarea noastră. Acest lucru l-am făcut paralel cu desfășurarea interviurilor, codarea și analiza datelor. Pasajele de text obținute în urma transcrierii răspunsurilor de la primii 12 respondenți au fost codate și am elaborat o primă formă a cărții codurilor care trebuia să fie pretestată în vederea stabilirii gradului de fidelitate a codării. Pentru aceasta datele le-am copiat în două file noi pe care, în mod separat, le-am codat folosind aceeași carte a codurilor. Evident că se recomandă ca această operațiune să fie făcută de doi codori cu competențe și abilități corespunzătoare. Facilitatea „reliability” (fidelitatea) a programului a comparat cele două file și a generat rapoarte despre acordul care a fost realizat. În acest scop programul oferă două metode pentru cuantificare gradului acordului în timpul pretestării cărții codurilor și a evaluării finale a acesteia.

Cu *prima metodă*, am comparat seturile de coduri atribuite fiecăruia din cele 132 pasaje de text selectate^{*)} pentru a fi codate. Un răspuns a fost considerat codat în același fel numai dacă s-a folosit un set identic al codurilor. De exemplu, pentru a exista acord, răspunsului dat la întrebarea „Care sunt factorii care vă influențează rezultatele obținute la verificării, colocvii și examene?” i-au fost atribuite codurile CAUZTIM, CAUZOB, CAUZS@N și CAUZSER^{**)} în prima filă, pentru ca apoi, după ce au trecut câteva zile, i s-a atribuit răspunsului respectiv, în cea de a doua filă, aceleași patru coduri. Dacă ar fi fost unul sau a mai multe dezacorduri, cum ar fi faptul că nu a fost atribuit unul dintre cele patru coduri sau a fost atribuit cinci coduri, ar fi însemnat existența unei discrepanțe. Folosind această metodă, comparația rezultatelor pretestării cărții codurilor a arătat că numai 64 (48,48%) din 132 de răspunsuri au fost codate la fel. Acest nivel scăzut al replicabilității a indicat nevoia rafinării în continuare a cărții codurilor.

Reflectând și analizând motivelor acestor dezacorduri, am reușit să identificăm și să corectăm problemele referitoare la cartea codurilor. Motivele discrepanțelor au inclus o serie de probleme precum coduri redundante pentru aceeași credință, coduri definite vag, lipsa exclusivității mutuale dintre coduri sau lipsa unei înțelegeri limpezi referitoare la procesul de utilizare a codurilor specifice.

După rezolvarea părților neclare din cartea codurilor, am recodat aceleași 132 de răspunsuri folosind cartea codurilor revizuită. Nivelul final al acordului a arătat o îmbunătățire substanțială. Folosind cartea codurilor îmbunătățită, am ajuns la un acord total pentru 114 (86,36%) din cele 132 de răspunsuri. Au fost numai 18 pasaje (13,64%) cu una sau mai multe discrepanțe. În total, clarificarea cărții codurilor prin pretestare a făcut posibil ca nivelul acordului codării aproape să se dubleze. Cu alte cuvinte, raportul generat de program prin folosirea primei metode de comparație, ajută cercetătorul să identifice care întrebări deschise sau care din respondenți au fidelitatea codării modestă.

^{*)} Pasajele de text de la primii 12 respondenți au fost selectate deoarece datele acestora au devenit disponibile mai devreme în faza de colectare a datelor. Aceasta ne-a permis să începem prompt dezvoltarea și testarea cărții codurilor. Deși poate întârzia abordarea analizei, o procedură alternativă putea fi selectarea aleatoare a unui subset de pasaje de text de la cei 38 de respondenți după ce toate interviurile au fost realizate. O medie de 1,86 coduri a fost folosită pe segment de răspuns cu o variație de la 0 la 6 coduri pe răspuns.

^{**)} În ordinea enumerării, codurile înseamnă că rezultatele sunt influențate de: timpul disponibil, oboseală, starea sănătății, obligațiile de serviciu.

A doua metodă de acord intercodor sau intracodor implică examinarea acordului referitor la modul în care fiecare cod separat a fost folosit în cele două fișe. Această metodă de comparație generează un coeficient statistic kappa^{***}) pentru modul în care este folosit fiecare cod din cartea codurilor. Dacă era să realizăm acest lucru prin calcul manual, trebuia să construim un tabel de contingență 2x2 care arată prezența sau absența unei credințe identificată de-a lungul celor 132 de pasaje de text. Dar în acest mod calculul coeficientului statistic kappa consumă mult timp, spre deosebire de rapiditatea cu care am realizat acest lucru cu ajutorul facilității oferite de program.

În timpul pretestării cărții codurilor, am considerat că un Kappa <0,90 indică o problemă privind acordul asupra modului în care un cod a fost folosit. Examinarea valorilor Kappa în pretestare ne-a ajutat să ne fixăm atenția pe remedierea acelor părți ale cărții codurilor cu acord mai scăzut. Recalcularea tuturor celor 59 coeficienți Kappa ca urmare a îmbunătățirilor cărții codurilor, a indicat că a fost realizată îmbunătățirea considerabilă a acordului. Tabelul 2 arată numărul de coduri și valorile finale corespunzătoare coeficientului Kappa.

Tabelul 2.

Acordul final intracodor: Distribuția valorilor kappa specifice codurilor

Valoarea Kappa	Numărul codurilor	Procentul codurilor
0,90 la 100*	53	89,8
0,80 la 0,89	6	10,2
Total	59	100

* Din cele 53 de coduri cu valori kappa care se găsesc în această clasă, 18 au avut valori egale cu 100, indicând astfel un acord complet.

Valorile finale kappa au indicat că am folosit 18 (30,5) din 59 de coduri exact în același fel (kappa=1,00) de-a lungul tuturor celor 132 de pasaje. Valori kappa de 0,90 sau mai mari au fost realizate pentru 53 (89,8%) din coduri. Numai 6 (10,2%) din 59 de coeficienți kappa au avut valori finale de <0,89. Pentru a asigura consistența în următoarele etape ale analizei, autorul a rezolvat orice discrepanțe rămase în cele 132 de pasaje de text și a atribuit coduri celorlalte datelor. Metoda coeficientul kappa pentru evaluarea statistică a nivelului acordului intracodor este utilă pentru identificarea codurilor definite mediocru care tind să fie aplicate în mod inegal.

Concluzii

Putem concluziona, dincolo de unele păreri apropiate de rădăcinile filozofice și epistemologice ale cercetării interpretative care contestă orice încercarea de replicare a rezultatelor investigației calitative, că intensificarea eforturile care asigură o codare replicabilă merită atenția cercetătorilor calitativiști, pentru că tendințele subiective introduse în codarea și analiza datelor calitative au consecințe nefavorabile. Principalul avantaj al

***) Kappa este o măsură a cantității acordului intercodor sau intracodor după ajustarea statistică pentru acordul datorat șansei. Acordul total produce un Kappa =1,00. Orice dezacord produce o valoare <1,00, iar valori mai joase indică discrepanțe mari. Kappa ia valori negative când există un acord mai mic decât era așteptat numai prin șansă.

folosirii unui software dedicat acestui scop este că simplifică, scurtează și dă rigoare managementului și analizei datelor calitative fără sacrificarea flexibilității, permițând astfel cercetătorului să se concentreze într-o măsură mai mare asupra aspectelor creative ale muncii sale.

BIBLIOGRAFIE

1. Carey, J. W., P. H. Wenzel, C. Reilly, J. Sheridan și J. M. Steinberg, (1998). CDCEZ-Text: Software for Management and Analysis of Semistructured Qualitative Data Sets. CAM 10 (1)
2. Denzin, N. and Lincoln, Y. (editors) (1994) *Handbook of Qualitative Research*. Thousand Oaks: Sage.
3. Flick, Uwe. (1998). *An Introduction to Qualitative Research*, (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.
4. Iluț, Petru. (1997) *Abordarea calitativă a socioumanului*. Iași, Polirom.
5. Kvale, S. (1996). *Interviews: An introduction to qualitative research interviewing*. Thousand Oaks, CA: Sage.
6. Miles, M. B., Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded source-book* (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.
7. Patton, M. Q. (1990). *Qualitative evaluation and research methods* (2nd ed.). Newbury Park, CA: Sage.
8. Platt, J. (1996) 'Has Funding Made a Difference to Research Methods?' *Sociological Research Online*, vol. 1, no.1, <<http://www.socresonline.org.uk/socresonline/1/1/5.html>>.
9. Rubin, Herbert J., Rubin, Irene S. (1995) *Qualitative Interviewing*, Thousand Oaks, CA: Sage.
10. Tesch, R. (1991) Software for qualitative researchers: Analysis needs and program capabilities. In N. G. Fielding, R. M. Lee (Eds.), *Using computers in qualitative research*. London, Sage.
11. Schwandt, Thomas. A. (2001) *Dictionary of Qualitative Inquiry*. (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.
12. Weitzman Eben A., Miles Matthew B. (1995) *Computer Programs for Qualitative Data Analysis: A Software Sourcebook*, Sage Publications Ltd.

O SCHIMBARE ÎN SISTEMUL UNIVERSITAR - ADMITEREA

IRINA CULIC

ABSTRACT. Change in the Strategies of Entrance into University. The study focuses on the changes in the form of entrance examinations of candidates in the Romanian state universities after 1989 and their consequences in terms of practices. Essentially the changes meant a shift in emphasis, from the special preparation of the candidates for the two or three examination disciplines, to the general high school preparation, assessed through the grades in the Bacalaureat examination and the general average grade at the end of the high-school years. We show how these changes altered the motivation of candidates and their approach of higher education studies. The new formulae of examination determine the choice of specialization by the form of examination, rather than by the contents of the studies and the substance of the future profession.

Cronologia și normele școlarizării

Sistemul de învățământ superior din România a suferit transformări importante după schimbarea de regim politic din decembrie 1989. Sintetic, aceste schimbări - structurale sau de conținut - ar fi următoarele (în ordine cronologică):

- (1) (re-)înființarea unor secții și facultăți pentru discipline interzise înainte sau pentru discipline noi (e.g. psihologie, sociologie, științe politice, din prima categorie, respectiv studii europene, biblioteconomie, studii americane, din cea de a doua categorie);
- (2) reducerea, până la renunțarea completă, a formei de învățământ seral;
- (3) renunțarea la sistemul de repartiții obligatorii la sfârșitul facultății;
- (4) înmulțirea locurilor oferite pentru fiecare din secțiile existente sau nou înființate (inclusiv a celor pentru liniile de învățământ în limbile maghiară sau germană, așa cum au fost concepute în cadrul Universității "Babeș-Bolyai");
- (5) introducerea unor forme de discriminare pozitivă pentru romi, la anumite secții (cum ar fi Asistența Socială);
- (6) înființarea de colegii post-liceale, în cadrul institutelor de învățământ superior; majoritatea dintre acestea în alte localități decât cele în care se află instituțiile de care aparțin.
- (7) înființarea de universități particulare, la concurență cu universitățile de stat (situate în centre universitare tradiționale) sau în orașe în care nu există institute de învățământ superior de stat;
- (8) introducerea sistemului de credite transferabile, cu consecința schimbării unității de studiu de la an la semestru, pentru simplificarea procedurilor de echivalare a studiilor;
- (9) reforma programelor de învățământ în direcția reducerii numărului de ore și creșterii posibilității de a opta între cursuri specializate;
- (10) introducerea unei forme de autonomie universitară;

- (11) schimbarea formulelor examenelor de admitere; tendința acestei schimbări este simplificarea.
- (12) introducerea învățământului superior cu plată (i.e. sporirea numărului de locuri la secții și facultăți prin introducerea locurilor cu taxă);
- (13) introducerea învățământului superior la distanță.
- (14) Începând cu anul 1997, la nivel preuniversitar, formula examenului de Bacalaureat s-a schimbat, în sensul creșterii numărului de discipline pentru care elevii trebuie să dovedească anumite cunoștințe și abilități. Între rațiunile care au motivat această schimbare s-a aflat și una care privea direct sistemul de învățământ superior: *diminuarea importanței probelor de concurs la admiterea în universități, în favoarea performanțelor din timpul liceului și a examenului de bacalaureat*. Acest lucru ar obliga elevii să acorde mai multă importanță studiilor din liceu, în general (și nu doar materiilor cerute la examenul de admitere la o facultate sau alta), și ar egaliza poziția materiilor în economia programelor de învățământ. De asemenea, situația Bacalaureatului în cadrul treptelor de selecție educaționale este parțial restaurată.

Noi formule de admitere

Prima universitate de stat care a adoptat pe scară largă forme de admitere care să ia în considerare media generală obținută de candidați în timpul anilor de liceu și media la bacalaureat a fost Universitatea "Babeș-Bolyai" din Cluj-Napoca, la care ne vom referi în continuare. Astfel, începând cu 1998, găsim forme de examen de admitere (evident, încă experimentale) în care mediile la liceu și bacalaureat ocupă variate ponderi în calculul notei finale. De exemplu, pentru secția de Filosofie a Facultății de Istorie și Filosofie, în 1999 nota finală s-a calculat astfel: 50% - media la bacalaureat, 50% - nota obținută la proba de examen (însușind 40% - examen la alegere din Filosofie sau Logică, 10% - traducerea unui text filosofic într-o limbă străină). Un caz extrem a fost cel al secției Științe Politice de la Facultatea de Științe Politice și Administrative, unde, începând cu anul 1998, nota finală la examenul de admitere a fost dată 100% de media obținută la bacalaureat. În 1999, regula a fost ca media la bacalaureat să conteze între 25% până la 50% din nota finală.¹

Vechea formulă de admitere, care consta, în general, din două sau trei probe de concurs, susținute la materii relevante pentru specializarea dată de secția/ facultatea respectivă, determina candidații să se orienteze în funcție de conținutul studiilor oferite și al profesiei viitoare. Noile formule de concurs de admitere tind să determine orientarea candidaților în funcție de forma examenului de admitere.

Un fapt simptomatic după 1989 este descreșterea numărului de candidați la facultățile de medicină generală, unde, înainte vreme, găseam cea mai mare concurență. Ce explică actualul dezinteres pentru această profesiune? Cred că răspunsul are mai multe

¹ Este interesant că această strategie, prin care se urmărește, pe de-o parte, minimizarea efortului și costurilor de admitere, pe de alta, încurajarea elevilor să dedice mai mult timp pregătirii generale, și nu doar pregătirii speciale pentru materiile de examen, s-a extins, sub forma examenului de intrare la liceu din anul 2000 și la învățământul gimnazial. Examenul de capacitate joacă aici rolul pe care Bacalaureatul tinde să îl joace la intrarea la facultate. Practic, procedura de intrare la liceu ia forma unei redistribuiri a elevilor, în funcție de notele luate la examenul de capacitate, în licee ierarhizate obiectiv și/sau simbolic.

dimensiuni. În primul rând, numărul de ani de studiu (de pregătire), într-o societate și economie ce față de 1989 se schimbă cu o rezeziune uimitoare, capătă o importanță covârșitoare. În plus, acești ani sunt în general urmați de încă cel puțin trei ani necesari pentru specializare. În al doilea rând, disproporția dintre efortul pe care trebuie să-l facă un candidat la această facultate, față de candidații la discipline umaniste, de exemplu, a crescut amețitor odată cu introducerea noilor formule de examen, iar candidații resimt acest lucru, cu atât mai mult cu cât pregătirea examenului de bacalaureat îi împiedică să se pregătească supra-specializat la Anatomie, Fizică și Chimie, în aceeași măsură în care acest lucru se întâmpla înainte de 1989. În al treilea rând, profesiunea de medic a suferit o depreciere în percepția comună: înainte, indiferent unde profesai ca medic, apăreau recompense materiale (bani și produse rare), deosebit de importante (inclusiv simbolic) într-o economie de penurie; prestigiul profesiei a avut de pierdut odată cu apariția unor “profesii” sau “ocupații” noi: politician, analist în științe sociale, jurnalist, animator mass-media, expert în informatică și așa mai departe. De asemenea, în noua reorganizare economică, în care este posibil să câștigi ușor și în timp scurt averi, salariul mic al medicilor tineri și anii lungi de acumulare până la obținerea unei ipotetice prosperități fac ca atracția (statutul) acestei profesii să cunoască un declin. În fine, un fapt care nu trebuie ignorat, se leagă de tendința de emigrare a tinerilor, îndeosebi a celor cu studii superioare: echivalarea studiilor de medicină românești în sistemele de sănătate străine este extrem de dificilă.

Vom încerca să sintetizăm (operaționalizăm) efectele produse de introducerea noilor formule de examen, arătând care sunt principalele urmări în ceea ce privește strategiile candidaților la învățământul superior².

- (1) În primul rând orientarea, candidaților către acele secții și facultăți unde efortul pe care îl constituie concursul de admitere este minim (numărul de probe la care se organizează efectiv concurs este minim sau chiar zero)³.
- (2) Alt efect este faptul că disciplina care constituie probă de concurs va fi folosită drept criteriu de alegere a secției/ facultății (candidatul se descurcă bine la materia respectivă), și nu vocația către disciplina de specializare a acelei secții/ facultăți.
- (3) Tot ca și consecință a “simplificării” examenului de admitere, candidații au început să se înscrie la concurs pentru mai mult decât o singură facultate, într-o încercare de a-și multiplica șansele de a fi admiși undeva.

Pentru ilustrarea schimbărilor pe care noile forme de admitere le-au produs, vom folosi ca studiu de caz secția de Sociologie a Facultății de Istorie și Filosofie a Universității “Babeș-Bolyai”. Metodologia de examen stabilită la această secție, pentru sesiunea de admitere septembrie 1999, a prevăzut calculul notei finale astfel: 25% media generală a

² Deși analiza mea se bazează doar pe observații și date obținute din învățământul superior de stat, mă aștept ca lucrurile să fie mai mult sau mai puțin aceleași și în cazul instituțiilor de învățământ superior particulare, evident, cu alterările specifice.

³ Un caz extrem de elocvent este cel al secției de Pedagogie, Facultatea de Psihologie și Științele Educației, Universitatea “Babeș-Bolyai” care, în sesiunea de examen 1999, în contextul în care toate celelalte discipline înrudite au preluat formula de examen descrisă anterior, și-a păstrat vechea formulă de examen, cu trei probe de concurs și multe manuale de învățat, nu a reușit să atragă să se înscrie la concurs suficient de mulți candidați, astfel încât să se acopere locurile aprobate.

anilor de liceu, 35% media la bacalaureat, 40% media la proba de concurs (la alegere, una din materiile Algebră, Filosofie, Logică sau Psihologie). Candidații care au participat la etapa națională a unei olimpiade școlare ținută la probe teoretice, în oricare din cei patru ani de liceu, au intrat în concurs direct cu nota 10 (aceștia nu au mai dat examen scris la niciuna din probele de concurs). Premianții întâi, doi sau trei la etapa națională au fost automat admiși, fără a mai intra în concurs (și indiferent de mediile obținute în liceu sau la bacalaureat). Aceștia au intrat în limita numărului de locuri scoase la concurs.⁴

Alternative și motivații

Pentru a “curăța” rezultatele de alți factori care pot explica opțiunile candidaților, în analizele următoare am păstrat doar *candidații care au luat bacalaureatul în 1999*, și care s-au găsit, deci, pentru prima oară în fața unui examen de admitere la facultate. Aceștia au reprezentat 57,4% din totalul înscrișilor, urmând cei care au luat bacalaureatul în 1998 (19,4%), respectiv 1997 (9,1%). Unii dintre aceștia din urmă erau deja studenți în anul I sau II la alte secții sau facultăți, erau studenți la aceeași secție, pe locurile cu taxă, și doreau să intre pe locurile fără taxă, urmând ca anul respectiv să le fie recunoscut, sau aveau deja experiența unui examen de admitere - chiar dacă între timp își schimbaseră opțiunea sau dacă formula de examen din anul precedent fusese diferită de cea din 1999.

Tuturor înscrișilor⁵ la secția de Sociologie li s-a aplicat un chestionar în care, printre altele, li s-a cerut să specifice la ce alte secții/ facultăți (și instituția de învățământ superior respectivă) au mai dat admitere în sesiunea septembrie 1999. Iată care este situația acestora.

Tabel 1.

Candidați care au dat concurs de admitere și la altă secție/facultate (Bacalaureat 1999).

	<i>Frecvențe</i>	<i>Procente</i>
Doar la Sociologie	88	35,9
Și la altă facultate	157	64,1
<i>Total</i>	<i>245</i>	<i>100,0</i>

După cum se vede în tabelul de mai sus, aproape două treimi din candidați au ales să mai dea admitere la cel puțin încă o facultate. În ce privește opțiunea pentru alte secții/ facultăți alese, să analizăm tabelul 2.

Tabel 2.

Opțiuni alternative pentru candidații la Sociologie (Bacalaureat 1999).

	<i>Frecvențe</i>	<i>Procente din răspunsuri</i>	<i>Procente din cazuri</i>
Psihologie	43	21,9	27,4
Litere	30	15,3	19,1
Economice	17	8,7	10,8
Filosofie	15	7,7	9,6
Drept	15	7,7	9,6

⁴ Numărul de locuri la zi, fără taxă, a fost de 60 pentru linia de studiu în limba română și de 25 pentru linia de studiu în limba maghiară.

⁵ În populația de candidați pentru care s-au realizat prelucrările au intrat și cei câțiva subiecți care până în ultima zi de înscriere și-au retras, din diferite motive, dosarul de concurs.

	<i>Frecvențe</i>	<i>Procente din răspunsuri</i>	<i>Procente din cazuri</i>
Matematică/ Fizică	14	7,1	8,9
Jurnalistică	12	6,1	7,6
Psihopedagogie specială	10	5,1	6,4
Științe politice și administrație publică	9	4,6	5,7
Studii Europene	7	3,6	4,5
Istorie	7	3,6	4,5
Politehnică	5	2,6	3,2
Geografie / Biologie	4	2,0	2,5
Arte frumoase	3	1,5	1,9
Asistență socială	2	1,0	1,3
Sociologie	1	0,5	0,6
Teologie	1	0,5	0,6
Medicină	1	0,5	0,6
<i>Total</i>	<i>196</i>	<i>100,0</i>	<i>124,8</i>

Prima preferință între secțiile/facultățile alternative este Psihologia, pentru care optează mai mult de un sfert dintre candidați (27,4%). Evident, proba de examen aleasă în cazul acestei secții (psihologia) este aceeași cu cea aleasă în cazul Sociologiei. *Probabil pentru majoritatea dintre candidați aceasta este preferința principală, Sociologia reprezentând o variantă de rezervă.* Mulți dintre acești candidați sunt olimpici, unii dintre ei chiar la materia psihologie. De altfel, *majoritatea olimpicilor s-au înscris la Sociologie pentru că această secție le oferă șansa unică de a primi nota 10 la proba de concurs, acordată din oficiu, însoțită de “înlesnirea” de a susține cel puțin încă un concurs de admitere, prin faptul că nu trebuie să se prezinte (fizic) la examen.*⁶ Practic, candidații nu trec printr-un concurs “adevărat”. De altfel, aceste rațiuni de alegere a secției/ facultății fac parte din efectele perverse ale modalităților particulare de examen de admitere.

Cea de-a doua opțiune din rândul secțiilor/ facultăților alternative este Facultatea de Litere (19,1% din candidați), unde întâlnim o situație similară. Acești candidați sunt în marea lor majoritate participanți la etapa națională a concursurilor școlare de limba și literatura română sau de limbi străine.

Facultatea de Științe Economice, cea de-a treia opțiune a candidaților, are avantajul că cere aceeași probă de concurs ca și Sociologia (în acest caz, algebra). Același lucru îl putem afirma și pentru cei care au ales să dea admitere și la Matematică sau Fizică.⁷ De altfel și primii și cei din urmă afirmă într-o proporție mai ridicată decât ceilalți că disciplinele de admitere (în acest caz matematica) le-au fost la îndemână.

Probabil următorul set de alegeri (Filosofia, Dreptul, Psihopedagogia specială, Științele politice și administrative, Studiile europene și Istoria), care fac parte din disciplinele socio-umane, dovedesc orientarea către aceste discipline. Candidații aleg și aceste secții/ facultăți pentru că își sporesc șansele de a intra undeva, fie la Sociologie, fie la celelalte. Pentru majoritatea dintre acestea, disciplina de concurs este aceeași cu cea aleasă în cazul Sociologiei.

⁶ Din 246 înscriși, 158 sunt olimpici. Dintre aceștia, 13 au obținut unul din premiile unu, doi sau trei la etapa națională, deci au fost automat admiși.

⁷ Toți candidații care dau admitere și la Facultatea de Matematică/ Fizică sunt absolvenți de clase cu profil matematică-fizică.

În orice caz, ceea ce trebuie să observăm este faptul că majoritatea candidaților nu se mulțumesc cu o singură alegere și un singur examen, ci își încearcă norocul la cel puțin încă o secție sau facultate. De altfel, și facultățile mijlocesc (și încurajează) aceste strategii, fixând data și ora examenelor astfel încât candidații să se poată prezenta la mai mult decât un singur concurs.⁸

Se cuvine să spunem că, în ceea ce privește facultățile, admiterea reprezintă o bună oportunitate financiară, prin taxele destul de ridicate pe care le percep pentru înscriere. Evident, suma de bani colectată crește pe măsură ce numărul de înscriși este mai mare.

Atracția pe care noua modalitate de admitere o are asupra potențialilor candidați apare evidentă dacă urmărim anul de suținere a Bacalaureatului de către aceștia. Dacă înainte de 1989 urmarea cursurilor mai multor facultăți era foarte rară (iar urmarea lor *în paralel* nu are precedent înainte de 1989), acest lucru a încetat să mai fie neobișnuit începând cu 1990.

Cei care au intrat la o a doua facultate în 1990⁹ au susținut un examen de tip vechi. Cel mai adesea motivația lor a fost posibilitatea de a urma o facultate care îi pregătea pentru o profesiune pentru care simțeau că au vocație (sau care le oferea studiul unor discipline ce îi interesau în mod deosebit). Schimbarea din 1989 adusese și o schimbare de perspectivă.

Dacă înainte Politehnica era aleasă pentru că studenții veniseră cu o bună pregătire matematică din liceu și pentru că repartiția de după absolvirea facultății îi plasa în orașe, în 1990 alegerea urma calcule mai puțin mercantile: preferință, înclinații, curiozitate, deschidere. Firește, pentru mulți dintre aceștia prima facultate a rămas facultatea “de bază”, iar transformarea celei de-a doua facultăți în prima alegere nu a fost ușoară. În multe cazuri, după primul an de studiu paralel, studenții făceau o alegere (sau erau forțați de duritatea sesiunilor de examene să facă o alegere), fie în favoarea primei facultăți, fie în favoarea celei de-a doua. Nu mulți au fost cei care au reușit să le absolve pe amândouă și să profite de ambele în măsură substanțială.

Lucrurile sunt oarecum diferite pentru cei din promoțiile următoare. Multe au fost motivațiile care au atras studenții către o a doua facultate, în paralel cu o primă facultate. Nu în ultimul rând aș menționa două dintre acestea. Prima ar fi atracția către studiile sociale datorită posibilităților de studiu, pe perioadă scurtă sau mai puțin scurtă, în străinătate (Și mă gândesc aici cu deosebire la Facultatea de Studii Europene¹⁰). Cea de a doua este nevoia de a acumula capital cultural instituționalizat, pe măsură ce posesia unei (singure) diplome universitare se devaloriza.

Nu mai puțin important este faptul că, în combinație cu motivațiile menționate mai sus, simplificarea formulei de examen a ușurat luarea deciziei de a mai urma o a doua

⁸ Același lucru este valabil și pentru cazul universităților particulare, aflate la concurență cu universitățile de stat pentru atragerea candidaților.

⁹ Această afirmație se bazează pe discuții personale cu cei care intră în această categorie. Evident, autoarea, care face ea însăși parte dintre cei care au început să urmeze o a doua facultate în 1990, paralel cu prima, nu a avut șansa să-i intervievez pe toți dintre aceștia. Simptomatic este faptul că majoritatea dintre aceștia proveneau de la facultăți tehnice și aleseseră a doua facultate din rândul celor nou înființate în cadrul disciplinelor socio-umane.

¹⁰ Este reală întâmplarea următoare: unul din profesorii Facultății de Filosofie este oprit pe stradă în dreptul Casei Universitarilor și întrebat “Nu vă supărați, nu știți unde îi facultatea aia care organizează excursii în străinătate?”.

facultate. “Dacă examenul de admitere este atât de ușor, de ce să nu încerc? În cel mai rău caz renunț.” Și probabil unul din lucrurile care susțineau acest mod de a gândi a fost faptul că, pentru studenții provenind din alte localități decât centrul universitar (Cluj-Napoca), urmarea unei a doua facultăți, pe perioada în care ei erau încă studenți la prima facultate, însemna costuri (financiare) marginale zero. Evident, costurile operaționalizate în ore de studiu, stress etc., creșteau. Dar într-o bună măsură creșteau și anumite beneficii: cunoașterea unor persoane noi, cu altă mentalitate, deschiderea către domenii noi, beneficiul simbolic de a fi (re)cunoscut ca student ce urmează două facultăți.

Tabel 3.

Anul luării Bacalaureatului de către candidații la Sociologie.

	<i>Frecvențe</i>	<i>Procente din răspunsuri</i>
1973	1	0.2
1989	1	0.2
1991	2	0.5
1992	3	0.7
1993	4	0.9
1994	9	2.1
1995	14	3.3
1996	26	6.1
1997	39	9.1
1998	83	19.4
1999	245	57.4
<i>Total</i>	<i>427</i>	<i>100</i>

Precum se vede, dincolo de candidații care au suferit un eșec în anul precedent sau chiar în anii precedenți, găsim persoane care au terminat liceul și au dat bacalaureatul de cel puțin 4 ani (adică atât cât este necesar, în general) ca să absolvi o facultate. Sunt tentați deci să dea admitere și cei pentru care examenul în sine nu mai reprezintă o miză – fie au absolvit deja o facultate, fie lucrează undeva (cu sau fără diplomă de licență). Examenul pentru mulți dintre aceștia este foarte simplu: notele la bacalaureatul susținut imediat după 1989, respectiv înainte de 1997, aveau altă semnificație (și, evident, altă miză) decât cele de acum. În plus, cât de dificil trebuie să-i fie unui absolvent de Politehnică, de exemplu, să susțină un examen de trei ore de matematică de liceu?

Și, așa cum se vede în tabelul următor, între aceștia găsim candidați care aleg să încerce chiar la mai multe decât o singură secție/ facultate.

Tabel 4.

Anul luării Bacalaureatului de către candidații la Sociologie, și opțiunea pentru o a doua facultate.

Bacalaureat	Altă facultate	
	<i>Nu</i>	<i>Da</i>
1973	1	-
1989	1	-
1991	2	-
1992	2	1
1993	4	-
1994	8	1

O SCHIMBARE ÎN SISTEMUL UNIVERSITAR - ADMITEREA

Bacalaureat	Altă facultate	
	Nu	Da
1995	13	1
1996	19	7
1997	27	11
1998	37	45
1999	88	157
<i>Total</i>	<i>202</i>	<i>223</i>

Strategiile pe care candidații le adoptă în optarea pentru diferitele secții și facultăți sunt modelate, așa cum am spus și înainte, și de efortul pe care concursul de admitere în sine îl reprezintă. Dispunem de date doar pentru candidații la secția de Sociologie, însă credem că analiza lor conduce la concluzii adevărate și pentru alte secții și facultăți care au introdus astfel de forme de concurs de admitere.

Una din întrebările incluse în chestionar a cerut subiecților să specifice motivul pentru care au ales să se înscrie la concursul de admitere la această secție. Formularea întrebării a fost următoarea:

“Ce anume v-a determinat să vă înscrieți la concursul de admitere la Sociologie, Universitatea ‘Babeș-Bolyai’ Cluj? (Puteți încercui mai multe variante. Cea mai importantă vă rugăm să o subliniați.)”

Întrebarea oferea un set de variante de răspuns, care sunt contabilizate în tabelul de mai jos.

Tabel 5.

Motivarea opțiunii Sociologie.

	<i>Frecvențe</i>	<i>Procente din răspunsuri</i>	<i>Procente din cazuri</i>
1. Materiile de admitere îmi sunt mai la îndemână.	66	11,1	27,2
2. Îmi plac disciplinele socio-umane.	214	36,1	88,1
3. Nu trebuie să dau multe examene, pentru că nota la bacalaureat și media generală pe liceu ocupă o pondere mare din nota finală.	41	6,9	16,9
4. Pentru că așa m-au sfătuit părinții.	2	0,3	0,8
5. Cred că este ceva nou și interesant pentru România.	135	22,8	55,6
6. Pentru că aici dă admitere și prietenul meu cel mai bun.	7	1,2	2,9
7. Va să fiu sigur că intru undeva.	21	3,5	8,6
8. La întâmplare.	3	0,5	1,2
9. Am auzit că este o facultate bună.	73	12,3	30,0
10. Altele. Care?...	31	5,2	12,8
<i>Total</i>	<i>593</i>	<i>100,0</i>	<i>244,0</i>

Prima observație care trebuie făcută este o autocritică, și anume: lista alternativelor de răspuns nu a fost cea mai bună. Varianta care a fost aleasă de majoritatea covârșitoare (88,1%) a fost una încărcată de dezirabilitate: mulți dintre candidați s-au simțit obligați să-și explice alegerea prin atracția față de disciplinele socio-umane. Nu vrem totuși să afirmăm că acest fapt este fals. Probabil că subiecții sunt atrași de ceea ce ei *consideră că sunt* științele socio-umane. Este de asemenea adevărat că, după 1989, conținutul, modul de predare și ponderea științelor sociale în liceu s-a modificat într-o manieră favorabilă acestora. Pe de altă parte aceste discipline au căpătat o “vizibilitate” fără precedent prin prezența diversilor analiști politici, sociali, economici în mass media, în special televiziune (de stat sau privată).

Varianta de răspuns care se găsește pe următorul loc în alegerile candidaților, și anume că sociologia este ceva nou și interesant în România, reflectă parte din conținutul imaginii pe care disciplina o are în mintea acestora, fără ca ei să știe prea bine ce înseamnă. Mulți dintre subiecții care au marcat această variantă au întrebat pe administratorii chestionarului ce este de fapt sociologia, cu ce se ocupă și ce șanse au ca viitori absolvenți ai acestei secții. Este interesant că astfel de motivații, goale complet de conținut, sunt decisive în mintea candidaților. De fapt, astfel de răspunsuri nu sunt decât un alt simptom al faptului că elevul care termină un liceu în România nu știe prea bine către ce să se îndrepte, care sunt perspectivele absolvirii unei facultăți, ce cunoștințe și abilități poate căpăta dacă urmează o anumită facultate și așa mai departe.

În calitate de cadru didactic al acestei secții, autoarea speră că varianta care ocupă locul al treilea în ordinea motivațiilor candidaților (aleasă de 30% dintre subiecți), și anume renumele de facultate bună al Sociologiei, este reală. Altfel, acest gen de motivație intră în aceeași categorie cu cea precedentă, mai ales dacă nu intră în combinație cu o altă motivație (de genul “Vreau să ajut oamenii” sau “Îmi plac științele sociale”).

Procentele cu care au fost alese celelalte variante de răspuns vin să susțină observațiile făcute înainte - candidații încearcă să minimizeze efortul presupus de examenul de admitere la facultate: 27,2% dintre ei consideră că materiile de admitere le sunt la îndemână, 16,9% dintre ei motivează alegerea acestei secții pentru că formula de examen este avantajoasă, iar 8,6 dintre ei recunosc că doresc să fie siguri că intră undeva (marea majoritate a acestora fiind constituită din olimpici).

Influența părinților în alegerea facultății este neglijabilă. Doar 2 dintre candidați au luat în considerare sfatul părinților în alegerea acestei secții. Cred că acest fapt reprezintă o schimbare fundamentală față de situația de dinainte de 1989, când părinții aveau un rol important în cariera pe care urmau să o aleagă copiii lor.

Câteva cazuri neglijabile afirmă că au ales această facultate pentru că aici dă admitere și prietenul lor cel mai bun (7 cazuri), respectiv la întâmplare (3 cazuri).

În ce privește specificarea unor motive diferite de cele incluse în variantele de răspuns, cei mai mulți și-au exprimat dorința de a lucra într-o meserie în care pot ajuta oamenii, dorința de a cunoaște mai bine societatea și comportamentul oamenilor sau pur și simplu au spus că sunt siguri că acesta este lucrul care li se potrivește cel mai bine și aceasta este calea pe care trebuie să o urmeze (“Vreau să descopăr omul cu adevărat”; “Cred că în viitorul mai apropiat sau mai îndepărtat voi putea ajuta și alți oameni prin profesia pe care o

voi avea” etc).¹¹ Aceste răspunsuri (care au fost adăugate doar de 12,8% dintre subiecți) vin în completarea variantei de răspuns 2 și exprimă cu mai mare acuratețe alegerea profesiei din vocație.

Stratificare socială și strategii profesionale

O supoziție firească este aceea că schimbarea strategiilor de alegere a facultății și a profesiei depinde de habitus-ul candidaților, de structurile încorporate de aceștia. Pentru că doar una din cele trei schimbări fundamentale în comportamentul candidaților poate fi urmărită, ne vom concentra asupra acesteia. Să recapitulăm deci principalele consecințe ale schimbării formulei de admitere la facultăți: (1) orientarea candidaților către facultățile unde efortul de examen este cât mai mic, în termeni de număr de probe și cantitate de cunoștințe; (2) alegerea facultății astfel încât eventualele probe de examen să fie cât mai la îndemâna candidaților; (3) candidații se înscriu la mai mult de o facultate pentru examenul de admitere, în încercarea de a-și multiplica șansele de a fi admiși undeva. Aceasta din urmă este cea asupra căreia ne vom concentra în cele ce urmează. Pentru început, însă, să vedem din ce mediu provin candidații la Sociologie, din anul 1999.

Tabel 6.

Originea candidaților la Sociologie – profesiunea tatălui.

	Frecvențe	Procente din răspunsuri	Altă facultate (%)	
			Nu	Da
Șomer	21	4.9	52.4	47.6
Muncitor necalificat	2	0.5	50	50
Agricultor	1	0.2	100	-
Muncitor calificat	92	21.5	57.6	42.4
Tehnician, liceu, școală post-liceală	75	17.6	29.3	70.7
Învățător, educator	11	2.6	63.6	36.4
Militar	17	4.0	41.2	58.8
Întreprinzător, patron	11	2.6	54.5	45.5
Studii univ. - tehnice	48	11.2	36.2	63.8
Studii univ. - profesioni	57	13.3	35.1	64.9
Decedat	44	10.3	59.1	40.9
Pensionar	48	11.2	64.6	35.4
<i>Total</i>	<i>427</i>	<i>100</i>	-	-

Este evident faptul că avem o suprareprezentare (în raport cu situația la nivelul populației României) a copiilor ce provin din familii în care tatăl are studii superioare: 24.5%, față de 5-8%¹². În cadrul acestora, profesiunile sunt mai bine reprezentate (științe sociale, drept, litere, arte frumoase etc.) – 13.3% - decât ocupațiile tehnice (politehnică, marină, anumite secții economice etc.). Surprinzătoare este, cred eu, cifra celor ai căror părinte este fie șomer, fie pensionar, fie decedat (acestea însemnând în general o situație

¹¹ Câțiva candidați au afirmat că profesiunea de sociolog este una de viitor.

¹² Estimări (minimală și maximală) realizate de Metro Media Transilvania, în caietul Barometrelui de Opinie Publică, Mai 2000, p.112.

financiară mai puțin fericită a familiei), îndeosebi dacă ținem cont de taxele destul de ridicate percepute de facultate la înscriere. Aceasta se ridică la 26.4%. Pe de altă parte (vezi partea a doua a tabelului 6), dacă ne uităm la cifrele celor care dau admitere și la o a doua facultate, din rândul ultimilor, vedem că ponderea lor este mai mică decât în cazul celorlalte categorii, cu excepția celor al căror părinte este învățător sau educator (numărul celor al căror părinte este muncitor necalificat sau agricultor este prea mic pentru ca cifrele din tabel să aibă vreo însemnătate). Vedem cum, deși tendința de a încerca la mai multe facultăți este prezentă și în rândul copiilor de șomeri, pensionari sau decedați, aceasta este limitată de constrângerile financiare.

Printr-o analiză de omogenitate vom obține reprezentarea spațiului profesiunilor părinților candidaților la Sociologie, ținând cont de opțiunea candidaților pentru mai mult de o singură facultate sau nu. Prin această diagramă putem vedea în ce fel efectele noii formule de admitere a afectat diferit candidații provenind din medii diferite, având habitus diferit.

Spatiu habitus-urilor candidaților la Sociologie și opțiunea pentru o a doua facultate

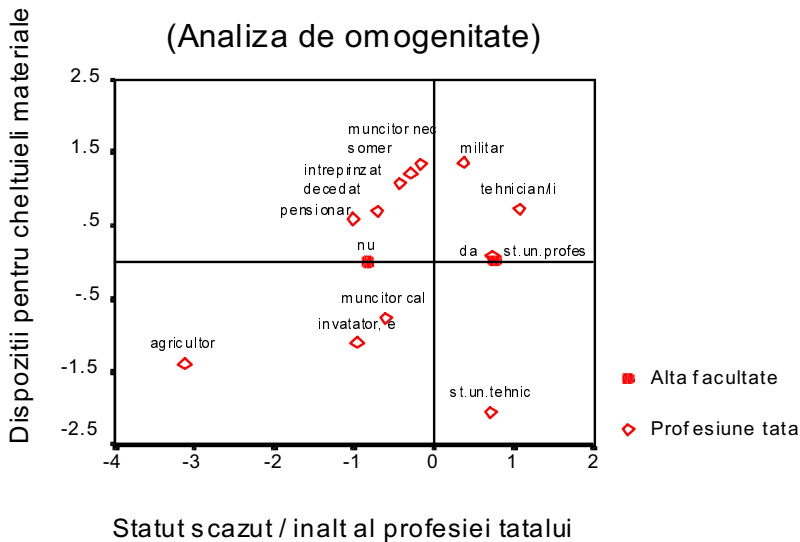

Diagrama 1. Dispoziții și alegeri. Produsă folosind programul statistic SPSS.

Prima dimensiune, care este și cea a alegerii unei singure / mai multor facultăți, ne arată în ce fel statutul profesiei părintelui afectează această decizie. Se poate vedea foarte clar faptul că persoanele provenind din familii al căror cap are studii superioare sunt mai deschise către încercarea mai multor șanse. Candidații ai căror părinți lucrează în poziții care necesită studii post-liceale (tehnicieni etc.), de asemenea, sunt deschiși către ideea ca copiii lor să încerce mai multe variante. Copiii de muncitori, învățători, educatori, pensionari

sunt mai conservatori în această privință (ori faci una, ori faci cealaltă – altfel nu ești serios; nu putem arunca banii aiurea). Cazul agricultorului este izolat (fiind vorba de o singură persoană), acesta este motivul pentru care procedura îl izolează ca și *outlier*.

Dacă analizăm diagrama și după cea de a doua dimensiune, înțelegem mai clar de ce anumite categorii de profesii s-au grupat în felul particular în care au făcut-o. Astfel, este clar că ceea ce discriminează între categoriile de profesii ce determină o propensiune mai scăzută către alegerea mai multor opțiuni de admitere este factorul economic (situația financiară a familiei). Resursele bănești de care dispun copiii provenind din familii în care tatăl este pensionar, decedat, șomer, muncitor necalificat (cadrantul din stânga sus al diagramei) sunt mai reduse (cel puțin teoretic) decât cele ale copiilor provenind din familii în care părintele este educator, învățător, muncitor calificat (cadrantul din stânga jos al diagramei). Ceea ce-i împiedică pe aceștia din urmă să încerce intrarea la mai multe facultăți este etosul transmis în familie. Situația întreprinzătorilor, paradoxal, este una care inhibă tendința de încercare multiplă – banii sunt investiți mai bine în afacerea tatălui, decât în încercări a căror probabilitate de reușită nu este cunoscută.

Dacă ne uităm în a doua jumătate a diagramei, observăm poziția medie a profesiunilor liberale. Profesiunile tehnice se disting, în opoziție cu cele care necesită școli post-liceale sau numai liceul – este vorba doar de o situație financiară diferită. Propensiunea către anumite comportamente în ce privește admiterea la facultate a copiilor acestora este aceeași. De altfel, dacă ne uităm care sunt acei candidați care încearcă la mai mult de două facultăți (Sociologie și cel puțin încă alte două facultăți), majoritatea provin din categoria tehnicienilor, studii-postliceale, maștri etc.

Astfel, rezultă foarte clar cum mentalitatea și banii sunt cei care discriminează în strategiile candidaților de intrare la facultate. Cu alte cuvinte, habitus-ul candidaților și poziția acestora în spațiul distribuției de capital (evident, parțial corelate).

În loc de concluzii: o analiză evaluativă

Evaluarea noilor forme de concurs de admitere la facultate este dificilă. Formal, schimbarea față de formele anterioare de concurs intenționează diminuarea importanței concursului efectiv, prin reducerea numărului de probe de concurs și a dificultății acestora, în favoarea performanței candidaților în timpul liceului (prin media generală pe anii de liceu și media la bacalaureat), care capătă o importantă pondere în calculul notei finale. Însă o altă schimbare substanțială are loc la nivelul strategiilor de orientare a candidaților către specializările oferite de institutele de învățământ superior, și anume: *alegerea este ghidată din ce în ce mai puțin de conținutul studiilor și al profesiei viitoare și din ce în ce mai mult de forma examenului de admitere la secția/facultatea respectivă.*

Nemulțumirile candidaților și ale părinților lor se coagulează exact în jurul implicațiilor acestei schimbări: liceele nu sunt echivalente în ceea ce privește calitatea pregătirii elevilor care termină liceul cu medii similare - o medie de 8 la un liceu de elită poate caracteriza un elev foarte bun, în timp ce la un liceu de cartier aceasta este media unui elev mai slab; aceleași lucru merge și pentru bacalaureat - notele nu sunt acordate omogen, astfel încât anumiți copii sunt defavorizați.¹³

¹³ Începând cu anul 1988 metodologia de examen de bacalaureat a fost alterată, pentru obținerea unei mai mari omogenități în notarea elevilor.

Pe de altă parte, făcând abstracție de aceste neajunsuri, unui copil bun îi poate fi luată din start șansa de a intra la o facultate pentru care are abilități și vocație, pentru că în timpul liceului nu s-a prea omorât cu școala (și mulți copii nu sunt, la vârsta respectivă, suficient de maturi pentru a înțelege implicațiile acestui fapt).¹⁴ Putem astfel afirma că noile forme de examen nu urmează principiul egalității de șanse în admiterea la universitate.

Apreciem că aceste schimbări oferă mai mare flexibilitate în alegerea carierei copiilor. Dar ele nu pot fi suficient de bune, decât dacă sunt însoțite și de schimbări de conținut substanțiale la nivelul învățământului preuniversitar.

¹⁴ În Germania, de exemplu, această situație este compensată prin perioada de așteptare - un an de așteptare aduce un număr de puncte în plus la media de absolvire a liceului, astfel încât mai devreme sau mai târziu persoana respectivă va putea fi admisă într-o universitate la facultatea și specializarea dorită.

SOCIOLOGIA COMUNITĂȚILOR SOCIALE ÎN VIZIUNEA LUI GEORGE EM. MARICA. SATUL

SILVIU G. TOTELECAN

ABSTRACT. The Sociology of Social Communities in George Em. Marica's Approach. The Village. In the context of the social science that we practice today, in contemporary Romania, we thought that now, more than ever, is time for looking back at our roots in sociology and fulfill the missing links in our scientific tradition.

We can see there many things, which are now in the top of international debates around the world, unused for long decades and even forgotten in our space of knowledge. One example is the marvelous work of George Em. Marica which, with more then fifty years ago, wrote about the relation between scientist and his subject of investigation, about new methodological ways of research, and, not in the last instance, about attempts to discover that "thing" that is the essence of social communities, in this particular case the "soul" of the village.

His experience, which I have already mentioned, can help us today to reach the core of theoretically issues that are now on the market and understand them. Rather than summarize my paper I will prefer to say that until we will put the light on our ancestors' s work and show their contribution we will not be full connected with the real meaning of science.

Introducere. Fiul lui Emil și Elena Marinescu, George Em. Marica s-a născut la 1 noiembrie 1904. Absolvă în urma examenului de bacalaureat (1923) Liceul "Barițiu" din Cluj. În 1927 își ia licența în filosofie, specialitatea sociologie la Facultatea de Litere și Filosofie a Universității din Cluj. În 1928 obține o bursă de studii în Germania, la Berlin, unde-i are ca profesori, printre alții, pe Vierkandt, Dessoir, Liebert, Spranger, Sombart. Între 1929-1932 urmează cursurile Universității din Köln sub îndrumarea lui Honingsheim, Hartmann, Ziekursch, L. von Wise (sub coordonarea căruia își realizează și teza de doctorat) și a Universității din Bonn, unde intră în contact cu Rohocher, Curtius, Schumpeter. Pe lângă experiența germană, efectuează stagii de pregătire în Anglia, Franța, Austria, Olanda, Elveția, Belgia.

În 1937 este numit asistent la Catedra de sociologie din Cluj. În 1948 devine asistent la Catedra de Istoria filosofiei antice și medievale. 1950 - șef de lucrări la Facultatea de Pedagogie, iar începând cu 1954 lucrează la Filiala Academiei Române din Cluj, unde în 1969 este numit șef de sector la Secția filosofie și psihologie a Centrului de Științe Sociale. În 1974 se pensionează, stingându-se din viață la 1 martie 1982.

Activitatea sa științifică, de factură sociologică, debutează cu publicarea în 1931 a tezei de doctorat intitulată "Emile Durkheim - Soziologie und Soziologismus", urmată în 1935 de "Problema culturii moderne în sociologia germană". Despre realitatea românească, amintim câteva din lucrările sale: "Conducerea la copii", "Încercare de definiție a satului", "Despre patrie" (1942); "Satul ardelean. Premisele cercetării lui sociologice" (1944); "Psihosociologia mahalalei", "Fenomenul tradiției" (1945); "Conceptul de social" (1946); "Satul ca structură psihică și socială" (1948). Preocupările sale în domeniu, vizează elaborarea unor noi direcții teoretice în sociologie, analiza unor gânditori, respectiv curente din sociologia universală, dar și cercetări "la teren" cum sunt cele asupra comunităților sociale: Satul ardelean, Psihosociologia mahalalei.

Opțiunea pentru rural. Preocupările deosebite pe care George Em. Marica le-a avut față de spațiul rural, sat, țărănime etc. se integrează într-o analiză mai largă a tot ceea ce înseamnă "formă de viață umană" și pe care autorul încearcă să o surprindă în multiplele sale manifestări, exprimate în contexte socio-culturale dintre cele mai diverse. Un loc deosebit în acest peisaj îl ocupă Ardealul, "mai variat decât restul țării, [...] provincia românească unde se găsesc cele mai multiple forme de viață umană, diverse atât ca tip, cât și ca vârstă"¹, "o sinteză fericită de idealism și realism, ceea ce înseamnă o formulă mai completă"².

Atuuri pentru o astfel de orientare le conferă însăși viața socială rurală, un stil de viață caracterizat printr-o sociabilitatea spontană mai pronunțată a sătenilor, o mentalitate mai irațională și o concepție mai metafizică de viață³, dar și unul în care caracterul conformist, dominat de tradiție, - datorat "pe lângă existența unui spirit tradiționalist puternic la săteni, și caracterului său de unitate durabilă"⁴ -, se regăsește din plin. Această deschidere este perfect inteligibilă dacă nu pierdem din vedere că Marica rămâne în esență un "produs" al școlii germane, în cadrul căreia s-a pus un accent deosebit pe construcțiile ideatice, care la rândul lor necesită o fundamentare într-o realitate complexă și plină de resurse speculative pentru a putea fi elaborate. Autorul utilizează această experiență în favoarea spațiului rural românesc, unde o și aplică cu promptitudine, extrăgând elementele de finețe ale realității sătești, lucru imposibil de realizat⁵ în abordările de genul monografiei sociologice în varianta tradițională.

Dezvoltări metodologice. Mergând pe ideea circularității cauzale - "În concepția sociologică modernă nu există fapte ultime, independente de celelalte: toate sunt determinate și toate determină."⁶ - o achiziție relativ recentă a sociologiei, Marica a avut posibilitatea să se debaraseze de povara covârșitoare pe care o presupunea doctrina gustiană, și anume, sondarea satului românesc "constrâns" de niște jaloane (cadre) confecționate mai mult sau mai puțin artificial, în care acesta trebuia "neapărat" să se manifeste.

Dacă în "Încercare de definiție a satului", Sibiu, 1942, o lucrare preponderent teoretică, desprinderea a fost posibilă în totalitate, nu același lucru s-a întâmplat însă atunci când subiectul cercetării s-a dorit a fi altceva decât conceptul sociologic - satul ca unitate, când autorul a dorit să trateze aspectul propriu-zis social al satului, "realitatea masivă a lui, așa cum se prezintă ea simțurilor noastre; complexul de lucruri și ființe ce ni se înfățișează atunci când suntem în mijlocul unui sat sau, cel puțin, când îl examinăm mai de aproape"⁷. Pentru a explica și descrie structurile, mecanismele etc. care constituie satul ardelean, este nevoie să apeleze la două categorii de factori care nu pot fi ierarhizați ca și importanță, dar care trebuie avuți în vedere: stratul de factori exteriori-materiali și stratul de factori interiori-spirituali⁸.

¹ Marica, George Em., 1997, *Studii Sociologice*, (Cordoș, Gh., și Rotariu, T., Studiu introductiv, Notă asupra ediției, Lista principalelor lucrări științifice și selecția textelor), Cluj-Napoca, Centrul de Studii Transilvane, Fundația Culturală Română, p. 306.

² *Ib.*, p. 234.

³ Marica, George, Em., 1948, *Satul ca structură psihică și socială* - Curs de sociologie rurală, Uniunea Națională a Studenților din România, Centrul Studențesc Cluj, p. 70.

⁴ Marica, George Em., 1997, *Id.*, p. 154.

⁵ Totelecan, S.-G., 1999, *Nuanțe, în context monografic*, în rev. Gândire, Cultură & Societate, an III, nr. 5, decembrie, Universitatea "Avram Iancu", Facultatea de Sociologie, Jurnalistică și Filosofie, p. 126-131.

⁶ Marica, George Em., 1948, *Id.*, p. 30.

⁷ *Ib.*, p. 56.

⁸ Marica, George Em., 1997, *Id.*, p. 142.

Contribuția sa științifică novatoare, adusă sociologiei românești constă în faptul că nu a tratat acești factori într-o manieră rigidă, așa cum se întâmpla în varianta similară adoptată de către Școala sociologică de la București, unde legea paralelismului sociologic impunea acest lucru. "Recunosc că pentru analiza satului mai primitiv trebuie procedat altfel decât în abordarea satului care a atins un oarecare grad de civilizație. În primul caz, determinarea factorilor naturali (geografici și biologici) și umani (istorici-tradiționali) jucând un rol mult mai mare, aceștia trebuie considerați mai de aproape; dar numai atât cât e necesar pentru înțelegerea vieții sociale, nu în sine și pentru sine."⁹

De asemenea, prin precizarea posibilităților de întrepătrundere și influențare reciprocă a acestora - "În cazul explicării satului, factorii naturali-materiali (geografici și economici) pe care i-am socotit că constituie stratul de factori explicativi de bază, cu care e bine să se înceapă caracterizarea acestei unități, nu numai că îi influențează pe cei ce urmează, straturile de factori sociologici și ideologici, - adică structura materială determină felul de a fi al relațiilor sociale și al sufletului colectiv, - dar și invers, straturile de factori sociologici și ideologici influențează și ei, la rândul lor, factori naturali-materiali."¹⁰ - elemente care lipsesc cu desăvârșire în cadrul monografiei de tip gustian, unde unidirecționalitatea și convergența cadrelor asupra unității sociale (satului) era indiscutabilă, Marica mai aduce câteva plusuri semnificative în gândirea socială românească.

Realizează o analiză pertinentă a acestor factori, mai înainte de a încerca să vadă cum se "desfășoară" satul ca atare, atribuindu-le fiecăror importanța cuvenită ("Satul ardelean cunoaște de mult cultura în rotație, pe tarlale diferite; ceea ce presupune o oarecare disciplină și capacitate de a-și autoordona viața. În asemenea împrejurări, evident, problema determinației naturale, a mediului geografic, capătă o importanță mai mică, dat fiind că omul reușește aici, în mai mare măsură decât în satul primitiv, să domine natura. Apoi, cum un sat mai evoluat e și un sat mai urbanizat, nici problema manifestărilor spirituale proprii nu mai are o importanță așa mare ca înainte, deoarece folclorul în aceste cazuri e mai sărac."¹¹), arătând că majoritatea celor enumerați au fost supradimensionați. O dată cu scăderea lor graduală în importanță, Marica se va concentra asupra "temeiurilor sufletești ale vieții sociale" pe care pune mare preț după cum o mărturisește: "pe noi ne interesează tocmai acest lucru, în speță tipul calitativ al structurii sătești, expresia atitudinilor și valorilor caracteristice spiritului colectiv respectiv și care poate fi câștigat uneori și din analiza unei singure experiențe"¹². Pentru a nu cădea totuși în speculativ, fiind în același timp "acasă" pe tărâmul comprehensiunii, a fost conștient de necesitatea creării acelor principii care să-i permită menținerea discursului său științific în canoanele academice.

Punțează în manieră deosebită importanța atitudinii reflexive (dar și autoreflexive), care trebui să fie o manifestare cu caracter permanent la omul de știință, sugerând că o cantonare a studiilor de sorginte rurală în zonele montane, este perimată în prezent, fiind în interesul nostru a arăta "că și așezările de pe câmpie sunt tot așa de românești ca și celelalte", nemaifiindu-ne permis a ne refugia "în primitivitatea munților, ca în vremuri de restriște"¹³. Această poziție este dublată de o atitudine critică față de subiectul de investigație: "Nimeni de dragul subiectului nu trebuie să vadă decât lumini fără umbre. În orice caz, în

⁹ Ib., p. 303.

¹⁰ Ib., p. 143.

¹¹ Ib., p. 300.

¹² Marica, George, Em., 1948, Id., p. 50.

¹³ Marica, George Em., 1997, Id., p. 306.

ce mă privește, sunt departe de a crede că țărâniea și satul reprezintă un maxim de virtuți și că ea este o soluție definitivă, spre deosebire de oraș care este numai corupție"¹⁴, care, de asemenea, nu trebuie să lipsească cercetătorului din domeniul socio-umanului.

Introduce perspectiva istorică, pe filiera dezvoltată de H. H. Stahl, dar nu neapărat în maniera arheologiei sociale, așa cum era întrebuițată de acesta, ci mai degrabă ca modalitate alternativă de verificare a propriilor concluzii și în același timp ca posibilitate de construcție a acestora în paralel cu evoluția fenomenului; "a sosit timpul să introducem și în cercetarea țărâniei metoda istorică"¹⁵.

Apelează la tipurile ideale - "pentru a ne da seama mai bine de ființa satului, vom căuta să desprindem, să schițăm (mai bine zis) un sat ideal, un tip de sat limită, dar o formație socială care cuprinde, în esență, tot ceea ce noi simțim ca specific acestei unități"¹⁶, ca și construct de pornire, fiind o schemă analitică care suportă transformări atât în sens evolutiv (adăugarea de elemente noi care vor fi descoperite în timpul cercetării), cât și în sens invers, permițând corijarea și eliminarea acelor aspecte care nu sunt confirmate de realitate. Pentru a avea o imagine completă a realității, după cum o spune și Marica, atunci când se referă la viața rurală ardeleană, vor trebui cercetate "toate tipurile de sate existente: atât cele pur românești, cât și cele cu minorități, cele aproape de oraș, cât și cele izolate, cele de la munte, ca și cele de câmpie, cele întârziate, ca și cele evaluate, din sudul, din centrul, ca și din nordul Ardealului"¹⁷.

Concluzionează prin a arăta că aceste "temeiuri principiale"¹⁸ sunt în strictă dependență de unitatea socială luată spre analiză, și anume tipul cel mai caracteristic al peisajului sociologic rural ardelean astăzi, satul evoluat, acesta ocupând de altfel o poziție centrală în lucrările sale.

Definiția satului. Și pe palierul teoretic-conceptual putem vedea o preocupare permanentă a lui George Em. Marica de a realiza o decantare cât mai lipsită de impurități a noțiunii de sat. Printr-o filtrare critică a conceptelor similare care se vehiculau în sociologia rurală mondială, urmărind adaptarea și translatarea acestora la spațiul românesc, s-a străduit să realizeze o definiție cât mai complexă a satului, pe care apoi să o poată testa la nivel empiric. Pornește de la diferențierea care trebuie făcută între unitățile componente ale realului, acestea fiind de două tipuri, după cum ele sunt sau nu direct determinate de natură: astfel sunt unitățile sociale, unități nedeterminate direct de natură (de exemplu: clubul, biserica, asociația voluntară etc.) și unitățile determinate direct de natură, fie de natură biologică, fie de natură geografică.

Plasează satul și orașul în cea de a doua categorie, după care pătrunde în interiorul granițelor strâmte care delimitează acest tip de unități, arătând în cele din urmă că: "Satul e o unitate cu bază geografică, cu o populație agricolă și puțin numeroasă, puțin densă, sedentară și omogenă, o unitate durabilă, puțin diferențiată și stratificată, însă bine integrată, o unitate nevoluntară și nefinală (chiar o comunitate de viață), o unitate primară și totală (adică o unitate completă fără să fie însă complexă, ci relativ simplă și o unitate autonomă, mai bine zis autarhă), determinată de tradiție, care explică în mare măsură fixitatea,

¹⁴ Marica, George Em., 1948, Id., p. 34.

¹⁵ Marica, George Em., 1997, Id., p. 302.

¹⁶ Marica, George Em., 1948, Id., p. 51.

¹⁷ Marica, George Em., 1997, Id., p. 306.

¹⁸ Ib., p. 307.

stabilitatea sa, iraționalismul motivației sociale și conformismul social puternic ce domnește la săteni, ca și felul de a fi rutinar al socialității lor, caracterizată prin predominarea raporturilor personale, intime, directe, totale etc”¹⁹.

Complexitatea acestei definiții are la bază ideea că o definiție a satului care se sprijină numai pe o singură caracteristică a lui e incompletă și, în consecință, trebuie să se apeleze la mai mulți factori determinanți. Cum a preleva factorii eminentemente importanți este o operațiune la limita imposibilului, încă nesoluționată în sociologie, oamenii de știință pendulând între cele două extreme: nici unul dintre factori nu este neapărat important, putem renunța la el sau toate elementele sunt esențiale și ca atare trebuie să le introducem în analiză, Marica rezolvă această problemă într-o manieră personală, pornind de la un gen proximal al definiției satului: "o unitate, adică el e o formație socială cu o viață proprie, relativ independentă de indivizii ce o alcătuiesc, aceștia comportându-se, pe o anumită latură, ca un tot; ceea ce înseamnă nu numai că ei depind unul de altul, ci că se simt în anumite privințe strâns legați; mai mult, ei se contopesc, fuzionează parțial în aspectul specific unității, formând un ansamblu, un corp cu o identitate de simțire; situație ce se traduce pe planul pur psihic prin existența unei conștiințe de ‘noi’”²⁰, la care adaugă pe parcurs elemente noi sau le reformulează pe cele deja înglobate.

Un exemplu de rafinare graduală a conceptului, sugestiv în acest sens este utilizarea noțiunii de "unitate" la care se adugă pe rând adjective ca:

- nevoluntară, nefinală (“Satul nu e o unitate născută în vederea realizării unei valori, a unui țel, a unei opere sau a unui interes; altfel spus, el nu e o unitate îndreptată în afară, ci e o unitate îndreptată înăuntru, adică e o unitate ce își este ea însăși propriul său scop. În existența împreună – nu în organizarea vieții colective și punerea ei în slujba unui obiectiv oarecare – se realizează și își găsește sensul, rostul acest tip de colectivitate.”²¹),
- primară ("poate să însemne că el [satul - s.n.] e o formație socială bine integrată, dominată de un spirit colectiv, poate să însemne, până la un punct, că el e o comunitate de viață și poate să însemne că el e o unitate socială hotărâtoare pentru formația socială și idealurile sociale ale membrilor săi, adică o unitate primară.”²²),
- totală ("adică o colectivitate în care părtașii se interpenetreză, fuzionând, cel puțin într-un anumit aspect, și dând naștere unei conștiințe comune.”²³; “În primul rând, în faptul că el se întregeste din propriul său fond; [...] datorită faptului că el poate trăi, la nevoie, din punct de vedere economic, prin propriile sale mijloace, fără să trebuiască să aducă ceva din afară pentru trebuințele sale esențiale, care sunt, desigur, și mai puțin variate și diferențiate și tocmai și din acest motiv. Mai mult, am amintit că nu numai satul, dar chiar și subunitățile sale principale: familiile, gospodăriile sunt formațiuni sociale autarhice, ele neavând nevoie de vreun schimb între ele.”²⁴), acestea nefiind doar simple forme de vorbire, ele având consistență după cum putem constata, dată de elaborările teoretice care le conferă greutate și din care derivă.

¹⁹ Ib., p. 172.

²⁰ Ib., p. 144.

²¹ Ib., p. 157.

²² Ib., p. 159.

²³ Marica, George Em., 1948, Id., p. 324.

²⁴ Marica, George Em., 1997, Id., p. 160.

Țărănimea și satul. Obișnuit a căuta ființa satului, a aceluși spirit colectiv care "învăluie" un areal cu hotarele "împinse" mereu mai departe, dincolo de limitele așezărilor omenești, pe măsură ce localnicii transformă zonele neștiute (bune sau rele) în spații familiare, Marica va adopta în cercetările sale o poziție deosebită, plasându-se în același timp în interiorul și în afara satului, acordând în paralel atenție populației care alcătuiește colectivitatea rurală, dar și unității în care aceasta conviețuiește. Marica se plimbă discursiv prin natură la nivele diferite de percepție ale acesteia, de la cea înțeleasă ca și mediu, până la cea umană - miezul sufletului țaranului pe care dorește a-l scoate la lumină și prezenta în întreaga sa splendoare, arătându-i și tarele sale. Din natură George Em. Marica pătrunde în sat, de aici mai departe, aplecându-se asupra țărănimii, drumul încheindu-se doar aparent cu sufletul țaranului, pentru că această mișcare analitică este una circulară după cum am precizat deja, neconcentrată asupra unui moment final, dar având totuși finalitate.

Găsește un sat care se depărtează de cel tradițional ("Zilele satului - ale satului autentic - sunt numărate. Urbanizarea lui face pretutindeni progrese."²⁵), "năpădit" de structuri social-culturale străine ființei sale, stilul de viață rural patriarhal menținându-se greu, "fragmentar și numai la periferie, adică în regiunile mai izolate"²⁶, dar și o țărănime care mai "păstrează și acum multe din lucrurile și obiceiurile vechi, așa că un ochi atent poate distinge în zilele noastre la țară - fie în sânul aceleiași sat, fie mai ales în sate sau regiuni diferite - mai multe forme și chiar stiluri de viață, ce reprezintă în același timp vârste și epoci diferite de civilizație rurală"²⁷. Constată coexistența a patru stiluri de viață: patriarhal, de tranziție (cel mai răspândit), evoluat, respectiv o formă incipientă a tipului fermierului modern, în Banat, nici unul din nefericire capabil să creeze o categorie de țărani avuți. Cum diferența de avere între ei este mică, relativa omogenitate economică caracteristică satului, la care se adaugă volumul său mic, densitatea redusă, slaba mobilitate a locuitorilor săi, sedentarismul lor relativ, dau ca și rezultată o "formație socială omogenă și bine controlată"²⁸.

Avem de-a face cu un proces dinamic, desfășurat pe parcursul unei perioade îndelungate, în care de la o sumă de oameni locuitori ai aceluiași spațiu - compoziția incipientă a satului, orânduirea rurală a crescut pe nesimțite și la întâmplare²⁹. Marica vede această "întâmplare" ca formă de manifestare a unui spirit liber, neîngrădit de canoane formale, exemplificată prin elemente vizibile în teritoriu, cum ar fi structura neregulată a așezărilor din sat, casele nefiind dispuse într-o anumită ordine, cu cât satele sunt mai vechi, ulițele lor sunt mai întortocheate. O atare rețea de așezări cu drumuri și ulițe care se îmbină/bifurcă în extrem de multe locuri, a făcut ca traseele curente ale oamenilor să fie pline de întâlniri cu altul, nu întotdeauna dorite, dar de care nu te puteai eschiva.

A fost facilitată apariția unor căi de comunicare interumană deosebite, strada fiind locul de dezbatere publică în care se luau cele mai multe decizii. S-a ajuns la o "colectivitate în care părtașii se interpenetrează, fuzionând, [...] dând naștere unei conștiințe comune"³⁰, satul, fiind mai mult decât o simplă mulțime sau un strat, ori masă abstractă. Vorbim despre un spațiu în care raporturile sociale au un caracter personal, intim și durabil, manifestându-se într-o formă de cooperare deosebit de strânsă, care nici nu poate fi altfel

²⁵ Ib., p. 171.

²⁶ Marica, George Em., 1948, Id., p. 412.

²⁷ Marica, George Em., 1997, Id., p. 303.

²⁸ Ib., p. 151.

²⁹ Marica, George Em., 1948, Id., p. 60.

³⁰ Ib., p. 324.

când în permanență te afli în proximitatea acelorași oameni, care “nu se schimbă ca la oraș”³¹. Săteanul nu poate “evada” din atmosfera colectivă familiară, a vecinilor, comunității și “în consecință el nu poate pune accentul pe individualitatea sa, condiție sine qua non a izolării sufletești și a singurătății”³².

Și în ceea ce privește tema izolării, percepută ca una din instanțele care împiedică dezvoltarea satului, George Em. Marica simte nevoia de a nuanța această problemă, amintind că "Satul nu e o insulă într-un ocean, ci un element, e drept nediferențiat, dar un element dintr-un ansamblu".³³ Izolarea rămâne eventual în picioare când vorbim de comunități umane, în acest caz ea având și o latură pozitivă, permite păstrarea mai neîntinată a caracterelor specifice sătești, pe când însă de izolarea individului, cum poate fi cazul la oraș³⁴, nu poate fi vorba.

Concluzie. Am urmărit a schița aici câteva dintre elementele de noutate pe care un reprezentant de seamă a Școlii sociologice de la Cluj, George Em. Marica, le-a elaborat pe parcursul mai multor lucrări cu privire la un subiect de cercetare nu la fel de tânăr, satul. În centrul studiilor sale, o poziție deosebită ocupă satul românesc, în speță cel ardelean, pe care Marica încercă să-l descrie cu cât mai mare acuratețe, făcând abstracție de încărcătura emoțională care derivă din acest subiect.

Măsurile de precauție adoptate în acest sens, vizează modalitățile în care este permisă “apropierea fără contagiune” de problematica de analiză, ele luându-se la două nivele: teoretic și empiric. În primul caz, Marica își propune elaborarea unei definiții operaționale a satului, lipsită de termeni echivoci și încărcătură semantică ambiguă, pe care să o poată operaționaliza și urmări foarte precis în realitate. La al doilea nivel, printr-o încercare, apreciem noi reușită, cel puțin parțial, în plin context monografic, dorește să nuanțeze din punct de vedere metodologic anumite aspecte asupra cărora monografia de tip gustian nu a insistat suficient, introducând elemente încă insuficient explorate în literatura sociologică contemporană și care ar trebui să ofere răspuns la întrebarea: care este esența unei colectivități umane? Marica nu va mai putea scăpa din această căutare din interior și/sau exterior a ceea ce transcende structura materială a satului. Dorind cu ardoare să ofere un răspuns, va avea parte de întrebări din ce în ce mai numeroase.

³¹ Ib., p. 326.

³² Ib., p. 390.

³³ Ib., p. 391.

³⁴ Ib., p. 389.

DEZVOLTARE ȘI TRANZIȚIE ÎNTR-O COMUNITATE URBANĂ

FLORENȚA STĂVĂRACHE

ABSTRACT. Development and Transition in an Urbane Community. The recent history of the Onesti community points out the ways in which the urbanization and the industrialization took place during the communist epoque. The effect of those processes led to the failure of industrialization after 1989 to urbane dysfunctions, complex ecological problems and economical difficulties. All these elements prove the crisis of the present day Romanian society.

1. Efectele industrializării. Datorită poziției sale geografice favorabile, Oneștiul a intrat în atenția factorilor de decizie politică în vechiul regim, care au transformat o comună rurală cu aproximativ 3000 de locuitori într-un puternic centru industrial.

Astfel, s-ar putea crede că proiectul industrializării și urbanizării Oneștiului aparține în totalitate regimului comunist. Dar, investigații de dată recentă¹ au pus în lumină faptul că însuși regele Carol al II-lea intenționa să transforme comuna Onești într-un centru industrial de talie națională. În acest sens era preconizată realizarea unei uzine de avioane dar, care din motive strategice a fost construită la Brașov (actuala I.A.R. Ghimbav).

Nu știm dacă există o legătură între acest proiect regal de industrializare a Oneștiului și industrializarea zonei Onești de către regimul comunist; cert este că, proiectul de industrializare și urbanizare, care s-a realizat și care poartă astăzi numele de municipiul Onești, a însemnat o schimbare radicală în viața unei comunități tradiționale și a localităților din jurul ei.

Trebuie spus că acest proces rapid și intensiv de industrializare și urbanizare sub regimul comunist, a Oneștiului a avut un caracter demonstrativ și ilustrativ pentru a face credibilă în fața populației forța "constructivă" a socialismului.

Industrializarea Oneștiului este punctată prin apariția următoarelor obiective economice: în 1948 este construită Fabrica de cherestea, urmează apoi darea în folosință a Rafinării și Termocentralei Borzești în 1956, a Uzinei chimice în 1960, a Uzinei de cauciuc sintetic în 1963. Pentru ca, în 1974 să intre în funcțiune Întreprinderea de utilaj chimic, în 1976 Fabrica de confecții, în 1977 Fabrica de produse lactate și în 1978 Fabrica de pâine.

Din punct de vedere sociologic, este interesant de urmărit modul în care această industrializare de tip socialist a pus în valoare cu precizie, ideologia socialismului real, construind mai întâi "forțe de producție" (rafinării, termocentrale) și numai apoi întreprinderi pentru necesarul cotidian al populației (îmbrăcăminte și hrană), fapt care ne ajută să susținem că: în timpul marilor "elanuri" de ridicare a industriei socialiste, la nivel doctrinar și ideologic, economic și social, omul ca ființă socială a fost trecut pe ultimul plan.

¹ Trotus Expres, nr.32/1998, p.6

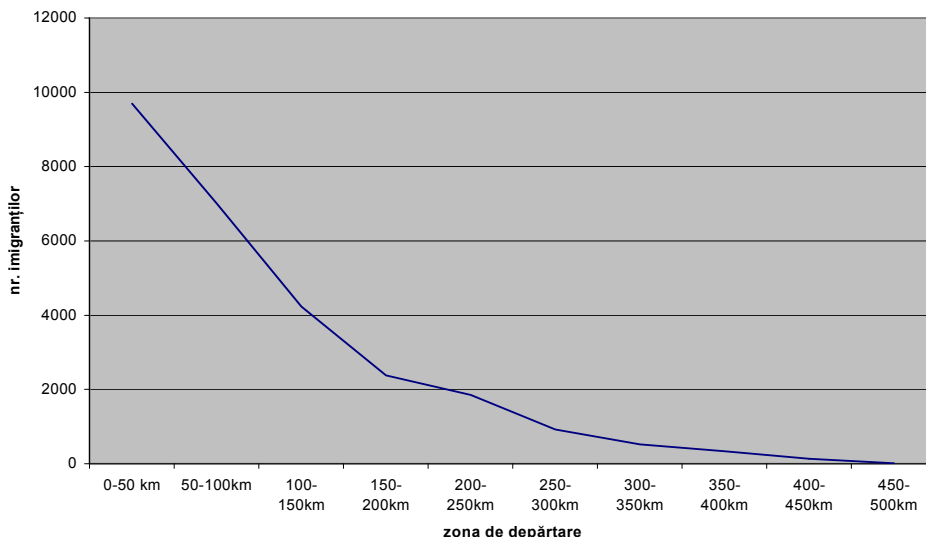
"Societatea socialistă", prin procesul de industrializare, uneori forțat, cum este cazul Oneștiului, a urmărit crearea unei "baze de producție industrială în fiecare județ, indiferent de viabilitatea economică a acestei dezvoltări"², perturbând evoluția firească a vieții economice, sociale, culturale a multor comunități urbane, dar mai ales rurale.

Prin urmare, "boom-ul industrial" pe care Oneștiul l-a cunoscut în epoca socialistă înscrie comunitatea într-un proces de urbanizare cunoscut sub denumirea de "orașe noi".

Conform tipologiilor localităților urbane, Oneștiul este un oraș mijlociu³, de profil "industrial"⁴, care din perspectiva unei tipologii mai recente a comunităților urbane, este considerat un "oraș industrial în decădere"⁵.

Un prim efect pe care l-a resimțit comunitatea Onești în urma procesului de industrializare este creșterea demografică spectaculoasă, pusă pe seama imigranților⁶ veniți din toate colțurile țării.

Fig. 1 Onești -situația imigranților la nivelul anului 1966

Acest fapt este ilustrat în figura 1. Constatăm că la nivelul anului 1966 marea masă de imigranți 77%, în special muncitori, provin din cadrul județului Bacău (între 0-150 km), iar pe măsură ce ne depărtăm de zona de atracție numărul acestora scade simțitor cam până la 4% (între 300-500 km), aceștia fiind în fond specialiștii de care avea nevoie "noul Onești superindustrializat".

² *** *Carta Verde*, București, 1997, p.7

³ *** *Urbanismul în România*, București, Ed. Tehnică, 1997, p.13

⁴ Abraham D., *Introducere în sociologia urbană*, București, Ed. Științifică, 1991, p.80

⁵ Källtorp O., *Cities in transformation – transformation in cities*, Brookfield, Ashgate, 1997, p.53

⁶ Measnicov I., *Un model matematic al migrației interne în România*, în "Viitorul social", nr.1/1976, p.54-55

Procesele de industrializare și de urbanizare se împletesc cu fenomenul migrației masive din mediul rural spre cel urban, ceea ce în termenii lui Vladimir Trebici înseamnă că «urbanizarea este un "subprodus" al migrației intense de la sat la oraș»⁷.

Din analiza documentelor avute la dispoziție reiese că municipiul Onești este un oraș nou, creat artificial prin implantări de populație din mediul rural, care a adus cu ea "sentimentele închistate ale satului"⁸ și, implicit, datorită provenienței teritoriale diferite, populația Oneștiului este eterogenă din punct de vedere socio-cultural, al tradițiilor, mentalităților și chiar a trebuințelor. De asemenea, noua colectivitate urbană, ce se constituia, prezenta la început caracteristicile unui conglomerat demografic mobil. Ulterior aceasta a fost supusă unui proces de structurare și stabilizare. Acest caracter de conglomerat demografic rezidențial se mai păstrează și în prezent, fapt dovedit de fluctuația destul de mare existentă în oraș, de numărul mare de flotanți care nu vor să se stabilească aici.

Din păcate în România încă nu se poate vorbi de industrializare fără a aminti de fenomenul poluării. În documentele primăriei (PUG, 1992) este menționat faptul că mișcarea migratorie defavorabilă procesului de creștere a populației este determinată și de gradul ridicat de poluare, îndeosebi a aerului. Conform datelor furnizate de specialiști rezultă o depășire a concentrației maxime admise de clor în aer, când vântul bate dinspre sud, având loc o creștere de la 21.1% în 1975 la 51% în 1977. Poluarea a infestat în mod masiv apa, solul, pâna freatică, producând pagube majore tuturor localităților riverane municipiului Onești, datorită agenților economici de pe platforma petrochimică Borzești (Chimcomplex S.A., Carom S.A., Rafo S.A., CET I și II), care sunt o sursă puternică de poluare cu acid clorhidric și amoniac, ce depășesc de multe ori concentrațiile admise. Stația de epurare a orașului funcționa la nivelul anului 1991 "cu o depășire exagerată dat fiind faptul că stația este prevăzută pentru un debit de 56 l/sec., iar debitul evacuat este de 400 l/sec."⁹ Însuși directorul Combinatului Chimic e de părere că s-a greșit în "acceptarea investiției în această zonă atât de poluată."¹⁰

Este de apreciat faptul că nici presa oneșteană nu se lasă mai prejos decât autoritățile locale în a pune degetul pe rană în ceea ce privește poluarea Oneștiului. Astfel, în diverse articole descoperim că Oneștiul, cu marea sa industrie poluantă, ocupă locuri de neînvidiat în risipa de noxe în apă, aer sau la suprafața solului¹¹ sau «deasupra Văii Troțușului și a orașului plutește aproape în mod permanent ceața otrăvită, "smogul", atentând grav la sănătatea locuitorilor de toate vârstele»¹².

Dar, după 1990 odată cu restrângerea activității marilor poluanți, "după unele surse cu circa 40% la nivelul anului 1998- pe întreaga platformă industrială"¹³, concentrațiile de substanțe nocive au început ușor să scadă. Totuși poluarea a rămas în continuare o "formă cronică de stres", astfel încât Valea Troțușului în care se găsește amplasată platforma petrochimică să fie numită în presa locală "Valea plângerii"¹⁴.

⁷ Trebici V., *Genocid și demografie*, București, Ed. Humanitas, 1991, p.69

⁸ Trotus Expres, nr.106/1995, p.3

⁹ PUG, 1992

¹⁰ Curierul de Onești, nr.15/1990, p.1

¹¹ Curierul de Onești, nr.39/1992, p.3

¹² Curierul de Onești, nr.2/1990, p.3

¹³ Trotus Expres, nr.9/1998, p.4

¹⁴ Curierul de Onești, nr.2/1990, p.3

Pentru eradicarea poluării ar trebui să existe o conștiință ecologică puternică, ceea ce nu este deocamdată cazul la nivelul comunității Onești. În cadrul fenomenului mai larg al poluării, un loc aparte îl ocupă "poluarea socială"¹⁵ care este rezultatul activității nerentabile din punct de vedere economic a marilor coloși industriali și se manifestă sub formă de șomaj, mobilitate forțată în sfera actuală a industrialismului postmodern.

În presa locală, momentul modernizării întreprinderilor de pe platforma petrochimică este ilustrat astfel: "în ciuda restrângerii activității și a re tehnologizărilor efectuate, factorii poluanți continuă să infesteze aerul, solul și apa"¹⁶. Dezvăluirile presei nu se opresc aici, coloșii industriali sunt arătați cu degetul celor care vor să vadă: S.C. Rafo Onești, pe lângă o serie de modernizări întreprinse la diverse secții, continuă să polueze "mediul înconjurător cu fenoli, produse petroliere, diferite substanțe aflate în suspensie, compuși organici, diferite gaze chimizate și deșeuri. Poluanții se infiltrează în sol, ajung în albia Trotușului și în pânza freatică sau în aer. Efectele au fost, în timp, dispariția vieții subacvatice în râul Trotuș, uscarea pădurilor, contaminarea apei potabile și a culturilor agricole, și în ultimă instanță afectarea sănătății oamenilor"¹⁷.

Începând cu anul 1992, zona Bacău și Onești a intrat în atenția forurilor internaționale, mai precis a Programelor O.N.U. pentru dezvoltare, în acest sens Agenția de Supraveghere și Protecția Mediului Bacău, în colaborare cu IVACO din Olanda, a întocmit un proiect pilot unde sunt prezentați factorii poluanți din aceste zone. " Proiectul pilot prezintă planurile de acțiune pentru reducerea riscurilor de mediu datorate industriei, cu ajutorul proiectelor de re tehnologizare și a instalațiilor de depoluare"¹⁸.

Cu toate că se depun eforturi de către specialiști rezultatele se lasă încă așteptate, iar "preocupările lor ecologice vor merge până la măsuri asupra calității produselor, folosite acum pe scară mare și care pot afecta în grad înalt mediul înconjurător, și nu doar asupra ecologizării proceselor de fabricație în sine"¹⁹.

Un alt document al primăriei (PUG,1998) vine să confirme faptul că problema mediului e acută și încă în actualitate. Nu se știe dacă va fi rezolvată cândva. Astfel, studiile efectuate de Direcția de Sănătate Publică și Agenția de Protecție a Mediului scot în evidență poluarea aerului și a apei, iar pentru exemplificare prezentăm următorul tabel:

Substanță poluantă	U.M.	VARIAȚIA				Frecvența depășirii concentrației max. admisibile (%)
		Concentrației maxime efective		Concentrației medii anuale		
		Min.	Max.	Min.	Max.	
Acid clorhidric	Mg/m	0.03	0.12	0.01	0.02	0.21
Clor	Microgr/m	26.00	64.00	2.60	8.10	0.31
Hidrogen sulfurat	Microgr/m	10.00	12.00	3.70	5.00	1.96

Sursa: *Anuar Statistic al României*, 1998, p. 40

¹⁵ Toffler A., *Al treilea val*, București, Ed. Politică,1983, p.318

¹⁶ Trotuș Expres, nr.62/1999, p.4

¹⁷ Trotuș Expres, nr.9/1998, p.4

¹⁸ PUG, 1992

¹⁹ Trotuș Expres, nr.9/1998, p.4

Din aceleași surse aflăm că la nivelul anului 1998, în ceea ce privește " *calitatea aerului* se constată o creștere a frecvenței depășirilor la acid clorhidric, clor, hidrogen sulfurat, fapt datorat emisiilor de la S.C. Chimcomplex S.A. și S.C. Rafo S.A. Depășirile au fost înregistrate în zilele cu ceață și calm atmosferic. În același timp depășirile la indicatorii de calitate a aerului s-au datorat defecțiunilor tehnologice, corelate și cu condițiile atmosferice nefavorabile dispersiei.

Anul 1998 a însemnat pentru municipiul Onești și o degradare a *calității apelor*; astfel, pe râul Trotuș valoarea indexului (calitatea apei este raportată la un index al cărei valoare admisă este 1) este crescută datorită evacuărilor de ape uzate insuficient epurate de la S.C. Carom S.A. și S.C. Onedil S.A.. La fosfor coeficientul de poluare este în scădere, dar cu mult peste limita admisă. Coeficientul de poluare cu produse petroliere pe râul Trotuș este cu mult peste limita admisă, observându-se o scădere în 1998, comparativ cu 1997. Situația se datorează evacuărilor de la rafinării. Calitatea bacteriologică a apelor de suprafață nu se încadrează în limita admisă 100000 NTG/cmc., se constată o înrăutățire pentru râul Trotuș în 1998 față de 1997.

Pentru apele subterane se înregistrează o concentrație medie anuală de cloruri în pânza freatică din zona S.C. Carom S.A. și S.C. Chimcomplex S.A. De asemenea, în pânza freatică se întâlnesc fenoli, produse petroliere în zona S.C. Rafo S.A. În ceea ce privește *calitatea solului și a vegetației*, în zona Onești, valoarea concentrației cu plumb, agent sistemic important cu implicații asupra stării de sănătate a populației este la nivelul pragului de alertă de 50 ppm. Tot o problemă de mediu o constituie amplasarea deficitară a rampei de depozitare a deșeurilor, care nu este amenajată ecologic (rampa este neimpermeabilizată și neîmprejmuită) ²⁰.

Începând cu anul 1992 putem semna apariția unei conștiințe ecologice organizate sub forma asociațiilor ecologice, cum ar fi Societatea de Științe Naturale și Ecologice pentru Ocrotirea Mediului Înconjurător -"Omul-Terra": care își propune acțiuni de apărare împotriva tuturor formelor și factorilor de poluare a mediului înconjurător, de protejare a omului, florei și faunei, a monumentelor naturii și istorice din zona Văii Trotușului.²¹ Desfășurarea unor activități ecologice și-a propus printre altele și Clubul de Turism montan "Șandru", care s-a înființat în 1993.²²

Punctul culminant al conștiinței ecologice organizate se înregistrează în mai 1996, când la Onești are loc un simpozion de profil a cărui temă principală a fost "Protecția mediului în contextul dezvoltării durabile a societății". Dintre temele abordate la acest simpozion menționăm: " Natura în peisajul urban, Starea factorilor de mediu în Onești, Preocupări pentru reducerea nivelului poluării apelor, solului și atmosferei, Calitatea apelor râurilor din zona Onești, etc. "²³

Există semne și din partea unor societăți, momentan doar a uneia de a se ocupa de problema poluării mediului, în acest sens a adoptat "un sistem managerial de mediu modern, care cuprinde: Sistemul de Management al Mediului, Programul de Management al Siguranței și Programul de Management pentru Energie. "²⁴

²⁰ PUG, 1998, p.30-31

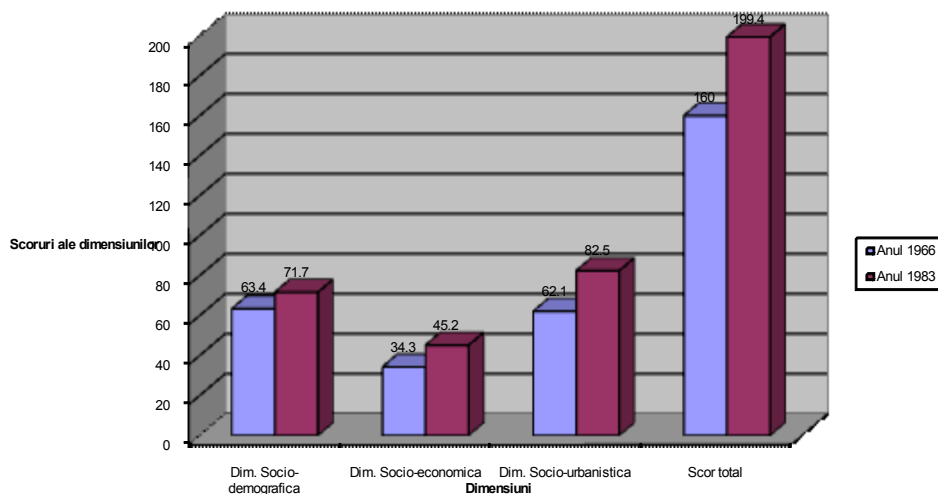
²¹ Curierul de Onești, nr.43/1992, p.2

²² Curierul de Onești, nr.56/1993, p.4

²³ Curierul de Onești, nr.18/1996, p.1

²⁴ Trotuș Expres, nr.44/1999, p.5

Fig. 2 Analiza Mun. Onești tinând cont de clasificarea orașelor a lui D. Abraham

Dar, poluarea mediului înconjurător nu se datorează numai societăților industriale de pe platforma petrochimică Borzești, ci și cetățenilor orașului. Dorin Speranția, fiul sociologului Eugeniu Speranția, care a trăit în Onești mai bine de treizeci de ani, recompensat post-mortem, cu titlul de Cetățean de Onoare al municipiului Onești, a fost omul pentru care cuvântul ecologie însemna însăși esența vieții.

Încercăm să ilustrăm cele afirmate mai sus prin câteva rânduri scrise chiar de către doctorul Dorin Speranția: "Ca să trăim într-un oraș ecologic nu e destul să punem botniță industriei poluante. Trebuie să avem grijă de viața vegetației care ne înconjoară, de curățenia și frumusețea fiecărui colț prin care trecem"²⁵. Dorin Speranția este cel care întreabă simbolic suflarea Oneștiului: "Oare va continua decăderea acestui oraș, odinioară "al florilor" ?"²⁶ Răspunsul la această întrebare urmează să-l dea conștiința ecologică, prezentă sau nu la generațiile de azi, și politicile sociale regionale ce urmează să fie aplicate.

2. Creșteri și disfuncționalități urbane. Trebuie să precizăm că nașterea orașului Onești a fost consfințită în anul 1953, când, printr-o Hotărâre a Consiliului de Miniștri a fost aprobată schița de sistematizare și construcție. Schița noii așezări urbane prevăzute atunci pentru o populație de 30.000 de locuitori, a fost modificată în 1963, când s-a preconizat extinderea orașului până la o populație de circa 60.000 locuitori în 1980 și în jur de 100.000 locuitori în perioada următoare.

Modul în care a avut loc urbanizarea Oneștiului, confirmă părerea sociologului G.E. Enyedi despre strategiile de urbanizare a țărilor din Europa de Est, care "s-au bazat pe principiile egalitarismului și urbanizării planificate, în scopul realizării omogenizării sociale și a reducerii decalajelor dintre sat și oraș."²⁷

²⁵ Curierul de Onești, nr.31/1992, p.2

²⁶ Curierul de Onești, nr.7/1990, p.2

²⁷ Abraham D., op. cit, p.42

Din punct de vedere sociologic, la Onești, constatăm existența unui continuum rural-urban, perturbat la anumite intervale de timp de apariția proceselor de industrializare și urbanizare care au dus la creșterea sa demografică spectaculoasă datorită numărului mare de imigranți veniți din toate colțurile țării, în proporție de 80% din mediul rural și doar 20% din urban (mai ales specialiști). În legătură cu creșterea demografică, trebuie să spunem că ea a avut loc și în perioada "societății preindustriale", când în zona Troțușului s-au înregistrat roiri ale populației, "fie spre zonele forestiere, fie spre fânețele și poienile mai mari din apropiere."²⁸

D. Abraham a realizat o clasificare a orașelor mijlocii²⁹, în care găsim analizat și Oneștiul, luându-se în considerare suma valorilor standardizate și ponderate ale indicatorilor (demografici, economici și urbanistici) pentru anii 1966 și 1983.

Prin urmare, conform *graficului 2*, la nivelul anului 1966 Oneștiul reprezintă un punct de atracție pentru imigranți din perspectiva locurilor de muncă oferite și a accesului la locuințe. Iar pe de altă parte, "din punctul de vedere al dinamicii sociale, urbanizarea reprezintă un proces de restructurare socială, datorită schimbării poziției în producție."³⁰

Datorită numărului mare de imigranți, Oneștiul a fost obligat să-și modifice în 1983 planul politicii de dezvoltare și să pună accentul în primul rând pe dimensiunea urbanistică, pe construcția de locuințe. Față de anul 1966, în anul 1983, are loc o creștere a tuturor indicatorilor luați în calcul. Așadar, numărul mare al locurilor de muncă create și siguranța, până la un moment dat, a unei locuințe a atras un număr însemnat de persoane, dornice să înceapă o viață nouă.

Întrucât "originalitatea fiecărui oraș rezidă în combinația funcțiilor sale"³¹, putem afirma că în Onești are loc o trecere de la aspectul cantitativ (demografic), la cel calitativ (urbanistic), în care «Planul orașului devine "... o societate de încăperi"; străzile lui "... încăperi ale acordului uman, organizate din punctul de vedere al spațiului și structurii ca orice altă lucrare arhitectonică."»³²

În același timp trebuie să subliniem următorul aspect: "locul și funcțiile unui oraș în teritoriu sunt dependente de mărimea sa și de tendințele sale de expansiune demografică sau de declin; și invers, apariția, dezvoltarea sau declinul unor funcții urbane generează consecințe directe asupra creșterii populației."³³

Datorită dezvoltării industriale creșterea demografică a Oneștiului a avut loc în valuri. Astfel, în 1950 comuna Onești avea 3800 de locuitori, în 1956 numărul lor era de 11.250, iar în 1974 numărul era de 57.731 de locuitori (din care numai 41.431 reprezentau populația stabilă, restul de 16.300 aveau domiciliul flotant), ceea ce semnifică la acest nivel o realizare a planului "socialist" de urbanizare ce-și propunea în 1953 să adune în Onești 60.000 de locuitori în anii '80.

În ceea ce privește structura demografică pe sexe și grupe de vârstă a populației Oneștiului, conform recensământului din 1992, circa 70,6% din populația stabilă a municipiului o reprezintă populația tânără (0-39 ani). Prin urmare, la Onești creșterea

²⁸ Ichim D., *Zona etnografică Troțuș*, București, Ed. Sport-Turism, 1983, p.30

²⁹ Abraham D., op.cit, p.218-220

³⁰ ****Urbanismul în România*, București, Ed. Tehnică, 1977, p.18

³¹ ****Sociologie franceză contemporană*, București, Ed. Politică, 1971, p.519

³² Kahn L., *Arhitectură și conștiință în "Secolul 20"*, nr. 6/1980, p.35

³³ Rotariu, T., Dâncu, V., *Funcțiile municipiului Cluj-Napoca*, în *Studia UBB-Sociologia*, nr. 1-2/1995-1996, p.23

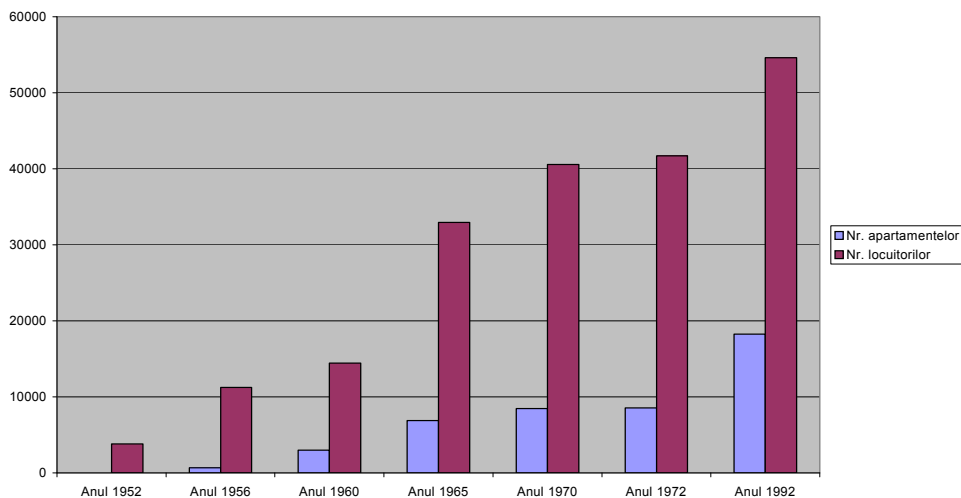
populației poate fi pusă pe seama sporului natural, care încă se menține la valori pozitive (la nivelul anului 1997 sporul natural era de 2,52%).

Reducerea activității societăților economice cu profil industrial, care nu mai sunt rentabile, a condus la apariția șomajului prin disponibilizarea forței de muncă, fapt ce a determinat migrarea unei părți din populație. Așadar, începând cu anul 1996 sporul migratoriu ia valori negative $-0,70\%$, iar în 1997 acesta ajunge la $-1,10\%$.

Evoluția populației Oneștiului, de-a lungul perioadei 1966-1999 este una pozitivă, pusă mai ales pe seama sporului natural, dar și a sporului migratoriu, până în 1995. De la sfârșitul anilor '80 se constată o modificare a raportului între sexe, scade ponderea populației de sex masculin ceea ce conduce la o feminizare a populației municipiului Onești.

Graficul 3 reprezintă o ilustrare clară a celor susținute de noi până acum. Anul 1965 marchează declanșarea unui "boom", în care are loc o dublare atât a numărului de locuitori, cât și a numărului de apartamente ce le revin acestora, comparativ cu anul 1960. Evoluția în timp a numărului de apartamente este pozitivă până în anul 1989, an în care construcția de apartamente a stagnat, iar populația a continuat să crească an de an, fapt care determină o anumită presiune asupra pieței locuințelor.

Fig. 3 Evoluția populației și a spațiului locativ între anii 1952-1992

În anul 1992 Primăria a propus mărirea teritoriului intravilan, terenurile vizate urmând a fi destinate dezvoltării zonei de locuit și a funcțiunilor complementare, ca și a obiectivelor de utilitate publică. Dar, extinderea efectivă a intravilanului a fost aprobată abia în 1996. În același document se apreciază că "lipsa spațiilor verzi și a spațiilor pentru joaca copiilor reprezintă un aspect negativ ce caracterizează ansamblurile noi de locuit"³⁴.

La nivelul anului 1995, imaginea Oneștiului este zugrăvită în culori destul de sumbre: "În multe privințe municipiul Onești a căzut pradă avatarurilor tranziției. Dughenizarea, mizeria, degradarea rapidă a unor blocuri de locuințe, hârtopizarea străzilor,

³⁴ PUG, 1992

proliferarea cârciumilor, multe într-o precară stare igienico-sanitară, degradarea vieții în general amenință să transforme orașul tânăr precum îl știm, într-unul îmbătrânit și degradat înainte de vreme."³⁵

La nivelul municipiului Onești (PUG, 1992), indicatorii care ilustrează condițiile concrete de locuit sunt prezentați cifric astfel: 32,81 mp suprafață locuibilă medie/locuință; 11,16 mp suprafață locuință medie/persoană; 2,94 persoane/locuință; 1,30 persoane/cameră.

Putem semnala și existența unei alte disfuncționalități urbane și anume "incomodarea funcțiunii de locuire cu cea de educație, învățământ și asistență medicală, datorită faptului că obiective de utilitate publică (creșe, dispensare, grădinițe) au spații amenajate la parterul blocurilor de locuințe."³⁶

La recensământul din 1992 municipiul Onești avea un număr de 2207 clădiri, din care blocuri de locuințe în număr de 250; 18570 număr de gospodării (apartamente și locuințe individuale), ceea ce reprezintă un număr de 42155 camere și însumează o suprafață totală locuibilă de 609370 mp.

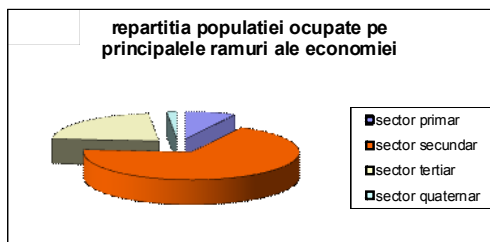
În perioada 1989-1998 în Onești "nu s-au realizat locuințe sociale, în regim colectiv, ci s-au construit 213 locuințe individuale."³⁷

Din presa locală aflăm că în anul 1999 "s-a preconizat începerea unui program de construcții de locuințe – un număr de 400 de locuințe sociale, amenajarea depozitului de deșeuri menajere, demararea lucrărilor la construcția Sălii Polivalente din Parcul municipiului Onești, amenajarea de noi spații de parcare, modernizarea intersecțiilor și a iluminatului public (prin introducerea unei linii de troleu, pe care unii o văd ca pe o "tichie de mărgăritar" pentru comunitatea Onești) - care va conduce la o fluidizare a traficului, introducerea de gaze în cartierele Slobozia, Borzești și zona Mal."³⁸

Chiar dacă, există proiectul menționat, Oneștiul, cum am mai afirmat, rămâne un oraș industrial în declin, fapt evidențiat și de descreșterea economică.

3. Economia în tranziție. În municipiul Onești, la nivelul anului 1992, întâlnim următoarea structură a populației pe sectoare economice:

a) sector primar 7,7% (agricultură, silvicultură, extracție de țitei);

³⁵ Curierul de Onești, nr.108/1995, p.1

³⁶ PUG, 1992

³⁷ PUG, 1998

³⁸ Curierul Primăriei municipiului Onești, nr.1/1999, p.4

- b) sector secundar 68,6% (industrie, construcții);
- c) sector terțiar 22,1% (servicii, ocrotirea sănătății, telecomunicații, cultură, învățământ, transport);
- d) sector quarternar 1,6% (administrație, management, cercetare științifică)³⁹.

În 1990, opinia publică din Onești era informată asupra direcțiilor spre care se vor îndrepta potențialii întreprinzători: "servicii de alimentație publică (restaurante, baruri, cafenele, chioșcuri), activități cu profil industrial, service, mică industrie, valorificări, împachetări, ateliere foto, activități profilate pe informatică și consulting, reparații, depanări etc."⁴⁰

Din punct de vedere sociologic "reforma este un proces de învățare prin încercare-eroare datorită rezistențelor din diferite straturi sociale la schimbări care afectează pe termen scurt sau mediu viața cotidiană a indivizilor."⁴¹ Un exemplu, în acest sens, este propunerea unui maistru de la societatea Carom S.A. de a lua o secție (Bisfenol) în locație de gestiune, la care comitetul sindicatului Carom a reacționat prin respingerea cererii acestuia "considerând că privatizarea înseamnă pierderea unor locuri de muncă."⁴²

Marile întreprinderi de stat din municipiul Onești au optat de la început pentru o privatizare lentă, fără costuri sociale prea mari. Astfel, în presa locală găsim:

- "Rafó S.A. trece eșalonat la reducerea personalului până la limitele acceptabile"⁴³, traducând în cifre, "într-un timp rezonabil să rămânem cu 2500 salariați față de cei 4000 cât sunt acum."⁴⁴

- La S.C. Carom S.A. "peste 4000 de salariați au fost disponibilizați temporar, pe două luni de zile, ...dar câți vor mai fi reprimiți?"⁴⁵, reprimiți vor fi toți, mai puțin cei "800 de salariați disponibilizați la care se mai pot adăuga 200 prin pensionare, transfer, demisie și chiar decese."⁴⁶

- La Chimcomplex S.A. "re tehnologizarea nu implică neapărat reduceri de personal, ci chiar mai crează 100 de locuri de muncă"⁴⁷, dar cu toate acestea la nivelul anului 1998 societatea avea un personal format din 2100 de oameni din 7200 câți erau în 1989. Alte întreprinderi, cum ar fi S.C.Uton S.A. văd tranziția economică spre privatizare, ca pe un pas firesc, în care fondul de investiții va fi dirijat spre obiective precise:

- rețea internă de calculatoare, "...vom putea face mult mai repede studii de prognoză. Numai cine deține informația poate fi cel mai bun";
- dotarea cu echipamente de sudură;
- dotări cu echipament modern pentru controlul calității."⁴⁸

Din presa locală aflăm că "sfăra serviciilor necomerciale este un domeniu care poate fi dezvoltat întrucât, în prezent, este aproape inexistent. La numărul de locuitori din municipiul nostru atelierele de croitorie, de reparat încălțăminte, mobilă și altele nu sunt suficiente."⁴⁹

³⁹ PUG, 1992

⁴⁰ Curierul de Onești, nr.13/1990, p.2

⁴¹ ****Fețele schimbării. României și provocările tranziției*, București, Ed. Nemira, 1999, p.42

⁴² Curierul de Onești, nr.33/1992, p.1

⁴³ Curierul de Onești, nr.29/1992, p.2

⁴⁴ Curierul de Onești, nr.62/1993, p.1-3

⁴⁵ Curierul de Onești, nr.74/1994, p.1

⁴⁶ Curierul de Onești, nr.78/1994, p.1-3

⁴⁷ Curierul de Onești, nr.29/1992, p.2

⁴⁸ Curierul de Onești, nr.103/1995, p.1-3

⁴⁹ Curierul de Onești, nr.106/1995, p.3

Din PUG-ul pe 1998, în ceea ce privește dezvoltarea activităților economice, la nivelul municipiului Onești, s-a constatat o orientare către unitățile mici productive în domeniul electronicii, confecțiilor, materialelor de construcții și produse alimentare. Au loc mutații la nivelul potențialului uman calificat, sau altfel spus se observă o schimbare a locurilor de muncă, din sectorul primar și secundar în cel terțiar.

În plan economic se întâlnesc în comunitatea Onești atât fenomenul micii privatizări cât și cel al mării privatizări, fenomene încă specifice întregului proces de tranziție din societatea românească. Acestea sunt structurate⁵⁰ pe următoarele secțiuni: industrie (115), comerț (517), agricultură și industrie alimentară (69), construcții (37), turism și alimentație publică (50), servicii (145). În total, existând în anul 1997 în municipiul Onești un număr de 933 societăți comerciale.

Din anul 1998 în domeniul economic al Oneștiului sesizăm apariția fenomenului de "externalizare"⁵¹ a anumitor sectoare ale marilor întreprinderi (Rafo S.A., Carom S.A., Chimcomplex S.A.). Acest proces de "externalizare" a unor secții are loc în urma unei privatizări rapide. Parcurgând titlurile din presa locală, perioada 1990-1999, ne putem forma o idee despre cum evoluează procesul de privatizare în diferite domenii ale comunității Onești: "Sub patronajul Bisericii Catolice prima grădiniță particulară din Onești", "Învățământ particular la Onești", "S.C. Carom S.A. strategia privatizării", "Privatizare iminentă la Carom", "Privatizare și investiții la Chimcomplex", "La Chimcomplex privatizarea bate pasul pe loc", "Directorii de la S.C. Rafo S.A. se opun privatizării", "Rafo pe picior de privatizare", "La Rafo o singură soluție: ori privatizarea ori lichidarea ", "Rafo Onești caută un finanțator", "Privatizarea și creșterea calității serviciilor", "Prima clinică particulară", "O primă societate româno-americană la Onești. Elon S.A. " sau " Privatizarea este o competiție pentru calitate în favoarea clientului". Sintetizând, observăm cum:

- S.C. Carom S.A. trece de la strategia de supraviețuire spre o privatizare iminentă;
- La S.C. Rafo S.A. în 1993 directorii se opun privatizării, în 1998 societatea se află la un pas de privatizare, pentru ca în 1999 să ajungă să caute un finanțator întrucât " guvernul nu va repune în funcțiune rafinăria dacă nu va fi privatizată sau dacă nu va găsi un administrator care să o finanțeze"⁵², sau altfel spus Rafo nu are de ales decât o singură soluție: ori privatizarea ori lichidarea;
- Din vara lui 1998, la Onești, putem semna apariția în sectorul sănătate a orașului a primei clinici particulare, dar și a primei grădinițe particulare ce va avea profil englez;
- Anul 1999 reprezintă o încercare de revigorare a economiei locale cu ajutorul programului "Planificare pentru dezvoltare economică locală a municipiului Onești", lansat de firma Expert Audit Group, care urmărește valorificarea la maximum a resurselor și potențialului uman existent. Acest program se adresează șomerilor și disponibilizaților (cu ordonanță).⁵³

⁵⁰ Breviarului societăților comerciale din județul Bacău, 1997

⁵¹ Troțuș Expres, nr.2/1998, p.4

⁵² Troțuș Expres, nr.63/1999, p.5

⁵³ Troțuș Expres, nr.62/1999, p.1-16

- La Chimcomplex au loc investiții în 1998, iar în 1999 privatizarea societății ajunge să bată pasul pe loc;
- Fenomenul privatizării este perceput de presa locală, în 1998, ca o creștere a calității serviciilor către populația Oneștiului.

Prin urmare, datorită privatizării, mai puțin a marilor întreprinderi oneștene, populația Oneștiului cunoaște o tendință modestă de integrare în sectorul terțiar, în cadrul serviciilor.

Studiul nostru asupra comunității Onești, un studiu de caz, relevă complexitatea fenomenului urbanizării din vechiul regim și dezvăluie punctele critice ale tranziției din societatea românească, concentrate în cazul nostru în drama ecologică, în declinul economic al marilor întreprinderi și în stoparea construcțiilor de locuințe cu sprijinul administrației locale și al statului.

Funcționarii publici aleși deja în câteva legislaturi s-au folosit ideologic de ideea relansării construcției de locuințe, idee și realitate care rămâne un deziderat în dezvoltarea urbană actuală.

Singurele dezvoltări reale în plan urbanistic decurg din fenomenul privatizării și își găsesc expresia în noile cartiere rezidențiale ilustrează apariția reprezentanților unei clase mijlocii în societatea românească.

Astfel, comunitatea Onești, precum întreaga societate românească, în tranziție, cu componentele ei industriale, economice și edilitare, se află într-un declin al dezvoltării.

POLITICA DE IMIGRARE ÎN SUECIA. IMPLEMENTĂRI ȘI PARADOXURI ALE INTEGRĂRII IMIGRANȚILOR

MIHAELA VANCEA

ABSTRACT. The Swedish Immigration Experience. Policy Implementation and Paradoxes of Immigrants' Integration. This study consists of an empirical and analytical discourse on Sweden's development from immigration policy to integration policy. This development has had a positive contribution on Swedish multiculturalism, but also has created a lot of tensions and problems. To what extent Sweden today can be labelled a "multicultural society" remain the main question of this study. Based on the structural functionalist theoretical approach, the study highlights the main features of the immigration policy in Sweden and the efforts to integrate heterogenous groups of immigrants into the Swedish society. At the same time it analyses the link between the main principles of the Swedish welfare model and the formulation and implementation of the Swedish immigration policy.

In the actual context of European "harmonisation" the rise of xenophobia and racism has constituted a problematic paradox in several Western European countries where there has been a high level of immigration. To counteract these phenomena we see very sharp and decided activities from governments and organisations.

In the last few decades the grandiose vision of Sweden toward a radical democratic and egalitarian society has been confronted with the considerable problems of integrating large and diverse groups of immigrants. Meanwhile xenophobic and racist views also began to spread in many Swedish municipalities. The introduction of multiculturalist policy represents an interesting aspect in dealing with the immigration issue, especially because of the long Swedish homogeneous tradition.

The study is starting with a short description of the main characteristics of past and present Swedish immigration. I will also underline how the policies relate to the different features of immigrants and immigration. It will follow an arguable parallel between integration and segregation and at the end a rhetorical discourse on Sweden's multiculturalism.

All the main assumptions will be interpreted by using some empirical studies and surveys that have been already carried out about Swedish immigration.

Theoretical Framework

This thesis has its foundation in the structural functionalist analytical approach. This theory views society as a system characterised by the interconnection of various parts that come together as a whole. The survival of a social system is dependent on a minimum amount of integration between its parts. The value consensus forms the fundamental integrating principle in society. Commitment to the same values creates in turn a common identity that provides a basis for unity and co-operation.

The value system of Swedish society can be interpreted in terms of social integration. Social integration refers to the principles by which individuals or actors are related to one another in a society. In functionalist theory the term integration is fundamental and describes "a mode of relation of the units of a system by virtue of which, on the one hand, they act so as collectively to avoid disrupting the system and making it

impossible to maintain its stability, and, on the other hand, to “cooperate”, to promote its functioning as a unity”¹. Thus, many sociological studies have shown that discrimination against some groups in society can result from the majority simply adhering unthinkably to the existing organisational and institutional rules or social norms. Racism is one of the most common manifestations of the phenomenon mentioned above.

The function of any part of society is its contribution to the maintenance of society. In this respect I have tried to analyse the role of social and political systems, of educational systems in terms of their functions in promoting and maintenance of the basic value patterns and consequently their integrating role relating to the immigrants. In Swedish administrative practice the focus is usually on the “functional integration” of the immigrants. Functional integration has been defined in terms of the immigrant’s adaptation to the institutions, norms and culture of the majority society to the extent “necessary for the group members to function in the society while at the same time keeping in tact its own ethnic identity”².

The functionalist perspective sees social evolution as a process of social differentiation. The institutions and roles that form the social system become increasingly differentiated and specialised in terms of their functions. Thus the economy becomes increasingly differentiated and this produces a problem of integration. My thesis tries to focus on the integration of immigrants within labour market formations as the key factor that in turn determines all subsequent participation in Swedish society. The parallel between integration and segregation is seen in this problematic tendency towards social differentiation. The values become more general and diffused, and more generalised.

However despite increasing social differentiation, social integration is maintained by promoting and implementing of generalised values within the social system.

My principle assumption is that as a result of an increasingly differentiated economy and structural economic changes there are some indicators of discrimination and stratification of immigrants in the labour market. Stratification and discrimination in the labour market determines a class and ethnical based regional distribution of the population. Immigrants are playing less privileged economic and social positions and they become more reliant on the means tested benefits of the welfare state. A segmented division of labour even a cultural one and the political and social marginalisation of immigrants create in turn class and ethnic segregation and as a consequence social exclusion.

Immigration to Sweden

From its origin the welfare state has been based on the creation of the nationhood and the equality of the citizens has represented the main goal. This “equality” has acquired a particular interpretation, a distinctive “Swedish flavour”³. It implies an elimination of economic, social, cultural and political disparities and the achieving of equal opportunities, wealth and power. But this equality cannot be abstracted from other features of the Swedish political culture such as productivity, paternalism and pragmatism. Productivity means an emphasis on the economic growth and an effective use of human and natural resources. The Swedish Government’s general aim of the full employment and income equality in respect

¹ Talcott Parsons, “Essays in Sociological Theory”, 1949, pp.166-185

² Aleksandra Ålund and Carl-Ulrik Schierup, “Paradoxes of Multiculturalism”, 1991, p. 14

³ See Susan L. Holmberg, “Welfare Abroad: Swedish Development Assistance”, 1989, pp.126-127

of the native population has also been tried and applied to the foreign born population as a way to obtain rapid employment and self-sufficiency for a better integration into the Swedish society. But it has been argued that if the immigrants haven't served as a source of cheap labour and a method to reduce the costs of the reproduction of labour power. Pragmatism implies co-operation and compromise, broad-based political solutions rather than confrontation. In this respect the Swedish public life is also based on broad-based solutions and has a strong tendency toward uniformity. This is more evident in public education than in the other fields and is reflected in the lack of a better understanding of the need for differentiation. Paternalism involves an authoritative and interventionist state based on a male norm. According to Christopher Pierson for those who see the welfare state as a form of class compromise it is discussable if this compromise represents a rapprochement between capital and a white working class male secured largely at the expense of others groups of workers⁴.

The cohabitation and coexistence between these features has created more or less equality among immigrants and citizens living within a given national territory. So not everybody has enjoyed the same rights of access to the welfare state.

The national inception of the welfare state based on national institutions and some conception of national citizenship represents a source of immigrant's exclusion from the welfare state access on the basis of citizenship. Freeman considers that the exclusion from full citizenship is a frequent concomitant of immigrant status, and exclusion from full citizenship will often mean exclusion from full participation in the welfare state⁵.

As a Swedish citizen you enjoy civil rights, primarily related with the gradual process of the emancipation of women in legal terms, political rights refer in principal to the universal and equal suffrage in elections to the Riksdag and local government councils, and social rights affect schooling, working life and housing. Swedish citizenship can be acquired in three ways: legitimation, registration and naturalisation. Naturalised immigrant refers to a person, born abroad, who has been given Swedish citizenship. In the case of Nordic citizens the minimum period of residence is two years and for the other at least five years. In 1992-93 the number of foreign nationals applying for citizenship has increased as a result of the large influx of people from former Yugoslavia. In 1997 Swedish citizenship was given to 25000 immigrants, including children under the age of 18; in 1998 the number of citizenships given was 42750⁶.

The 1974 Instrument of Government aimed to secure the legal rights of the individual, to protect freedoms of opinion and to safeguard social and cultural rights. The Instrument of Government expressly declares that in Sweden foreigners are always to be treated on an equal basis with Swedish citizens in matters relating to certain specified rights and freedoms. In relation to a number of other rights and freedoms, foreigners are to be treated on an equal basis with Swedish citizens unless otherwise specified in legislation⁷.

The term "immigrant" has embraced many and different definitions. One of the most encompassing definitions includes all foreign-born and their children. This definition

⁴ See Christopher Pierson, "Beyond the Welfare State. The New Political Economy of Welfare", 1991, p.77

⁵ Ibid., p.81

⁶ See "Immigrants in Sweden", published by the Swedish Institute (Home Page), April 1999, pp. 5-6

⁷ See Olof Petersson, "Swedish Government and Politics", Chapter 18, 1994, pp. 206-222

also includes the so-called second generation, i.e. children with at least one foreign-born parent. The narrowest definition of immigrants refers to resident foreigners.

In the mass media and administrative context, the term “immigrant” describes sometimes very different categories of people. In principal it refers to those individuals with foreign backgrounds. According to the National Immigrant Board, the term “foreign citizen” or “foreign born” are often used as a synonyms for or definition of “immigrant” (SIV 1994).

During the 1960s the term “foreigner” was very common in Sweden and in 1970s was replaced by “immigrant”. In many daily conversations the term “immigrant” means alien so is defined in contrast to what is traditionally understood as typically Swedish. So it is obviously that it is a risk that the physical appearance to determine who is seen as an immigrant. Even if at the beginning the use of the term “immigrant” instead of “foreigner” was meant to make strangers and foreigners more familiar, the concept has frequently come to mean “alien” and “different”. Many academic commentators consider that the cleavage between “us” and “them” has been accentuated by this term.

According with Pierson in every day life different types of migrants enjoy formal differences in their legal status, which in turn create different forms of exclusion from rights of access to the welfare state⁸. In this respect the most disadvantaged groups seem to be illegal immigrants. These illegal immigrants have no employment rights and in consequence no rights to the provision of health care or to housing and education, no rights to welfare protection or pensions and no entitlement to social provision for their dependants. They are living under the permanent threat of deportation, dependent on the mercy of their employers, making an intermittent work on low wages under poor and unregulated conditions, especially in the building trade or in domestic service.

The “official” migrant workers represent another category less marginal. The labour force “importation” in the 1950s and 1960s, from less developed countries had different explanations, but the most common one is that such workers were seen to be cheaper to the host country in that period of economic development. These migrant workers enjoyed certain welfare rights, for example limited access to housing and health care and the legal protection regarding these. But they didn’t have the same rights as the indigenous workers. For example they didn’t have the same unemployment benefit and the right to bring their dependants and to allow them to have the same rights of access to housing, education and health care as the dependants of indigenous workers. Also they didn’t have the same rights to leave the workforce.

A third category of migrant worker is represented by those being accepted to receive full citizenship. Formally this group must enjoy full equality with the native population. But one of the discriminatory areas is that which represents the most important source of welfare, the labour market.

Past and Present Waves of Immigrants

The mass immigration to Sweden is a post-war phenomenon and many people argue the traditional homogeneity is now being questioned. The absence of ethnic minorities and ethnic tensions was noticeable until the mid of 20th century.

⁸ See Christopher Pierson, op.cit., pp.81-82

Even if the immigration to Sweden has been culturally and economically important this only really began around this time. However the most notable urban areas of Stockholm and Gothenburg have had some immigrants groups dating back to the 16th and 17th centuries. Finnish and German congregations as well as Jewish communities were all established at this time. It could be said that these immigrants groups were quickly assimilated into the Swedish society and because of the low influx of immigrants at the time it seems that this did not enrich their survival. But at least for certain segments of the Swedish society we can talk about a long experience of the influx of foreigners.

During the 19th and early 20th centuries, Sweden was a country of emigration, having the third highest rate of emigration in Europe relative to its population size (20 percent of the population)⁹. During the interwar period immigration started to exceed emigration and Sweden maintained a restricted refugee and immigration policy. Many of those who arrived in that period were re-migrants from North America. During the years of World War II Sweden started to open its borders to Danish, Norwegian and Jewish refugees. At the end of WW II about 195000 foreign nationals were living in Sweden, coming from Norway, Denmark, Finland, the Baltic countries and some Jews saved from Nazi concentration camps¹⁰

After 1931 Sweden has switched on from a country of emigration to one of immigration. Westin (1996) has divided post-war immigration to Sweden into four distinct phases depending on the type of immigration and immigrant¹¹.

The first phase, 1940 to 1948, was marked by refugee immigration from neighbouring countries. The second period, 1949 to 1971 included immigration from Finland and southern Europe. This was the period when the modern welfare state was growing and the post-war economic expansion created a demand for workers. In 1945 the common Nordic labour market was established. At the same time began an active policy of recruiting workers from countries like Italy, Greece and Yugoslavia. The non-Nordic labour immigration stopped in the beginning of the 1970s. The Trade Union Confederation imposed some restrictions resulting from its concern for future wage development and competition for vacant jobs.

The third phase, 1972 to 1982, was characterized by family reunification and refugee immigration from third world countries, especially from South America. In the 1980 most of the asylum seekers came from the Middle East, primarily as a result of the war between Iran and Iraq. In 1989, non-Nordic migration accounted for 70 percent and the non-European immigration for half of the total immigration to Sweden (SCB 1991).

The fourth and final phase began in the early 1990s, when the immigration mainly consisted of asylum seekers from ex-Yugoslavia. By the mid 1990s almost 1,6 mil or one fifth of all Swedish inhabitants (8.8 mil.) were with "foreign backgrounds": born abroad or having at least one foreign-born parent¹². At the end of 1997 about 522000 foreign nationals were living in Sweden. The proportion of European immigrants is today greater

⁹ See Lars Jederlund, "From Immigration Policy to Integration Policy", No 422, December 1998

¹⁰ See Dag Blanck and Mattias Tyden, "Becoming Multicultural? The Development of a Swedish Immigrant Policy", 1995, p. 59

¹¹ See Henry Bäck and Maritta Soininen, "Immigrants in the Political Process", Vol. 21, No. 1, 1998, pp. 30-3

¹² See Lars Jederlund, op.cit.

than that of non-Europeans, the main reason being the conflicts in former Yugoslavia. In addition, about 690550 immigrants become naturalized Swedish citizens. Around 50% of all foreign nationals in Sweden were from the other Nordic countries, such as Denmark, Finland, Iceland and Norway¹³.

Immigration Policy

The historical development of Swedish immigration policy can be divided into two parts, immigration and refugee policy.

The first right of asylum was established in Swedish law soon after WW II. The Aliens Act restricted the right of foreigners to stay in the country but in the same time the Act stated that a person could not be deported if special circumstances existed, “for example, that his country is far away, that he was deported from there or that he would probably be charged or punished for political crimes there”¹⁴. During the inter-war period this Act was tested, Sweden pursued a very restrictive refugee policy (only about 5000 refugees from Germany were accepted¹⁵). This restrictive refugee policy was softened as the war worsened and refugees became more numerous. From late 1942 refugees who entered Sweden were allowed to stay.

After WW II the immigration policy was changed into a labour force immigration policy. The wave of labour immigration in the 1940s marked the beginning of modern Swedish immigration history. Since the mid 1960s a large number of reforms have been carried out to improve immigrants’ conditions in Sweden: a large-scale programme of free Swedish-language instructions was started in 1965; a working party on the social adjustment of immigrants was set up by the Government in 1966; a government-subsidized newspaper for immigrants began publication in 1967; a bill providing for special tuition in Swedish and other subjects for immigrant school children was adopted by the Parliament in 1968; and a new government agency, the Swedish Immigration Board was set up in 1969 to deal with immigration and naturalization¹⁶.

The dramatic rise in labour immigration in the mid 1960s (an influx of 30-60000 people per year in 1960s)¹⁷ resulted in a public debate about issues of immigration and immigrants and demands for immigration restriction were heard, especially from the trade unions and from women who feared problems in the labour market. In 1967 immigration restriction was introduced in Sweden, which stated that all non-Nordic citizens needed secure employment, work permits and housing accommodations before entering the country. Those immigrants who came in the 1970s and 1980s were primarily refugees or relatives of persons already living in the country. But we can talk about a big wave of refugees in the late 1970s through to the early 1980s, which increased the number of asylum seekers to between 10000 and 30000 per year. Most of them were Iranians, Iraqis, Chileans, Argentineans, Peruvians, Kurds and Eritreans¹⁸. That period has marked the shift from the labour force immigration policy to the refugee’s immigration policy.

¹³ See "Immigrants in Sweden", op.cit., pp.1-2

¹⁴ Ibid.

¹⁵ Ibid.

¹⁶ See "Immigrants in Sweden", op.cit.

¹⁷ See Lars Jederlund, op.cit.

¹⁸ Ibid.

As a consequence of awareness that Sweden's population is no longer homogeneous but diverse cultural and linguistic, immigrants were granted certain cultural rights. With the Swedish Instrument of Government of 1974, the cultural ambitions of immigrants were protected in the constitution. Officially formulated in 1975, the Sweden's modern immigration policy was founded on three objectives: equality, freedom of cultural choice, and cooperation and solidarity. The equality objective implies that immigrants should have the same opportunities, rights and obligations as the rest of the population. The freedom of cultural choice objective means that the extent to which they want to acquire Swedish cultural identity and the extent to which they are to preserve and develop their original cultural identity. The cooperation and solidarity objective refers to the mutual tolerance and solidarity between immigrants and the native population. This immigration policy was established in Sweden in a period of stable economy, full employment and a concrete tendency through rapid growth.

Until 1975 Swedish immigration policy was official assimilations. The inter-war slogan "Sweden for the Swedes" has had a strong impact over the majority of the population for a long period of time. The established attitude was that immigrants should become Swedes, adopt Swedish manners and customs, and harmonize with Swedish society. The general expectation regarding an immigrant were that if they wanted to stay in Sweden they must become Swedish and behave as Swedes. 1975 marked the change in Swedish official immigration policies toward that of cultural pluralism. It was obviously that the implementation of a pluralist policy would be problematic in spite of the optimistic considerations of the political representatives. Sweden had a relatively long history of ethnic and linguistic homogeneity and its experience in dealing with minority issues was very limited. Official multicultural policy in Sweden has included language rights and the principle of ethnic maintenance by supporting immigrant organisations and the immigrant and minority press.

A series of measures were implemented: support for journals produced in immigrant languages, support for the instruction in home languages in the public school system, the right to participate in political elections on local and municipal levels, and easier qualifying for Swedish citizenship. In 1989 over one hundred languages were taught in the Home Language programme and 36 national immigrant associations and 23 immigrant denominations received funding from the Swedish government, and 45 newspaper and periodicals for immigrant and minority groups benefited from publications subsidies¹⁹.

In the last few decades the Swedish economy has weakening, unemployment has risen and the influx of refugees has continued to grow. In 1992-94 Sweden provided refuge to more than 170000 people coming from the former Yugoslavia²⁰. From 1995 when Sweden became part of the European Union (EU) its borders were opening to the other EU members states, so the EU citizens can enter Sweden and work here without any permit for a period of up to three months, after this they can apply for a residence permit. In 1998 residence permits were granted to 36565 adults and children belonging to a number of categories: refugees, relatives, labour market immigrants, adopted children, EEA nationals. In the same year 13800 foreign nationals left Sweden²¹.

¹⁹ See Dag Blanck, and Mattias Tyden, op.cit, p. 64

²⁰ See Lars Jederlund, op.cit.

²¹ See "Immigrants in Sweden", op.cit., p.1

Tab.1*Distribution of residence permits granted in 1997*

Exchange students	7%
Labour market	1%
Adopted children	2%
EEA agreement	12%
Refugees	23%
Refugees quota	3%
Relations	52%

Largest categories of immigrants, by country of birth, 1997

Country	Number of persons
Finland	201,025
Yugoslavia	70,867
Iran	49,818
Bosnia-Herzegovina	48,309
Norway	42,734
Poland	39,575
Denmark	38,874
Germany	36,053

Source: "Immigrants in Sweden", Published by the Swedish Institute (Home Page) April 1999

The segregation in the Swedish society began to appear. This situation has created in the early 1990s a reaction against immigration policy, but also against immigrants already leaving in Sweden. Like so many other countries Sweden started to be confronted with various controversial issues like racism, xenophobia and the meaning of a multicultural society began to be questioned.

Integration vs. Segregation

In the late 1990s Sweden has realized more than ever that the immigration policy is no longer sufficient and that it needs an integration policy. According to the government and Parliament the focus must be on educational, employment and housing segregation issues.

In June 1998 a new central government agency, the Integration Office was established. Its tasks are to oversee integration efforts throughout Swedish society. The main responsibilities of the new Integration Office are: monitoring and evaluating trends in Swedish society from an integration standpoint, promoting equal rights and opportunities for everyone, regardless of ethnic and cultural background and preventing and combating xenophobia, racism and discrimination²².

In Durkheim's view integration refers to the process of achieving a balanced society where everybody indifferent of race know his or her role in the society. A non-anomic society where all are living together with a semi-identity of everyone, having interdependent and consensual relations and where the social norms are meaningful to them, represent an integrated society. Durkheim considers that for an integrated social unit

²² See "Immigrants in Sweden", op.cit, p. 3.

it is necessary for them to be a social solidarity based on consensus or agreement on fundamental moral values. The stratification of society derives from these common values. Thus, stratification in society will be a result of how you perform in terms of these values and according with your performance you will become more or less accepted by the society.

If we consider that immigration policy means who and how many foreigners are supposed to enter a country and integration policy implies a larger perspective related primarily with the design, modalities and methods of implementation of the foreigners' integration into a different society, we can say that the first steps through the integration were made by the trade unions after the world wars. The period of labour force "importation" obliged the trade unions to take some measures on immigrants' integration: education in the Swedish language, information about Sweden in foreign languages, the establishment of the first immigrant bureaus. Even at that time it was not perceived like this, we could consider that the trade unions were the promoters of the integration policy.

The 1970s immigrant situation contributed in a major way to the economic development of Sweden. In this period of time Sweden needed a cheap and large-scale labour force and government policies helped to stimulate the influx of immigrants. Now the situation is the opposite. Even if it sounds a little hypocritical Sweden doesn't need immigrants anymore. Sweden's pragmatism and focus on the economic development is threatened by today's unemployment rate of the immigrants and their large-scale dependence on public benefits. The social expenditure for the immigrants-social assistance, housing allowances and unemployment benefits total some SEK 20 billion per year²³.

According to some critics Sweden's welfare state encouraged this dependency of the immigrants to be more reliant on state benefits. The public sector treats the immigration issue as a separate problem without relating it with to other social issues. This tendency to control and bureaucratise the every day life of immigrants transform them into a "weak group", which become more dependent on social assistance and unemployment benefits. There are some Swedes with an immigrant background –some of them with more than ten years residence in Sweden-, which can still go to get help from the "Immigrant Office"²⁴.

These problems have demonstrated that there is a need for a greater emphasis on the integration issue. A focus on how to integrate immigrants with Swedes and Swedes with immigrants in order to combat segregation is needed. Segregation represents a social process, which results in certain individuals or social groups being kept apart with little or no interaction between them. The tendency for people with a common culture, nationality, race, language, occupation, religion, income level or other common interests to group together in social or geographical space produces varying degrees of natural, voluntary, "de facto" segregation in pattern of private residence, business district, educational institutions, clubs, leisure and other activities²⁵.

The immigrants' segregation has not only an ethnic explanation but also mainly an economic one. As long as many Swedes with foreign backgrounds cannot find a proper job and cannot enjoy the same conditions of education, housing, the same access to the political process and associational organisations, as the native population, the segregation and social exclusion will be a problem.

²³ See Lars Jederlund, *op.cit.*

²⁴ *Ibid.*

²⁵ Concise Oxford Dictionary of Sociology, Oxford University Press, 1994

Labour Market

There is a general agreement that integration on the labour market is the key factor that determines all subsequent participation in Swedish society.

In 1986 Sweden adopted a law to combat discrimination against immigrants in the labour market, named the Act on Discrimination at work. In the same time the government established the office of the Ombudsman against Ethnic Discrimination (DO). In 1994 the Act was changed into a more precise terms and ethnic discrimination in the labour market was prohibited. The employers must prove that the person, who is hired, promoted or selected for training is better qualified than the other person who was not accepted. The DO among the discrimination in the labour market is also dealing with the ethnic discrimination in other fields of public life: restaurants, educational system, housing market, etc. But many employers seems to have a negative attitude regarding applicants with an immigrant background whether they are very well educated with university degree or just have a little formal education.

In common usage, the discrimination concept means simply "treating unfairly". Discrimination is seen by some early sociologists, such as William G. Sumner and Franklin H. Giddings, as an expression of ethnocentrism, a cultural phenomenon of "dislike of the unlike", and by other as an expression of a struggle for power and privilege²⁶.

The "equality" goal of immigration policy established by the Swedish Parliament means that immigrants should have the same employment and income opportunities as native-born Swedes.

The functionalist approach considers that economic rewards would be based on the contribution of the services of various occupations to the wealth of the community. Then, "the sole economic inequalities dividing men are those resulting from the inequality of their services"²⁷. However, the main task of the Swedish labour market has been "equal pay for equal work".

This equality goal has been far from achieved and has become harder to implement over time. There is a shift in the structure of labour demand in Sweden, which is oriented towards native workers over immigrants. Immigrants are concentrated in the lowest jobs in industry and services, where they mainly perform physically taxing, stressful, monotonous or dirty jobs in occupations with many hours of working, poor working environments and high risks of occupational injury. The occupational discrimination also contains a gender and age factor, placing immigrant girls on the first level of unemployment. The distribution of unemployment shows substantial differences between the occupations of individual immigrant groups. There is also a discrimination against highly skilled, highly educated immigrants, which has accentuated the question of equality in Swedish immigrant policy.

Some structural sources as theories of segmented or split labour market offer another interpretation of discrimination, suggesting that capitalists benefit by forcing a distinction between cheap insecure labour and higher paid secure labour, and that it is often convenient to draw from different ethnic or racial groups in constructing these categories²⁸.

²⁶ Concise Oxford Dictionary of Sociology, op.cit.

²⁷ See Michael Haralambos, "Sociology. Themes and Perspectives", 1985, p. 239-240

²⁸ Concise Oxford Dictionary of Sociology, op. cit.

As a result of a rapid increase of the number of immigrants in Sweden after the war-period the labour market situation for immigrants has deteriorated gradually. Several studies, as Ekberg (1990) and Scott (1999) indicate that the employment rate is very low and the unemployment rate very high among post-1984 immigrants and the situation has probably become worse during the 1990s employment crisis in Sweden

Other studies which emphasise structural changes within the Swedish economy as a major determinant affecting the labour market outcomes for immigrants during the period 1970-1990 shows that the earning of immigrants as compared to those of Swedes with the same gender, age and occupation in 1970, developed equally in the period from 1970 to 1990, but these studies include only immigrants who arrived in Sweden prior to 1970²⁹.

The position in the labour market of the late-arrived immigrant waves has deteriorated during 1990s and even further. In 1995 only 58 percent of resident aliens were part of the workforce, compared to 79 percent of the rest of the population. The lowest levels of workforce participation are among citizens from former Yugoslavia, but also among the non-Europeans immigrants. Only one in two Iranians aged 16 to 64 were part of the workforce in 1995. Among naturalized Swedish citizens almost 40 percent were outside of the workforce.³⁰

From a ten-year perspective 1985-1995, the rate of unemployment among Swedish citizens has increased from 2,7 to 7,2 percent, while the corresponding increase among foreign citizens has been from 5,2 to 22,8 percent. There is also a kind of discrimination between the newly arrived refugees and the second generation who was born in Sweden regarding the vacant jobs³¹.

Tab.2

Sweden: Unemployment according to citizenship 1993

	Men	Women
Total population	9,7	6,6
Foreign citizens	24,0	17,0
Finnish	16,5	8,9
Danish	7,7	11,6
Norwegian	19,6	7,9
Yugoslav	19,3	18,7
Iranian	52,3	55,5
Turkish	24,2	24,1
Chilean	30,2	38,1
Polish	27,1	27,2

Source: Harold Runblom, "Swedish Multiculturalism in a Comparative European Perspective", published in "Sociological Forum", Vol.9, No.4, 1994

There are some explanations of these differences in the labour market between native Swedes and citizens with foreign background. One of them refers to the fact that the character of immigration and immigrants' characteristics has changed. The majority of the

²⁹ See Dan-Olof Rooth, "Refugee Immigrants in Sweden. Educational Investments and Labour Market Integration", 1999, p. 5

³⁰ See Henry Bäck and Maritta Soininen, op.cit, p. 33

³¹ Ibid., p. 34

immigrants have been refugee and not labour immigrants, often from non-European countries, which means a more different ethnic and cultural background than that of the native population and a more unprepared arrival. This could make their integration into the Swedish labour market harder. Also the changes in the Swedish labour market may have played an important role. The structural change of the economy with a relatively decreasing industrial and increasing service sector during the last decades implied a long-term change to more cooperative and communicative working processes. The development during the late 1970s and 1980s involved increasing demand for employees with a high competence and specialization while unskilled labour was made redundant by efficiency improvements. The formal education and skill maintain their important role but in the same time the informal competence increased. This informal competence includes for example a specific cultural acknowledgement, language skills and a better understanding of some behaviour in teamwork and in relations with authorities and labour market organisations. In this regard this informal competence has become more important than in the past making the integration of later waves of immigrants into the Swedish labour market more difficult than it used to be.

The results of some studies also shown that there are a polarisation within the different refugee nationalities regarding their integration into the Swedish labour market. It is a “core” group, immigrants from Romania, Poland and Chile, who have high employment rates and a high probability of having an annual income above 100000 SEK. And opposite there is a “marginal” group, immigrants from Turkey, Lebanon, Iraq and Somalia, who have low employment rates and an extremely low probability of having an annual income above 100000 SEK. Between these two groups we find immigrants from Ethiopia, Yugoslavia, Vietnam and Iran. But there are some differences in employment probabilities even between immigrants from the neighbouring countries of Ethiopia and Somalia and of Iran and Iraq³².

It seems that the integration system is not uniform for all immigrants. The explanation may be a lower access of some immigrant nationality groups to the social network, which can provide them fast and correct information about the Swedish labour market. Of course that there are some other factors which influence these differences between immigrants groups, such as age and gender distribution, educational background, geographical distribution. Some racist explanations are focused on the elimination from the work market on consideration of foreign surnames, physical appearance, colour of the skin or some strange accent. However, some interviews with Swedish workers, and media reports from different parts of the country, show that Swedes prefer to work with immigrants of Western and Eastern European descent, rather than with people from the Third World. It seems that their "deviant" political traditions and strange culture frighten the Swedes. These can be seen as complicated factors in the established procedures of the Swedish labour market.

There is a cultural distance, those immigrants who come from countries similar with Sweden have higher probabilities of obtaining employment and they have higher relative incomes than those immigrants who have a greater cultural distance to Sweden do. The answer for this is not only a change in “quality” among the immigrants (nationality,

³² See Dan-Olof Rooth, *op. cit.*, p. 189-190

educational level, experience, etc.) but also and more important a change in the demand structure of Swedish economy which has led to this deterioration in immigrant employment opportunities. These structural transformations of the Swedish economy have led to a new class society with the non-Europeans forming a largely unemployed underclass.

The structural definition of the underclass is related with the rapid structural changes and the rising of technical efficiency, which have undergone in the economy. As a result of these structural changes of the economy there are winners and losers. The losers are confronted with a permanent exclusion from the labour market and as a consequence with an exclusion from social life. As a part of the means-tested benefits these losers have become more reliant upon the help of the welfare state. The meanings of this reliance upon the means tested benefits are associated not only with the lowest economic condition but also with the worse valorisation from the society, a stigma that can lead to a complete social exclusion of the poor people. This stigma means that you are seen to be an “abnormal” person who is living primarily upon the help of the state and as consequences the officers of the welfare state have the right to interfere in your life.

Political and Organisational Life

The functionalists see the power in society not in conflicting terms but in terms of integration. Because of this approach it could be argued that both sides of the power relationship benefit. In this respect political support is perceived as a generalised grant of power that if it leads to electoral success it will have in turn positive outcomes for society as a whole. The Swedish “universalism” principle, which includes the entire population, fits very well in this theoretical approach.

In many European countries the immigrants are usually underrepresented in the political and organisational life. The long-term exclusion of large numbers of immigrants from labour and organizations is shown to be an important barrier to their further social and political participation.

According to Henry Bäck and Marita Soininen there are two kinds of barriers to immigrant political participation. Firstly, a lack of formal and legal rights linked to citizenship and secondly problems concerning the exercise of existing political rights.

Even if Swedish immigrant policy with its goals of equality, freedom of choice, and cooperation has been regarded as an ideal, the legal obstacles for social and political participation of immigrants are not entirely absent in Sweden.

The electoral participation is most fundamental to express the level of political participation and in the same time is one of the lowest demands, which can affect the distribution of resources in society. The 1975 electoral reform in Sweden gave immigrants the opportunity to become active in the democratic process by allowing foreign citizens to vote in local political elections. In the 1976 local election the turnout was 60 percent among immigrants compared with 90 percent for the entire population. In the 1994 local election the resident aliens' turnout decreased to 40 percent³³. Since 1976, the general trend is declining voter participation.

³³ See Henry Bäck and Maritta Soininen, op.cit, pp.34-35

As a result of many researches some particular factors in explaining the low electoral participation of the immigrants were underlined. Some of them are related with the individual characteristic of the immigrant voters. For example, they are single, young, with short education, are seldom members of associations and they have recently moved to a new environment. Other factors, more specific for immigrants are the lack of information, language problems, and difficulties with voting technicalities, lack of knowledge about Swedish political life and a feeling of not belonging in Swedish society.

Some explanations are related with the institutional context-social and political institutions. The fact that the voting rights of foreign citizens are extended only to the local elections, which are less stressed in mass media, can be seen as a reason for their small interest in Swedish politics. A more radical position argues that limiting voting rights for foreign citizens to the local level is irreconcilable with the basic principles of democracy.

The two wings political parties-left and right do not differ on immigrant issues and are not very interested in the problems of special importance to immigrant voters. Also the mass media reflect frequently in a distortional way or very rarely the immigrant's problems. The immigrants are often characterized as a social problem and a drain on resources, a negative image, which cannot be accepted by the immigrant's voters. The participation of the immigrant voters, like other voter categories is associated not only with special needs related with their ethnic nature but also with needs related with their social position as a result of class or gender affiliation.

Institutional explanations are also associated with the poor integration of immigrants in the labour market. Significant proportions of foreign citizens of working age are outside the workforce or are unemployed. This exclusion from work-related institutions has further consequences in their social integration into Swedish society provided but these institutions. There are some certain refugee groups, which are confronting with a long-term unemployment and in consequence they enjoy only an incomplete social membership. The same problem exists for the new arrivals, which are getting in contact only with the authorities and they find it difficult to establish them in society. The lack of interaction with other members of society, with everyday life in Sweden makes it difficult for immigrant voters to learn about society and politics and to participate in Swedish public and political life.

Immigrants are disadvantaged in the same way that women are in relation to recruitment to decision-making political positions. The proportion of immigrants in the elected local councils has increased since the end of the 1970s. However, as the number of immigrants in Sweden has increased in the same period, the increase in the representation index $[RI = (\text{share of the political representatives} - \text{share of the population}) / \text{share of the population}]$ for immigrants is quite modest. In addition, immigrant's politicians are often people who have been Swedish citizens for decades. While foreign citizens made up just over 4 percent of the electorate in 1991, they accounted for only 1,2 percent of voters and no more than 0,6 percent of those who were elected to local government councils³⁴.

In the Swedish model's view of democracy participation in interest organizations is almost as significant as participation in a political party. Some interview surveys show that immigrants also have lower rates of activity in relation to other political forms of

³⁴ See Olof Petersson, op.cit, pp. 206-222

participation than voting³⁵. Within a major part of Swedish associational life, immigrants are excluded in practice from membership and activities and the barriers are difficult to surmount. Sweden's excess of institutionalisation and close integration (integration into the praxis of state institutions) has created a fragmented political stage populated by many parallel "national organisations" of separate ethnicities with close ties to the state apparatus, but with very little contact and cooperation between themselves. This tends to create a disconnection between the immigrants themselves as well as in relation to society in general.

Education and Culture

The functionalist view refers to the contribution of education in the social system in terms of its role in the maintenance of value consensus and social solidarity. In this respect schools socialise young people into the basic values of society and represent the major mechanism for their future roles. The schools operate on meritocratic principles: different rewards for different achievement on a basis of equal chance. In this respect the Swedish equality objective fits very well into this theoretical perspective.

Sweden's tendency through centralism and uniformity is reflected especially in the educational sphere: the elementary school (*folkskola*), the lack of tradition in private schools, the home language reform aiming at training for all language groups no matter what their size. The mother tongue programme carried out by the schools aims to encourage children of immigrant background to keep and develop their mother tongue. Within the school system, some 60000 pupils from comprehensive to upper secondary school receive mother tongue tuition in more than 60 languages. At the same time they receive tuition in Swedish as a second language in order to be able to continue their education in Swedish-language school classes³⁶. But the school system even if it permits training in mother tongue language is still very locally based. The municipalities are responsible for all instruction. They receive government compensation for their expenditure during the introduction period. The municipalities are also responsible for the interpreting services.

The functionalist link between education and the economic system reflects in the mass elementary educational system in Sweden. The needs for industry for skilled and trained labour force participants are met by the educational system.

New languages have accompanied the influx of new people. In Sweden almost 200 languages are spoken. It is discussable if they will survive. But the Swedish government has made a special effort to support cultural activities among immigrants: subsidies for literature in various minority languages and ethnic press, funds for public libraries, radio and television programmes in several immigrant languages, the home-language programme and Swedish language programme. But all these cultural activities are structured and monitored "from above". The central state bureaucracy is closely linked with these organizations with the state as their primarily source of finance.

The intercultural relations between immigrants and Swedes have obviously influenced Swedish culture and viceversa. At what degree, it is questionable. But it is evident that the previous immigrant groups who have arrived in Sweden over the centuries have all been assimilated. The new groups of immigrants have had a clear impact on

³⁵ Ibid.

³⁶ See "Immigrants in Sweden", op.cit., p.3

Swedish society. In this respect we can talk about German's influence in fields of music and art and also in Swedish language. There is a strong centre of exiled Kurdish literary activity. Some other immigrant' influences can be seen in Swedish sports and entertainment industry. Other immigrant's cultures have been less visible.

Housing Market

Discrimination is also common in the housing market. Through the selective and discriminatory practices of centralized building societies, immigrants have become concentrated into new housing suburbs with poor services and high taxes on the outskirts of big cities.

During the 1970s there was a regional development programme subsidized by the state aiming at building a million new apartments and other homes over a ten-year period. This programme is commonly known as the "one million program" neighbourhoods. The prior intention was to create more attractive housing areas. Today these areas are characterized by an impoverished physical environment and are populated by inhabitants with low levels of education, low incomes and foreign backgrounds. A lot of anomic problems are rising in these areas: crime and poverty, and most of all escalating segregation and a deteriorating level of fluency in Swedish language among the inhabitants that are living there.

Stratification in the labour market is thus replicated in a class and ethnically based regional distribution of the population, with immigrants being confronted with low-paid jobs, low conditions of housing, an uniform and locally-based system of education, low participation in political and social life and relative lack of resources. These aspects in turn create class and ethnic segregation.

Sweden – A Multicultural Society?

The term "multiculturalism" is often used in the Western Societies (Western Europe and North America) as a result of the recent change in these societies. It refers to attempts to integrate various categories of immigrants into the host society and in time to give them the opportunity to keep and develop their cultural identity. Ideologically, multiculturalism has become a liberal alternative to assimilation.

In Europe the term "multiculturalism" has even more diverse meanings when used either in political or public spheres. Multiculturalism is often used to express a society that has a significant amount of ethnic groups with their own culture, religion and language. This term has also an ethic and normative meaning. In this regard it refers to an ideal situation characterized by a peaceful and harmonized coexistence between individuals or groups of different origin.

In Swedish debate this term usually has a positive interpretation compared with other countries such as Germany where there is a lower acceptance of this term. This fact is reflected in Sweden's 1974 constitution, where the efforts of religious and ethnic minorities to preserve their culture were legitimated. Sweden's multiculturalism model officially allows and even encourages this cultural diversity. In this respect Sweden is seen to many countries as a model welfare state with pragmatic social solutions. But many critiques have started to question Sweden's efficiency and humanitarian features.

Sweden creates its self-image as a model society with a respectful and decent treatment of immigrant questions in all fields of the social life: education, press, politics, and labour market. But in every day life the situation is far away from this ideal. The majority of the people are worried regarding the new tendency of immigrant's segregation. The increased unemployment, the tendency toward segregation in schools and housing, an increased income gap and signs of open hostility, racism and xenophobia have raised a lot of question about the welfare state performance.

The Swedish model of cultural pluralism was implemented according to the Swedish welfare state principles. The welfare state is based on a political compromise between left and right and there has been a broad acceptance in the parliament regarding the goals of the cultural pluralism and its implementation. In the last few decades the Swedish immigrant policy that is officially multicultural and pluralist has been somewhat ambiguous. The well-known integrative goal has not been achieved, and the implementation has been in practice a compromise between the "paternalistic" social-administrative system, school, and employment agency at the local level and national Immigration Board.

The Swedish welfare state has a traditional orientation toward the universalism; it refers to the entire population. In this respect many people argue that there is too much stress on the individual and too little understanding of the needs of the groups, family, kin or congregation.

The Swedish way of dealing with immigrants is based on these features of the welfare state, on uniform and broad-based solutions for solving a social problem and a paternalistic attitude towards it. That is very problematic for those identifying themselves in ethnic terms.

Principles such as freedom of choice and equality became very contradictory in immigrant's perception but also in the immigrant policy. The contradictions are related with the immigrant's cultures and customs and with the modalities of immigrant policy implementation.

During the 1980s the "freedom of choice" principle has received a more restrictive interpretation and the right to home language instruction became more restricted. In 1985 the same principle was changed in the terms that "freedom of choice must not be interpreted in such a way that it results in a repudiation of the Swedish language or the larger Swedish community interest"³⁷. At the same time the Minister of Immigration stated that the term "minority" did not apply to Swedish immigrant groups. This unrecognising of minorities in the official Swedish policy was accentuated in the report of a Royal Commission in 1984, where immigration is viewed primarily as one dimension of the internationalisation and uniformity of Swedish society. "We foresee a development of a society characterized by **intercultural** individuals rather than a **multicultural** society with distinct minority groups with different languages and cultures"³⁸.

The issue of "cultural identity" came to arena only in the recent years. Sweden was a very homogenous society until 20th century. It wasn't a colonial power and does not have the experience of dealing with different linguistic groups. The groups who immigrated in Sweden were assimilated quickly. There is a lack of tradition in treating and understanding

³⁷ See Dag Blanck and Mattias Tyden, *op.cit.*, p. 64

³⁸ *Ibid.*, p. 65

the wishes and demands of minorities. Sweden has been a traditionally religiously country compared with for example the Netherlands. Swedish society is now confronted with the dilemma of how much to allow immigrant groups to express their cultural identity. The main subject of debate is represented by freedom of religion. Even if freedom of religion has been a constitutional right for a long time, a lot of objections have been raised. For example, when Moslems have wanted to build mosques in some of the larger cities the authorities and general public has tried to interfere with their legal rights. The linguistic rights of immigrants have also become a controversial issue in recent years.

In the public debate these controversial issues are frequently described in terms of confrontations between ethnic policy and the principles of the welfare state or in terms of cultural conflicts when the explanation of the high crime rates among immigrants is seen as an effect of “cultural differences” or “cultural racism”.

Another discussable problem is that the debate on multiculturalism takes place in the context of growing ethnocentrism in Swedish public opinion. There seems to be an erosion of the previous consensus in public support for both a generous refugee policy and the notions of multiculturalism and ethnic diversity. In this regard if some surveys from 1960s on Swedish public opinion suggest a growing tolerance toward immigrants and immigration, in recent years some opinion surveys suggest an increased negative view of immigration and immigrants.

Some steps towards a more multicultural society have been made. Many immigrant groups are represented in Sweden today, and about 200 languages are spoken in the country. But these groups are quite small so their survival is very fragile. In 1989, only nine groups of foreign citizens counted more than 10000 persons. In addition some older minority groups should be included-the 10000 Saamis, the 20000 Tornedal Finns, the 6000 Gypsies and the 17000 Jews³⁹.

The term's “multiculturalism” and “multiethnic” are not very precise when defined in Swedish discourse. They are used to describe a society, which is receiving immigrants of many different nationality and ethnic backgrounds. There is a great cultural variety as a result of the influx of immigrants and of the mobility between different geographical areas and social groups. In this respect Sweden can be characterized as “multicultural”. It is questionable if Sweden will become a multiethnic society, with ethnic groups activating on the public and political sphere because of their small size and of the strong impact of well-organized Swedish society on the immigrants' communities.

Even if the post-war immigrant groups are more numerous than previous centuries, it is not a clear direction toward a multiethnic Swedish society. The high frequency of intermarriage is another sign against such a tendency. In plus, it is estimated that every third adult Swede has an immigrant relative. Also the linguistic situation in Sweden suggests a trend toward integration rather than ethnic segregation. Around 80 percent of the second-generation immigrants have a language other than Swedish as their mother tongue but still tend to speak Swedish at home⁴⁰. However even though the intercultural relations within society has enriched and changed Swedish culture, the Swedish flavour still remains.

³⁹ Ibid., p. 66

⁴⁰ Ibid., p. 67

BIBLIOGRAPHY

1. Åkerman, S. and Granashen, J.L. (Eds) (1995) *Welfare States in Trouble. Historical Perspectives on Canada and Sweden*, Umeå, Swedish Science Press
2. Ålund, A. and Schierup, C.U. (1991) *Paradoxes of Multiculturalism*, Aldershot, Avebury
3. Bäck, H. and Soinenen, M. (1998) *Immigrants in the Political Process, Scandinavian Political Studies*, Vol. 21, No. 1
4. Blanck, D. and Tyden, M. (1995) *Becoming Multicultural? The Development of a Swedish Immigrant Policy, Scandinavian Political Studies*, Vol. 15, No. 4
5. *Concise Oxford Dictionary of Sociology* (1994), Oxford, University Press
6. Gustavsson, S. and Runblom, H. (Eds) (1995) *Language, Minority, Migration. Yearbook 1994/1995*, Uppsala, Centre of Multiethnic Research – Uppsala University
7. Haralambos, M. (1985) *Sociology. Themes and Perspectives*, London, Richard Clay LTD
8. *Immigrants in Sweden* (1999), Swedish Institute, (Homepage)
9. Jederlund, L. (1998) *From Immigration Policy to Integration Policy, Current Sweden*, No. 422, Swedish Institute, (Homepage)
10. Parsons, T. (1949) *Essays in Sociological Theory*, Harvard University, Illinois, The Free Press Glencoe
11. Pierson, C. (1998) *Beyond the Welfare State. The New Political Economy of Welfare*, Cambridge, Polity Press
12. Rooth, D.O. (1999) *Refugee Immigrants in Sweden. Educational Investments and Labour Market Integration*, Lund Economic Studies, No. 84, Lund: arkiv
13. Runblom, H. (1998) *Sweden as a Multicultural Society, Current Sweden*, No. 418, Swedish Institute, (Homepage)
14. Runblom, H. (1994) *Swedish Multiculturalism in a Comparative European Perspective, Sociological Forum*, Vol.9, No.4
15. Scott, K. (1999) *The Immigrant Experience. Changing Employment and Income Patterns in Sweden 1970 – 1993*, Lund Studies in Economic History 9, Lund: arkiv

OPINII, RECENZII, NOTE

CÂMPURILE ETNOLOGIEI ȘI ANTROPOLOGIEI

(obsesia științificității)

VASILE TODINCA

Investigarea socialului în general, a socio-umanului în special, din orice unghi de vedere se dorește o depășire a cadrelor cotidianului, a cunoașterii comune și canalizarea cercetării spre o *abordare calitativă*. Un asemenea mod de punere a problemei vine prea târziu în România pentru un anumit gen de intelectuali, întrucât în alte spații culturale, abordarea calitativă a ajuns deja la maturitate și chiar la epuizarea potențelor ei ideatice incipiente.¹ S-a ajuns în cercetările multor autori occidentali să se vorbească de “post-postmodernism”, de “post-poststructuralism” iar prin extensie se poate admite că se conturează un “de-deconstructivism” și un “post calitativism”.²

În acest “maraton” pentru conturarea identității pe scara acreditării științifice se înscriu cu performanțe proprii *antropologia și etnologia*.

Atât etnologia cât și antropologia pot și trebuie incluse în familia largă a *științelor empirice*, în sensul că îndeplinesc - deși nu în mod perfect și cu siguranță în măsură mai mică decât alte științe, cel puțin următoarele cerințe fundamentale, ce trebuiesc avute în vedere atunci când urmărim să acordăm statutul de știință unei discipline.

1. Posedă un *obiect empiric* propriu de cercetare, decupabil din realitate (chiar cu mari eforturi). Avem în vedere acest fapt, prin prisma lucrării lui Jean Copans “Introducere în etnologie și antropologie”³, care se îndoieste de caracterul științific al etnologiei, pus pe seama evoluționismului naiv al secolului al XIX-lea unde întâlnim lipsa unei preocupări metodologice din parte fondatorilor⁴, caracterul heteroclit al tradiției disciplinare, ce confirmă rolul deosebit de important pe care îl joacă în maturizarea și evoluția sa, factorii ideologici și nu cei științifici⁵. Pe de altă parte, antropologia (cea culturală, fiindcă la ea facem referire) în demersul ei de construire a unei imagini cât mai complete despre grupuri și comunități, vizând atât aspecte formale cât și informale, prin năzuința sa de globalitate, își suprapune, până aproape la identificare, abordarea multor aspecte ale socialului cu *sociologia*. Lăsând la o parte aceste observații critice, dar pertinente, putem afirma că cele două discipline evidențiază entități sau fenomene specifice, prin precizarea unor modalități de abordare, unghiuri de vedere, perspective, etc. Există deci un pachet, un set de fapte și fenomene ale universului material și spiritual, a căror descriere, explicare și previziune dintr-o anumită perspectivă, revin acestor științe.

2. Posedă un *sistem conceptual* specific, chiar dacă în devenire, în construcție, în sedimentare, cu ajutorul căruia este “reflectată” realitatea obiectivă și transformată într-un obiect de cercetare al științei.

¹ Petru Iluț, *Abordarea calitativă a socialului*, Ed. Polirom, Iași 1997, pag. 7

² Idem

³ Jean Copans, *Introducere în etnologie și antropologie*, Ed. Polirom, Iași, 1999

⁴ M. Mauss nu a făcut niciodată teren deși mai târziu i s-a publicat un “Manual de etnografie”, Paris, Payat, 1947

⁵ Jean Copans, *op. cit.*, pag. 51-52

3. Discursul științific nu face rabat la respectarea *legilor generale ale logicii*, astfel încât să se poată testa pe această bază consistența internă și coerența în același timp, a oricărei deducții, teorii, ipoteze.

4. Existența unor *modalități practice* prin care se testează validitatea discursului teoretic, adică metode și tehnici de verificare empirică, obiectivă a propozițiilor științei.

În cazul etnologiei și antropologiei se cere accentuată importanța fundamentală a atestării validității discursului teoretic, aceasta datorită faptului că există un real pericol al autoexcluderii din rândul științelor care urmăresc să dea seama de o realitate empirică, în rândul altor genuri ale meditației umane, ca metafizica, teologia, etc.

La fel ca în cazul sociologiei, validitatea oricărei propoziții științifice trebuie testată direct sau indirect prin contactul cu realitatea și de asemenea modalitatea respectivă de testare trebuie să aibă un caracter universal, adică să fie realizabilă de orice om de știință cu mijloacele și în condițiile în care a lucrat autorul aserțiunii emise⁶.

Am proiectat în cele arătate mai sus exigențele ce trebuie să stea la baza justificării afirmației că ne găsim în fața unor științe, iar în cele ce urmează vom căuta să vedem în ce măsură aceste criterii sunt îndeplinite. Altfel spus s-ar cere impetuoz delimitarea obiectului de studiu, de cercetare a fiecărei discipline, apoi examinarea structurii și funcționalitatea discursului etnologic-antropologic și nu în ultimul rând întreprinderea unei analize asupra componenței și eficienței ansamblului de mijloace prin care aceste discipline ajung la descoperirea unor cunoștințe sau efectuează testarea lor empirică.

1. Obiectul empiric de cercetare

În cele mai multe cazuri, cercetările de antropologie și etnografie noastră se cantonează asupra *aspectelor epistemologice*, și anume, pentru început, asupra aceluia care vizează *obiectul de cercetare*, adică decupajul din realitatea materială și spirituală spre care își îndreaptă investigarea cele două discipline.

A preciza într-o singură frază obiectul de studiu, de cercetare a unei științe, cum deseori au pretenția că o fac autorii de manuale, ni se pare un lucru în general grăbit, dificil și de ce să nu spunem cu mari șanse de *rătăcire*. Asemenea definiții au întotdeauna forma unui cerc vicios, antrenând o explicație antinomică. Cât privește antropologia și etnologia este chiar imposibilă o asemenea definiție, dată fiind aria problematicii extrem de largă și caracterul foarte divers și greu unificabil sub o singură etichetă a aspectelor studiate.

O primă chestiune evidentă este aceea că atât etnologia cât și antropologia, împreună cu alte discipline ca: economia, demografia, psihologia socială, științele juridice, etc – studiază probleme referitoare la viața indivizilor din societate, activitățile lor, constituirea și funcționarea unor instituții sau colectivități etc. Deci, spre deosebire de alte științe ale omului precum psihologia, disciplinele sociale privesc "omul" ca o ființă socială, interesându-se de trăsăturile sale individuale, de grup, precum și de raporturile sale cu ceilalți. Din această perspectivă, în cadrul *antropologiei* s-au conturat trei mari direcții fiecare având pretenția mai mult sau mai puțin declarată de a oferi o imagine generală, globală asupra întregii problematici a omului. Prima are în vedere *antropologia ca știință socială* alături de sociologie, economia generală, politologie, psihologia socială, care a dat naștere antropologiei culturale. A doua direcție este cea *biologică*, antropologia rezultată din această viziune studiază omul și creația lui ca un domeniu a lumii biologice și este o parte integrantă a științelor naturii. A treia direcție înțelege *antropologia ca o parte a disciplinelor umaniste*, aici fiind vorba de antropologia filozofică ce ar putea fi definită ca studiu filozofic al omului.⁷

⁶ Traian Rotariu, *Curs de metode și tehnici de cercetare sociologică*, Universitatea "Babeș Bolyai" Cluj Napoca, 1991, pag.5-6

⁷ Achim Mișu, *Antropologie culturală*, Ed. Napoca Star, Cluj Napoca, 2000, pag.13-14

Cât privește *etnologia*, (concept propus de elvețianul A. C. Chavannes în lucrarea Antropologie (1788) ea trece prin perioade de metamorfozare, dezvoltând atât o ajustare aparent tehnică și chiar teoretică, cât și un proces de generalizare și comparare din ce în ce mai amplu. Această evoluție susține Jean Copans “ne conduce de la descrierea așa zis obiectivă și neutră a unei populații la o reflecție mai sistemică și comparativă, iar apoi la o meditație abstractă și universală asupra devenirii culturilor”⁸.

O a doua chestiune ar trebui să fie legată de stabilirea specificului etnologiei și antropologiei în familia mai largă a științelor sociale, adică a raportului pe care acestea le au cu disciplinele sociale în speță, socio-umane.

Specificitatea etnologiei și antropologiei trebuie văzută în prima fază prin prisma raportului acestora cu etnografia.

Definirea etnografiei este privită unitar indiferent de curente, școli sau orientări naționale. Ea rămâne la nivelul “descripției” și năzuiește la o prezentare cât mai complet posibilă a unui grup (a unei culturi), a cărei extensiune restrânsă pare a permite o cuprindere totală.⁹ Spre deosebire de descrierea literară, care poate mai mult să sugereze decât să desemneze, *descrierea etnografică* este directă în exprimare și în același timp mediată prin tot ce permite expresia directă (cartografie, fotografie, înregistrări audio-video, schițe, planuri, etc.). De asemenea, textul etnografic, spre deosebire de cel literar, trimite la altceva. “Scopul scrie Malinowski, este să sesizăm punctul de vedere al indigenului, să înțelegem viziunea sa asupra lumii”.¹⁰ Descrierea presupune, deci, o teorie explicită, dar de cele mai multe ori implicită a cunoașterii și a limbajului, organizată în concepția lui Francoise Laplantine, în jurul a cinci poli.¹¹ Aceștia ar fi: descrierea ca “explicație” prin cauze (presupozițiile pozitivismului), descrierea prin motive (anliza structurală), descrierea ca surprindere a configurației globale, descrierea ca totalitate semnificativă (fenomenologia) și descrierea ca interpretare (hermeneutica).¹²

Etnologia, în deplină legătură cu etnografia, deci neexcluzând descrierea, observația directă, tinde spre sinteză. C. Levi Strauss precizează că “această sinteză poate să opereze în trei direcții: geografică, dacă vrem să integrăm cunoștințele relative la grupuri vecine, istorică, dacă intenționăm a reconstitui trecutul uneia sau mai multor populații și în sfârșit sistematică, dacă izolăm pentru a da atenție deosebită cutărui tip de tehnică, de obicei sau de instituții”.¹³

Antropologia culturală *ar reprezenta o nouă și ultimă etapă a sintezei. Ea se sprijină pe achizițiile etnografiei și etnologiei, silindu-se printr-o ambițioasă viziune, de la înălțime, să depășească diversitatea relatată de istorie și geografie și “să descopere proprietăți generale caracterizând orice viață în societate”¹⁴. În același timp, C. Levi Strauss arată fără echivoc că “antropologia tinde la o cunoaștere globală a omului ... aspirând la o cunoaștere aplicabilă a ansamblului dezvoltării umane, să zicem de la hominide până la rasele moderne, și tinzând la concluzii pozitive sau negative, dar valabile pentru toate societățile umane, începând cu marile orașe moderne până la cel mai mic trib malaiezian”.¹⁵*

⁸ Jean Copans, *op. cit.*, pag. 26

⁹ Georges Balandier, *Sociologie, etnologie și etnografie în vol. Sociologie franceză contemporană*, Ed. Politică, București, 1971, pag. 48

¹⁰ B. Malinowski, *Les Argoumentes du Pacifique Occidental*, Paris, Gallmord, 1993, pag. 81-82

¹¹ Francoise Laplantine, *Descrierea etnografică*, Polirom, 2000, pag. 123 și următoarele.

¹² *Ibidem*, pag. 123-175

¹³ C. Levi Strauss, *Antropologie structurală*, Ed. Politică, București, 1978, pag. 183

¹⁴ Georges Balandier, *op. cit.*, pag. 49

¹⁵ C. Levi Strauss, *Sociologie, psihologie et antropologie culturelle*, UNESCO 1954, pag. 110 vezi și *Antropologie structurală*, Ed. Politică, București, 1978, pag. 429-430

Relația antropologie etnologie

Sociologul francez Georges Balandier susține “larga comunicare” ce există între cele două discipline, “comunicare” pusă însă sub semnul “echivocului” de către C. Levi Strauss, care afirma că “...în silința sa de a desprinde interpretări și semnificații, *sociologul* va tinde să explice *propria sa societate* el aplică ansamblului propriile sale categorii logice și propriile sale perspective istorice) în timp ce *antropologul* se va strădui, de asemenea să formuleze un sistem tot atât de valabil pentru cel mai îndepărtat ca și pentru proprii săi concetățeni sau contemporani”¹⁶

Cu toate aceste observații, trebuie spus că cele două discipline au ajuns și la certitudini comune: spre exemplu “la descoperirea că eforturile lor trebuie să tindă a cuprinde *omul* total și societatea totală”.¹⁷ În același timp, prin rezultatele lor au mărit “capitalul informațional” de care dispun specialiștii științelor sociale. O analiză atentă a acestor rezultate poate releva că diferențele majore s-au redus într-adevăr, dar că ele subzistă totuși, mai ales cele de ordin metodologic.

2. Domeniul metodologic

Acest domeniu, a suscitat în câmpul disciplinelor socio-umane numeroase și nu rareori aprinse discuții. Acestea sau grefat mai cu seamă pe diversitatea terminologică, care este de-a dreptul deconcertantă. Termeni ce metode, tehnici, proceduri, instrumente, etc. se folosesc în accepțiuni foarte diferite, încât este greu să găsești elemente comune în definirea acestora.

Într-o altă ordine de idei, reprezentanți naivi ai disciplinelor respective se simțeau obligați să-și aroge dreptul nu numai la teritorii de cunoaștere, care nu erau ale lor sau nu numai ale lor, ci și la metode specifice.¹⁸ În asemenea situații e incorect și neonest să afirmi că o serie de metode aparțin, sunt proprii numai unora sau altora dintre disciplinele sociale.

După sociologul Petru Iluț o altă problemă generatoare de polemici provine din confuzia făcută între metode și tehnici, pe de o parte și instrumentele concrete de investigat pe de alta.

Dintre clarificările cele mai consistente pe această temă, considerăm a fi propunerile cercetătorilor Traian Rotariu și Petru Iluț, care postulează că disciplinele sociale uzează în principal de cinci metode fundamentale de investigare a universului empiric. Acestea ar fi: observația, ancheta, experimentul, analiza urmelor (a documentelor, a statisticilor oficiale) și interviul.¹⁹ În același timp cei doi cercetători clujeni caută și o limpezire a conținutului celor trei concepte ce sunt angajate în domeniul metodologic, în virtutea limbajului polisemic și nu rareori suferind de imprecizie. Astfel în opinia celor doi se face o distincție netă între metode, tehnici și instrumente de cercetare, distincție ce pornește de la general spre particular.

În timp ce metoda este o modalitate generală statică de abordare a realității, tehnicile sunt formele concrete pe care le îmbracă metodele, fiind deci posibil ca una și aceeași metodă să se realizeze cu ajutorul unor tehnici deferite.²⁰ Instrumentul de cercetare se interpune între cercetător și realitatea studiată, cu ajutorul căruia se realizează captarea informației științifice și poate îmbrăca o formă mai mult sau mai puțin materială.

Etnologia și antropologia, în cercetările pe care le întreprind, întrebuițează metode și tehnici folosite în cadrul științelor sociale, dar în funcție de specificitatea unuia sau altuia dintre feomene poate folosi chiar metodologii proprii. Alegerea metodelor și tehnicilor folosite în desfășurarea investigării în opinia unor cercetători depinde de mai mulți factori:

¹⁶ *Ibidem*, pag. 116-117

¹⁷ Georges Balandier, *op. cit.*, pag. 52

¹⁸ Petru Iluț, *op. cit.*, pag. 76

¹⁹ Traian Rotariu, Petru Iluț, *Ancheta sociologică și sondajul de opinie*, Polirom, Iași, 1997, pag. 45

²⁰ *Idem*.

a). caracteristicile temei studiate (spre exemplu nu poți cerceta relațiile de rudenie cu aceleași metode cu care studiezi magia).

b). caracteristicile zonei studiate (adică cercetările din zone rurale se pretează la un anumit tip de tehnici față, să zicem, de cele din zona urbană).

c). înclinațiile și preferințele teoretice ale cercetătorului (interesul crescut față de anumite aspecte ale unui fenomen, anumite caracteristici ale unui grup social sau anumite relații ale acestuia cu alte grupuri sau chiar în interiorul lui, relații informale, formale etc.).²¹

Luând în considerare acești factori care pot influența în bine rezultatele cercetării etno-antropologice, vom analiza în cele ce urmează metodele folosite de către etnologi și antropologi în investigațiile lor.

Între acestea, observația joacă un rol esențial. Reușitele unei cercetări, au la bază și modul în care sunt întrebuințate metodele și tehnicile, în funcție de specificul acesteia. La ora actuală, cercetarea etno-antropologică nu se poate dispensa de observație, ca metodă calitativă de obținere a informației, de efectele combinării celor două dimensiuni ale acesteia ”activă” și ”pasivă” precum și de amplificarea relației interactive între unitatea de observat și cercetător, așa cum ne propune sociologul american P. Rossi.²² Combinarea acestor determinante, în concepția sociologului american, generează obținerea a patru tipuri de procedee de culegere a datelor. Astfel vom avea de-a face cu o observație pasivă fără interacțiune socială, unde cercetătorul observă comportamentul oamenilor la diverse ceremonii, în locuri publice etc. fără să se implice într-un fel sau altul. Observația pasivă cu interacțiune socială, când cercetătorul interacționează cu subiecții, fără să i se cunoască statutul. El stă de vorbă, participă în mod firesc la derularea evenimentelor, iar pe urmă notează și analizează cele întâmplate. Observația activă cu interacțiune socială, în care cercetătorul provoacă la răspunsuri subiecții, aceștia cunoscând că sunt studiați. Observația activă fără interacțiune socială, presupune că cercetătorul provoacă intenționat schimburi în condițiile de viață și muncă ale subiecților, fără ca ei să aibă contact interactiv cu cercetătorul.²³

Fără nici un dubiu observația constituie o metodă fundamentală în cunoașterea realității sociale în general, a celei etno-antropologice în special, dar cercetarea științifică, sistematică trebuie să depășească observația spontană, de nivel cotidian, observația ”impresionistă” și să aibă la bază observația structurală (cantitativistă) pe de-o parte și cea nestructurată (calitativistă), pe de alta, care, îndeobște, este cea participativă.

O specie derivată din metoda observației, aplicată nu la realitatea socială în sine, cea etno-antropologică în cazul nostru, ci la “ o imagine a ei, și anume la documentele produse și reproduse în fiecare tip de societate umană ”²⁴, este analiza documentelor. Aceasta reprezintă o metodă calitativă, pe care atât etnologia cât și antropologia o poate utiliza cu succes în cercetările lor.

Un asemenea tip de investigație își propune să identifice, conținutul documentului, tipul de document în care acest conținut este identificabil și tehnicile de analiză subordonate metodei.

Îtrucât antropologia și etnologia nu sunt numai științe ale prezentului ci mai de grabă ale trecutului, documentele cercetate sunt produsul activității umane, produs în care se încorporează o anumită cantitate de informație despre fapte și fenomene din perioade anterioare, când au fost, au existat, s-au manifestat etc. Mai mult cunoașterea trecutului este deseori

²¹ Achim Mișu, *op. cit.*, pag. 35

²² Apud, Petru Iluț, *op. cit.*, pag. 75

²³ Idem

²⁴ Traian Rotariu, *Curs de metode...*, pag. 120

indispensabilă pentru înțelegerea corectă a prezentului. Va trebui să admitem că prezentul nu se reduce la o clipă ce trece rapid ci el are o durată, deci un trecut mai lung sau mai scurt ce-i aparțin.

Cercetând socialul, suntem într-o primă fază “condamnați” la a observa ce se întâmplă în jurul nostru, dar în același timp avem nevoie de instrumente, de tehnici și metode prin care să depășim “concretul”, și să pătrundem “tainele” fenomenelor și faptelor sociale, adică obținerea de informații obiective pentru segmente mari ale realității, pentru populații (comunități socio-teritoriale, triburi, etc.) cât mai reprezentative în peisajul realității. Astfel de informații se obțin prin convorbiri mai mult sau mai puțin libere, prin întrebări și răspunsuri, adică prin interviu. Există din acest punct de vedere o serie întreagă de tipuri de interviuri. Spre exemplu: la ocuparea unui post, interviurile reportericești, publicistice, etc. Un gen aparte îl constituie interviul clinic intensiv și de mare profunzime, utilizat în psihoterapie și psihodiagnostic.

Spre deosebire de acestea, interviul asumat de cercetarea etno-antropologică este cel sistematic. Această asumare are la bază faptul că prin el se accede direct la subiectivitatea umană. Interviul și chestionarul standardizat permit strângerea de informații despre conduitele umane, foarte greu și costisitor de obținut. (să ne gândim la consumul alimentar sau comportamentul sexual, realizarea vrăjilor, magie, descânțece etc.)

Alăturându-se observației și interviului, se poate aprecia fără teama de a greși, că ancheta este metoda de cercetare cu cel mai larg spectru de utilizare în investigarea realității empirice sociale în general, a celei etno-antropologice în special. Cu toate criticile aduse acestei metode în decursul timpului, ea a rămas și astăzi o modalitate de bază în culegerea informației.

Fără pretenția unei contribuții personale la descrierea și definirea metodei, un act de temeritate și desigur unul care implică riscul unei informații redundante, gândindu-mă la tomurile care s-au scris pe această temă, considerăm că ancheta este metoda culegerii de informații de la o masă mare de indivizi umani, cu ajutorul unui instrument specific: chestionarul (acesta cuprinde o mulțime de întrebări, de regulă scrise, adresate subiecților într-o anumită succesiune, pe baza unor considerente logice și psihologice). Metoda are două variante fundamentale:

- ancheta directă sau orală, când întrebările se adresează subiecților oral, de către cercetător sau operator;
- ancheta indirectă sau în scris, când cercetătorul ia doar un contact indirect cu subiectul, întrucât acesta din urmă este chemat să citească și să completeze²⁵ sau i se trimite prin poștă chestionarul alături de instrucțiunile de completat.

Etnologia și antropologia au uzat și uzează de aceleași metode, cu rezultate dintre cele mai rezonabile. În primul rând anchetele directe sunt mai atractive, pentru subiecți, putându-se smulge acestora răspunsuri spontane, directe, rapide și fără prea mult subiectivism. Cele indirecte, cazul chestionarelor poștale, de exemplu, sunt mai pasibile de greșeli, fie că nu se înțeleg indicațiile de completare, fie că nu ajung la cine trebuie, ne mai vorbind de întâzierii sau chiar de riscul de a nu mai fi returnate. În cazul acestor tipuri de cercetări se pune mai acut problema calității subiecților decât a reprezentativității eșantionului.

Deși nu constituie metode specifice de culegere a datelor pentru cele două discipline totuși în diverse situații sunt folosite și : studiul de biografie socială și analiza de rețea. Întrucât, acestea sunt aplicate în situații excepționale, nu vom insista asupra eficienței informației ce se poate obține cu ajutorul lor.

²⁵ *Ibidem*, pag.82

Putem învedera și o altă fațetă în perimetrul metodologic și anume, pe linia interdisciplinarității, fapt reliefat și de C.L.Strauss, care opina că “numai colaborarea organică a antropologiei și etnologiei cu lingvistica, matematica, teoria comunicației și cea a informației poate să pătrundă prin demersul științific tainele socio-umanului”.²⁶ Din acest punct de vedere, efortul lui C.L.Strauss “de a stabili rudimentele unei algebre semantice”,²⁷ reprezintă un mare pas spre matematizarea științelor sociale, mai mult spre aplicarea modelelor matematice în aceste sisteme de cunoaștere, fapt ce conduce la creșterea exactității discursului acestora.

În concluzie, s-ar putea arăta că atât etnologia cât și antropologia utilizează în totalitate metodele și tehnicile de cercetare ale sociologiei, fapt de loc negativ, dar trebuie remarcat că marea majoritate a etnologilor și antropologilor sunt de formație istorici, iar aplicarea acestor metode duce la “stângăcii” în realizarea discursului științific.

Preponderența descrierii, în special narrative, modelul romanului naturalist, și nu explicativiste de genul “explicației prin cauze” sau a explicației prin motive (decupare, descompunere, analiză, clasare), analiza structurală, ar fi câteva inadvertențe. Cu toate acestea însă, nu există și nu se întrevide o stare conflictuală între sociologie, pe de o parte și cele două discipline pe de alta, nu se poate afirma că cele două ar fi “slujnicele sociologiei”, ci dimpotrivă, există, așa cum am afirmat deja o unitate între cele două în vederea unui discurs credibil, obiectiv asupra fenomenelor sociale investigate.

Se poate discuta în același timp despre o “atomizare” a problematicii disciplinelor sociale, despre o specializare a lor în domenii foarte înguste, pe probleme, care mai de care, mai delicate (prostituția, viața mondenă, comerțiu cu obiecte de artă, comportamentul sexual etc).

În pofida acestor specializări trebuie arătat că atât etnologia cât și antropologia trebuie să-și păstreze obiectivitatea și neutralitatea față de realitatea studiată.

Sigur, cercetarea socialului considerăm că are în primul rând menirea constatării și explicării faptului sau fenomenului social, fără a oferi sau impune soluții problemelor întâlnite. Amestecarea celor două planuri “este periculoasă și poate duce la consecințe nefaste atât pe latura cercetării (pierderea spiritului critic) cât și pe cea a acțiunii (impunerea unor soluții datorate auri de științificitate, dar, în fapt fără o întemeiere completă)”²⁸.

²⁶ Ion Aluș, *Prefață la lucrarea Antropologia structurală*, Ed. Politică, 1978, pag. XXV.

²⁷ Marc Barbut, *Antropologie și matematică*, în vol. "Teorie și metodă în științele sociale", vol. VIII, Ed. Politică, București, 1972, pag.357-358.

²⁸ Traian Rotariu, Petru Iluș, *op.cit.*, pag. 208

CUM SĂ FIM RURALI LA SFÂRȘITUL SECOLULUI AL XX-LEA?

VERESS ENIKŐ

Intrebare pe care și-o pun sociologi rurali din toate țările, cu variante de răspuns diferite în funcție de gradul de “modernitate” al societății studiate. Cu toate că sociologul Joachim Singelmann în 1996 își punea întrebarea dacă în secolul al XXI-lea vor mai avea zonele rurale vreun rol în societate și deci va mai avea sociologia rurală un rost științific, se pare că în 1999 Societatea Europeană de Sociologie Rurală (European Society for Rural Sociology) a considerat că ruralitatea, deci și sociologia rurală mai are un rol important în cadrul societal, ba chiar are un viitor.

Astfel în luna august a anului 1999, la cel de al XVIII-lea Congres de Sociologie Rurală, discuțiile s-au derulat în jurul adaptării ruralului la etapa modernității târzii. La întrebarea generică *Cum să fim rurali într-o perioadă de modernitate târzie?* sociologi din societăți rurale europene au dat desigur răspunsuri diverse.

Conceptul de modernitate târzie, folosit de organizatorii Congresului ar constitui faza de tranziție de la “modernitate clasică”, (etapă care însă și-a epuizat potențialul creativ, pozitiv) la etapa postmodernității. Modelul actual, al târziei modernități denotă o accepțiune diferită de cel clasic, mai ales față de rural, în această etapă existând un mai mare interes față de ruralitate, de mediul natural autentic, de valorile comunitare ale satului.

Universitatea din Lund (Suedia) care a găzduit în perioada dintre 24-28 August 1999 lucrările acestui congres a devenit câmpul de bătălie al dezbaterilor, discursurilor legate de încercările de a defini ruralul în acest nou context. Cei 177 de specialiști în domeniul ruralului au avut ocazia de a-și prezenta pe viu propriile viziuni față de principalele probleme ale satului din Europa. România a fost reprezentată la acest prestigios eveniment științific în exclusivitate de cadre didactice și cercetători științifici din centrul universitar și academic Cluj-Napoca, care au făcut față tirului de întrebări venind mai ales din partea sociologilor din Vest.

Discursul de deschidere a lucrărilor congresului a fost prezentat de d-na prof. Harriet Friedman de la Universitatea din Toronto, Canada (alegere inedită, mai ales dacă avem în vedere că este vorba de un congres de nivel european) a constituit coloana vertebrală a lucrărilor congresului, ea referindu-se la necesitatea păstrării elementului natural, al menținerii originalității mediului (atât cel natural cât și cel social) fără a încerca să comprimăm lumea noastră într-un fel de hamburger. Policulturalismul vieții actuale a fost definit de H.Friedman ca un element necesar al cadrului socio-economic și politic existent, societățile policulturale urmând să reproducă ceea ce a fost pozitiv în policulturalismul (natural și social) din epoca premodernă, însă fără să o imită.

O altă prezentare, a doamnei Pernille Gooch de la Universitatea din Lund, care urma să sublinieze același mesaj a constituit deliciul auditoriului. Doamna Gooch în prelegerea ei ne-a povestit fuga ei din lumea postmodernă pentru a retrăi într-o secvență temporală comprimată experiența societăților primitive, trecând în câțiva ani (aproape o decadă) prin ocupațiile de culegător, vânător și agricultor. Retrăgându-se din urbanismul cu care era obișnuit până la acea dată, cu ajutorul semnificativ al familiei sale care au susținut-o și au fost alături de ea (soțul și cei doi copii) în acest experiment inedit și foarte curajos, ea a încercat de-a lugal anilor ‘80 să se întoarcă la modelele societale în care spiritul comunitar era deosebit de puternic și mediul natural nu era alterat de goana impusă de industrializare. În partea estică a Suediei împreună cu familia ei și-a propus să recreeze condițiile existente în acele vremuri, lăsând toate facilitățile vieții cotidiene scandinave în urmă.

Mesajul acestei prelegeri a fost condensat în ultimele fraze ale acestei doamne care a spus că această experiență nemaipomenită a ajutat-o să înțeleagă mai bine modul de gândire al omului contemporan, dezvoltându-i acel spirit critic care i-a permis să se apropie de societatea actuală fără prejudecăți. După această “aventură” și-a propus să devină sociolog, pentru a putea analiza societatea cu alți ochi, azi făcând parte din personalul didactic Departamentului de Sociologie al Universității din Lund.

Liniștea persistentă care i-a urmat acestei povestiri (acest termen nu îl folosesc pentru a puncta lipsa încărcăturii științifice ci pentru că am considerat că i se potrivește mai bine având în vedere că era și o prezentare parțial autobiografică, nu doar o prelegere) dovedea faptul că pe de o parte, majoritatea publicului din sală putea foarte greu să-și închipuie că există o posibilitate atât de reală de evadare din veridicitatea cotidiană pentru o perioadă mai lungă decât câteva luni, iar pe de altă parte, considerațiile față de acest gest unic au făcut ca banalele aplauze să fie socotite ca neîndestulătoare pentru a răsplăti bravura acestei evadări.

În zilele următoare, în cele 11 grupe de lucru s-a încercat să se circumscrie principalele procese care se derulează în ruralul european al sfârșitului de secol.

Cu toate că sociologi din țările europene aflate în perioada de tranziție au fost prezenți cu lucrări în toate grupele de lucru, pentru studierea în adâncime a problematicii societăților tranziționale din fostul bloc socialist s-a format o grupă independentă de lucru, al cărei moderator a fost sociologul Nigel Swain din Marea Britanie, bun cunoscător al realităților sociale și economice din Europa Centrală și de Est (în mod special al celor transilvane, studiind satul ardelean al anilor '90). Nigel Swain (directorul Centre for Central and Eastern European Studies, University of Liverpool) a dorit să facă o diferențiere în accepțiunile modernității târzii. În această regiune aparte a Europei, dinamica socio-economică a fost diferită de cea din societățile din vestul continentului nostru, iar după 1989, aceste societăți au avut de a face cu dublul șoc al restructurărilor și al modernității târzii. Cele 13 lucrări prezentate în această grupă au încercat să abordeze problematica “dublului șoc” prin prisma șocului restructurării, mai ales perspectivele economice ale lungului proces de tranziție în zona rurală. Lucrările din Bulgaria, Cehia, Finlanda (cu referire la realitățile din țările baltice, Rusia și Ungaria), România, Rusia și Ungaria au scos la suprafață greutatea etapei postsocialiste și necesitatea existenței unei strategii compacte de supraviețuire și dezvoltare pentru a atenua efectele șocului care afectează țările aflate în etapa de tranziție. De fapt, elementul comun al acestor prezentări era viziunea sceptică sau chiar pesimistică asupra reușitei totale a reformei în aceste țări.

Tematica grupelor de lucru ale congresului de fapt poate fi comprimată în trei mari grupe:

- Mișcări sociale și excludere socială în ariile rurale;
- Resurse naturale și sociale ale ruralului;
- Modele de producție agricolă și gospodăria rurală.

E foarte greu să tragem o linie și să dăm un răspuns care să cuprindă în totalitate modalitățile diferite de abordare a ruralității din acest congres. La ședința de încheiere a lucrărilor, principalele elemente care s-au punctat au fost legate de necesitatea abordării diferențiate a ruralității în această etapă a modernității, cu o grijă deosebită la contextul social și istoric în care se află fiecare societate, având în vedere că nu putem uniformiza cercetările referitoare la rural și deci nu putem să elaborăm strategii de dezvoltare rurală valabile în mod uniform pentru societățile cu cadre geografice și socio-economice diferite. Necesitatea cunoașterii impactului șocului modernității târzii asupra societăților rurale ne dă posibilitatea de a evalua și modalitățile cele mai eficiente de atenuare a unor efecte nefaste ale acestui șoc.

S-a putut desluși existența unei dorințe de reevaluare a rolului ruralității în prezentările sociologilor rurali din țările europene dezvoltate, și încercarea de a îmbogăți această accepțiune de “pământ verde și plăcut” newby-ian cu elementul importanței ruralului și ca model comunitar, posibilitatea păstrării elementelor pozitive(?) din rural. Pe de altă parte, sociologii din țările situate de dincolo de zidul Berlinului au dorit să prezinte efectele restructurării din perioada post1989, care a constituit pentru acestea principalul element de șoc, modernitatea târzie pentru aceste țări fiind de fapt o utopie, majoritatea acestor țări aflându-se în etapa modernității întârziate (Estul și Sud-Estul Europei), modelul modernității târzii părând destul de îndepărtat. Measjul comun pentru toți sociologii l-a constituit punctul de vedere optimist care a considerat necesar încurajarea activității sociologiei rurale, dar și a “ruralizării” principalelor direcții de teoretizare sociologică.

ANTROPOLOGII FĂRĂ VOCAȚIE

TRAIAN VEDINAȘ

Literatura filosofică și sociologia românească s-a îmbogățit recent cu eseu *Omul fără vocație* (Editura Studia, 1997) semnat de filosoful italian Mario Germinario, în traducerea lui Ștefan Damian și Iulian Mihai Damian. Eseul este important, în primul rând, prin analiza exhaustivă pe care o aduce unor antropologii filosofice din secolul al XX-lea. E vorba de antropologia filosofică marxistă, antropologia filosofică sartriană, antropologia filosofică freudiană, antropologia filosofică structuralistă, antropologia laicismului, antropologia de sursă psiho-sociologică.

Cartea *Omul fără vocație* însumează studiile: *Omul lui Marx, Existențialismul ateu, Omul "inconștient" al psihanalizei, Structuralismul și moartea omului, Apologia omului "laic", Omul ca "auto-proiect", Omul "fenomenal"*. Fiecare din aceste studii reprezintă o radiografie a filosofiilor antropologice: marxiste, sartriene, freudiste, structuraliste, laiciste, sociologice, pe temeiul faptului că toate acestea au un punct comun: ateismul, de unde și identificarea lor drept antropologii fără vocație. Autorul conturează această identificare în termeni cât se poate de clari: "în calitate de mișcare culturală marxismul a lăsat urme adânci în formarea concepției materialiste a omului. Ateismul și materialismul sunt două matrici paralele ale antropologiei marxiste" (p.22). Pe temeiul tezei: existența precede esența, existențialismul sartrian este preconditionat și "inevitabil ateu" (p.42). Antropologia freudiană se definește prin empirism biologit, determinism, absența valorilor obiective, ateism și a-moralism: "omul psihanalizei nu are o "vocație" pentru care să se angajeze. Nu are proiecte în cadrul cărora să se realizeze. Omul "subconștientului" este "bolnav" în mod definitiv și fără putință de recuperare" (p.71). "Marxismul și existențialismul sartrian consideră necesar, pentru salvarea omului, să îl elimine pe Dumnezeu. Structuralismul însă, fără a avea pretenția de a-l nega pe Dumnezeu, neagă omul" (p.73).

În ceea ce îl privește pe omul "laic" conturat în perspectiva antropologică de Giovanni Ferrara în *Apologia omului laic* (1983), Mario Germinario conchide că solitudinea conștiinței acestuia generează ateism. Libertatea laicului e analogă cu aceea din existențialismul sartrian. Mai mult însă laicismul este o "formă mentis", iar pe acest temei în laicism se vor mărturisi deopotrivă marxistul și existențialistul, psihanalistul și structuralistul, dincolo de disensiunile dintre ei: "marxismul va refuza existențialismul odată cu psihanaliza, în timp ce liberalul va refuza socialismul iar acesta structuralismul, cu toții însă, își vor putea confesa laicismul, cel puțin în partea care le convine cel mai bine" (p.89). Antropologia psiho-sociologică, întemeiată pe individualism și socializare produce și ea un om fără "vocație", întrucât subiectul uman este aici un «"produs fenomenal" al societății, și căruia de fapt, nu-i pot fi atribuite responsabilități precise» (p.116).

Antropologiile marxistă, sartriană, freudistă, structuralistă, laicistă, sociologistă sunt respinse de Mario Germinario ca inadecvate omului întrucât îl lipsesc pe acesta de **statutul ontologic**, pe care îl oferă omului credința în Dumnezeu. În acest context filosoful are afinități cu antropologia omului ca "auto-proiect", a existențialismului italian Nicola Abbagnano. Abbagnano propune *Omul proiect 2000* (1980), un om care deși este al finitudinii și refuză Absolutul acceptă ca "Dumnezeu este o posibilitate pe care nici filosofia, nici știința nu pot să-l excludă din orizontul omului" (p.113). De remarcat că "auto-proiectul" există în antropologia

marxistă, în cea existențialistă, în anarhism și radicalism. Despre auto-proiectare vorbesc “și laicul și însuși credinciosul religios” (p.101). Dacă auto-proiectele din marxism, existențialism, anarhism și radicalism auto-proiectul este fără vocație, pentru credincios auto-proiectul este “proiect al lui Dumnezeu, pentru că acesta să-l facă el sau și să-l realizeze ca pe o vocație; celălalt în schimb” auto-proiectul necreștin “va socoti auto-proiect numai ce el este, gândește și construiește” (p.102).

Este limpede că Mario Germinario optează pentru o antropologie creștină. În paginile cărții sale: marxismul, sartrianismul, freudismul, structuralismul sunt astfel analizate drept “mișcări culturale” cu proprii adepți, cu locuri culturale comune, aflate în permanent contact cu o umanitate diversă, care acceptă sau nu acceptă o astfel de cultură. În țările din Sud-Estul Europei, societatea românească, spre exemplu în care cultura oficială a fost timp de jumătate de veac marxistă și-au găsit reprezentativitate sartrianismul, structuralismul lui Claud-Lévi Strauss, freudismul, încât în elitele intelectuale, și nu numai, acestea au alcătuit o *forma mentis*, prin excelență atee, încât cartea lui Mario Germinario ne propune în mod direct aceste antropologii fără vocație și întoarcerea la cultura europeană fundamentală care este una esențialmente creștină. În fapt el ne propune o antropologie a omului cu vocație, o antropologie “vocațională”, “care reflectând omul, îl situează între o dimensiune în care țesutul biblico-religios să stea la originea onto-axiologiei omului însuși” (p.122). Astel spus împotriva gânditorilor “laici” “-fie ei marxiști, pozitiviști, liberali, radicali, existențialiști etc.- credinciosul va continua să considere religia ca fundament al oricărei culturi adevărate, socotind că aceasta după cum scrie Tillich “este substanța care conferă semnificație culturii, iar cultura este totalitatea formelor în care interesul fundamental al religiei se exprimă. Pe scurt religia este substanța culturii și cultura este forma religiei” (p.100).

Cartea lui Mario Germinario, *Omul fără vocație*, este recomandată și de prefața profesorului Achim Mișu, iar pentru cultura românească de acum, ce caută o punte de sprijin pentru a-și redefini identitatea, ea poate însemna pentru antropologia filosofică –în statu nascenti în această cultură – un element catalizator, precum acela generat de istoricii italieni ai religiilor asupra destinului spiritual al lui Mircea Eliade.

 Irina Culic, István Horváth, Cristian Stan, *Reflecții asupra diferenței*

Volumul a fost realizat de Centrul de Cercetare a Relațiilor Interetnice (CCRIT), cu sprijinul programului PHARE Democracy și al Administrației Comunității Flamande, și a apărut la editura Limes, Cluj Napoca, 1999. În cele 217 pagini, la care se adaugă 12 pagini cu caracter introductiv, sunt cuprinse 14 studii semnate de Irina Culic (Catedra de Sociologie, UBB Cluj, CCRIT), Cziprián Kovács Loránd (Colegiul de Administrație Publică, Sfântu Gheorghe), Adina Glava (Catedra de Științe ale Educației, UBB Cluj), Cătălin Glava (Catedra de Științe ale Educației, UBB Cluj), István Horváth (Catedra de Sociologie, UBB Cluj, CCRIT), Marius Lazăr (Catedra de Sociologie, UBB Cluj, CCRIT), Vintilă Mihăilescu (Facultatea de Sociologie, Universitatea București), Réka Nagy (doctorand ELTE Budapesta), Péter László (Catedra de Sociologie, UBB Cluj, CCRIT), Andrei Popescu (Institutul de studii și sondaje ESOP OMEGA București), Radu Anton Roman (Facultatea de Sociologie, universitatea București), Radu Răutu (Centrul de Cercetări Antropologice “Fr. Rainer” al Academiei Române), Cristian Stan (Catedra de Științe ale Educației, UBB Cluj).

Implantarea unor noi concepte în spațiul cultural al unei societăți are, de regulă, două corolare imediate: dezirabilitatea folosirii lor (ceea ce are loc chiar și în absența cunoașterii precise a sensului termenului), respectiv înzestrarea lor cu o conotație normativă puternică (e suficient să ne gândim la conceptul de “toleranță”, utilizat de fapt cu sensul de “trebuie să fim toleranți!”).

Volumul coordonat de Irina Culic, István Horváth și Cristian Stan este o încercare de preîntâmpinare a acestor efecte în cazul conceptul de “multiculturalism”. Cartea ne invită la un moment de respiro în verva disputelor politice și mediatice din jurul termenului, la un moment de reflecție ghidat de științele sociale. Studiile din volum nu își propun să normeze practicile sociale curente, ci să surprindă specificul lor – adică ceea ce înseamnă multiculturalismul în România aflată în pragul mileniului al doilea. Așa cum sugerează și alegerea imaginii de pe copertă (tabloul “Dans

țărănesc” al lui Pieter Bruegel cel Bătrân), volumul se dorește a fi, pe de altă parte, o imortalizare a unei anumite secvențe din evoluția societății românești, prin apel la instrumentarul specific științelor sociale.

Dinamica volumului este dată de îmbinarea unor studii în care nu diferă doar subiectul expunerii, ci și modul de abordare: metoda de analiză utilizat de știința respectivă, decupajul asupra căruia își îndreaptă atenția și, nu în ultimul rând, personalitatea autorului, experiența sa subiectivă.

Studiul lui István Horváth (“Multiculturalismul în România – alternativă sau eschivă?”) prezintă evoluția “în doi timpi” a politicii privind minoritățile din România: politica “naționalizantă” din perioada 1992-1996, care are corespondențe (dar nu se identifică) cu ceea ce Brubaker numește “nationalizing”, și politica “protectoare” de după 1996, marcată de dorința de a satisface standardele internaționale dar nu și de implementarea unei politici coerente de protecție a minorităților.

Prezentării situației din România îi urmează inventarierea unor aspecte privind raporturile dintre etniile conlocuitoare în alte state europene, pentru a trasa astfel cadrele în care s-a circumscris termenul de “multiculturalism”. Studiul lui Péter László (“Multiculturalism: funcții și disfuncții. Reflecții asupra termenului”) aduce o clarificare a sensului acestui concept. Multiculturalismul este văzut ca o reacție specifică (dar nu singulară!) la diversitatea etno-culturală, care s-a dezvoltat conceptual pe trei dimensiuni: demografico-descriptivă, ideologico-normativă și pragmatico-politică. Dilema multiculturalismului, așa cum remarcă Stanley Fish, rezidă în faptul că multiculturalismul realizabil este unul de “butic”, superficial, care accentuează general umanul aflat dincolo de diferențele culturale evidente (dar ignorate), iar multiculturalismul “real”, ce conștientizează esențialitatea acestor diferențe și reclamă toleranță, este practic irealizabil (datorită naturii agresive a culturilor dominante).

Felul în care sunt percepute diferențele interetnice de către populația majoritară română

constituie obiectul analizei întreprinse de Andrei Popescu (“Stereotipuri interetnice și modele identitare”). Perspectiva este de această dată aceea a psihologiei sociale și caută să verifice empiric ipotezele conform cărora autostereotipul este prioritar pozitiv iar dispersia caracteristicilor evaluate este mare, în schimb heterostereotipul este mai degrabă negativ iar grupul “celorlaltii” este perceput mai omogen. Rezultatele investigației privind reprezentarea românilor despre ei înșiși, respectiv despre romi, au confirmat doar parțial premisele teoretice: autostereotipul român include și evaluări critice iar heterostereotipul cuprinde și trăsături pozitive. În ceea ce privește distanța socială dintre etnii, se remarcă tendința de ai accepta în contexte formale (unde comportamentul este previzibil și “controlabil”) și mai puțin în situații de interacțiune informală. Autorul remarcă, de asemenea, că dacă minoritarul “este membru al unor structuri instituționalizate, înseamnă că a aderat la codurile majoritare și le respectă, ceea ce îl face credibil și acceptabil” (pag. 32). Concluziile studiului ne duc cu gândul la argumentarea lui Fish (anterior prezentată): pentru a fi tolerată alteritatea, e nevoie de o oarecare integrare a celui “diferit”, cel puțin la nivelul comportamentelor formale – dar atunci toleranța, la fel ca multiculturalismul, devine una de fațadă (“de butic”).

Dilema multiculturalismului e dublată de dilema minoritarului, dezbătută de Irina Culic în capitolul “Dilema minoritarului: între identitatea civilă și identitatea națională”. Pornind de la exigența unei duble loialități: față de comunitatea etnică (statul național) și comunitatea civilă (statul de apartenență cetățenească), autoarea interpretează diferențele de opinie și comportament al etnicilor maghiar în raport cu majoritatea română. Rezultatele obținute în cadrul anchetei “Bazinul Carpatic” (demarată în România de către CCRIT) relevă o serie de atari diferențe: percepția influenței pozitive exercitate de integrarea Ungariei în NATO asupra aderării României la această organizație (semnificativ mai puternică în rândul maghiarilor), percepția performanței personalităților și formațiunilor politice, definirea identității etnice proprii, respectiv a “celorlaltii” etc. Explicarea acestor diferențe este un proces mai degrabă interpretativ, pentru care studiul oferă

alternative pentru reflecții ulterioare. În ultima parte a lucrării este sesizată dimensiunea lingvistică a dilemei minoritarului: supraevaluarea intensității folosirii limbii române în contacte sociale formale este explicabilă prin evaluarea acesteia în termeni normativi, și nu în termeni de practici efective, cum se întâmplă în cazul estimării utilizării limbii materne.

Următoarele trei studii constituie încercări de operaționalizare a conceptului de multiculturalism, de aplicare a concepțiilor ce stau la baza acestuia la sistemul educațional românesc, mai precis o ajustarea a demersului educațional la cerințele unei informări și formări multiculturale. Pe această linie se înscriu capitolele semnate de Cristian Stan (“Educația interculturală – componentă a pregătirii inițiale a profesorilor”), Cătălin Glava (“Sarcini și obiective ale educației multiculturale în contextul social contemporan”), Adina Glava (“Dezvoltarea imaginii de sine a elevilor în spațiul școlar multicultural”). Dacă aceste studii prefigurează inițiative pedagogice în vederea implementării educației multiculturale (ceea ce le imprimă un caracter prescriptiv), studiul “Stereotipuri de gen în educație”, realizat de Nagy Réka, fotografiază realitatea școlară prezentă. Este vorba de prezentarea rezultatelor unei analize de conținut întreprinse pe manualele din ciclul primar, ce atestă promovarea unor roluri de gen stereotipice. Menționăm că un studiu similar (și cu rezultate similare) a fost publicat de Laura Grünberg în “Revista de Cercetări Sociale”.

Un alt tip de gândire stereotipică stă în centrul capitolului semnat de Vintilă Mihăilescu: “Imagini ale celuilalt. O perspectivă antropologică”. Gândirea stereotipică este una dihotomizantă: aceasta opune “sălbaticului” - “civilizatului”, omului “balcanic” - omul “occidental” (“greierele și furnica”ale lui la Fontaine). Etimologiile cuvintelor ce denumesc națiuni străine (“neam”, “slab”, “vlah”) relevă clasarea celuilalt pe o poziție inferioară. Identitatea celuilalt devine o identitate construită, la fel cum propria identitate prinde contur în procesul interacțiunilor cu alții. La fel este construit și scenariul acceptării celuilalt: “ospitalitatea este un fel de contract, în care ceea ce se negociază este integrarea străinului în lumea socială a gazdei” (pag. 115).

Dar prin ce criterii se poate defini alteritatea? Sau cum se stabilește apartenența la același grup etnic? Diversitatea nu este doar interculturală, ci și intraculturală. Națiunea cuprinde o serie de diferențieri regionale, care devin evidente chiar dacă privim un aspect banal al vieții cotidiene: gătitul. Studiul lui Vintilă Mihăilescu “Cât de națională este bucătăria națională?” ilustrează variabilitatea a ceea ce considerăm a fi specific național și caracterul superficial al înzestrării unor producții regionale cu atributul de “național”.

“Specific național”-ul nu este vulnerabil doar la coordonata spațială (regională), ci și la cea temporală. Capitolul semnat de Radu Răutu “Între Drăgaica și Ianov *sau* Cum se naște o tradiție” ilustrează eșecul cu care s-a soldat încercarea de revigorare a unui ritual de fertilitate într-un sat dâmbovițan, în care respectivul obicei fusese de mult timp uitat.

Ultimele trei studii plonjează în mijlocul unor probleme de actualitate: decizii electorale, problema descentralizării administrative și a autorității locale. În “Transilvăneni la vot. Mize reformatoare și controverse etnice în alegerile din 1996” Marius Lazăr realizează o analiză comparată a opțiunilor electorale pe provincii istorice, oprindu-se mai cu seamă asupra impactului discursului iliescian cu tentă naționalistă. Concluzia la care ajunge autorul este că impactul acestui discurs a fost mai puternic acolo unde etnia maghiară se regăsește într-o pondere mai mare (deci posibilitatea izbucnirii unui conflict interetnic există în mod virtual), respectiv acolo unde ei locuiesc doar în mod sporadic (deci nu există o tradiție a conviețuirii).

Impactul conviețuirii tradiționale asupra percepției celuilalt este subliniată și de István Horváth în “*Reinventarea* localului și relațiile interetnice”: “Alteritatea etnică problematică se redefinește mai degrabă la nivelul “comunității imaginare” decât la acela al relațiilor intercomunitare din localitate, în raport cu care indivizii nutresc sentimentul că posedă suficiente mijloace pentru a le ține sub control.” (pag. 185). Dificultățile generate de trecerea de la un sistem administrativ puternic centralizat spre unul descentralizat (mai precis cu centre regionale multiple) sunt semnalate în paginile dedicate dinamicii centru-periferie. O categorie particulară de atari dificultăți sunt cele întâmpinate de funcționarii publici din administrație. Comunicarea defectuoasă dintre instanțele de decizie și de execuție, respectiv lipsa unei circumscrieri exacte a rolurilor ce revin diferitelor instituții publice poartă un potențial de generare a tensiunilor interetnice.

Asupra acestui aspect se concentrează atenția lui Loránd Cziprián Kovács în ultimul studiu al volumului, intitulat: “Administrația publică – factor de inducție a stărilor tensionale de tip etnic”. Principalele probleme apărute în acest context (neaplicarea normelor juridice din ordonanțele de urgență, neimplementarea unei agende de lucru clare, lipsa calificării adecvate a personalului din administrație etc.) sunt ilustrate cu ajutorul unor studii de caz efectuate la nivelul diferitelor localități din Transilvania.

CRISTINA RAȚ

Andrei Negru, *Din istoria cercetării sociale românești. Institutul Social Banat-Crișana*, Ed. Argonaut, Cluj-Napoca, 1999, p.204

Istoria sociologiei românești cunoaște mai multe momente de împlinire. Unul dintre acestea, îl reprezintă, Institutul Social Banat-Crișana, instituție ce își datorează apariția în peisajul sociologic românesc, reputatului sociolog Dimitrie Gusti, dar și concursului unor grupuri intelectuale locale.

Sociologul, Andrei Negru, trasează cu ajutorul lucrării “*Din istoria cercetării sociale românești. Institutul Social Banat-Crișana*”, principalele dimensiuni ale organizării și funcționării Institutului Social Banat-Crișana, în urma unei documentări exhaustive, prezentate într-o redac-

tare sobră și sintetică. Lucrarea este structurată în cinci mari capitole, în care trecerea de la un capitol la altul de către cititor este punctată de o firească și necesară curiozitate, am spune, una comprehensivă.

La începutul lucrării sunt prezentate principalele etape care au stat la baza instituționalizării cercetării sociale în Transilvania și Banat. Acestea sunt: 1. *monografiile satești*, care au avut rolul de a „prefigura și anticipa sociologia monografică” (p.24); 2. *cercetarea socială* desfășurată în cadrul unor asociații culturale (Astra) și a unor reviste (Societatea de mâine); 3. *institutede cercetare socială*, deoarece „nu se poate concepe un învățământ sociologic serios fără descinderi pe teren” (p.40).

Institutul Social Banat-Crișana este înfățișat și conturat, prin descrierea momentului și a cadrului (1932, Timișoara) în care a avut loc înființarea Institutului, dar și a statutelor în baza cărora acest institut și-a desfășurat activitatea de cercetare, structura organizatorică și evoluția în timp a activității de cercetare socială.

Apariția Institutului Social Banat-Crișana reprezintă o necesitate a timpului, care “impunea înlăturarea aproximației, improvizației și diletanțismului din conducerea vieții sociale” (p.50). Sub îndrumarea lui Dimitrie Gusti, Institutul Social Banat-Crișana devine “primul institut regional” (p.52), care “a tins să devină mai mult un for de cercetare și răspândire a cunoștințelor sociale, așa cum era Institutul Social Român, dorindu-se a fi un adevărat focar de cultură al Banatului” (p.55).

Activitatea Institutului a fost structurată pe două coordonate principale: a) organizarea de cercetări și anchete monografice; b) răspândirea cunoștințelor despre stările sociale prin conferințe, prelegeri și publicații” (p.76). Ca metodă de lucru Institutul s-a oprit asupra cercetării “unor aspecte-problemă ale realității locale” (cum ar fi: problema minoritară, problema depopulării Banatului, problema urbanizării țăranului și a satului românesc, etc.). Campaniile de teren ale Institutului Social Banat-Crișana s-au desfășurat pe baza “unei căi proprii de cercetare, aceea a **monografiilor de probleme**” (p.83). Amintim câteva localități cercetate de către Institut: Belinț, Sârbova, Pojejena de Jos, Ohaba Bistra, Valea Almăjului.

Perioada 1940-1945, reprezintă pentru activitatea Institutului un moment de cotitură, de scădere a activității de cercetare. Pentru ca, în 1945, Institutul să-și înceteze definitive activitatea de cercetare.

Rezultatele cercetărilor de teren ale Institutului Social Banat-Crișana au fost valorificate în propria “Revistă”. Această Revistă a Institutului Social Banat-Crișana a apărut la Timișoara, în perioada 1933-1946, dar, “deși a fost o publicație cu caracter regional declarat, (...) s-a implicat în dezbaterile unor probleme majore ale contemporaneității” (p.139). În paginile Revistei se găsesc “articole, studii, însemnări, recenzii și comentarii din diverse domenii” (p.140) care privesc în ansamblu “reconstituie fidel activitatea Institutului Social Banat-Crișana”.

Andrei Negru, în analiza Revistei, s-a folosit de o listă de descriptori analitico-tematici pe baza căreia, a aplicat o grilă de evaluare a tuturor materialelor publicate pentru a putea stabili “structura pe rubrici și domenii, ponderea și încărcătura informațională, ritmicitatea și frecvența tematicii abordate” (p.8).

Activitatea de cercetare a Institutului Social Banat-Crișana desfășurată pe o perioadă de aproximativ un deceniu se înscrie pe coordonatele sociologiei monografice a lui Dimitrie Gusti. În același timp, Institutul Social Banat-Crișana a fost cel mai prodigios institut de cercetări sociale din cadrul Institutului Social Român și al institutelor regionale, depășindu-le mai ales pe cele din alte regiuni în ceea ce privește “valorificarea rezultatelor cercetării” (p.177).

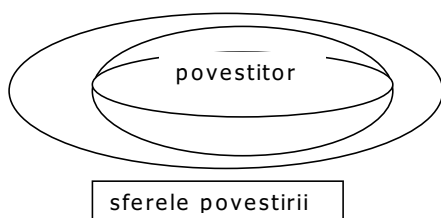
Prin urmare, aportul Institutului Social Banat-Crișana la dezvoltarea sociologiei românești din perioada interbelică este unul remarcabil, iar sinteza realizată de Andrei Negru are calitățile unei performanțe științifice autentice. Un fapt ce mai merită semnalat este în legătură cu structura discursului acestei sinteze. Acesta se desfășoară constant pe două niveluri, un nivel istoriografic ce are în vedere desfășurarea cronologică a activităților Institutului Social Banat-Crișana și un nivel al reflexiei sociologice în care autorul dezvăluie calitățile intrinseci ale cercetărilor sociologice realizate de colectivul Institutului Social Banat-Crișana.

Cuceu, I., *Fenomenul povestitului. Încercare de sociologie și antropologie asupra narațiunii populare*, Cluj, Editura Fundației pentru Studii Europene, 1999.

În 1999, la peste douăzeci de ani distanță de momentul în care pentru prima oară Ion Cuceu - cercetător atunci, profesor universitar azi, sau chiar mai presus de asta "zgândăritor și moașă" pentru tinerele spirite care-i ies în cale -, supunea dezbaterii publice problematica narativității¹ ca fenomen socio-uman, apare *Fenomenul povestitului*², lucrare de referință pentru toți cei care se luptă cu străpungerea, dar mai ales înțelegerea a ceea ce se află dincolo de cotidianul "mărunt", a "liantului" care ține împreună lumea.

De ce acum și nu atunci?! Între răspunsul simplu și cel complex îmi pare mai la îndemână aici a-l oferi pe cel dintâi - și probabil că va fi timp și mai ales loc într-un viitor nu foarte îndepărat pentru a reveni asupra acestei formule -, adică: pentru că atunci nu s-a putut, dar mai ales pentru că acum este nevoie.

În mod absolut deliberat încerc să evit "poveștile" obișnuite care trebuie rostite în contextul unei recenzii, nu pentru că nu ar fi ce spune, nu pentru că lucrarea n-ar avea capitole de enumerat, titluri, teme, autori de evidențiat ori chiar număr de pagini de amintit, ci pentru că toate acestea ar fi contrare spiritului lucrării. Prefer mai degrabă să privesc printre rânduri și să

urmăresc un spirit tânăr, flămând de cunoaștere, care Sstrăbate pe parcursul unor ani buni, între 1967-1974 și mai apoi în 1977-1978, zona văii superioare a Mureșului, valea Gurghiului, Sălajul, Codru, Câmpia Transilvaniei, Bihorul, Țara Zărandului, Țara Hațegului, cu un singur gând, acela de a asculta poveștile oamenilor. Fericită întreprindere, dar mai ales deosebită șansă ca peste 500 de oameni să-și deschidă sufletul față de "străinul în trecere". Aflat uneori mai spre centru sau alteori pe unul dintre cercurile³ exterioare ale povestirii, Ion Cuceu a urmărit, pe lângă analiza povestitului ca fenomen socio-cultural, și fenomenul răspândirii și circulației narațiunilor, încercând "o analiză adâncită a povestitului ca proces social de comunicare"⁴.

Un loc central în expunerea sa îl ocupă mediul de povestit, celălă vitală a tradiției narative, prin care unitatea socială își rotunjește profilul cultural-spiritual. Fiind o grupare umană înche-gată pe raporturi sociale preexistente, bazate pe relații relativ stabile: de înrudire, de muncă, de conviețuire comună⁵ aceasta este doar în aparență deschisă tuturor membrilor unei microunități sociale. "Mediul de povestit nu cuprinde obligatoriu și total pe toți indivizii ce compun unitatea socială în cadrul căreia s-a format. [...] componența mediului este determinată de o serie de norme etice tradiționale, de funcții culturale, diferențiat sociale, de niște modele comportamentale, de roluri și relații de rol, care controlează participarea, fără însă a face din mediul de povestit o rețea socio-culturală închisă"⁶.

¹ "Povestitul ca fenomen socio-cultural este o parte integrantă dintr-un întreg, căruia i se subordonează. Structura care îl înglobează este tradiție orală, iar, la rândul ei, aceasta face parte din întregul alcătuit de viața spirituală a comunității. Determinarea naturii povestitului necesită, prin urmare, delimitarea sferei de cuprindere și a funcțiilor lui în structura înglobantă și identificarea și circumscrierea relațiilor structurale pe care le menține cu aceasta", *Ib.*, p. 52.

² În 1978, în cadrul Universității "Babeș-Bolyai" Cluj-Napoca, sub coordonarea Prof. Dr. Dumitru Pop, Ion Cuceu a avut susținerea tezei de doctorat, cu această tematică.

³ "Aceste cercuri, care nu sunt altceva decât mediile de comunicare narativă, cunosc, cum vom arăta, o largă varietate tipologică-socială, fiind totodată, și singurele grupări sociale tradiționale cu adevărat dinamice, vitale, constituite din impulsuri spirituale pe bază de afinități socio-psi-hologice, de cultură și de mentalitate, comportamental-estetice, motivațional-afective", *Ib.*, p. 56.

⁴ *Ib.*, p. 8.

⁵ *Ib.*, p. 60.

⁶ *Ib.*, p. 61.

Prin evidențierea mediului de povestit ca structură particulară a comunității sociale⁷, entitate care asigură condițiile necesare de transmitere și receptare a mesajelor narative, prin intermediul povestitorului - mediator între tradiția orală, ansamblul vieții spirituale și unitatea socială, grupul uman purtător -, se urmărește constituirea locului de pornire, a punctului din care povestea se naște ca modalitate de reprezentare a realității din imediata apropiere (ori vecinătate) a comunității umane, dar mai ales ca și cadru de reconstrucție. "Votul de încredere" este primit într-un cadru "instituțional": șezătoarea, unele tipuri de clacă etc., în care interacțiunea⁸ dintre indivizii, intersubiectivitatea rămâne forul deliberator care certifică autenticitatea, validitatea și chiar importanța "povestirii".

Când are loc evenimentul narativ ca "parte integrantă dintr-un continuum verbal, o secvență materializabilă spațio-temporal a acesteia"⁹, timpul fizic, ceasul comunitar, rămâne "suspendat" pe parcursul acestuia, toți membrii auditoriului și

fiecare în parte "plonjând" în realitatea paralelă care li se deschide pentru câteva momente, încercând o retrăiere proprie a evenimentelor relatate, dar și o reconstruire a viitorului pornind de la această experiență.

Nu putem decât să-i mulțumim autorului că ne-a pus în față o nouă cale metodologică, mai puțin umblată, prin care realități ale ruralului românesc pot fi aduse mai aproape de noi și înțelese mai profund decât se făcea până în prezent. A privi printre rânduri la poveștile noastre, la mituri ș.a. în dorința de a vedea tiparele, esențele care ne definesc drept "noi" ni se pare o încercare pe cât de temerară, pe atât de binevenită.

SILVIU G. TOTELECAN

⁷ "[...] procesul de comunicare narativă nu poate fi abordat la nivelul comunității sociale, în ceea ce s-a numit comunitatea de povestit el trebuie studiat în mediile de povestit constituite în cadrul unor microunități stabile, înglobate în comunitatea socială", *Ib.*, p. 76.

⁸ "Situația de povestit constituie, așadar, o secvență spațială și temporală în continuumul interacțiunii socio-psihologice din cadrul unei microunități, pe durata căreia se produce evenimentul narativ, prin actualizarea unei/unor valori epice tradiționale", *Ib.*, p. 71.

⁹ *Ib.*, p. 72.